

PGAS S4 03 (Lang)

Exam Code : 129 N

উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা

চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

অসমীয়া

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

ড° মালিনী গোস্বামী, অধ্যাপিকা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

ড° উপেন বাভা হাকাচাম, অধ্যাপক, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

ড° খগেশ সেন ডেকা, সহযোগী অধ্যাপক (অৱসৰপ্ৰাপ্ত), পূব কামৰূপ মহাবিদ্যালয়

সমন্বয়ৰক্ষী : ড° নিভা ৰাণী ফুকন, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্ৰস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	অৰিহণা যোগাইছে
১ আৰু ২	ড° দীপাঞ্জলি দাস গোস্বামী, কটন বিশ্ববিদ্যালয়
৩	ড° বিভা ভৰালী, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
৪	ড° ৰাস্মা দাস, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ চৰকাৰী সংস্কৃত মহাবিদ্যালয়
৫ আৰু ৬	ড° মনোজ কুমাৰ দাস, আৰ জি বৰুৱা মহাবিদ্যালয়, ফটাশিল আমবাৰী, গুৱাহাটী
৭	শ্ৰী মাধৱ চন্দ্ৰ বৰুৱা, শিৱসাগৰ মহাবিদ্যালয়, জয়সাগৰ
৮	নন্দিতা তালুকদাৰ, গৱেষিকা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

সম্পাদনা :

বিষয়বস্তু আৰু ভাষা সম্পাদনা : ড° পৰাগ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, বি পি চলিহা মহাবিদ্যালয়

গাঁথনিক সম্পাদনা : ড° নিভা ৰাণী ফুকন, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্ৰথম প্ৰকাশ : ডিচেম্বৰ, ২০১৮

ISBN : 978-93-87940-83-3

© কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত।

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 4.0 License (international): <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> For the avoidance of doubt, by applying this license KKHSOU does not waive any privileges or immunities from claims that it may be entitled to assert, nor does KKHSOU submit to the jurisdiction, courts, legal processes or laws of any jurisdiction.

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্ৰিত আৰু প্ৰকাশিত।

এই শিক্ষণ সামগ্ৰী প্ৰস্তুতিৰ বাবে আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
নতুন দিল্লীৰ দূৰ শিক্ষা পৰিষদৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

মুখ্য কাৰ্যালয় : পাটগাঁও, ৰাণী গোট, গুৱাহাটী-৭৮১ ০১৭; Web : www.kkhsou.in

উপ-মুখ্য কাৰ্যালয় : হাউচফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৰ, গুৱাহাটী-৭৮১০০৬

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয় : উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা

এইখন স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া পাঠ্যক্রমৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ সংশোধিত আৰু পৰিবৰ্তিত ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা তৃতীয় পাঠ্যবিষয়। ভাষাবিজ্ঞানৰ ব্যাপক পৰিসৰৰ ভিতৰত উপভাষা বিজ্ঞান এটা আকৰ্ষণীয় বিষয়। কোনো এটা বিশেষ ভাষাৰ অন্তৰ্গত উপভাষাসমূহৰ অধ্যয়নে ভাষা বিশেষৰ নানা আঞ্চলিক ৰূপৰ ক্ৰমবিকাশ আৰু সেই সেই আঞ্চলিক ৰূপৰ মাজত নিহিত ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক, শব্দ সম্ভাৰ আৰু বাক্য ৰীতিৰ বিশিষ্ট দিশৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিয়ে। আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ে আগবঢ়োৱা স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া পাঠ্যক্রমত অন্তৰ্ভুক্ত হোৱা ‘উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা’ শীৰ্ষক পাঠ্যবিষয় তেনে এক প্ৰয়াসৰ কাৰ্যকৰী ৰূপ।

‘উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা’ৰ প্ৰথমটো অধ্যায়ৰ শিৰোনাম ‘উপভাষা বিজ্ঞান’। ইয়াত ভাষা আৰু উপভাষাৰ মাজত থকা প্ৰভেদ, উপভাষাৰ গঠন, উপভাষাৰ শ্ৰেণীবিভাগ ইত্যাদি বিষয় আলোচিত হৈছে। দ্বিতীয় অধ্যায় ‘উপভাষা অধ্যয়নৰ পদ্ধতি’ত উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস, অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা, উপভাষা জৰীপৰ পদ্ধতিৰ লগত জড়িত দিশসমূহৰ পুংখানুপুংখ আলোচনা আছে। তদুপৰি ইয়াত উপভাষা ভূগোলৰ ধাৰণাও আগবঢ়োৱা হৈছে। তৃতীয় অধ্যায় ‘কামৰূপী উপভাষা’ আৰু চতুৰ্থ অধ্যায় ‘গোৱালপৰীয়া উপভাষা’ত দুয়োটা ভাষাৰ সামগ্ৰিক আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। পঞ্চম অধ্যায়ৰ শিৰোনাম ‘মধ্য অসমৰ উপভাষা’। ইয়াৰ অধ্যয়নৰ মাজেদি শিক্ষার্থীয়ে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ চমু পৰিচয় লাভৰ লগতে ইয়াৰ ঐতিহাসিক ক্ৰমবিকাশ, ধ্বনিতাত্ত্বিক আৰু ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ লগত পৰিচিত হ’ব। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী অধ্যয়নত দৰঙী উপভাষাৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। সপ্তম অধ্যায়ৰ বিষয়বস্তু ‘অসমৰ জনগোষ্ঠীয় মূলৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা’। ইয়াত অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা যেনে ৰাভামিজ, তিৰামিজ, দেউৰীমিজ, মিচিংমিজ আৰু আহোমমিজ আদিৰ পৰিচয় আগবঢ়োৱা হৈছে। পাঠ্যবিষয়ৰ অষ্টম তথা শেষৰ অধ্যায়টো হৈছে ‘অসমৰ সংযোগী ভাষা’। ইয়াত অসমৰ কেইটামান উল্লেখযোগ্য সংযোগী ভাষা যেনে ৰাভামিজ, মিচিংমিজ আদিৰ আলোচনা আছে।

এই পাঠ্যবিষয়খন অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাক্য লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰত মূল পাঠত থকা নতুন শব্দ আৰু পৰিভাষাসমূহৰ অৰ্থ সন্নিৱিষ্ট হৈছে। সেইদৰে — ‘জানি থোৱা ভাল’ বাক্যবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। প্ৰতিটো অধ্যায়ত থকা ‘চিন্তা-চৰ্চা কৰক’সমূহে অধ্যয়ন অধিক সক্ৰিয় আৰু ফলপ্ৰসূ হোৱাত সহায় কৰিব। আকৌ, ‘অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ’যোগে আগবঢ়োৱা প্ৰশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্ৰগতি সম্পৰ্কে স্ব-পৰীক্ষণৰ সুবিধা দিব। উক্ত প্ৰশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহৰ ৰূপৰেখা ‘অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান’ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। তাৰ সহায়েৰে আপুনি প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰসমূহ লিখিবলৈ যত্ন কৰিলে অধিক লাভদায়ক হ’ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে ‘অধিক জানিবলৈ’ শিতানত উল্লেখ থকা গ্ৰন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত ‘আৰ্হি প্ৰশ্ন’ হিচাপে কেইটামান প্ৰশ্নৰ আৰ্হিও তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখনমান ‘প্ৰসঙ্গ পুথি’ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলতঃ এই পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। আপুনি বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ’লে সেই কেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

বিষয় সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ১ :	উপভাষা বিজ্ঞান	৭ - ২৩
	ভাষা আৰু উপভাষা; উপভাষাৰ গঠন; আঞ্চলিক উপভাষা, সামাজিক উপভাষা, সামাজিক শ্ৰেণীগত উপভাষা, সামাজিক জাতিগত উপভাষা, লিংগ ভেদে উপভাষা, পাৰম্পৰিক বোধগম্যতা; ব্যক্তিভাষা; মান্য ভাষা; পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষা	
অধ্যায় ২ :	উপভাষা অধ্যয়নৰ পদ্ধতি	২৪ - ৩৫
	উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস; উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা; উপভাষা জৰীপৰ পদ্ধতি; প্ৰশ্নাৱলী, ভাষিক মানচিত্ৰ, সামগ্ৰী দাতা, উপভাষা সীমা নিৰ্ধাৰক; উপভাষা ভূগোল; ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা, সূচক বা সামগ্ৰী দাতা	
অধ্যায় ৩ :	কামৰূপী উপভাষা	৩৬ - ৭৭
	কামৰূপী উপভাষা; কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপভেদ, কামৰূপী উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি আৰু ঔপভাষিক বৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণ; প্ৰাচীন কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থা আৰু স্থানীয় ৰূপৰ ভেদ, বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ, ভৌগোলিক ব্যৱধান, সুৰ বা সুৰ লহৰ, কামৰূপী উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য; ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, শব্দগত বৈশিষ্ট্য	
অধ্যায় ৪ :	গোৱালপৰীয়া উপভাষা	৭৮ - ১০২
	গোৱালপৰীয়া উপভাষা : চমু পৰিচয়; গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি; গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য; মান্য অসমীয়াৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰভেদ; কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰভেদ	
অধ্যায় ৫ :	মধ্য অসমৰ উপভাষা	১০৩ - ১২৭
	মধ্য অসমৰ উপভাষা : চমু পৰিচয়; মধ্য অসমৰ উপভাষা : ঐতিহাসিক পটভূমি; মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য; মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ শব্দ সত্তাৰ, মান্য অসমীয়াৰ সৈতে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰভেদ	
অধ্যায় ৬ :	দৰঙী উপভাষা	১২৮ - ১৫১
	দৰঙী উপভাষা : চমু পৰিচয়; দৰঙী উপভাষা : ঐতিহাসিক পটভূমি; দৰঙী উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য; দৰঙী উপভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব, দৰঙী উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব, দৰঙী উপভাষাৰ শব্দ সত্তাৰ	

অধ্যায় ৭ :	অসমৰ জনগোষ্ঠীয় মূলৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা	১৫২ - ১৭১
	অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ চমু পৰিচয়; অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা; ৰাভামিজ বা ৰাভা-অসমীয়া, তিৰামিজ বা তিৰা-অসমীয়া, দেউৰীমিজ বা দেউৰী-অসমীয়া, মিচিংমিজ বা মিচিং-অসমীয়া, আহোমমিজ বা টাই-অসমীয়া	
অধ্যায় ৮ :	অসমৰ সংযোগী ভাষা	১৭২ - ১৮৩
	সংযোগী ভাষা : চমু পৰিচয়; অসমৰ সংযোগী ভাষা; নাগামিজ, নেফামিজ বা অৰুণাচলী-অসমীয়া, ৰাভামিজ	
প্ৰসঙ্গ পুথি		১৮৪ - ১৮৬

অধ্যায় ১ : উপভাষা বিজ্ঞান

অধ্যায় গাঁথনি

- ১.১ উদ্দেশ্য
- ১.২ পৰিচয়
- ১.৩ ভাষা আৰু উপভাষা
- ১.৪ উপভাষাৰ গঠন
 - ১.৪.১ আঞ্চলিক উপভাষা
 - ১.৪.২ সামাজিক উপভাষা
 - ১.৪.৩ সামাজিক শ্ৰেণীগত উপভাষা
 - ১.৪.৪ সামাজিক জাতিগত উপভাষা
 - ১.৪.৫ লিংগ ভেদে উপভাষা
- ১.৫ পাৰম্পৰিক বোধগম্যতা
- ১.৬ ব্যক্তিভাষা
- ১.৭ মান্য ভাষা
- ১.৮ পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষা
- ১.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ১.১০ অধিক জানিবলৈ
- ১.১১ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ১.১২ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- উপভাষা কাক বোলে তাক জানিব
- ব্যক্তিভাষা, উপভাষা আৰু ভাষাৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য বিচাৰ কৰিব পাৰিব
- উপভাষাৰ গঠন (সৃষ্টিৰ অন্তৰ্নিহিত কাৰণ) ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- উপভাষা বিভাগ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- উপভাষাৰ লগত জড়িত কেইটামান মুখ্য বিষয়ৰ ধাৰণা আগবঢ়াব পাৰিব
- উপভাষা অধ্যয়ৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

১.২ পৰিচয়

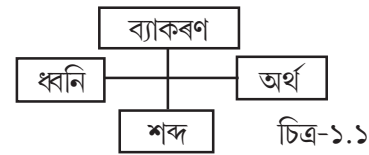
স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুৰ্থ বা ষাণ্মাসিকৰ ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা এইখন তৃতীয় পাঠ্যবিষয় ‘উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা’। পাঠ্যবিষয়ৰ প্ৰথম অধ্যায় হিচাপে

ইয়াৰ নামকৰণ কৰা হৈছে ‘উপভাষা বিজ্ঞান’। ইয়াৰ মাজেদি শিক্ষার্থীয়ে ভাষা আৰু উপভাষাৰ ভেদ জনাৰ লগতে উপভাষাৰ লগত জড়িত বিভিন্ন দিশৰ কথা জানিব।

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ ৰাজ্য কেইখনৰ ভিতৰত অসম অন্যতম। অসমত প্ৰচলিত মুখ্য ভাষাটো অসমীয়া। আনুষ্ঠানিক মৰ্যাদা পোৱা ‘অসমীয়া’ মান্য ভাষা। কিন্তু মান্য অসমীয়া ভাষাটোৰ চাৰিওফালে মানুহৰ মুখত কিঞ্চিৎ পাৰ্থক্য থকা অসমীয়া ভাষাৰ কথিত ৰূপ অহৰহ চলি আহিছে। এই পাৰ্থক্য ধ্বনি উচ্চাৰণ, শব্দ, আৰু সুৰত পোৱা যায়। ভাষাৰ এই পাৰ্থক্য বা ভিন্নতা কেৱল অসমতে নহয় পৃথিৱীৰ সকলো দেশৰে সকলো প্ৰান্তৰ ভাষাৰ মাজতেই পোৱা যায়। সৰ্বসাধাৰণ মানুহে বিষয়টো ইমান গুৰুত্ব নিদিলেও ভাষাৰ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়ন কৰা লোকসকলৰ বাবে বিষয়টো গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু আকৰ্ষণীয়। ভাষাৰ ভিন্নতা আৰু বিভিন্নতাৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা ভাষিক ৰূপৰ অধ্যয়ন এই অধ্যয়ৰ উদ্দেশ্য। মূলতঃ উপভাষাৰ সংজ্ঞা, সৃষ্টিৰ কাৰণ, উপভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ইত্যাদি এই অধ্যয়ত আপোনাৰ বাবে আগবঢ়োৱা হ’ব।

১.৩ ভাষা আৰু উপভাষা

ভাষা : মানৱ সমাজত যোগাযোগ বা জ্ঞাপনৰ এক অন্যতম আহিলা হৈছে ভাষা। ভাষাবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা ভাষা হৈছে— মানুহৰ বাক্ ইন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা উচ্চাৰিত (নাদ) ধ্বনিয়ে যেতিয়া নিৰ্দিষ্ট ক্ৰমত আবদ্ধ হৈ মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰে। কিন্তু মানুহৰ দৰে ন ন শব্দ উদ্ভাৱন কৰি ভিন্ ভিন্ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষমতা আন কাৰো নাই। পুলিচৰ হুইচেল; পথৰ কাষত থকা বিভিন্ন অৰ্থবোধক চিহ্নবোৰক কিন্তু ভাষা বোলা নহয়। গতিকে, ক’ব পাৰি যে বাক্ ইন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা উচ্চাৰিত ধ্বনিৰ সুগঠিত ৰূপত ভাষাৰ সৃষ্টি হয়। ভাষাৰ এটা প্ৰণালী আছে। প্ৰণালীটো এটি চিত্ৰৰ সহায়েৰে দেখুওৱা হ’ল :

চিত্ৰ-১.১

ভাষাক চিহ্নৰ প্ৰণালী বুলিব পাৰি। এই চিহ্নৰ দুই ধৰণৰ ইঙ্গিত ভাষাবিজ্ঞানী Ferdinand de Saussure-এ দিছে। পৰস্পৰ পৰিপূৰক এই সম্বন্ধ দুটা হৈছে— সহায়ক (Syntagmatic) আৰু ক্ৰমাৱদ্ধ (Paradigmatic)

জানি থোৱা ভাল

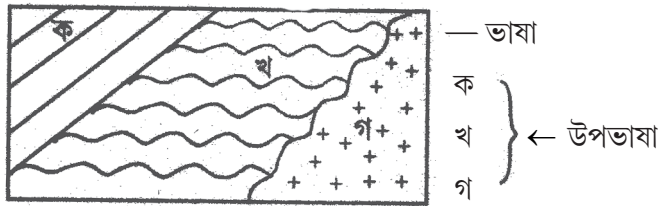
‘ভাষা সম্বন্ধে আলোচনাত Ferdinand de Saussure, Leonard Bloomfield, Noam Shomskyৰ নাম আৰু তেওঁলোকৰ ভাষা সম্পৰ্কে ধাৰণা থাকিব লাগে।

উপভাষা : ভাষা যিদৰে মানৱ বাক্‌ইন্দ্ৰিয়ৰ দ্বাৰা উচ্চাৰিত ধ্বনিৰ এটা শৃঙ্খলিত, প্ৰণালীবদ্ধ ৰূপ; উপভাষায়ো ঠিক একেই। পাৰ্থক্যটো হৈছে— ক্ষেত্ৰৰ বা শ্ৰেণীৰ বা জাতিৰ।

নিৰ্দিষ্ট এক ভৌগোলিক আবেষ্টনীৰ মাজত কোনো জনসমষ্টিৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰিলে দেখা যাব সেই আবেষ্টনীৰ ভাষা ৰূপ একে নহয়। অৰ্থাৎ ক্ষেত্ৰৰ দূৰত্ব অনুযায়ী বা নিৰ্দিষ্ট একো একোখন সমাজত ব্যক্তিসকলে কিন্তু একে ধৰণৰ কথা কয়। দূৰত্ব বাঢ়ি গ'লে বা সমাজখন বেলেগ হ'লে লোক সমাজে কিছু ভিন্ন শৈলীৰ কথা কয়। এই ভিন্নতা ধ্বনিৰ উচ্চাৰণত, শব্দৰ প্ৰয়োগত, সুৰত হ'ব পাৰে। অসমৰ পূবৰ পৰা পশ্চিমলৈ গতি কৰিলে আমি ভাষাৰ কথিত ৰূপত, ক্ষেত্ৰ অনুযায়ী হোৱা ভাষাগত পাৰ্থক্যটো দেখিবলৈ পাম। ডিব্ৰুগড়ৰ লোকসকলৰ ভাষা, গোৱালপাৰাৰ লোকসকলৰ ভাষাত কে কিছু ভিন্ন। ভাষাৰ এই ক্ষেত্ৰভিত্তিক পাৰ্থক্যটোৱে গঢ় দিয়া ভাষাৰ ৰূপটোকে উপভাষা বোলে।

উপভাষা ভাষাগত বিভিন্নতাৰ ফলত সৃষ্টি হয়। ভাষাৰ বিভিন্নতা প্ৰধানকৈ দুই প্ৰকাৰৰ : (i) ভাষা কওঁতা অনুযায়ী বা প্ৰয়োগ কৰোতা অনুযায়ী (ii) ভাষা প্ৰয়োগ কৰা ধৰণ অনুযায়ী। উপভাষা প্ৰয়োগ কৰোতা অনুযায়ী সৃষ্টি হয়। কওঁতা অনুযায়ী এক নিৰ্দিষ্ট খণ্ডৰ বা সমাজৰ মানুহখিনিয়ে প্ৰায় একে ধৰণৰ কথনশৈলী প্ৰয়োগ কৰে। কিন্তু সেই অঞ্চলৰ পৰা দূৰত অৱস্থিত লোকসকলে আকৌ বেলেগ কথনশৈলী প্ৰয়োগ কৰে; কিন্তু তেওঁলোকৰ মাজত ভাষাগত বোধগম্যতাৰ অভাৱ নহয়।

সমাজত্বৰ দিশৰ পৰা ভাষা হৈছে মানুহৰ বাচিক আচৰণ। এই আচৰণ এটি শিশুৱে (সুস্থ) সৰুৰে পৰা নিজৰ চাৰিওফালৰ পৰিৱেশৰ পৰা আহৰণ কৰি লয়। ভাষাৰ নিজস্ব এটা ৰূপ নাই; যিকোনো এটা উপভাষাৰ মাধ্যমেৰেই মানুহে মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰে। ভাষাৰ পৰিধিৰ ভিতৰত কেইবাটাও উপভাষা থাকিব পাৰে। উপভাষা কেৱল অঞ্চল বা ক্ষেত্ৰ ভিত্তিক নহয়; পৰৱৰ্তী শাখাত এই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ব। তলত ভাষা আৰু উপভাষাৰ চিত্ৰ এটি দিয়া হ'ল :

চিত্ৰ-১.২

উপভাষা বোলোতে প্ৰথমে কেৱল আঞ্চলিক উপভাষাৰ বিষয়েহে বুজাইছিল। 1876 চনৰ পৰা 1940-50 মানলৈকে উপভাষাৰ অধ্যয়ন কেৱল আঞ্চলিক উপভাষাৰ ক্ষেত্ৰতহে হৈছিল। উপভাষা ভূগোলৰ (Dialect Geography) এই অংশক (Traditional Dialectology) পৰম্পৰাগত উপভাষা অধ্যয়নৰ অন্তৰ্গত কৰিব পাৰি। 1876 চনত George Wenker ৰ হাতত যি উপভাষা ভূগোলৰ আৰম্ভণি হৈছিল; 1966 চনত William Labov য়ে 'The social stratification of New York Speech'ৰ দ্বাৰা উপভাষা অধ্যয়নত এক নতুন

দিশৰ সূচনা কৰে। সামাজিক কাৰণত যে উপভাষাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে; সেই বিষয়টোত আলোকপাত কৰি Labov-এ ভাষা অধ্যয়নৰ দিশত সমাজৰ যি গুৰুত্ব সেয়া উল্লেখ কৰি সামাজিক উপভাষাৰ অধ্যয়নৰ আৰম্ভণি কৰে। ভাষা (উপভাষা) ই কেৱল আনৰ প্ৰতি ভাৱ সঞ্চালনেই নকৰে; সামাজিক সম্বন্ধও স্থাপন কৰে। সাম্প্ৰতিক উপভাষা অধ্যয়নত আঞ্চলিক দূৰত্বৰ লগে লগে সামাজিক কাৰণেও কিদৰে উপভাষা সৃষ্টি কৰিব পাৰে সেই বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : উপভাষা কাক বোলে? ভাষাৰ লগত উপভাষাৰ সম্পৰ্ক সম্বন্ধে অতি চমুকৈ লিখক। (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

১.৪ উপভাষাৰ গঠন

ব্যক্তিৰ (কণ্ঠতা) কথা কোৱা শৈলীৰ প্ৰতি লক্ষ্য কৰি উপভাষা গঠনত ব্যক্তিৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। ব্যক্তি মিলি পৰিয়াল হয়, গতিকে ব্যক্তিৰ ওপৰত স্তৰটো হৈছে পৰিয়াল। পৰিয়ালবোৰ মিলি এটা ফৈদ হয় আৰু এই ফৈদটোৰ বাক্যভঙ্গীয়েই হয় উপভাষা। উপভাষা বা ভাষা একাধিক ব্যক্তিয়ে প্ৰয়োগ কৰা ৰূপ।

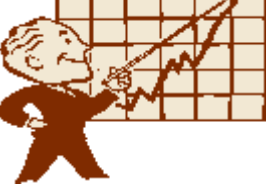
উপভাষা গঠনৰ অন্তৰালত কেইবাটাও কাৰণে ক্ৰিয়া কৰিব পাৰে। মূলতঃ আঞ্চলিক আৰু সামাজিক কাৰণত উপভাষা গঠন হ'ব পাৰে।

আঞ্চলিক উপভাষা সৃষ্টিৰ (গঠনত) কাৰণ হিচাপে ল'ব পাৰি প্ৰাকৃতিক বাধা; মিলামিচাৰ অভাৱ; ৰাজনৈতিক কাৰণ; প্ৰব্ৰজন আৰু বাণিজ্যিক পথ।

জনবসতিৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবেও উপভাষা সৃষ্টি হ'ব পাৰে— এই ধৰণৰ উপভাষাক জাতিগত বা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ ভিতৰত পেলাব পাৰি। অৰ্থনৈতিক মানদণ্ডৰ ভিত্তিত শ্ৰেণীগত উপভাষা গঠন হ'ব পাৰে।

অতি চমুকৈ উপভাষা গঠনত ক্ৰিয়া কৰা দিশসমূহ :

- নানান ভৌগোলিক কাৰণত উপভাষা সৃষ্টি হ'ব পাৰে।
- অৰ্থনৈতিক মানদণ্ডই সমাজত উপভাষাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।
- ৰাজনৈতিক দিশো উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰক হ'ব পাৰে।
- জনবসতিৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াই উপভাষা সৃষ্টি কৰিব পাৰে।
- কেতিয়াবা সমাজত পুৰুষ আৰু নাৰী সম্পৰ্কীয় কেতবোৰ বিশ্বাস, ৰীতি-নীতি, ইত্যাদি কাৰণেও কণ্ঠতাৰ ভিন্ন কথনৰীতিয়ে উপভাষা সৃষ্টি কৰিব পাৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : উপভাষা গঠনত কোনবোৰ দিশে ক্ৰিয়া কৰে?
(১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

জানি থোৱা ভাল

উপভাষা অধ্যয়ন সমকালীন (Synchronic)

১.৪.১ আঞ্চলিক উপভাষা

কোনো এক বৃহত্তৰ ক্ষেত্ৰৰ ভাষালৈ (কথিত ৰূপৰ) মন কৰিলে দেখা যায় যে ক্ষেত্ৰৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ ভাষাৰ ৰূপটোৰ কিছু ভিন্নতা আছে। এই ভিন্নতা কওঁতা অনুযায়ী। বিভিন্ন কাৰণত এই ভিন্নতা হ'ব পাৰে। এটা অঞ্চলৰ কওঁতাসকলে (Language User) সাধাৰণতে একে ধৰণৰ ধ্বনি উচ্চাৰণ কৰে; একে শব্দ প্ৰয়োগ কৰে; কেতিয়াবা সুৰ একে হয়; কিন্তু আন এটা অঞ্চলৰ কওঁতাসকলে আকৌ কিছু বেলেগ সুৰত বা বেলেগ শব্দ প্ৰয়োগ কৰে। এই ভিন্নতা ভৌগোলিক দূৰত্ব অনুযায়ী বাঢ়ি যায়। অঞ্চলে অঞ্চলে হোৱা এই প্ৰভেদ অৱস্থাক ভৌগোলিক উপভাষা ধাৰাবাহিকতা (Geographical dialect continuum) বুলি কোৱা হয়। অঞ্চল অনুযায়ী হোৱা এই কথিত ৰূপক আঞ্চলিক উপভাষা বোলে। আঞ্চলিক উপভাষাৰ লগত 'ভৌগোলিক উপভাষা'ৰ ধাৰাবাহিকতাৰ উপৰিও আৰু কেইবাটাও বিষয় জড়িত হৈ থাকে। সেই বিষয়সমূহ :

- (i) ব্যক্তিভাষা (idiolect)
- (ii) পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা (Mutual intelligibility)
- (iii) জটিল ভাষা সমষ্টি (Language complex)
- (iv) অজটিল ভাষা সমষ্টি (Language simplex)
- (v) সীমানিৰ্ধাৰক (Isogloss)
- (vi) ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন প্ৰণালী (Field study)
- (vii) ভাষিক মানচিত্ৰ (Display map)

পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত এই বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰা হ'ব। এই অধ্যায়ত ইয়াৰ উল্লেখ মাত্ৰ কৰা হ'ল।

- অসমত প্ৰচলিত মুখ্য ভাষাটো অসমীয়া। অসমীয়া ভাষা কোনটো বুলিলে আমি সাধাৰণতে মান্য ভাষাটোলৈ (Standard Language) আঙুলিয়াই দিম। ডিব্ৰুগড়ৰ

পৰা মানকাচাৰ-ধুবুৰীৰ ফাললৈ গতি কৰিলে দেখা যায় ডিব্ৰুগড়ৰ মানুহৰ কথিত ভাষা দৰঙৰ মানুহৰ কথিত ভাষাৰ লগত নিমিলে। দক্ষিণ পাৰৰ মানুহৰ ভাষা (কামৰূপৰ) উত্তৰ পাৰৰ মানুহৰ লগত নিমিলে। পৰস্পৰৰ মাজত ভাষাগত পাৰ্থক্য আছে যদিও একেবাৰে অমিল নহয়। এই ভাষিক পাৰ্থক্যই অসমৰ আঞ্চলিক উপভাষাৰ পৰিচয় বহন কৰিছে। অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰধানকৈ তিনিটা আঞ্চলিক উপভাষা দেখা যায়। উজনিৰ উপভাষা, মধ্য অসমৰ উপভাষা আৰু নামনিৰ উপভাষা।

- নামনি অসমৰ উপভাষাক কামৰূপী উপভাষা আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষা এই দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। দৰং অঞ্চলৰ প্ৰচলিত ভাষাটোক দৰঙীয়া উপভাষা বুলিব পাৰি। এই উপভাষাবোৰৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য শব্দ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়। সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পৰা দৈনন্দিন জীৱনত প্ৰয়োগ হোৱা সৰু-বৰ শব্দত এই আঞ্চলিক বৈশিষ্ট্য সমূহ ধৰা পৰে। একো একোটা উপভাষাৰ আকৌ আঞ্চলিক ৰূপ থাকিব পাৰে। তাক স্থানীয় উপভাষা বোলে।

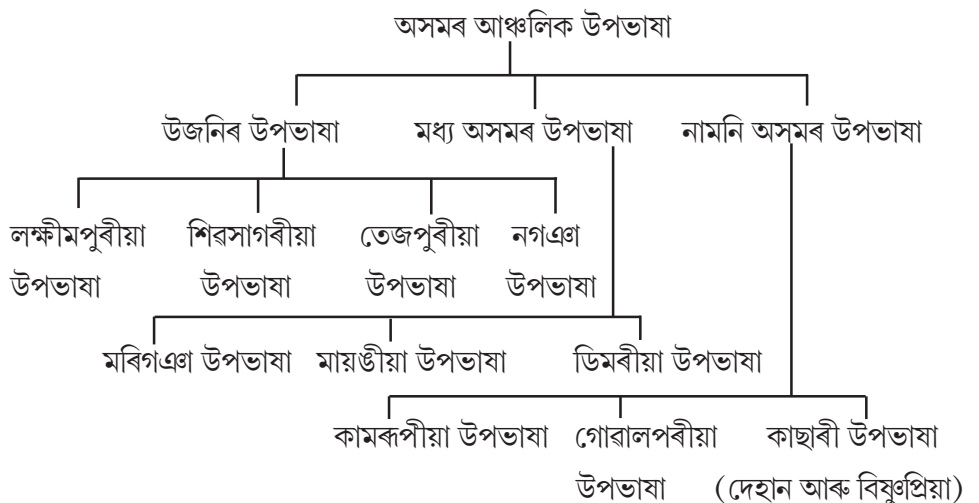
অসমৰ স্থানীয় অন্যতম এটা উপভাষা কামৰূপী উপভাষা। কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় উপভাষা কেইটা হৈছে :

তালিকা- ১

সাধাৰণতে, আঞ্চলিক উপভাষাসমূহে বহুখিনি ভৌগোলিক সীমাৰেখা মানে বাবে ভৌগোলিক উপভাষা বুলিও আলোচনা কৰিব পাৰি।

- অসমৰ আঞ্চলিক উপভাষা আৰু তাৰ স্থানীয় উপভাষা কেইটাক এখনি তালিকাৰ সহায়েৰে দেখুৱাব যত্ন কৰা হ'ল :

তালিকা-২

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ : স্থানীয় উপভাষা বুলিলে কি বুজে ?

.....

১.৪.২ সামাজিক উপভাষা

আঞ্চলিক উপভাষাৰ দৰে উপভাষাৰ আন এটা ভাগ হৈছে সামাজিক উপভাষা। সামাজিক কাৰণত সামাজিক উপভাষাৰ জন্ম হয়। এক বিশেষ ভূখণ্ডত সামাজিক কাৰণৰ বাবে যেতিয়া ভাষাগত বিভিন্নতাৰ সৃষ্টি হয় তেতিয়াই সামাজিক উপভাষাৰ জন্ম হয়।

- সামাজিক উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণ :
 - (i) জাতি বা বৰ্ণগত দিশ
 - (ii) নৃগোষ্ঠীয় দিশ
 - (iii) অৰ্থনৈতিক দিশ বা শ্ৰেণীগত কাৰণ
 - (iv) লিঙ্গগত ভেদ।
- সমাজত থকা সংৰক্ষণশীল মানসিকতা আৰু ওপৰত দিয়া কাৰণসমূহৰ বাবে যি ভাষিক বিভিন্নতাৰ সৃষ্টি হয় তাক আমি তলত দিয়া ধৰণেৰে দেখুৱাব পাৰো—
 - (1) সামাজিক জাতিগত বা বৰ্ণগত উপভাষা।
 - (2) নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা।
 - (3) সামাজিক শ্ৰেণীগত উপভাষা।
 - (4) লিংগভেদে ভাষাৰ তাৰতম্যক ‘ভাষা আৰু লিংগ’ শিতানত আলোচনা কৰা হয়।

সমাজভাষাবিজ্ঞানৰ আওতাতে এই বিষয়টোৱে অধিক গুৰুত্ব পায়। সামাজিক উপভাষা অধ্যয়ন বিষয়টো তুলনামূলকভাৱে অৰ্বাচীন। অসমীয়া ভাষাৰ সামাজিক উপভাষা অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰখন বৰ্তমান নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা অধ্যয়নেৰে আৰম্ভণি হৈছে বুলিলেও অত্যুক্তি কৰা নহ’ব।

জানি থোৱা ভাল

William Labov-নামৰ ভাষা ভাষাবিজ্ঞানীগৰাকীয়ে ১৯৬৬ চনত সামাজিক ভাষাবিজ্ঞানৰ অধ্যয়নৰ সূচনাৰে উপভাষা অধ্যয়নত ‘সামাজিক উপভাষা’ৰ আৰম্ভণি কৰে।

১.৪.৩ সামাজিক শ্রেণীগত উপভাষা

শ্রেণীগত সামাজিক উপভাষাৰ নিদৰ্শন সাধাৰণতে উদ্যোগপ্ৰধান সমাজতহে দেখা যায়। উদ্যোগিক সমাজৰ লগত অৰ্থনৈতিক দিশ অতি ঘনিষ্ঠভাৱে জড়িত বাবে তেনে সমাজত উচ্চ শ্ৰেণী, মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী, নিম্ন শ্ৰেণী, উচ্চ মধ্য শ্ৰেণী, মধ্য শ্ৰেণী, নিম্ন মধ্য শ্ৰেণী, নিম্ন শ্ৰেণী— এনেদৰে শ্ৰেণী সমাজৰ সৃষ্টি হয়। শ্ৰেণী সমাজত প্ৰত্যেক শ্ৰেণীৰ জীৱন ধাৰণ পদ্ধতি, শিক্ষা-দীক্ষা, সংস্কাৰ-ৰীতি-নীতিয়ে একোটা গোট সৃষ্টি কৰে। এই গোটসমূহৰ মাজত ভাষিক ভিন্নতা পৰিলক্ষিত হয়। উচ্চ আৰু নিম্ন শ্ৰেণী গোটৰ মাজত যথেষ্ট ভিন্নতা পৰিলক্ষিত হ'ব। শ্ৰেণীগত সামাজিক উপভাষা সদায় কৰ্মৰ লগত জড়িত। শ্ৰেণীগত সামাজিক উপভাষা শ্ৰেণীসমাজৰ ভাষাৰ লগত জড়িত।

১.৪.৪ সামাজিক জাতিগত উপভাষা

সামাজিক জাতিগত উপভাষা জন্মগত। বেদৰ সময়ৰ পৰা আমি মূলতঃ বৈশ্য, শূদ্ৰ, ক্ষত্ৰিয় আৰু ব্ৰাহ্মণ এই চাৰিটা জাতিৰ বিষয়ে পাই আহিছো। বেদৰ সময়ত কৰ্মৰ ভিত্তিত এই চাৰিটা জাতি ভাগ কৰা হৈছিল যদিও পৰৱৰ্তী সময়ত এই জাতিভেদৰ মানসিকতা সমাজত অধিক দৃঢ় হৈছিল। জন্ম সূত্ৰে লাভ কৰা জাতিৰ মাপকাঠি সাধাৰণতে অপৰিৱৰ্তনীয়। প্ৰত্যেক জাতিয়ে নিজৰ নিজৰ নিয়ম নীতিৰে নিজকে লগতে নিজৰ ভাষা-সংস্কৃতিক বান্ধি ৰাখে আৰু সৃষ্টি হয় জাতিগত উপভাষাৰ। ভাৰতবৰ্ষৰ ব্ৰাহ্মণ আৰু অব্ৰাহ্মণ লোকসকলে (বিশেষকৈ তেলেগু আৰু কানাড়ী ভাষাৰ অন্তৰ্গত) প্ৰয়োগ কৰা ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত জাতিগত উপভাষাৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। ধ্বনি, ৰূপ, বাক্য আৰু অৰ্থ-ভাষাৰ এই চাৰিওটা প্ৰণালীতে ভাষাগত বিভিন্নতা পৰিলক্ষিত হয়। ভাৰতত আন ৰাজ্যৰ তুলনাত অসমত জাতিভেদৰ তাৰতম্য কিছু কম। জাতিভেদৰ কটকটীয়া বান্ধোন নাই বাবে অসমত তেনে ধৰণৰ উপভাষা পোৱা নাযায়। অৱশ্যে দুই এটা বিষয়ত কৈৱৰ্ত লোকসকলৰ ভাষাত কেতবোৰ বিশেষত্ব পোৱা যায়। এই বিশেষত্ব ধ্বনিৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ খ>স হিচাপে প্ৰয়োগ হয়।

সামাজিক জাতিগত উপভাষা আৰু সামাজিক শ্ৰেণীগত উপভাষাৰ মাজত থকা মুখ্য পাৰ্থক্যসমূহ :

- সামাজিক শ্ৰেণীগত উপভাষা কৰ্ম ভিত্তিক আনহাতে সামাজিক জাতিগত উপভাষা জন্মগত।
- কৰ্মভিত্তিক হোৱা বাবে সামাজিক শ্ৰেণীগত উপভাষা পৰিৱৰ্তনীয়। জাতিভেদৰ কটকটীয়া বান্ধোনে সমাজত একোটা গোট বা ফৈদৰ সৃষ্টি কৰে আৰু ৰক্ষণশীল মানসিকতাই ইয়াৰ সৃষ্টিত সফলতা প্ৰদান কৰে; সেয়েহে জাতিগত উপভাষা সাধাৰণতে অপৰিৱৰ্তনীয়।

- সামাজিক শ্রেণীগত উপভাষা পৰিবৰ্তন হ'ব পাৰে বাবে সামাজিক জাতিগত উপভাষাতকৈ ইয়াৰ জটিলতা বেছি।
- সামাজিক শ্রেণীগত উপভাষাৰ বিভিন্নতা তুলনামূলকভাৱে জাতিগত উপভাষাৰ বিভিন্নতাতকৈ কম। সমাজভাষাবিজ্ঞান আৰু উপভাষাৰ পাৰ্থক্য মাথোন অধ্যয়নকাৰীৰ দৃষ্টিভংগীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। উপভাষাই বহুক্ষেত্ৰত একোটা ফৈদৰ বিশিষ্ট গুণ ধৰি ৰাখি সংস্কৃতিৰ উপাদান হিচাপে পৰিচিত হয়।

১.৪.৫ লিংগ ভেদে উপভাষা

- উপভাষাৰ আলোচনাত লিঙ্গ (Gender)ৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা প্ৰকৃততে সমাজভাষাবিজ্ঞানৰ দৃষ্টিৰেহে অধিককৈ কৰা হয়। সমাজত পুৰুষ আৰু নাৰীৰ অৱস্থান ভিন্ন। শিশু অৱস্থাতে দেখা যায় শিশুসকলে সাধুকথা ভাল পায়। সাধুকথাবোৰ বিশ্লেষণ কৰিলেও দেখা যায়— কিছুমান সাধু ৰাজকুমাৰী বিষয়ক; কিছুমান যুদ্ধ বিষয়ক। সাধাৰণতে ছোৱালীবোৰে 'ৰাজকুমাৰ-কুমাৰী'ৰ সাধুবোৰ শুনি ভাল পায়। পুতলা খেলি ভাল পায়; ল'ৰাবোৰে বন্দুক লয়— সৰুৰে পৰা সমাজত নাৰী-পুৰুষৰ এই মানসিকতা গঢ় লয়, সময়ে অৱশ্যে বহুখিনি ভাব-বিষয়ৰ পৰিবৰ্তন কৰিছে। কিন্তু তথাপিও ভাৱধাৰাৰ ব্যৱধান আছেই। এই ব্যৱধানৰ উৎস আৱিষ্কাৰৰ চেষ্টা সমাজ-বিজ্ঞানীসকলে কৰিয়েই আছে। সমাজবিজ্ঞানীসকলৰ মতে মূলতঃ সামাজিক-সাংস্কৃতিক পৰিৱেশে বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত লিঙ্গ বৈষম্যৰ সৃষ্টি কৰে। এই ক্ষেত্ৰখন কেৱল শব্দ প্ৰয়োগ বা ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত নহয়; শ্ৰম বিভাজনৰ ক্ষেত্ৰতো। শ্ৰমৰ লগত অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰৰ কথাও আহি পৰে। সমাজভাষাবিজ্ঞানে এই সকলোবোৰ আলোচনা কৰাৰ উপৰিও লিঙ্গভেদে ভাষা ব্যৱহাৰৰ পাৰ্থক্যৰ বিষয়েও আলোচনা কৰে।

সমাজত নাৰী আৰু পুৰুষৰ ভাষাৰ মাজত হোৱা পাৰ্থক্যৰ কাৰণ তলত দিয়া ধৰণে দেখুৱাব পাৰি :

- নাৰী আৰু পুৰুষৰ দৈহিক পাৰ্থক্যৰ লগে লগে মগজুৰ গঠনশৈলীৰো পাৰ্থক্য আছে।
- সামাজিক মানসিকতাৰ বাবে নাৰী আৰু পুৰুষৰ বাকশৈলীৰ পাৰ্থক্য আছে।

Otlo Jespersen (1860-1943)-এ নাৰী আৰু পুৰুষৰ ভাষাৰ মাজত থকা পাৰ্থক্যৰ কথা প্ৰথম উল্লেখ কৰে। "Language Its Nature Development and Origin" (First published in 1922) - নামৰ গ্ৰন্থৰ Chapter XIII 'The Woman' নামৰ অধ্যায়টোত নাৰী আৰু পুৰুষৰ ভাষাত থকা পাৰ্থক্যৰ বিষয়ে দিছে এইদৰে — "...the men have a great many expressions peculiar to them, which the women understand but never pronounce themselves. On the otherhand, the women have words and phrases which the men never use..." (pg 237) পুৰুষ আৰু নাৰীৰ ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত

জেছপাৰছনে উল্লেখ কৰিছিল— 'There are very few traces of real sex dialect in our Aryan Languages, though we have the very curious rule in the old Indian drama that women talk Prakrit.... while men have the privilege of talking Sanskrit....'

সংস্কৃত নাটত প্ৰয়োগ হোৱা নাৰী-পুৰুষৰ এই ভাষাগত পাৰ্থক্যৰ ক্ষেত্ৰত ভাষাক এক মানদণ্ড হিচাপেও গণ্য কৰিছিল। নাৰী আৰু পুৰুষৰ এই ভাষাগত বিভিন্নতাৰ কাৰণ মূলতঃ সামাজিক। ধ্বনি প্ৰয়োগ, শব্দ ব্যৱহাৰ, বাকশৈলীৰ ভিন্নতাই যদি সমাজত এক সুকীয়া কথিত ভাষা ৰূপ গঢ় দিয়ে; সেয়ে হ'ব লিঙ্গ ভেদে উপভাষা।

- উপভাষা ৰূপে স্বীকৃতি পাবলৈ হ'লে কথিত ৰূপত ভাষা প্ৰয়োগৰ বিভিন্নতা চকুত পৰা বিধৰ হ'ব লাগিব। দুই এটা ধ্বনিতাত্ত্বিক পাৰ্থক্য বা দুই-এটা শব্দগত পাৰ্থক্যৰ বাবে কথিত ৰূপ এটা উপভাষাৰ স্বীকৃতি পাব নোৱাৰিব। উপভাষাৰ স্বীকৃতি পাবলৈ হ'লে কথিত ৰূপটোৰ ভিন্নত চকুত পৰা বিধৰ হ'ব লাগিব। লিঙ্গগত উপভাষাৰ উদাহৰণ ক'ৰাজাদি (Kosati) ভাষাৰ পৰা ল'ব পাৰি। আমেৰিকাৰ লউইছিয়ানাৰ কথিত আদিম ভাষাবৰ্গৰ মুছকোজিয়ান (Muskogean) ভাষাপৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত ক'ৰাজাদি ভাষাত পুৰুষ আৰু তিবোতাৰ ভাষাত ধ্বনিগত পাৰ্থক্য দেখা পোৱা যায়।

লিঙ্গভেদে উপভাষা সৃষ্টিৰ আন এটা কাৰণ হৈছে সামাজিক নিষেধ (Taboo)। নিষেধজনিত কাৰণত ভাষাগত ভিন্নতাৰ সৃষ্টি হয়।

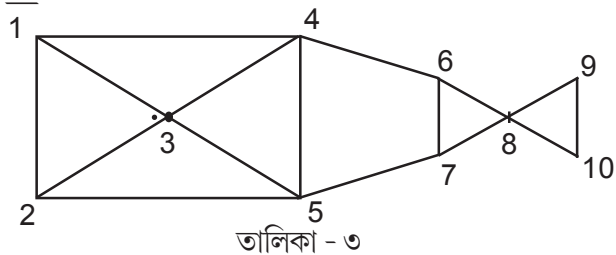
অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ : লিঙ্গভেদে ভাষাৰ ভিন্নতা হোৱাৰ দুটা কাৰণ উল্লেখ কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

১.৫ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা (Mutual intelligibility)

পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাৰ সাধাৰণ অৰ্থ হৈছে -পাৰস্পৰিক বুজাপৰা অৰ্থাৎ ইটোৱে সিটোক জনা। পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাৰ বিষয়ে প্ৰথমে আলোচনা কৰে Charles F. Hockett নামৰ এজন ভাষা বিজ্ঞানীয়ে। এটা চিত্ৰৰ সহায়ত এই 'পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা' সম্পৰ্কে সুন্দৰকৈ বুজাব পাৰি। চিত্ৰ —

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 আদি প্রত্যেকটো বিন্দু একোজন ব্যক্তি বা ব্যক্তি ভাষাৰ প্ৰতিনিধি। ওচৰত অৱস্থান কৰা ব্যক্তিৰ লগত পাৰস্পৰিক বুজা পৰা তুলনামূলকভাৱে অধিক। যিমানেই আঞ্চলিক দূৰত্ব বাঢ়ি যায় সিমানেই পৰস্পৰ বোধগম্যতা কমি যায়। চিত্ৰত থকা 1 আৰু 2ৰ; 2 আৰু 3ৰ; 1 আৰু 3ৰ; 1 আৰু 4ৰ; 2 আৰু 5ৰ; 4 আৰু 5ৰ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা আছে। ঠিক সেইদৰে 4,5,6,7ৰ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা আছে; কিন্তু 1,2,3,4,5 আৰু 6,7,8ৰ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা নহ'বও পাৰে। 6,7,8 আৰু 8,9,10ৰ পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা নহ'বও পাৰে। উদাহৰণ হিচাপে ল'ব পাৰি— সৰ্হেবাৰী, বৰপেটা, নলবাৰী অঞ্চলৰ স্থানীয় উপভাষা আৰু তেজপুৰ, শিৱসাগৰ অঞ্চলৰ ভাষা। সৰ্হেবাৰীৰ লোকৰ ভাষা আৰু শিৱসাগৰৰ লোকৰ ভাষাৰ মাজত পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা তুলনামূলকভাৱে কম।

● পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাৰ কেইটামান বৈশিষ্ট্য :

পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা (Mutual intelligibility) ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতাৰ লগত (Geographical dialect Continuum) জড়িত।

পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাৰ পৰা 'অজটিল ভাষা সমষ্টি' (Language Simplex বা L-Simplex) আৰু জটিল ভাষা সমষ্টিৰ (Language Complex বা L-Complex) সৃষ্টি হয়।

'পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা' উপভাষা ভূগোলৰ লগত জড়িত।

পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা ব্যক্তিভাষাৰ লগত অধিক জড়িত।

উপভাষা সৃষ্টিত পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাৰ প্ৰয়োজন। পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা এটা তুলনামূলক ৰূপ বা মাত্ৰা।

১.৬ ব্যক্তি ভাষা (Idiolect)

মানুহে প্ৰতি মনটো, ধানটোৱে প্ৰতি কণটো।

এক বিস্তীৰ্ণ ভৌগোলিক এলেকাৰ ভিতৰত প্ৰত্যেক জন ব্যক্তিয়ে ভাষাৰ তাৰতম্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। ভাষাৰ সংকীৰ্ণতম ৰূপ হৈছে ব্যক্তিভাষা। যেনে :

তালিকা - ৩

শিক্ষা-দীক্ষা, কৰ্মৰাজি; সমাজৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ মানুহৰ লগত মিলামিছা ইত্যাদি নানান কাৰণত এজন ব্যক্তিৰ কথন শৈলী কিঞ্চিৎ সুকীয়া হয় আৰু এনে কাৰকবোৰে ব্যক্তিভাষাৰ সৃষ্টি

কৰে। এখন সমাজত কিছুমান মানুহে নানান কৰ্মৰ তাড়নাত বিভিন্ন মানুহৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিব পাৰে। সেই মানুহকেইজনৰ ভাষা কৃষি কৰ্মত বত কৃষক এজনৰ ভাষাতকৈ স্বাভাৱিকতে বেলেগ হ'ব। পুৰুষসকল মহিলাসকলতকৈ তুলনামূলকভাৱে কিছু মুক্তভাৱে বিচৰণ কৰে, গতিকে পুৰুষৰ আৰু মহিলা ব্যক্তিৰ ভাষাতো এটা ভাষাগত ভেদ পৰিলক্ষিত হয়। ব্যৱসায়, অৰ্থনৈতিক অৱস্থা আৰু ধৰ্ম অনুযায়ীও ভাষাৰ কিছু পাৰ্থক্য ঘটে।

সূক্ষ্ম দৃষ্টিৰে চালে ব্যক্তিভাষাকো সকলো সময়তে একে ৰূপত পোৱা নাযায়। এজন মানুহে এটা পৰিৱেশত যি ধৰণেৰে কথা ক'ব; আন এটা পৰিৱেশত সেই মানুহজনেই বেলেগ শৈলীত কথা ক'ব পাৰে। কেতিয়াবা পৰিবেশেও ব্যক্তিভাষা গঢ় দিয়াত সহায় কৰে।

১.৭ মান্যভাষা (Standard Language)

মান্যভাষা, ব্যক্তিভাষা, উপভাষা আদি সকলোবোৰ ভাষা। মান্যভাষা হৈছে আনুষ্ঠানিক কাৰ্যত প্ৰয়োগ হোৱা ভাষা। Edgar Howard Sturtevant (March 7, 1875 - July 2, 1952) ৰ মতে, 'আন উপভাষা কোৱা লোকসকলৰ ওপৰত যিটো উপভাষা প্ৰসাৰিত হয় তাৰ নাম মান্য ভাষা।' মান্যভাষা এটা বিশেষ প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা উপভাষাবিলাকৰ মাজৰ পৰা নিৰ্বাচন কৰা হয়।

উপভাষাবিলাকৰ ভিতৰত কেতিয়াবা কোনো এটা উপভাষাই ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু ধাৰ্মিক কাৰণবশত : প্ৰাধান্য লাভ কৰে অৰ্থাৎ কোনো এসময়ত এডোখৰ ঠাইৰ কোনো এটা অঞ্চলত কিছুমান প্ৰভাৱশালী নেতা, সাহিত্যিক, সমাজসংস্কাৰক বা ধৰ্ম প্ৰচাৰকে জন্ম লাভ কৰি; সেই অঞ্চলৰ উপভাষাৰ মাধ্যমেৰে নিজৰ মতামত দাঙি ধৰে বা গ্ৰন্থপাতি ৰচনা কৰে নাইবা কোনো এক অঞ্চলত ৰাজধানী স্থাপন হয় আৰু গোটেইখন ঠাইৰ শাসন পদ্ধতি সেই অঞ্চলৰ ভাষাৰ মাধ্যমেৰে চলে। সময়ত এই উপভাষাটোৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আন কিতাপ পত্ৰ ৰচনা কৰা হয়, বাতৰি কাকত আলোচনী আদি চলোৱা হয়, স্কুল কলেজৰ জৰিয়তে আন অঞ্চলতো তাক শিকোৱা হয়, ৰেডিঅ'ত সেই ভাষাৰেই বাতৰি প্ৰচাৰ হয় আৰু ৰাজহুৱা সভা সমিতিতো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এইদৰে আনুষ্ঠানিক কাৰ্যত ব্যৱহাৰ হোৱা ভাষাটোৱেই মান্যভাষা।

মান্যভাষা ৰূপ দিয়া প্ৰক্ৰিয়া : কোনো এক ভাষা সম্প্ৰদায়ৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন আঞ্চলিক বা সামাজিক ৰূপৰ মাজত এটা উপভাষাৰ মান্যতা প্ৰাপ্তিৰ যি কাৰ্য প্ৰক্ৰিয়া তাকে কোৱা হয় মান্যতা প্ৰাপ্তিৰ কাৰ্য্য প্ৰক্ৰিয়া' (Process of Standardization)।

মান্যতা প্ৰাপ্তিৰ কাৰ্য প্ৰক্ৰিয়াত নিহিত থকা সমল কেইটা হৈছে :

(ক) নিৰ্বাচন (Selection)

(খ) মানভুক্তকৰণ (Codification)

(গ) কাৰ্যকৰণ (Function)

(ঘ) গ্ৰহণযোগ্যতা (Acceptance)

(ক) নিৰ্বাচন : নিৰ্বাচন বা বাছনি আঞ্চলিক, সামাজিক বা ৰাজনৈতিক যি কোনো

কাৰণত হ'ব পাৰে। যেনে : লণ্ডনত কোৱা ভাষাটোক King English বুলি কোৱা হয়। এইটো ৰাজনৈতিক কাৰণত হোৱা মান্য ভাষা।

(খ) **মানভুক্তকৰণ** : যিটো উপভাষাক এটা মান্যভাষাৰ ৰূপ দিব বিচৰা হয় সেইটোক লিখিত ৰূপ দিবলৈ যত্ন কৰা হয়। কাব্য সাহিত্য চৰ্চাত এই ভাষাটো প্ৰয়োগ কৰা হয়। ভাষাটোক সংৰক্ষণ কৰিবলৈ অভিধান আদি লিখা হয়। মান্যভাষাই সদায় লিখিত ৰূপৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে আৰু উপভাষাই কথিত ৰূপত গুৰুত্ব দিয়ে।

(গ) **গ্ৰহণযোগ্যতা** : যিটো উপভাষাক মান্য ভাষাৰ মৰ্যাদা দিয়া হয় তাৰ গ্ৰহণযোগ্যতা থাকিব লাগিব; অৰ্থাৎ সকলোবোৰ উপভাষীয়ে ভাষাটো গ্ৰহণ কৰি আনুষ্ঠানিক কাৰ্যত সেইটো প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব।

(ঘ) **কাৰ্যকৰণ (Function)** : সকলো আনুষ্ঠানিক কাৰ্যত মান্য ভাষাক কাৰ্যকৰী ৰূপত প্ৰয়োগ কৰা হয়।

উপভাষা আৰু মান্যভাষাৰ সম্পৰ্ক : উপভাষা এটাৰ পৰাই মান্যভাষাৰ ৰূপ পাব পাৰি। উপভাষা এটাই নিৰ্দিষ্ট প্ৰক্ৰিয়াৰ ভিত্তিত মান্য ভাষা হ'ব পাৰে, ঠিক সেইদৰে সময়ৰ লগে লগে মান্যভাষাটো পুনৰ উপভাষাত পৰিণত হ'ব পাৰে। ভাষাক বোৱঁতি নদীৰ লগত তুলনা কৰা হয়। জীৱন্ত ভাষাই সদায় ৰূপ সলায়। ভাষাৰ আভ্যন্তৰীণ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে বিভিন্ন কাৰণত কেতিয়াবা মান্যভাষাৰ স্থান অন্য এটা উপভাষাই ল'ব পাৰে; তেতিয়াই মান্যভাষাটো উপভাষাত পৰিণত হ'ব। অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত এই উদাহৰণটো প্ৰযোজ্য হোৱা দেখা যায়। সোতৰ শতিকাৰ আগৰ কালছোৱাত অসমৰ নামনি অঞ্চল সাহিত্য-কলাৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল। এই অঞ্চলৰ ভাষাত মৰ্যাদা বাঢ়িছিল। প্ৰথম অসমীয়া কবি হেমসৰস্বতী, প্ৰাকশঙ্কৰ যুগৰ কবি মাধৱ কন্দলি, মনসা কবি মনকৰ, দুৰ্গাবৰ, নাৰায়ণদেৱ; গদ্য সাহিত্যৰ জনক ভট্টদেৱৰ ৰচনাত নামনি অসমৰ ভাষাৰ সুন্দৰ চানেকী পোৱা যায়।

সাংস্কৃতিক প্ৰাধান্য পোৱা; কিতাপ-পত্ৰৰ মাজেৰে আনুষ্ঠানিক কাৰ্য সম্পাদন কৰা এই ভাষাটো পুনৰ উপভাষা ৰূপেই দেখা দিলে সোতৰ শতিকাৰ পিছৰ পৰা। আহোম শাসনকৰ্তাই কামৰূপৰ সীমালৈকে ৰাজ্য বিস্তাৰ কৰি এক শাসনৰ অধীন কৰি সমগ্ৰ খণ্ডটোক এক অঞ্চলৰ ভিতৰত কৰি লৈছিল। ভাষাটোও উমৈহতীয়া কৰি লৈছিল। আনহাতে নামনি অসমখন বিভিন্ন সৰু সৰু শাসনকৰ্তাৰ অধীনত সৰু সৰু অংশত বিভক্ত আছিল; কেইবাবাৰো বহিঃশত্ৰুৰ মুখা মুখি হৈছিল। শেষত ১৬৮২ চনত আহোমসকলে কোঁচ ৰাজ্য দখল কৰি আহোম ৰাজত্বৰ সীমা প্ৰসাৰ কৰে আৰু শিৱসাগৰ অঞ্চলৰ ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক ক্ৰিয়াৰ ক্ষেত্ৰ ৰূপে নিৰ্বাচিত কৰে। ১৮২৬ চনত ইংৰাজে আহোম শাসনত অন্ত পেলাই অসম অধিকাৰ কৰে আৰু মিছনেৰীসকলে শিৱসাগৰ অঞ্চলকে নিজৰ কৰ্ম ক্ষেত্ৰ হিচাপে ঠিক কৰি সেই অঞ্চলৰ উপভাষা শিকি ১৮৪৬ চনত প্ৰথম কাকত *অৰুণোদই* উলিয়ায়। এইদৰেই সময়ত নামনি অসমৰ গৌৰৱময় ভাষাটো পুনৰ উপভাষাত পৰিণত হয়। গতিকে, সাংস্কৃতিক কেন্দ্ৰৰ সাল সলনি, শাসনকৰ্তাৰ আধিপত্য, সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকৰ ভূমিকাই উপভাষা এটাক যিদৰে মান্যভাষাৰ ৰূপ প্ৰদান কৰিব পাৰে; ঠিক তেনেদৰে মান্যভাষাকো উপভাষাত পৰিণত কৰিব পাৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ : মান্যভাষা এটা পুনৰ উপভাষাৰ ৰূপ পাবলৈ কি কি ক্ৰিয়াই কেনে ধৰণৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে ?

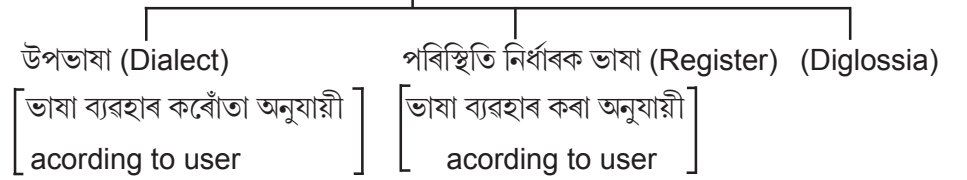
.....

১.৮ পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষা

বিষয়টোৰ আৰম্ভণিতে এটি তালিকা আগবঢ়োৱা হ'ল—

ভাষাগত বিভিন্নতা

[Linguistic variation]

তালিকা-৪

— গতিকে, তালিকাখনৰ পৰা আমি স্পষ্ট ৰূপে অৱগত হ'লো যে ভাষাগত বিভিন্নতাৰ ফলত 'পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষা'ৰ সৃষ্টি। ভাষা প্ৰয়োগ কৰাৰ ধৰণ অনুযায়ী প্ৰকৃততে পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষাৰ সৃষ্টি হয়।

পৰিস্থিতি বা পৰিবেশ অনুযায়ী এজন বক্তাই বিভিন্ন শৈলীত ভাষা প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে। অসমীয়া ভাষা কোৱা সমাজখনলৈ মন কৰিলে আমি দেখা পাওঁ ঘৰত ঘৰৰ নিকটতম ব্যক্তি কেইজনৰ লগত যি দৰে কথা পাতো, সৌজন্য প্ৰকাশ কৰিবলৈ অন্য ব্যক্তিৰ লগত (আলহী আদি) সেইদৰে কথা পতা নহয়।

'পানী'ক আমি বিজ্ঞানাগাৰত H₂O বুলিম। এইদৰে জীৱনৰ প্ৰত্যেক ক্ষণতে আমি পৰিস্থিতি অনুযায়ী এজন বক্তাই বিভিন্ন কথনশৈলী প্ৰয়োগ কৰা পোৱা যায়। বিভিন্ন সামাজিক অৱস্থাত ভাষা ব্যৱহাৰৰ এই ভিন্নতা প্ৰকট হয়।

মাইকেল হেলিডে (Michael Alexander Kiakwood Halliday 13 April, 1925-15 April 2018) —ই পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত তিনিটা এলেকাৰ বিষয়ে উনুকিয়াইছে।

(ক) ক্ষেত্ৰ (Field) : বক্তাৰ ভাব প্ৰকাশৰ উদ্দেশ্য আৰু বিষয়বস্তু ক্ষেত্ৰ নিৰূপণ কৰে।

(খ) ৰীতি বা ধৰণ (Mode) : বিষয় অনুযায়ী ভাব ব্যক্ত কৰা-লিখা বা কোৱা ৰীতি বা ধৰণে ৰেজিষ্টাৰ গঢ় দিয়ে।

(গ) তাৎপৰ্য (Tenor) : ব্যক্ত কৰিব বিচৰা ভাবটোৰ মৰ্ম কি সেইটোৱে বহুক্ষেত্ৰত ৰেজিষ্টাৰৰ সৃষ্টি কৰে। বক্তা-শ্ৰোতাৰ সম্বন্ধ এই কৰ্মত জড়িত থাকে।

ওপৰত প্ৰথমতে আৰম্ভ কৰোতেই আপোনাক উপভাষা আৰু পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষাৰ

মাজত হ'ব লগা সম্বন্ধটোৰ বিষয়ে স্পষ্ট কৰি দিয়াই গৈছে, তথাপি কেতিয়াবা দুয়োটাৰ মাজত কিছু পৰিমাণে মিল আহি পৰাও পৰিলক্ষিত হ'ব পাৰে। সেইটো মান্যভাষা কোৱা বক্তা (সহজাত বক্তা) আৰু উপভাষা কোৱা বক্তা এজনে; যেতিয়া মান্যভাষা ক'ব তেতিয়া বা তেনে ক্ষেত্ৰত হ'ব পাৰে।

১.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ভাষা কাক বোলে সেই বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ।
- ভাষাৰ এটা প্ৰণালী আছে। তাৰ আলোচনা পঢ়িলোঁ।
- উপভাষা কাক বোলে আৰু কি কি কাৰণে উপভাষা সৃষ্টি হ'ব পাৰে তাৰ বিস্তৃত আলোচনা পঢ়িলোঁ।
- উপভাষা কেই প্ৰকাৰৰ হ'ব পাৰে তাৰ ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ।
- উপভাষাও ভাষা; অঞ্চল বা সমাজৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত কথিত ৰূপ ভিন্ন হয়।
- মান্যভাষা এটাই নিৰ্দিষ্ট প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজেৰে গতি কৰি জন্ম লাভ কৰে।
- উপভাষা আৰু মান্যভাষা কোনোটোৱে স্থিৰ নহয়, সময়ত উপভাষা এটাই যিদৰে মান্যভাষা হ'ব পাৰে; সেইদৰে মান্যভাষা এটা পুনৰ উপভাষা হ'ব পাৰে।
- আঞ্চলিক উপভাষা, সামাজিক উপভাষাৰ মাজত থকা পাৰ্থক্যসমূহ।
- শ্ৰেণীগত সামাজিক উপভাষা আৰু জাতিগত উপভাষাৰে মাজত থকা পাৰ্থক্য।
- লিঙ্গইয়ো ভাষাৰ কথিত ৰূপত প্ৰভাৱ পেলাই উপভাষাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে বা সামাজিক দৃষ্টিৰে পুৰুষ আৰু স্ত্ৰীৰ ভাষাশৈলীৰ পাৰ্থক্য নিৰ্ধাৰণ কৰে।
- পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা আৰু ভাষাৰ কথিত ৰূপৰ বিষয়ে জানিলোঁ।
- ব্যক্তি ভাষা আৰু পৰিস্থিতি নিৰ্ধাৰক ভাষাৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ।

১.১০ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) কাকতি, বাণীকান্ত (১৯৯৬) : অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিশাল; অনু, বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা, বৰপেটা সাহিত্য সভাৰ হৈ বাণী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী।
- ২) কোঁৱৰ, অৰ্পনা (১৯৯৭) : ভাষা সাহিত্যৰ বিবিধ চিন্তা।
- ৩) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৬৪) : ভাষা বিজ্ঞান; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৪) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৮৬) : অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।

- ৫) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্র (১৯৯২) : *ভাষা ভাষণিকা*; গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ৬) দাস, বিশ্বজিৎ (২০১৫) : *সমাজ ভাষা বিজ্ঞান*; নগাঁও : Books and Beyond.
- ৭) পাঠক, ৰমেশ (২০০৮) : *উপভাষা বিজ্ঞানৰ ভূমিকা*; ডিব্ৰুগড় : বনলতা।
- ৮) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭) : *অসমীয়া ভাষা*; ডিব্ৰুগড় : বনলতা।
- ৯) মৰল, দীপঙ্কৰ (১৯৯৭) : *উপভাষা বিজ্ঞান*; গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টছ ষ্ট'ৰ্চ।
- ১০) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৪) : *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা উপভাষা*; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।

১.১১ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : নিৰ্দিষ্ট এটা ভৌগোলিক আবেষ্টনীৰ মাজত.....ক্ষেত্ৰৰ দূৰত্ব অনুযায়ী বা সমাজৰ বিভিন্নতা অনুযায়ী.....ভিন্ন শৈলীৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। এই ভিন্নতা.....এই পাৰ্থক্যটোৱেই উপভাষা।
- প্ৰত্যেকটো উপভাষাই ভাষা। ভাষা বুলিলে এক বৃহৎ পৰিসৰক সামৰে। ভিতৰত ব্যক্তিভাষা.....মান্যভাষা.....সকলো অন্তৰ্গত হয়।
- ২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : উপভাষাৰ গঠনত প্ৰধানকৈ আঞ্চলিক আৰু সামাজিক দিশে ক্ৰিয়া কৰে। আঞ্চলিক উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণ হিচাপে.....জনবসতিৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবেও উপভাষা সৃষ্টি হ'ব পাৰে।
- ৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : একো একোটা আঞ্চলিক উপভাষাৰ স্থানীয় ক্ষেত্ৰ অনুযায়ী একোটা ৰূপ থাকিব পাৰে, তাকে স্থানীয় উপভাষা বোলে। উপভাষা সৃষ্টিত যিবোৰ দিশে.....দিশে ক্ৰিয়া কৰে।
- ৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : লিঙ্গৰ ভেদে ভাষাৰ ভিন্নতা হোৱাৰ দুটা কাৰণ :
(ক) লোক মানসিকতা
(খ) ভাষা বিষয় বা নিষেধ (Taboo)
- ৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : সাংস্কৃতিক কেন্দ্ৰৰ সাল সলনি.....উপভাষাত পৰিণত কৰিব পাৰে।

১.১২ আৰ্হি প্ৰশ্ন

- প্ৰশ্ন ১ : চমু উত্তৰ লিখক : (৫০ ৰ পৰা ১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)
(i) উপভাষা কাক বোলে ?

- (ii) ব্যক্তিভাষা কাক বোলে?
- (iii) মান্যভাষা বুলিলে কি বুজে?
- (iv) পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা কি?
- (v) ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা বুলিলে কি বুজে?

প্ৰশ্ন ২ : (i) ভাষা, ব্যক্তিভাষা আৰু উপভাষাৰ মাজত সম্পৰ্ক নিৰূপণ কৰক।

- (ii) ভাষাগত বিভিন্নতা বুলিলে কি বুজে? লিখক।
- (iii) 'মান্যতা প্ৰাপ্তিৰ কাৰ্য প্ৰক্ৰিয়া' বুলিলে কি বুজে?
- (iv) সামাজিক উপভাষা সম্পৰ্কে এটি টোকা আগবঢ়াওক।
- (v) আঞ্চলিক উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণ সমূহ ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ : ব্যৱহাৰিক (Practical) দিশেৰে তলৰ প্ৰশ্ন কেইটাৰ উত্তৰ কৰিবলৈ যত্ন কৰক।

- (i) অসমৰ যি কোনো এটা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ বিষয়ে লিখক।
- (ii) অসমীয়া সমাজত লিঙ্গভেদে ভাষাৰ প্ৰয়োগ আছেনে? এটি ধাৰণা দিবলৈ যত্ন কৰক।

*** **

অধ্যায় ২ : উপভাষা অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

অধ্যায় গাঁথনি

- ২.১ উদ্দেশ্য
- ২.২ পৰিচয়
- ২.৩ উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস
- ২.৪ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা
- ২.৫ উপভাষা জৰীপৰ পদ্ধতি
 - ২.৫.১ প্ৰশ্নাৱলী
 - ২.৫.২ ভাষিক মানচিত্ৰ
 - ২.৫.৩ সামগ্ৰী দাতা
- ২.৬ উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰক
- ২.৭ উপভাষা ভূগোল
 - ২.৭.১ ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা
 - ২.৭.২ সূচক বা সামগ্ৰী দাতা
- ২.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ২.৯ অধিক জানিবলৈ
- ২.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ২.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস সম্বন্ধে জানিব পাৰিব
- উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- উপভাষা জৰীপ কিদৰে কৰে তাৰ ধাৰণা লাভ কৰিব
- উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰকৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- উপভাষা ভূগোলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

২.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা তৃতীয় পাঠ্যবিষয় 'উপভাষাবিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা'ৰ অন্তৰ্গত এইটো দ্বিতীয় অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ নাম 'উপভাষা' অধ্যায়।

ভাষাগত বিভিন্নতাৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা ভাষিক ৰূপৰ ভিতৰত অন্যতম এটি ৰূপ হৈছে— উপভাষা। উপভাষাৰ সংজ্ঞা, সৃষ্টিৰ কাৰণ ইত্যাদি সম্পৰ্কে থুলমূল আলোচনা প্ৰথম অধ্যায়ত কৰা হৈছে। উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস, অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা, উপভাষা, জৰীপ পদ্ধতি ইত্যাদি সম্পৰ্কে অৱগত কৰোৱাটো এই অধ্যায়ৰ উদ্দেশ্য।

২.৩ উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস

প্ৰত্যেক ভাষা সম্প্ৰদায়ৰ মাজতে প্ৰাচীন কালৰে পৰা ভাষাগত বিভিন্নতা আছে। কিন্তু ভাষাগত এই বিশিষ্টতাৰ এক প্ৰণালীবদ্ধ আলোচনা ঊনবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্ধৰ পিছতহে আৰম্ভ হয়।

উপভাষা অধ্যয়নৰ এটি অন্যতম দিশ হৈছে— জৰীপমূলক কাৰ্য। ১৮৭৬ খৃঃত George Wenkerৰ হাতত প্ৰথম জৰীপমূলক কাৰ্য আৰম্ভ হৈছিল। মান্য-জাৰ্মান ভাষাত কিছু সংখ্যক বাক্য লেখি সেইবোৰ জাৰ্মানীৰ উত্তৰ অঞ্চলৰ স্কুলৰ শিক্ষকসকললৈ পঠিয়াইছিল (প্ৰায় ৫০,০০০ স্কুল শিক্ষকলৈ) তাৰে প্ৰায় ৪৫,০০০ খন ঘূৰাই পাইছিল। এইবোৰৰ মাজত কিছুমান শব্দৰ প্ৰয়োগত বিভিন্নতা দেখা পাইছিল আৰু মানচিত্ৰ অংকন কৰি বিশেষ চিহ্নেৰে চিহ্নিত কৰি ৰূপসমূহ নিৰ্দিষ্ট কৰিছিল। এইদৰে Wenker-এ তেতিয়াই 'Linguistic Survey Method'-ৰ শুভ আৰম্ভ কৰিছিল। Wenker-ক উপভাষাতত্ত্ব বা উপভাষা ভূগোলৰ জনক বুলিব পাৰি।

জানি থোৱা ভাল

George-Wenker-এ ১৮৮১ খৃঃত উপভাষাৰ আলোচনাৰে 'Sprachaltus des Deutschen Reichs'— নামৰ কিতাপ লিখে। এইখন প্ৰথম উপভাষা ভূগোলৰ কিতাপ।

Wenker-এ পিছত এই অধ্যয়ন অধিক ফলপ্ৰসূ কৰিবলৈ W. Mitzka (Walther Mitzka; 1888-1976) ৰে ১৯৩৯ চনত প্ৰায় ২০০ মান শব্দ ৫০,০০০ স্কুল শিক্ষকলৈ পঠিয়াইছিল। তেওঁ কেৱল শব্দগত দিশত আবদ্ধ নহৈ ধ্বনিগত বিভিন্নতাইনিও দেখুৱাবলৈ যত্ন কৰিছিল।

George-Wenker-ৰ সময়তে ডেনমাৰ্কৰ এজন ভাষাবিদ Marius Kristensen-এ ডেনমাৰ্কৰ ভাষাৰ উপভাষাৰ বিষয়ে জৰীপ কাৰ্য আৰম্ভ কৰি ১৯১২ চনত কাৰ্য সমাপ্ত কৰে। তেওঁ আৰম্ভ কৰা প্ৰকল্পটোও George Wenker-ৰ দৰেই আছিল।

১৮৯৬ চনত ফ্ৰান্সত জৰীপ কাৰ্য আৰম্ভ কৰে Jules Gillieron-এ। তেওঁ Wenker-ৰ নীতিৰ উপৰিও কিছু নতুনত্ব আৰোপ কৰিছিল। ভাষা জৰীপৰ এই নতুনত্বৰ ক্ষেত্ৰত আগবঢ়োৱা অন্যতম অৱদান হৈছে— প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত ক্ষেত্ৰ-অনুসন্ধানকাৰীৰ (field-workers) প্ৰয়োগ। Gillieron-ৰ কাৰ্য তলত দিয়াৰ দৰে দেখুৱাব পাৰি :

- (i) J. Gillieron-এ তেওঁৰ প্ৰশ্নমালাত ১৫০০ টা মান শব্দ ৰাখিছিল।
- (ii) এই শব্দবিলাকক কি দৰে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব সেই সম্পৰ্কে কেতবোৰ চিহ্ন প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত অনুসন্ধানকাৰীসকলক শিকাই দিছিল।
- (iii) তেওঁ শ্ৰৱণ শক্তিৰ ওপৰত আৰু বাকধ্বনি উচ্চাৰণ কৰোঁতে বাক্যস্থৰ ভূমিকাৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ গুৰুত্ব দিছিল; কিয়নো সেই সময়ত বৰ্তমানৰ দৰে 'টেপ ৰেকৰ্ডাৰ'ৰ প্ৰয়োগ নাছিল।
- (iv) Wenker-এ শব্দ লিখিছিল, কিন্তু এখেতে শব্দ বিলাকক প্ৰশ্ন আকাৰে সুধি তাৰ প্ৰকৃত ৰূপ অনুধাবন কৰিছিল। প্ৰশ্নসমূহ কি দৰে উপস্থাপন কৰিব সেই সম্বন্ধেও আলোচনা কৰিছিল।
- (v) ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত থকা আঞ্চলিক বৈষম্যসমূহ আলোচনা কৰি উপভাষা তত্ত্বৰ অধ্যয়নক নতুনত্ব দিছিল।

১৯০২ চনত আৰম্ভ কৰা এই জৰীপ কাৰ্যত জড়িত থকা প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত এজন ব্যক্তি আছিল Edmond Edmont। ধ্বনিৰ প্ৰতিলেখন কাৰ্যত এওঁ অতি পাৰ্গত আছিল।

Edmond Edmont-ৰ লগতে নাম ল'ব পাৰি Karl Jabery আৰু Jakob Jud-ৰ। এওঁলোকে ইটালীয় উপভাষা আৰু দক্ষিণ ছুইজাৰলেণ্ডৰ উপভাষাৰ বিষয়ে কাম কৰি 'Sprachund Sochatlas—des Italiens und der sijschweiz' নামেৰে তিনিটা খণ্ড প্ৰকাশ কৰে।

উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাসত আন এটা উল্লেখযোগ্য নাম হৈছে— Hans Kurath; Raven I. Medavid; Eugen Dieth আদি উপভাষা অধ্যয়নকাৰী পণ্ডিতসকল। ১৯৪৮ চনত 'Survey of English Dialects'-ৰ কাম আৰম্ভ হয় Eugen Dieth-ৰ তত্ত্বাৱধানত। এই অধ্যয়নত Eugen Dieth-ৰ লগত নাম ল'ব পাৰি আন এজন উপভাষা বিজ্ঞানীৰ; তেওঁ হ'ল— Harold Orton (1898-1975) আমেৰিকা আৰু ইংলণ্ডত উপভাষাৰ জৰীপ কাৰ্যত প্ৰথমবাৰৰ বাবে প্ৰয়োগ হৈছিল টেপ ৰেকৰ্ডাৰ। ক্ষেত্ৰ অনুসন্ধানকাৰীসকলে ৰেকৰ্ডাৰৰ জৰিয়তে ধ্বনিগত প্ৰতিলিপি শুদ্ধ ৰূপত চিহ্নিত কৰিব পাৰিছিল।

জানি থোৱা ভাল

- Survey of English Dialect-ক চমুকৈ SED বোলা হয়।
- I.P.A.= International Phonetic Alphabet.

১৯৩০ চনৰ পিছত উপভাষাৰ অধ্যয়নত প্ৰয়োগ হৈছিল টেপ ৰেকৰ্ডাৰৰ। ১৯৫১ চনত I.P.A.ৰ প্ৰথমখন ধ্বনিলিপি প্ৰকাশ হয়। টেপ ৰেকৰ্ডাৰৰ প্ৰয়োগে ধ্বনিগত প্ৰতিলিপি চিহ্নিত কৰাত পুনঃ পৰীক্ষা কৰাত সহায় কৰাই নহয় ভৱিষ্যতৰ বাবে সংৰক্ষণ কৰাৰ সুযোগো প্ৰদান কৰিছিল। পৰম্পৰাগত উপভাষা অধ্যয়নৰ জগতত আন এটা নৱ-পদক্ষেপৰ সৃষ্টি হৈছিল।

অসমীয়া ভাষাক্ষেত্ৰত উপভাষা অধ্যয়নৰ শুভ-আৰম্ভ কৰোঁতা জন হৈছে ভাষাতত্ত্ববিদ

বাণীকান্ত কাকতি। ১৯৪১ চনত প্ৰকাশ হোৱা তেওঁৰ 'Assamese, its Formation and Development'- নামৰ গ্ৰন্থখনত মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপী উপভাষাৰ পাৰ্থক্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিল। পূব অসমৰ উপভাষা আৰু পশ্চিম অঞ্চলৰ উপভাষা বুলি অসমীয়া ভাষাৰ দুটা ঔপভাষিক ৰূপৰ উল্লেখ কৰি ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দগত পাৰ্থক্য চমুকৈ আলোচনা কৰিছিল। কামৰূপী উপভাষা (পশ্চিম অঞ্চলৰ উপভাষা)ৰ ভিতৰত থকা আঞ্চলিক ৰূপৰ নিদৰ্শনো কাকতিয়ে তেওঁৰ গ্ৰন্থখনত দিছিল। বাণীকান্ত কাকতিৰ পিছত উপভাষাৰ আলোচক হিচাপে নাম ল'ব পাৰি উপদ্রেনাথ গোস্বামীৰ। কামৰূপী উপভাষাৰ বিস্তৃত আলোচনা তেওঁৰ A Study on Kamrupi, a dialect of Assamese নামৰ গ্ৰন্থত পোৱা যায়।

১৮৭৬ চনৰ পৰা ১৯৪০-৫০ চনলৈ উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাসত আঞ্চলিক উপভাষাৰ ক্ষেত্ৰখনত আবদ্ধ আছিল। বিংশ শতিকাৰ যাঠিৰ দশকৰ পৰা ভাষাক সামাজিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা অধ্যয়ন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। সমাজৰ পৰিবেশৰ আঁওতাত এজন ব্যক্তিয়েই বিভিন্ন শৈলীত থকা ক'ব পাৰে, ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। সামাজিক মানদণ্ডৰ বাবেও ভাষা-শৈলী ভিন্ন হ'ব পাৰে— এনে ধৰণৰ চিন্তা-চৰ্চাই ভাষাৰ অধ্যয়নত নতুন দিশৰ সূচনা কৰে। ১৯৬৬ চনত William Labov-এ ভাষিক সম্প্ৰদায়ৰ মাজত থাকিব পৰা বিভিন্নতৰ ৰূপক সামাজিক আৰু প্ৰাকৃতিক বিজ্ঞানৰ কৌশল অৱলম্বন কৰি অধ্যয়নৰ আৰম্ভণি কৰে। উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাসত এইদৰে সামাজিক উপভাষাৰ আলোচনাৰ সূত্ৰপাত হয়। 'The Social Stratification of New York Speech' নামৰ গ্ৰন্থৰ আলোচনাত সামাজিক বাধা আৰু দূৰত্বই ভাষাত কিদৰে বিভিন্নতাৰ সৃষ্টি কৰে— সেই দিশটো পোৱা যায়। বিভিন্ন সামাজিক কাৰণে ভাষাগত বিভিন্নতা সৃষ্টি কৰে আৰু সামাজিক উপভাষাৰ সৃষ্টি হয়। সমাজৰ মূল্যবোধ, সামাজিক পৰিবেশ, সমাজৰ অৰ্থনৈতিক মানদণ্ড, নৃগোষ্ঠীয় গঠন ইত্যাদি বিভিন্ন কাৰণত সামাজিক উপভাষা সৃষ্টি হ'ব পাৰে। এই কাৰণসমূহ অধ্যয়নেৰে সমাজ ভাষা বিজ্ঞানীসকলে উপভাষা অধ্যয়ন ইতিহাসত সাম্প্ৰতিক উপভাষা অধ্যয়নৰ সূচনা কৰে। প্ৰাচ্যতৰ দৰে প্ৰাচ্যতো বিশেষকৈ ভাৰতবৰ্ষ আৰু অসমতো সামাজিক উপভাষাৰ আলোচনা যথেষ্ট নহ'লেও আৰম্ভ হৈছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ৪ আঞ্চলিক উপভাষা আৰু সামাজিক উপভাষাৰ মাজত তথা পাৰ্থক্যসমূহ লিখক। (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

২.৪ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা

সাম্প্ৰতিক উপভাষা অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত উপভাষাৰ সংজ্ঞা কেৱল কোনো এক অঞ্চলৰ একেটা ভাষাৰ খণ্ড খণ্ড ৰূপৰ আলোচনাই নহয়; ভাষা সম্প্ৰদায় এটাৰ মাজত থকা সামাজিক মূল্যবোধ আৰু বিচাৰশক্তিৰে কৰি থকা ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াৰ ফলত যি বিভিন্নতা সৃষ্টি হয়— সেই

বিভিন্নতাইয়ো উপভাষা গঢ় দিয়ে। প্রকৃততে উপভাষা ভাষাৰ মূল সুঁতিৰ উপসুঁতিৰ দৰে; সেয়েহে ভাষাৰ সামগ্ৰিক অধ্যয়নত উপভাষাৰ যথেষ্ট গুৰুত্ব আছে।

- ভাষাৰ শৃংখলাবদ্ধ অধ্যয়ন কৰোঁতে প্রধানভাৱে ভাষাটোৰ অন্তৰ্গত আঞ্চলিক আৰু সামাজিক উপভাষাসমূহ অধ্যয়ন কৰাটোও গুৰুত্বপূৰ্ণ। ভাষাৰ সামগ্ৰিক জ্ঞান কেৱল লিখিত সাহিত্যৰ ভিতৰতেই পোৱা নাযায়, কথিত ৰূপৰ আলোচনাও প্ৰয়োজন। ভাষাৰ অখণ্ড ৰূপৰ জ্ঞানৰ বাবে সেয়েহে উপভাষা অধ্যয়ন অতিকৈ প্ৰয়োজন।
- উপভাষাসমূহ সাধাৰণতে কথিত ৰূপত থাকে; সেয়েহে ইয়াৰ অধ্যয়ন ইমান সহজ সাধ্য নহয়। তথাপিও উপভাষাৰ অধ্যয়নৰ মাজত কেৱল ভাষাগত দিশহে যে থাকে এনে নহয়; উপভাষাই নৃতাত্ত্বিক, সামাজিক আদি প্ৰমূল্যও বহন কৰে। ভাষা একোটাৰ সকলোবোৰ তথ্য পাবলৈ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে।
- উপভাষাৰ মাজত ভাষাৰ স্বাভাৱিক জীৱন নিহিত থাকে, কিয়নো উপভাষা সমাজৰ সৃষ্টি। সমাজত বসবাস কৰা বক্তাৰ কথা কোৱা ধৰণ অনুযায়ী বহুক্ষেত্ৰত উপভাষাৰ জন্ম হয়। বক্তাৰ কথা কোৱাৰ ধৰণৰ লগত সমাজত বক্তাৰ স্থান; অৰ্থনৈতিক অৱস্থা ইত্যাদিৰ দিশ নিহিত হৈ আছে অৰ্থাৎ উপভাষাই ভাষাৰ জ্ঞানৰ লগতে সমাজৰ বিভিন্ন দিশৰ জ্ঞানো দিয়ে।
- ভাষাৰ জন্ম, সমৃদ্ধি আৰু প্ৰমবিকাশত উপভাষা অধ্যয়নৰ যথেষ্ট গুৰুত্ব আছে। বহুক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে সংৰক্ষণশীল মনোবৃত্তি আৰু নিজ ভাষাৰ (কথিত ৰূপৰ) প্ৰতি পালন কৰি অহা উচ্চ মনোভাৱে ভাষাৰ অখণ্ড ৰূপসমূহ জীয়াই ৰখাত সহায় কৰে। ভাষাৰ এই খণ্ড ৰূপসমূহৰ মাজত ভাষাৰ অতীতটো লুকাই থাকে। সময়ৰ সোঁতত নানান কাৰণত ভাষা এটাৰ পৰিৱৰ্তন হয়। অন্য ভাষাৰ প্ৰভাৱেও ভাষা পৰিৱৰ্তনত সহায় কৰে। ভাষা এটাৰ অতীতমুখী অধ্যয়নত সেয়েহে উপভাষাসমূহে এক সক্ৰিয় ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : ভাষা এটাৰ অতীতমুখী অধ্যয়নত উপভাষাসমূহে কি দৰে সহায় কৰে? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

- ভাষাবিজ্ঞানী লিওনাৰ্ড ব্লুমফিল্ডে কৈছে যে ভাষাবিজ্ঞানী এজনৰ বাবে স্থানীয় উপভাষাবোৰৰ মূল্য যথেষ্ট। সেইবোৰে যে কেৱল ভাষাবিজ্ঞানীজনৰ কামৰ আহিলা যোগায় এনে নহয়, মান্য আৰু অৰ্ধমান্য ভাষাৰ মূল আৰু বুৰঞ্জী আঞ্চলিক উপভাষাবোৰৰ দ্বাৰাহে বুজিব পাৰি। ভাষা এটাই গ্ৰহণ কৰা নতুন নতুন শব্দৰাজিৰ সময় নিৰূপণৰ ক্ষেত্ৰতো উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজন। উপভাষা অধ্যয়ন কৰি তাক লিখিত ৰূপত

সংৰক্ষণ কৰাটো অতিকৈ প্ৰয়োজন। ভৱিষ্যৎ গৱেষকসকলক এই দিশটোৱে যথেষ্ট সহায় কৰিব। উপভাষাসমূহে মান্য ভাষাৰ বিকাশৰ স্তৰ বিভাগবোৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰাৰ লগে লগে মান্যভাষাত ব্যৱহাৰ নোহোৱা শব্দ কিছুমান সংৰক্ষণ কৰি একোখন ঠাইৰ সাংস্কৃতিক সোঁতৰ গতিপথ নিৰ্ণয় কৰাত সহায় কৰে। কোনো ভাষাৰ শব্দতত্ত্ব অধ্যয়নৰ বাবেও উপভাষাৰ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে।

- উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ আন এটা লৌকিক দিশ দেখিবলৈ পোৱা যায়। সাধাৰণ লোকে ভাবে উপভাষা হৈছে সৰ্বসাধাৰণ, দুখীয়া, নিৰক্ষৰ লোকৰ ভাষা। এই ভাষা অশুদ্ধ, তেনে লোকে মান্য ভাষাকহে শুদ্ধ ভাষা হিচাপে জ্ঞান কৰে। এই ধাৰণা অমূলক। সমাজৰ প্ৰগতিত এনে ধাৰণা বা মনোভাৱে যথেষ্ট বাধাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। গতিকে উপভাষাৰ উদাহৰণৰ দ্বাৰা সৰ্বসাধাৰণৰ মনৰ এই ভ্ৰান্ত ধাৰণা আঁতৰ কৰাটো সকলো সচেতন, শিক্ষিত লোকে কৰ্তব্য। ইয়াৰ বাবে প্ৰয়োজন হ'ব— বিভিন্ন অঞ্চলৰ উপভাষাৰ লোককথা, লোকগীত আদিৰ প্ৰচলন; সাংস্কৃতিক আদান-প্ৰদান ইত্যাদিৰ। এই সমূহ কৰিবলৈ আগবাঢ়োতে উপভাষাৰ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ দিশটো আহি পৰিব।

ভাষাৰ খণ্ডৰূপ সৃষ্টিত সহায়কাৰী পৰিস্থিতিতকৈ ভাষাৰ অখণ্ডতাৰ সৃষ্টি সহায়কাৰী শক্তিৰ মাত্ৰা বেছি। ফলত উপভাষা মৃত্যুমুখতো পৰিব পাৰে। যি কোনো বিষয়ৰে মৃত্যু বা ধ্বংস ভয়ানক। সেয়েহে সংৰক্ষণৰ দ্বাৰা ভাষাৰ খণ্ড ৰূপকো ধৰি ৰাখিব পাৰিব লাগে।

২.৫ উপভাষা জৰীপৰ পদ্ধতি

উপভাষা জৰীপ কৰিবলৈ নিৰ্দিষ্ট পদ্ধতিৰ প্ৰয়োজন; কিয়নো ভৌগোলিক বা ৰাজনৈতিক মানচিত্ৰ চাই উপভাষাৰ ক্ষেত্ৰ সীমা নিৰূপণ কৰিব নোৱাৰি। উপভাষা নিৰূপণ কৰিবলৈ (সীমা) যি পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা হয় তাকে উপভাষা জৰীপ (Dialect Survey Method) পদ্ধতি বোলে। উপভাষা জৰীপ পদ্ধতিৰ দ্বাৰা কথিত ভাষা গঠন পদ্ধতি নিৰ্ণয় কৰিব পাৰি আৰু উপভাষাৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিব পাৰি।

উপভাষা জৰীপ পদ্ধতিৰ আৰম্ভণিত দুটা প্ৰধান দিশ হ'ল :

(ক) ভাষা বিজ্ঞানৰ বৰ্ণনা আৰু বিশ্লেষণ প্ৰক্ৰিয়াত প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত অথবা অৰ্হতাসম্পন্ন ভাষাবিজ্ঞানী।

(খ) নিৰ্দিষ্ট এখন ক্ষেত্ৰ। ক্ষেত্ৰখন, ভাষাবিজ্ঞানীজনে আঞ্চলিক বা সামাজিক দুয়োটা দিশৰ বা যি কোনো এটা দিশৰ ল'ব পাৰে।

মানসিক আৰু শাৰীৰিকভাৱে সক্ষম আৰু প্ৰস্তুত হৈ ভাষাবিজ্ঞানীজনে নিৰ্দিষ্ট আলোচনা কৰিবলগীয়া ক্ষেত্ৰখনৰ পৰা সামগ্ৰী গোটাবলৈ উপযুক্ত সূচক বা সামগ্ৰী দাতাৰ সহায় ল'ব লাগে।

উপভাষা জৰীপ কৰিবলৈ ভাষাবিজ্ঞানীজনে তিনিটা উপাদানৰ প্ৰতি চকু দিব লাগে। উপাদান তিনিটা হৈছে— (ক) প্ৰশ্নমালা (খ) ভাষিক মানচিত্ৰ (গ) সামগ্ৰী দাতা

২.৫.১ প্ৰশ্নাৱলী (Questionnaire)

জৰীপ কাৰ্য নিয়াৰিকৈ সম্পাদন কৰিবলৈ জৰীপকাৰীজনে সামগ্ৰী দাতাৰ পৰা তথ্য সংগ্ৰহ কৰিবলৈ উপযুক্তভাৱে (অধ্যয়নৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য অনুযায়ী) প্ৰশ্নমালা প্ৰস্তুত কৰি ল'ব লাগিব। প্ৰশ্নসমূহ প্ৰত্যক্ষ আৰু পৰোক্ষ দুই ধৰণৰ হ'ব পাৰে। প্ৰত্যক্ষ প্ৰশ্নসমূহ পোনপটীয়া হয়, যেনে : 'নাৰিকল'ক কি কয়? 'যাঁতৰ'টো দেখুৱাই প্ৰশ্ন কৰিব পাৰে— শালৰ এই সঁজুলি বিধৰ নাম কি? পৰোক্ষ প্ৰশ্ন হ'লে সামগ্ৰী দাতাজনক সুধিব পাৰে— খেতি-বাতিৰ লগত জড়িত সঁজুলিসমূহৰ নাম কোৱা; তাঁত শালৰ লগত জড়িত সঁজুলিবোৰৰ নাম কোৱা ইত্যাদি।

- প্ৰশ্নসমূহ সংজ্ঞা জ্ঞাপক হ'ব পাৰে নতুবা পূৰ্ণতা জ্ঞাপক প্ৰশ্ন হ'ব পাৰে। এজন সামগ্ৰী দাতাৰ জৰিয়তে পোৱা কোনো প্ৰশ্নৰ উত্তৰেই হৈছে সংজ্ঞা জ্ঞাপক প্ৰশ্ন। সংজ্ঞা জ্ঞাপক প্ৰশ্নসমূহ বাৰ্তামূলক আৰু বিপৰীতমূলক হ'ব পাৰে।

পূৰ্ণতা জ্ঞাপক প্ৰশ্ন খালী ঠাই পূৰণ কৰিবলৈ দিয়াৰ দৰে সোধা হয় যেনে : (i) সূৰ্য — ওলায় আৰু — মাৰ যায়।

(ii) গাখীৰৰ ৰং — ।

(iii) কাউৰীৰ ৰং — । — ইত্যাদি।

২.৫.২ ভাষিক মানচিত্ৰ (Linguistic map)

ভৌগোলিক পৰিপ্ৰেক্ষাত জৰীপ কাৰ্য সম্পন্ন কৰিবলগীয়া স্থানৰ মানচিত্ৰ অংকন কৰি তথ্যসমূহ যি যি ক্ষেত্ৰৰ পৰা পাইছিল তাত বহুৱাই যাব লাগে। তথ্যসমূহ ধ্বনি, শব্দ, ৰূপ, বাক্য সকলো বিষয়ৰ হ'ব পাৰে বা কোনো নিৰ্দিষ্ট এটা বিষয়ৰো হ'ব পাৰে। মানচিত্ৰত ভাষাগত বিভিন্নতাসমূহ চিহ্নিত কৰাৰ পিছত উপভাষাৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি ভাষিক মানচিত্ৰখন তৈয়াৰ কৰা হয়।

২.৫.৩ সামগ্ৰী দাতা (Informant)

যিজন ব্যক্তিয়ে সামগ্ৰী বা তথ্য দিয়ে তেওঁৱেই সামগ্ৰী দাতা। ভাষিক আলোচনাত তথ্য বা মুখ্য সামগ্ৰী হৈছে মুখেৰে কোৱা কথা। সামগ্ৰী দাতাজন সাধাৰণ ব্যক্তি হোৱা উচিত; পুৰুষ বা মহিলা যি কোনো হ'ব পাৰে। কিন্তু সামাজিক উপভাষা অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত লিঙ্গ বৈষম্যই সামগ্ৰী সংগ্ৰহত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। ভাষা-জৰীপ কৰিবলৈ যোৱা ভাষা বিজ্ঞানীজনে বিভিন্ন বিষয় অৱতাৰণা কৰিলেও

সামগ্ৰী দাতাজনৰ পৰা প্ৰয়োজনীয় তথ্যসমূহ সংগ্ৰহ কৰিব লাগে।

- উপভাষা জৰীপ কাৰ্যত প্ৰয়োজনীয় দাতা ঠাইতে ধৰি আনিবলৈ টেপৰেকৰ্ডাৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। ভাষাবিজ্ঞানীজনে ভাষাবিজ্ঞানাগাৰলৈ আহি টেপৰেকৰ্ডাৰৰ সহায়ত বা চাম্ফুস ৰেকৰ্ডিঙৰ সহায়ত দাতা বা তথ্য সমূহ পুনঃ পুনঃ বিচাৰ কৰিব পাৰে।

এইদৰে ভাষাবিজ্ঞানীজনে উপভাষা জৰীপ কাৰ্য সমাধা কৰি উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰণৰ দ্বাৰা একোটা উপভাষিক ক্ষেত্ৰ নিৰ্দ্ধাৰণ কৰে। উপভাষা জৰীপ কাৰ্য আঞ্চলিক আৰু সামাজিক উপভাষাৰ চিনাক্তকৰণত প্ৰয়োগ কৰা হয়। উপভাষা জৰীপ কাৰ্যৰ লগত জড়িত দিশসমূহ :

- দক্ষ বা অৰ্হতা সম্পন্ন ভাষাবিজ্ঞানী।
- সামগ্ৰী দাতা।
- ভৌগোলিক মানচিত্ৰ আৰু ভাষিক মানচিত্ৰ।
- উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ।
- দাতা সংগ্ৰহৰ লগত জড়িত নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নাৱলী, প্ৰয়োজনীয় আধুনিক যন্ত্ৰপাতি ইত্যাদি।
- তাত্ত্বিক জ্ঞানৰ লগতে প্ৰায়োগিক জ্ঞানৰ প্ৰয়োজন।
- ভাষা গৱেষণাগাৰ।

২.৬ উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰক (Isogloss)

'Isogloss' শব্দৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে অসমীয়াত 'উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰক'ৰে বুজোৱা হয়। ভাষাবিজ্ঞানী উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীয়ে ইয়াক 'শব্দৰেখা' বুলিছে।

Isogloss শব্দটো ১৮৯২ খৃষ্টাব্দত J.G.A. Bielenstein নামৰ এজন লাটভিয়া (Latavia)ৰ উপভাষা বিজ্ঞানীয়ে প্ৰথম প্ৰয়োগ কৰিছিল। বতৰ বিজ্ঞানত প্ৰয়োগ হোৱা Isotherm শব্দটোৰ লগত মিলাই Isogloss শব্দটোৰ সৃষ্টি কৰিছিল। Isotherm শব্দটোৱে 'সম উষ্ণ ৰেখা' বুজায় আনহাতে Isogloss হৈছে দুটা অঞ্চলৰ ভাষাগত তাৰতম্য বা পাৰ্থক্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা সীমা। এই ভাষাগত পাৰ্থক্য ধ্বনি, ৰূপ, শব্দ, বাক্য সকলো স্তৰৰ হ'ব পাৰে। ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ দ্বাৰা এই উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰক পোৱা যায়। এইটো এটা পাৰিভাষিক শব্দ। ভাষাৰ যিকোনো উপাদানৰ বিস্তৃতি দেখাই টনা কাল্পনিক ৰেখা। উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাৰ অতিকৈ প্ৰয়োজন।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ : Isogloss সম্পৰ্কে লিখক।

(২০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

অঞ্চল বিশেষে যেতিয়া শব্দৰ ক্ষেত্ৰত বা ভাষাৰ আন যিকোনো উপাদান (ৰূপ, ধ্বনি, বাক্য)ৰ ক্ষেত্ৰত অমিল দেখা যায়, তেতিয়া এডাল কাল্পনিক শব্দৰেখা টনা হয় আৰু এই ৰেখাডালে দুটা ভিন্ন শব্দ কোৱা অঞ্চলৰ সৃষ্টি কৰে বা নিৰ্দেশ কৰে। অসমীয়া ভাষাৰ অন্তৰ্গত কামৰূপী উপভাষাৰ পৰা উদাহৰণ ল'ব পাৰি। কামৰূপ অঞ্চলত 'জোক' শব্দটো, পশ্চিম অঞ্চলত 'জুক' দক্ষিণ অঞ্চলত 'বুক' বুলি উচ্চাৰণ কৰে। এইদৰে শব্দ, ধ্বনিৰ পাৰ্থক্য আৰু সাদৃশ্যৰ ভিত্তিত সীমাৰেখা টানি কামৰূপ অঞ্চলৰ ভাষাক তিনিটা আঞ্চলিক উপভাষাত ভাগ কৰিছে। উপভাষা সীমা নিৰ্দ্ধাৰক সাধাৰণতে উপভাষা ভূগোলৰ লগত জড়িত।

২.৭ উপভাষা ভূগোল (Dialect Geography)

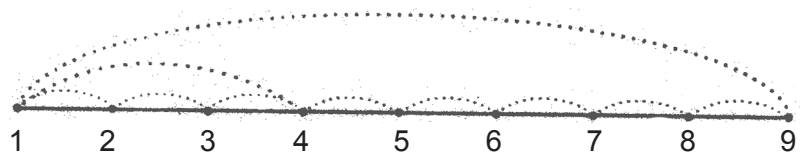
'উপভাষা ভূগোল'— নামটোৰ লগত দুটা বিষয় জড়িত আছে— উপভাষা আৰু ভূগোল। আমি ইতিমধ্যেই আপোনালোকক উপভাষা সম্পৰ্কে অৱগত কৰি আহিছোঁ। উপভাষাৰ দুটা মুখ্য ভাগৰ অন্যতম এটা হৈছে আঞ্চলিক উপভাষা। কোনো এক ভূখণ্ডৰ নিৰ্দিষ্ট এলেকা হৈছে একোটা অঞ্চল। অঞ্চলৰ লগত ভৌগোলিক বাতাবৰণ জড়িত হৈ আছে। বিশিষ্ট ভাষাবিজ্ঞানী উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে তেওঁৰ গ্ৰন্থত ভাষাবিজ্ঞান 'উপভাষা ভূগোল'ৰ সংজ্ঞা প্ৰসঙ্গত আলোচনা কৰিছে— "যেতিয়া কোনো এঠাইৰ ভাষাৰ কোনো এটা আঞ্চলিক ৰূপৰ বিভিন্ন পাৰ্থক্যৰ অৱস্থিতি, প্ৰকাৰ আৰু বিস্তৃতিৰ অধ্যয়ন কৰা হয় তেতিয়া তাক উপভাষা ভূগোল আৰু সমগ্ৰ ভাষাটোৰ তেনে অধ্যয়নক ভাষা ভূগোল বুলিব।"

'উপভাষা ভূগোল'— শিতানত সেয়েহে আঞ্চলিক উপভাষাৰ বিষয়েই অৱতাৰণা কৰা হয়। (ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে) উপভাষা ভূগোলৰ লগত 'পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা' আৰু 'ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা (Geographical Dialect Continuum) এই দুটা বিষয় অন্তৰ্গত হৈ আছে।

২.৭.১ ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা

আঞ্চলিক উপভাষাৰ ক্ষেত্ৰতহে ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা পোৱা যায়। 'ভাষা প্ৰত্যেক দহ মাইলৰ অন্তৰে অন্তৰে সলনি হয়।'— বুলি এয়াৰ বাক্য পোৱা যায়।

ওচৰা-ওচৰিকৈ থকা ব্যক্তি ভাষাৰ মাজত সম্বন্ধ বেছি, যিমানৈই দূৰলৈ যোৱা হয় সিমানৈই ভাষাৰ মাজৰ পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। যেনে :

চিত্ৰ-১

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 -এই প্ৰত্যেকটোকে একোটা অঞ্চল বুলি ধৰি ল'লে— 1-2, 2-3, 3-4, 4-5, 5-6, 6-7, 7-8, 8-9 ৰ মাজত যি পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা আছে (নিকটৱৰ্তী অৱস্থান হেতুকে) '1-4'ৰ মাজত পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা কম; সেইদৰে '1-9'ৰ মাজত আৰু কম বা পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা নাথাকিবও পাৰে। এই দূৰত্ব অনুযায়ী অঞ্চলবিলাকৰ মাজত হোৱা পাৰস্পৰিক বোধগম্যতা বা অভাৱকে Geographical dialect continuum বোলা হয়। 'ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা'ই কোনো জাতিভেদ, উচ্চ-নীচ মনোবৃত্তি আদি নামানে।

উপভাষা জৰীপ উপভাষা ভূগোলৰ অন্তৰ্গত বিষয়। উপভাষা জৰীপৰ লগত জড়িত দিশকেইটা প্ৰশ্নাৱলী; সামগ্ৰীদাতা বা সূচক; ভাষিক মানচিত্ৰ।

২.৭.২ সূচক বা সামগ্ৰী দাতা

প্ৰশ্নাৱলী আৰু ভাষিক মানচিত্ৰৰ বিষয়ে ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে; সেয়েহে এই অংশত সামগ্ৰী দাতা বা সূচকৰ বিষয়ে কিছু কথা অৱগত কৰোৱা হ'ব।

ভাষাৰ ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন বা ভাষা জৰীপ কাৰ্যৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত হৈছে সামগ্ৰী দাতা বা সূচকজন বা সকল। সূচক এজনো হ'ব পাৰে প্ৰয়োজন সাপেক্ষে অধিক জনো হ'ব পাৰে। বচনৰ ক্ষেত্ৰত যিদৰে কোনো নিৰ্দিষ্ট সীমা নাই। সেইদৰে লিঙ্গৰ ক্ষেত্ৰতো কোনো ধৰা বন্ধা নিয়ম নাই; পুৰুষ বা মহিলা যিকোনো হ'ব পাৰে। কিন্তু সামগ্ৰী দাতাজনৰ কেতবোৰ বিশিষ্ট গুণ কথাটো প্ৰয়োজন। সেই কেইটা :

- (i) সূচকজন বয়সস্থ ব্যক্তি হ'ব নালাগিব। বাক্যম্ভ্ৰ সম্পূৰ্ণ সুস্থ হ'ব লাগিব।
 - (ii) শাৰীৰিক আৰু মানসিকভাৱে সুস্থ হ'ব লাগিব।
 - (iii) সূচক জন একভাষী হোৱাটো ভাল।
 - (iv) পুৰুষ বা মহিলা যি কোনো হ'ব পাৰে।
- ভাষা জৰীপ বা ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নত মূল শব্দ ভাণ্ডাৰৰ অধ্যয়ন বৰ প্ৰয়োজন কিয়নো মূল শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ পৰিৱৰ্তন সাধাৰণতে খুব কম হয়। যিটো অঞ্চলৰ ভাষাৰ অধ্যয়ন কৰা হয়, সেই অঞ্চলৰ ভাষাৰ মূল শব্দ ভাণ্ডাৰৰ (Basic Vocabulary) এখন তালিকা যুগুত কৰিব লাগে বা গোটাৰ লাগে।
 - উপভাষা ভূগোল আৰু উপভাষা বিজ্ঞানৰ মাজত পাৰ্থক্য আছে। মৌলিক পাৰ্থক্যটো হৈছে পৰিসৰৰ। উপভাষা ভূগোল'-এ আঞ্চলিক উপভাষাক বুজায় বা আঞ্চলিক উপভাষা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰে। কিন্তু উপভাষা বিজ্ঞানত আঞ্চলিক আৰু সামাজিক দুয়োবিধ উপভাষাৰ অধ্যয়ন পোৱা যায়। উপভাষা ভূগোলত সাধাৰণতে অঞ্চলটোত ব্যক্তিসকলে কেনে ধৰণেৰে ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰে সেই সম্পৰ্কে আলোচনা থাকে। উপভাষা বিজ্ঞানত ভাষা এটাৰ প্ৰয়োগত সমাজৰ ভূমিকা, অৰ্থনৈতিক মানদণ্ডই ভাষাৰ বিভিন্নতা কিদৰে আনে ইত্যাদি সকলো দিশ সামৰি অধ্যয়ন কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ : উপভাষা বিজ্ঞান আৰু উপভাষা ভূগোলৰ মাজৰ পাৰ্থক্য কি? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

২.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- উপভাষা অধ্যয়নৰ আৰম্ভণি কেনেদৰে হৈছিল তাৰ ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ।
- প্ৰাচ্য বিশেষকৈ অসমত উপভাষা অধ্যয়ন কেনেদৰে আৰম্ভ হৈছিল সেই লেখ পালোঁ।
- আঞ্চলিক উপভাষা বা উপভাষা ভূগোলৰ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ সম্বন্ধে জানিলোঁ।
- উপভাষা ভূগোলৰ লগত জড়িত ভৌগোলিক উপভাষাৰ ধাৰাবাহিকতা কি তাৰ ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ।
- ভাষা জৰীপ পদ্ধতিৰ সম্যক পৰিচয় লাভ কৰিলোঁ।
- উপভাষাৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰা ৰেখাৰ বিষয়ে জানিবলৈ পালোঁ।
- উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা কি তাক জানিলোঁ।
- উপভাষা ভূগোল আৰু উপভাষা বিজ্ঞানৰ পাৰ্থক্য কি তাৰ আলোচনা কৰিব পাৰিলোঁ।

২.৯ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) কাকতি, বাণীকান্ত (১৯৯৬) : অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশ; অনু. বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা, বৰপেটা সাহিত্য সভাৰ হৈ বাণী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী।
- ২) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৬৪) : ভাষা বিজ্ঞান; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৩) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৮৬) : অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৪) দাস, বিশ্বজিৎ (২০১৫) : সমাজ ভাষা বিজ্ঞান; নগাঁও : Books and Beyond.
- ৫) পাঠক, ৰমেশ (২০১৩) : উপভাষা বিজ্ঞানৰ ভূমিকা; গুৱাহাটী : অশোক বুক ষ্টল।
- ৬) মৰল, দীপঙ্কৰ (১৯৯৭) : উপভাষা বিজ্ঞান; গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্ট ষ্ট'ৰ্চ।
- ৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৪) : অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।

২.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : অঞ্চল অনুযায়ী হোৱা ভাষিক ৰূপৰ বিস্তৃত আলোচনা.....সমাজে ভাষা কওঁতাক কিদৰে প্ৰভাৱান্বিত কৰি ভাষিক ভিন্নতাৰ সৃষ্টি কৰে।
- ২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : উপভাষাসমূহ সাধাৰণতে কথিত ৰূপৰ.....অনানুষ্ঠানিক কাৰ্যত প্ৰয়োগ হয়.....সংৰক্ষণশীল মনোভাৱে সমাজৰ বিভিন্ন দিশ ধৰি ৰাখি উপভাষাৰ উপাদান হিচাপে প্ৰয়োগ হয়.....উপভাষাৰ মাজত থকা শব্দভাণ্ডাৰ.....ধ্বনি উচ্চাৰণ.....সুৰ আদিয়ে ভাষা এটাৰ অতীত মুখি অধ্যয়নত.....সহায় কৰে।
- ৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : Isogloss শব্দৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দ.....ইয়াৰ আৰম্ভণি.....প্ৰয়োগ.....উদাহৰণ ইত্যাদি।
- ৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : উপভাষা ভূগোল আৰু উপভাষাবিজ্ঞান পাৰ্থক্য.....পৰিসৰ সম্পৰ্কে.....বিষয়বস্তু সম্পৰ্কে লিখিব লাগিব।

২.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন নং ১ : চমু উত্তৰ লিখা :

- উপভাষা তত্ত্ব বা উপভাষা ভূগোলৰ জনক কোন ?
- Jules Gillieron-এ ভাষা জৰীপ কাৰ্যত কি নতুনত্ব আনিছিল ?
- I.P.A. বুলিলে কি বুজে ?
- I.P.A.-ৰ প্ৰথমখন ধ্বনিলিপি কোন চনত প্ৰকাশ হয় ?
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা অধ্যয়ন প্ৰথমে কোনে কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন নং ২ : চমু টোকা লিখক :

- ভাষা জৰীপ কাৰ্য
- সামগ্ৰী দাতা বা সূচক
- ভাষিক মানচিত্ৰ
- প্ৰশ্নমালা
- মূল শব্দ ভাণ্ডাৰ।

প্ৰশ্ন নং ৩ : ৩৫০ টাৰ পৰা ৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ সমূহ দিবলৈ যত্ন কৰক—

- উপভাষা অধ্যয়নৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে লিখক।
- উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে আপোনাৰ মত আগবঢ়াওক।
- ‘ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন’-শীৰ্ষক এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।
- ‘উপভাষা ভূগোল’ৰ আলোচনাৰ পৰিসৰ সম্পৰ্কে এখনি চিত্ৰ অংকন কৰক।

*** **

অধ্যায় ৩ : কামৰূপী উপভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

- ৩.১ উদ্দেশ্য
- ৩.২ পৰিচয়
- ৩.৩ কামৰূপী উপভাষা
 - ৩.৩.১ কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপভেদ
- ৩.৪ কামৰূপী উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি আৰু ঔপভাষিক বৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণ
 - ৩.৪.১ প্ৰাচীন কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থা আৰু স্থানীয় ৰূপৰ ভেদ
 - ৩.৪.২ বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ
 - ৩.৪.৩ ভৌগোলিক ব্যৱধান
 - ৩.৪.৪ সুৰ বা সুৰ লহৰ
- ৩.৫ কামৰূপী উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য
 - ৩.৫.১ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য
 - ৩.৫.২ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য
 - ৩.৫.৩ শব্দগত বৈশিষ্ট্য
- ৩.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ৩.৭ অধিক জানিবলৈ
- ৩.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ৩.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- কামৰূপী উপভাষাৰ সাধাৰণ পৰিচয় লাভ কৰি এই উপভাষাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ সেইবোৰৰ বিৱৰণ আগবঢ়াব পাৰিব
- পূৰ্ণ কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থা, বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ, ভৌগোলিক ব্যৱধান, সুৰ বা লহৰৰ প্ৰভাৱ আদি বিভিন্ন কাৰকৰ বাবে কেনেদৰে কামৰূপী উপভাষাটিৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ সৃষ্টি হৈছে সেই বিষয়ে অৱগত হৈ বিশ্লেষণ আগবঢ়াব পাৰিব
- কামৰূপী উপভাষাৰ স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ সিৰোৰৰ প্ৰয়োগ বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব

- কামৰূপী উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, যেনে— পদ প্ৰকৰণ, লিংগ, বচন, নিৰ্দিষ্টতা বাচক প্ৰত্যয়, কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি আদিৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰি এই দিশসমূহৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- কামৰূপী উপভাষাৰ শব্দগত বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰিব পাৰিব।

৩.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া, চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা তৃতীয় ‘উপভাষাবিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা’-ৰ অন্তৰ্গত এইটো তৃতীয় অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ শিৰোনাম ‘কামৰূপী উপভাষা’।

অসমীয়া ভাষাটোৰ এটা উল্লেখযোগ্য উপভাষা হ’ল অবিভক্ত কামৰূপ জিলাত প্ৰচলিত কামৰূপী উপভাষা। গোৱালপাৰা জিলাৰ পূব দিশৰ পৰা মধ্য অসমলৈকে সমগ্ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত এই কামৰূপী উপভাষা বিস্তৃত হৈ আছে। যদিও এই উপভাষাক সামগ্ৰিকভাৱে এই অঞ্চলৰ উমৈহতীয়া কথিত ভাষা বুলি ক’ব পাৰি, দৰাচলতে অঞ্চলটোৰ পূব, পশ্চিম, উত্তৰ, দক্ষিণ আদি বিভিন্ন খণ্ডত স্থানীয় ৰূপৰ প্ৰচলন আছে। পুৰণি কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থা, বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ, ধৰ্মীয় ধাৰা, জনবসতিৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়া, সামাজিক শ্ৰেণীবিন্যাস, অৰ্থনৈতিক শ্ৰেণীবিভাজন, ভৌগোলিক ব্যৱধান, সুৰ বা লহৰৰ প্ৰভাৱ আদি বিভিন্ন কাৰকৰ বাবে উপভাষাটিৰ স্থানীয় ৰূপৰ বৈচিত্ৰ্য লক্ষ্য কৰা যায়। এই বিভাগটিত এই আটাইবোৰ দিশ পুংখানুপুংখভাৱে পৰ্যালোচনা কৰা হৈছে।

৩.৩ কামৰূপী উপভাষা

অবিভক্ত কামৰূপ জিলাৰ উপভাষা বা কামৰূপী উপভাষা অসমীয়া ভাষাৰ এটা প্ৰধান উপভাষা। ছাৰ আব্ৰাহাম গ্ৰীয়াৰছনৰ *The Linguistic Survey of India* গ্ৰন্থত অসমীয়া ভাষাৰ পশ্চিমীয়া উপভাষাৰ ভিতৰত কামৰূপ জিলা আৰু চুবুৰীয়া অঞ্চলৰ কথিত উপভাষাৰ নিদৰ্শন আৰু বিৱৰণ দিয়া হৈছে। ভাষাতত্ত্ববিদ বাণীকান্ত কাকতিয়ে কামৰূপী উপভাষাক পশ্চিম অসমৰ অসমীয়া ভাষাৰ এটি অন্যতম আঞ্চলিক ৰূপ বুলি অভিহিত কৰিছে। এফালে উজনিৰ সাধুভাষা আৰু আনফালে গোৱালপৰীয়া উপভাষা, ইয়াৰ মাজতে অবিভক্ত কামৰূপ জিলাত কামৰূপী উপভাষাৰ প্ৰচলন আছে। একেটা উপভাষাৰে আকৌ কিছুমান স্থানীয় উপভাষা থাকে। স্থানীয় উপভাষাসমূহৰ মাজৰ ভাষাগত ভিন্নতা বা বৈষম্য উপভাষাৰ মাজৰ ভাষাগত ভিন্নতাকৈ স্বাভাৱিকতে কম হয়। ‘অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত উজনি আৰু নামনিৰ বিভিন্ন অঞ্চলত স্থানগতভাৱে, জনগোষ্ঠীগতভাৱে, বৃত্তিগতভাৱে বা অন্যান্য ধৰণে সংবদ্ধ সমূহবিলাকে ভাষাটোক কোৱাৰ সুকীয়া সুকীয়া বৈশিষ্ট্য। অৱশ্যে ইয়াৰ ভিতৰত অঞ্চলগত বা স্থানগত বৈশিষ্ট্যসমূহেই অধিক প্ৰকট।’ অসমীয়া ভাষাৰ উজনিৰ উপভাষাটোৱে সাধু বা মান্য ভাষাৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিছে। উজনি অসমৰ

(শিৱসাগৰ, যোৰহাট, ডিব্ৰুগড়, লক্ষীমপুৰ আদি পূব অসমৰ আৰু তেজপুৰ, নগাঁও আদি মধ্য অসমৰ অঞ্চলবোৰ) কথিত ভাষাসমূহৰ মাজত ভাষাগত সমৰূপতা আছে আৰু সেই আটাইবোৰত মান্য অসমীয়াৰ ৰূপেই পৰিলক্ষিত হয়। আনহাতে কিন্তু নামনিৰ এলেকাত কেইবাটাও আঞ্চলিক বা স্থানীয় উপভাষা পোৱা যায়। এইটো ঐতিহাসিক সত্য যে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাথমিক গঠন আৰু বিকাশৰ কালত ইয়াৰ বিস্তাৰ হৈছিল ক্ৰমে পশ্চিমৰ পৰা পূবলৈ; মধ্যযুগত অসমীয়া ভাষাৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল নামনি অসম। ভাষাতত্ত্ববিদ উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ মতে, ‘সোতৰ শতিকাৰ আগৰ কালছোৱাত অসমৰ নামনি অঞ্চলতে সাহিত্য কলাৰ কেন্দ্ৰ গঢ়ি উঠিছিল। কবি আৰু লেখকসকলো এই অঞ্চলৰ পৰাই ওলাইছিল আৰু এই অঞ্চলৰ ভাষাৰে মৰ্যাদা বাঢ়িছিল। কমতাপুৰ, জয়ন্তীপুৰ আৰু কোচবিহাৰৰ ৰজাসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ এই অঞ্চলতে সৃষ্টি হৈছিল। প্ৰথম অসমীয়া কবি হেম সৰস্বতী, অপ্ৰমাদী কবি মাধৱ কন্দলী, মনসা কবি মনকৰ, দুৰ্গাবৰ, নাৰায়ণদেৱ আনকি শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ, অসমীয়া গদ্য-সাহিত্যৰ জনক ভট্টদেৱ আদিৰ ৰচনাত নামনি অঞ্চলত, বিশেষকৈ অবিভক্ত কামৰূপ জিলাত এতিয়াও কোৱা ভাষাৰ সুন্দৰ চানেকি পোৱা যায়।’ গতিকে মধ্যযুগত অন্ততঃ সাহিত্য ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত নামনিৰ ভাষাৰেই মান্যতা অধিক আছিল। চতুৰ্দশ শতিকাৰ পৰা প্ৰায় অষ্টাদশ শতিকালৈ ৰচিত পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যত ৰক্ষিত ভাষিক ৰূপে এইটো প্ৰতীয়মান কৰে যে অষ্টাদশ শতিকালৈকে নামনি অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ ভাষাত সমৰূপতা আছিল। প্ৰায় সপ্তদশ-অষ্টাদশ শতিকালৈকে ভাষিক সমৰূপতা বিৰাজ কৰা নামনি অসমৰ অঞ্চলসমূহত পাছলৈ আঞ্চলিক বৈষম্য প্ৰকট হৈ পৰাটো বিশেষ তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা। মধ্যযুগত, সাংস্কৃতিক কেন্দ্ৰৰ সালসলনি, এক দীৰ্ঘকালীন সুস্থিৰ প্ৰশাসনৰ অভাৱ, সময় বিশেষে ভিন্ ভিন্ অঞ্চলত বিভিন্ন ৰাজকীয় শাসনৰ উত্থান, বিদেশী শক্তিৰ সঘন আক্ৰমণ আদিয়ে নামনিৰ ঔপভাষিক ৰূপবোৰৰ সমৰূপতাত প্ৰতিবন্ধকতাৰ সৃষ্টি কৰিলে। এইবোৰকে মুখ্য কৰি আন বহুতো কাৰণেও নামনি অসমৰ অঞ্চল বিশেষে ভাষাগত ব্যৱধান সৃষ্টি হোৱাত অৰিহণা যোগাইছে।

নামনি অসমৰ অবিভক্ত কামৰূপ জিলাত প্ৰচলিত কামৰূপী উপভাষা অসমীয়া ভাষাৰে এটি অন্যতম আঞ্চলিক ৰূপ। সোতৰ শতিকালৈকে কথিত আৰু সাহিত্যিক দুয়োটা ভাষাৰে স্থান অধিকাৰ কৰা কামৰূপী ভাষাই পাছলৈ কথিত উপভাষাৰ ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিলে। কামৰূপী উপভাষা বিভিন্ন বৈশিষ্ট্যৰে সমৃদ্ধ কথিত উপভাষা। অবিভক্ত কামৰূপ জিলাৰ অঞ্চল বিশেষে বহুতো থলুৱা ঔপভাষিক বৈশিষ্ট্য পোৱা যায়। এটা অঞ্চলৰে এখন ঠাইৰ লগত আন এখন ঠাইৰ ভাষাৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত, শব্দগত বা বাক্যগত পাৰ্থক্য দেখা যায়। আঞ্চলিক বা স্থানীয় ৰূপবোৰৰ ভিতৰতো আকৌ ঠাই ভেদে কিছু কিছু নিজস্ব বৈশিষ্ট্য পৰিলক্ষিত হয়। কেতিয়াবা একেটা অঞ্চলৰে বিভিন্নজনৰ ভাষিক কথ্যৰূপত ভাষাগত বিভিন্নতা দেখা যায়। ভাষাতত্ত্ববিদ দীপংকৰ মৰলে উপ-ভাষাবিজ্ঞানৰ পাতনিত এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে— “Kamrupi dialect of Assamese does not mean that only one dialect is spoken in Kamrup nor does it mean that there is no variation in Kamrupi dialect, but it means

that the dialects of Assamese in the Kamrup region share certain distinguishing characteristic features which mark it different from other regional dialects of Assamese.”

কামৰূপী উপভাষাক যদিও সামগ্ৰিকভাৱে সংশ্লিষ্ট অঞ্চলটোৰ উমৈহতীয়া কথিত ভাষা বুলি ক’ব পাৰি, দৰাচলতে অঞ্চলটোৰ পূব, পশ্চিম, উত্তৰ, দক্ষিণ আদি বিভিন্ন খণ্ডত বিভিন্ন স্থানীয় ৰূপৰ প্ৰচলন আছে। বিভিন্ন খণ্ডৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ কথনভংগীৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে আৰু উপভাষা কণ্ঠতাসকল নিজেই এই স্থানীয় ভাষাগত বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে সচেতন। কোনো কোনো স্থানীয় ৰূপৰ মাত-কথাত আকৌ একোটা সুকীয়া ঠাঁচ আৰু সুৰ আছে। কোনোবাটো স্থানীয় ৰূপত মিশ্ৰিত কথ্যৰূপৰো ব্যৱহাৰ হয়। এইফালৰ পৰা কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ ঔপভাষিক সীমাৰেখা নিৰ্ণয় কৰাটো কঠিন। কেতিয়াবা উত্তৰ অঞ্চলৰ কোনো এটি স্থানীয় ৰূপৰ লগত দক্ষিণ অঞ্চলৰ এটি স্থানীয় ৰূপৰ অধিক সাদৃশ্য দেখা যায়। কেতিয়াবা আকৌ একোটা অঞ্চলৰে স্থানীয় ৰূপৰ মাজত ভাষাগত বৈষম্য দেখা যায়। ইয়াৰ মূল কাৰণ হ’ল ভৌগোলিক আৰু সামাজিক ব্যৱধান। স্থানীয় উপভাষাসমূহৰ সীমা নিৰ্ণয়ত ভৌগোলিক ব্যৱধানতকৈ সামাজিক ব্যৱধানে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লয়।

৩.৩.১ কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপভেদ

কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ঔপভাষিক ৰূপসমূহক ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিভংগীৰে আমি কেইটামান উপবিভাগত ভগাই আলোচনা কৰিব পাৰোঁ।

বহলভাৱে অবিভক্ত কামৰূপ জিলাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহক দুটা ভাগত ভগাব পাৰি— উত্তৰ কামৰূপী আৰু দক্ষিণ কামৰূপী। উত্তৰ কামৰূপীক আকৌ আন দুটা উপবিভাগত ভাগ কৰিব পাৰি— উত্তৰ-পূব খণ্ডৰ স্থানীয় ৰূপসমূহক লৈ উত্তৰ-পূব কামৰূপী আৰু উত্তৰ-পশ্চিম খণ্ডৰ স্থানীয় ৰূপসমূহক লৈ উত্তৰ-পশ্চিম কামৰূপী। একেদৰে দক্ষিণ-পূব খণ্ডৰ স্থানীয় ৰূপসমূহক দক্ষিণ-পূব কামৰূপী আৰু দক্ষিণ-পশ্চিম খণ্ডৰ স্থানীয় ৰূপসমূহক দক্ষিণ-পশ্চিম কামৰূপী নামেৰে আন দুটা উপবিভাগ নিৰ্দেশ কৰিব পাৰি।

‘উত্তৰ-পূব কামৰূপী’ স্থানীয় ৰূপটিৰ ভিতৰত প্ৰধানভাৱে পশ্চিমে নলবাৰীৰ পৰা আৰু পূবে চাংসাৰিৰ পৰা বৰনদী পৰ্যন্ত দক্ষিণে গোৰেশ্বৰলৈ উত্তৰে বাইহাটা চাৰিআলিকেन्द्रিক পাতিদৰং বুলি খ্যাত অঞ্চলৰ ঔপভাষিক ৰূপসমূহ পৰে।

বৰপেটা চহৰক কেন্দ্ৰ কৰি বৰপেটা বাউসী অঞ্চল, সৰভোগ চহৰক কেন্দ্ৰ কৰি বৰনগৰ আৰু পাৰ্শ্বৱৰ্তী অঞ্চল আৰু পাঠশালা-পাটাছাৰকুছিক কেন্দ্ৰ কৰি বজালী-সৰ্বেবাৰী অঞ্চলৰ উপভাষাক প্ৰধানভাৱে উত্তৰ-পশ্চিম কামৰূপীৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি।

গুৱাহাটীৰ দক্ষিণ অঞ্চলৰ পৰা ডিমৰীয়া, সোণাপুৰ, ক্ষেত্ৰীলৈকে দক্ষিণ-পূব কামৰূপী ঔপভাষিক ৰূপটি পৰিব্যাপ্ত হৈ আছে।

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰৰ বকো, পলাশবাৰী, ছয়গাঁও, ধূপধৰাকে আদি কৰি কম-বেছি পৰিমাণে গুৱাহাটীৰ দক্ষিণ অঞ্চললৈ প্ৰবাহিত হৈ থকা স্থানীয় ৰূপসমূহ দক্ষিণ-পশ্চিম কামৰূপীৰ অন্তৰ্গত।

সামগ্ৰিকভাৱে কামৰূপী উপভাষাক এনেদৰে চাৰিটা প্ৰধান আঞ্চলিক বা স্থানীয় ৰূপ (Sub-dialect)-ত বিভক্ত কৰিব পাৰি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : কামৰূপী উপভাষাৰ কি কি আঞ্চলিক ভেদ পোৱা যায় ফঁহিয়াই দেখুৱাওক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৩.৪ কামৰূপী উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি আৰু ঔপভাষিক বৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণ

৩.৪.১ প্ৰাচীন কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থা আৰু স্থানীয় ৰূপৰ ভেদ

ঐতিহাসিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা চালে দেখা যায় যে বিভিন্ন জনগোষ্ঠী অধ্যুষিত অঞ্চল হিচাপে প্ৰাচীন কামৰূপত বসবাস কৰা বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ প্ৰত্যেকৰে নিজা নিজা ভাষা আছিল আৰু এই সকলোবিলাকেই আছিল আৰ্য-বহিৰ্ভূত ভাষা। শেহতীয়া প্ৰব্ৰজনকাৰী হিচাপে কামৰূপ ৰাজ্যলৈ অহা আৰ্যগোষ্ঠীৰ লগত স্থানীয় আৰ্যভিন্ন বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ লোকৰ একপ্ৰকাৰ অবিচ্ছেদ্য সম্পৰ্ক স্থাপন হৈছিল। আৰ্যসকলৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ ক্ৰমাগত প্ৰসাৰণৰ লগে লগে আৰ্যভিন্ন লোকসকল হিন্দুধৰ্মৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈছিল আৰু তাৰ লগে লগে ঐতিহাসিক ‘আৰ্যীকৰণ’ প্ৰক্ৰিয়া এটাও আৰম্ভ হৈছিল। আৰ্যগোষ্ঠীপ্ৰসূত ব্ৰাহ্মণসকলে আৰ্যেতৰ মুখিয়ালসকলক হিন্দুধৰ্মত দীক্ষিত কৰে আৰু আৰ্য ৰাজতন্ত্ৰৰ নীতি অনুসৰি আৰ্যভিন্ন ৰজাক ‘আৰ্যীকৃত’ ক্ষত্ৰিয় কৰি এক দৈৱীক সূত্ৰৰ লগত তেওঁলোকক সংযুক্ত কৰা হৈছিল। আৰ্য-অনাৰ্যৰ মাজত সাংস্কৃতিক বিনিময়ৰ লগতে বৈবাহিক সম্পৰ্কও স্থাপিত হৈছিল। তেওঁলোকৰ পাৰস্পৰিক ভাব বিনিময়ৰ মাধ্যম হৈছিল আৰ্য-অনাৰ্যৰ উমৈহতীয়া মিশ্ৰভাষা। আৰ্যভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ ভিতৰত শ্ৰীঃপুঃ এহেজাৰ-ডেৰহাজাৰ বছৰৰ আগতে মেছী নদীৰ পাৰৰ পৰা আহি প্ৰাচীন কামৰূপত বসতি কৰা কোচসকলেই হ’ল আৰ্য ফৈদলৈ অহা প্ৰথম জনগোষ্ঠী। পাছলৈ কামৰূপত শালস্তম্ভ আৰু পাল বংশৰ ৰজাসকলৰ ৰাজত্ব কাললৈকে এই ‘আৰ্যীকৰণ’ প্ৰক্ৰিয়া অব্যাহত থাকে। ৰজা আৰু

আৰ্য পুৰোহিত শ্ৰেণীৰ সংযোগকাৰী ভাষা হিচাপে মধ্যযুগৰ প্ৰথম অৰ্ধশতাব্দীৰ পৰাই কামৰূপৰ ভাষাই সুকীয়া গঢ় ল'বলৈ আৰম্ভ কৰে।

ত্ৰয়োদশ শতিকাতো প্ৰাচীন কামৰূপৰ ইতিহাসৰ এক উল্লেখযোগ্য কাল। এই শতিকাৰ মাজভাগত প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্য খণ্ড-বিখণ্ড হৈ পশ্চিমত নতুনকৈ কমতাপুৰ ৰাজ্য গঠিত হয়। কামৰূপৰ পাল ৰাজবংশৰ পতনৰ পাছত ১২৬০ খ্ৰীঃত ৰজা সন্মাই বৰ্তমানৰ উত্তৰ গুৱাহাটীৰ পৰা কমতাপুৰলৈ ৰাজ্য স্থানান্তৰ কৰে। কোনো কোনো ঐতিহাসিকে এই ৰাজ্যক কামৰূপ-কমতা বুলি কয়। এই কামৰূপ-কমতা ৰাজ্যৰ ভিতৰত আছিল বৰ্তমানৰ ধুবুৰী, গোৱালপাৰা, কোকৰাঝাৰ, বৰপেটা, বঙাইগাঁও, নলবাৰী, জলপাইগুৰি আৰু বাংলাদেশৰ ৰংপুৰ আৰু মৈমনসিংহ জিলা। লগতে বংগদেশৰ উত্তৰ-পূব অঞ্চলো প্ৰাচীন কামৰূপ-কমতা ৰাজ্যৰ ভিতৰলৈ আছিল। ষোড়শ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে এই কমতা ৰাজ্যত মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ কোচসকলে ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰি পশ্চিমে উত্তৰ বংগৰ বৰ্তমান কোচবিহাৰ আৰু উত্তৰে নেপাল-ভূটানৰ সীমা পৰ্যন্ত এই ভূখণ্ড অধিকাৰ কৰি লয়। 'ইতিহাসবিদ ৩ যদুনাথ সৰকাৰৰ মতে কৰতোৱা নদীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বড়নদীলৈকে কমতা ৰাজ্য বিস্তৃত আছিল।' প্ৰাচীন কমতা ৰাজ্যত একাদিক্ৰমে কেবাটাও ফৈদৰ কোচ ৰজাই ৰাজত্ব কৰিছিল। কোচ ৰাজ্যৰ দৰেই ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পাছৰ পৰাই সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত কেইবাখনো নতুন জনজাতীয় ৰাজ্য গঠনৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হয়। উজনিৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত আহোম, চুতীয়াসকলে ৰাজ্য স্থাপন কৰে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰে আহোমসকলৰ সীমা পৰ্যন্ত এই বিস্তীৰ্ণ অঞ্চলত কছাৰী জনজাতিসকলে ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰে। তদুপৰি জয়ন্তীয়াসকলে বৰ্তমানৰ মেঘালয় আৰু দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলক লৈ জয়ন্তীয়া ৰাজ্য গঠন কৰে। জনজাতিসকলৰ ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠাৰ আঁৰত আছিল একো একোজন গোষ্ঠীপতি বা জনজাতীয় মুৰব্বীৰ আৰিভাৰ। আৰ্থ-সামাজিক কাৰণত কেতিয়াবা গোষ্ঠীজনতাৰ ওপৰত একোজন মুৰব্বীৰ আধিপত্য বিস্তাৰ হয়। এনে একোজন মুৰব্বীৰ অধীনলৈ সময়ত চুবুৰীয়া কেইবাটাও দুৰ্বল গোষ্ঠী অহাৰ লগে লগে এক বহল অঞ্চলৰ সৰহ সংখ্যক লোকৰ ওপৰত একোজন জনজাতীয় নেতা বা মুখিয়ালৰ সৃষ্টি হয়। এনে এগৰাকী জনজাতীয় মুৰব্বী আছিল কোচ দলপতি বিশ্ব; এই বিশ্বৰেই হ'ল কোচ ৰাজ্যৰ প্ৰতিষ্ঠাতা বিশ্বসিংহ। বিশ্বৰে আনুমানিক ১৫১৫ খ্ৰীঃত কোচ আৰু মেচ জনজাতীয় লোকসকলক এক গোট কৰি কোচৰাজ্যৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠা কৰে। অৱশ্যে খাঁ চৌধুৰী আমানতউল্লাই তেওঁৰ *কোচবিহাৰৰ ইতিহাস*-ত এনেদৰে মন্তব্য দিছে, "আনুমানিক ১৫০৫ খ্ৰীষ্টাব্দত কামৰূপ ৰাজ্যৰ আটগাঁও নিবাসী পাঠান প্ৰতিনিধি তুৰুকা কোতোয়ালৰ সংগে বিশ্বসিংহৰ যুদ্ধ হয়। এই যুদ্ধত বিশ্বসিংহই তুৰুকা কোতোয়ালক পৰাজিত ও নিহত কৰি কামৰূপৰ অধীশ্বৰ বুলি পৰিচিত হয়।" উজনিৰ আহোমসকলে যেতিয়া চুতীয়া আৰু কছাৰী ৰাজ্য অধিকাৰ কৰি তেওঁলোকৰ ৰাজনৈতিক আধিপত্য সুদৃঢ় কৰাত লাগিছিল, সেই সময়ত কোচ ৰজা বিশ্বসিংহই নামনিৰ

স্থানীয় ভূঞাসকলক দমন কৰি তেওঁলোকৰ অধীনৰ অঞ্চলবোৰ নিজ ৰাজ্যৰ ভিতৰলৈ কৰিছিল। বিশ্বসিংহৰ ৰাজ্য ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে পশ্চিমে কৰতোৱাৰ পৰা পূবে বৰনদীলৈ বিস্তৃত হৈ পৰিছিল। ভূঞাসকলৰ উপৰি নামনি অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলত সেই সময়ত জনজাতীয় জমিদাৰ বা সামন্তসকলৰ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ৰাজ্য আছিল। বিশ্বসিংহই সামন্তসকলকো জয় কৰি তেওঁৰ তলতীয়া কৰি লৈছিল। “ৰাজ্যৰ ওচৰ-চুবুৰীয়া অঞ্চল ডিমৰিবা, বেলতলা, ৰাণী, লুকী, বকাই, পাছান, বকো, বনগাঁও, মৈৰাপুৰ, ভোলাগাঁও, ছয়গাঁও, বাইনগৰ, দৰঙ্গ, কড়াইবাড়ী, আঠিয়াবাৰী, কামতাবাড়ী, বলৰামপুৰ ইত্যাদিৰ মুখ্য বা প্ৰধানসকলক বিশ্বসিংহই সামন্ত মুখ্যৰ (সামন্ত ৰজা) পদ দান কৰিছিল।” তেওঁৰ সময়ত বজালীত গন্ধৰ্ব ভূঞা, ফুলগুৰি বিজনীত বেংকটগিৰী ভূঞা আৰু ভূটানৰ পাদদেশত থকা বৰবিজনী ৰাজ্যৰ উত্তৰখণ্ডত লক্ষ্মীনাৰায়ণ ভূঞাই শাসন কৰিছিল বুলি বুৰঞ্জীত উল্লেখ পোৱা যায়। গেইট চাহাবে বিশ্বসিংহৰ ৰাজ্যৰ বিস্তৃতি সম্পৰ্কে এনেদৰে লিখিছে, "He (i.e. Biswasingha) subdued the Chiefs of Phulguri Bijni and other places, and gradually extended his rule as far as the Karatoya in the West and the Bara Nadi in the East." পাছত বিশ্বসিংহই কোচবেহাৰত নতুন ৰাজধানী প্ৰতিষ্ঠা কৰে। শাসনকাৰ্য পৰিচালনা কৰিবলৈ বিশ্বসিংহই কিছুমান নতুন বিষয়বাবৰ সৃষ্টি কৰিছিল। প্ৰত্যেক কুৰিজনৰ ওপৰত ‘ঠাকুৰীয়া’, এশজনৰ ওপৰত ‘শইকীয়া’, এহেজাৰজনৰ ওপৰত ‘হাজৰিকা’, তিনি হেজাৰৰ ওপৰত ‘উমৰাহ’ আৰু যাঠি হাজাৰ পাইকৰ (যোদ্ধা শ্ৰমিক) ওপৰত আছিল ‘নবাব’ নামৰ কৰ্মচাৰী বা সেনাধ্যক্ষ। ৰজা বিশ্বসিংহক হিন্দুধৰ্মত দীক্ষিত প্ৰথম কোচ বুলি ঐতিহাসিকসকলে কয়। তেওঁ ৰজা হোৱাৰ পাছতে পশ্চিমৰ ব্ৰাহ্মণ্য হিন্দুধৰ্ম আৰু আৰ্য সংস্কৃতিৰ কেন্দ্ৰস্থান কনৌজ, কাশীৰ পৰা ব্ৰাহ্মণ আনি দীক্ষা গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু তেওঁলোকক ব্ৰহ্মোত্তৰ মাটি দান কৰি ধৰ্ম বা ৰাজ্য শাসন-বিষয়ত উপদেষ্টা নিয়োগ কৰিছিল। বিশ্বসিংহৰ পুত্ৰ মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে আনুমানিক ১৫৫৫ খ্ৰীঃত কামৰূপলৈ আহি বৰপেটা চহৰৰ পৰা আঠ মাইলমান উত্তৰে বৰজানৰ (মানাহ নদী) পাৰত বৰনগৰ নাম দি এখন অস্থায়ী ৰাজধানী পাতিছিল। পাছলৈ এই বৰনগৰৰ নাম অনুসৰি বেকী নদীৰ পশ্চিম পাৰৰ বিস্তৃত অঞ্চলটোৰ নামো বৰনগৰ হয়গৈ। *দৰঙ্গ ৰাজবংশাৱলী* মতে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ বৰনগৰত থাকোঁতে শংকৰদেৱ প্ৰমুখ্যে বিদ্বান পণ্ডিতসকলক মাতি নি ধৰ্মশাস্ত্ৰ প্ৰণয়নৰ বাবে আদেশ দিছিল। ষোড়শ শতিকাৰ শেষভাগত কামৰূপৰ ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰখনত ভালেখিনি পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা হয়। এই সময়ছোৱাত চিলাৰায়ৰ পুত্ৰ ৰঘুদেৱ নাৰায়ণৰ বিদ্রোহৰ হেতু কোচৰাজ্য ভাগি দুখণ্ডত পৰিণত হয়। বুৰঞ্জীত দুখন কোচ ৰাজ্যৰ উল্লেখ পোৱা যায়— পশ্চিমখনৰ নাম কোচবিহাৰ (বেহাৰ) আৰু পূবখনৰ নাম কোচ-হাজো (কামৰূপ)। বৰ্তমান দৰং জিলাৰ ভৰলী নদীলৈকে কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰা জিলা, গাৰো পাহাৰ আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পুৰণি সূঁতিটোৰ মাজৰ মৈমনসিংহ জিলাৰ উত্তৰ অংশখিনি

কোচ-হাজোৰ ভিতৰত পৰিছিল। কোচবিহাৰ আৰু দিনাজপুৰৰ কিছু অংশ, জলপাইগুৰি আৰু বংপুৰ জিলা কোচবিহাৰৰ অন্তৰ্ভুক্ত আছিল। এই বিভাজনৰ ফলত পাছলৈ দুইখণ্ড কোচ ৰাজ্যৰ মাজত সঘনে সংঘৰ্ষ হৈ পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ পৰা সম্পূৰ্ণ বিচ্ছিন্ন হৈ পৰে। ফলস্বৰূপে কামৰূপৰ পূব আৰু পশ্চিম অংশৰ মাজত যোগাযোগ নাইকিয়া হৈ পৰে আৰু ইয়ে মধ্যযুগৰ কামৰূপৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক জীৱনত সুদূৰপ্ৰসাৰী প্ৰভাৱ পেলায়। নৰনাৰায়ণৰ পুত্ৰ লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ দিনত তেওঁৰ দুৰ্বলতাৰ হেতু কোচবেহাৰ ৰাজ্য মোগল সাম্ৰাজ্যবাদী নীতিৰ বলি হ'বলগা হয়। পাছলৈ এই ৰাজ্যখণ্ড মোগল শাসনৰ অধীন বংগদেশৰ লগত মিলি যায়। ভাতৃ সংঘৰ্ষৰ পৰিণতি হিচাপে ৰঘুদেৱৰ পুত্ৰ পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ দিনত সমগ্ৰ কোচ-হাজো ৰাজ্যক বিলাত (বিলায়ত) হিচাপে ধৰি এই ৰাজ্যত মোগলৰ শাসন প্ৰৱৰ্তন কৰা হয়। এই বিলাতখনক চাৰিখন চৰকাৰত ভাগ কৰি প্ৰত্যেক চৰকাৰৰে তলত কেইবাখনকৈ পৰগণাৰ সৃষ্টি কৰা হৈছিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে কোচ-হাজোৰ বিভিন্ন অঞ্চলত আঞ্চলিক বৈষম্য প্ৰকট হৈ পৰিছিল। পূবৰ আহোম আৰু পশ্চিমৰ মোগল ৰাজশক্তিৰ প্ৰসাৰণবাদী অগ্ৰগতিয়ে কোচবেহাৰ আৰু কোচ-হাজো ৰাজ্যৰ অস্তিত্ব সম্পূৰ্ণৰূপে বিপন্ন কৰে। কোচ-হাজোৰ পতনৰ পিছত দীৰ্ঘকাল জুৰি আহোম আৰু মোগলৰ সংঘৰ্ষ হয়। আহোম ৰজা প্ৰতাপসিংহৰ দিনত ১৬৩৯ খ্ৰীঃত হোৱা আহোম-মোগলৰ সন্ধিমতে গুৱাহাটীকে ধৰি সমগ্ৰ নামনি খণ্ড মোগলৰ হাতলৈ যায়। সপ্তদশ শতিকাৰ শেষভাগত বিখ্যাত শৰাইঘাটৰ যুদ্ধৰ পাছত কামৰূপত মোগল ৰাজশক্তিৰ পতন হয়। শৰাইঘাটৰ যুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী দশকটোত (১৬৭১-১৬৮১) কামৰূপৰ ইতিহাসত এক ৰাজনৈতিক সংকটে দেখা দিছিল। আহোম ৰাজত্বৰ এই ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ সময়ছোৱাতেই লালুকসোলা বৰফুকনৰ দিনত গুৱাহাটীসহ নামনি অঞ্চল পুনৰ মোগলৰ অধীনলৈ যায়। পিছত তুংখুঙীয়া ফৈদৰ গদাধৰ সিংহই (১৬৮১-১৬৯৬) মোগলৰ হাতৰ পৰা নামনি অঞ্চল উদ্ধাৰ কৰে আৰু ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ কিছু পৰিমাণে অৱসান ঘটায়। গদাধৰ সিংহৰ বংশধৰসকলে আহোম ৰাজত্বৰ শেষলৈকে ৰাজত্ব কৰিছিল। আহোমসকলে প্ৰাচীন কামৰূপ আৰু কামৰূপ-কমতা ৰাজ্যসহ সমসাময়িক সকলো জনজাতীয় ৰাজ্য আৰু ভূঞা আদি সামন্ত জমিদাৰসকলৰ অধীনত থকা অঞ্চলসমূহ ক্ৰমান্বয়ে একেলগ কৰি এখন নতুন শক্তিশালী ৰাজ্য গঢ়ি তুলিছিল। কামৰূপ অঞ্চলত আহোম শাসন ব্যৱস্থা সম্পূৰ্ণৰূপে বলৱৎ কৰা নাছিল। নামনি খণ্ড ৰাজ্য বৰফুকনৰ অধীনত দিছিল আৰু ইয়াক কেবাটাও পৰগণা বা জিলাত ভাগ কৰিছিল। প্ৰতি পৰগণাতে একোজনকৈ সামন্ত জমিদাৰ স্বৰূপ 'চৌধুৰী' বা 'চৌধাৰী' আছিল। তেওঁৰ অধীনত তালুকদাৰ, পাটোৱাৰী, ঠাকুৰীয়া, পাটগিৰি আদি কনিষ্ঠ বিষয়া আছিল। চৌধুৰীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পাটগিৰিলৈকে সকলো বিষয়াই মাটিৰ একো একোটা অংশ নিজাববীয়াকৈ পাইছিল। ইয়াৰ উপৰি আহোম শাসনৰ অধীনত নামনিখণ্ডত বেলেতলা, বাণী, লুকী, ডিমৰুৱা আদি বহুতো জনজাতীয় ৰাজ্য আছিল। কোচ ৰাজশক্তিৰ

উত্থানৰ প্ৰাৰম্ভণত নামনি অঞ্চল এক সুস্থিৰ প্ৰশাসনৰ অধীনত থকাৰ বিপৰীতে পাছলৈ সৃষ্টি হোৱা গৃহ বিবাদৰ হেতু আৰু সময়বিশেষে মোগল আৰু আহোমে এই অঞ্চল অধিকাৰ কৰাৰ ফলস্বৰূপে এনেদৰে বিভিন্ন সময়ত প্ৰাচীন কামৰূপৰ বিভিন্ন অঞ্চল বিভিন্ন ৰাজনৈতিক গোটৰ শাসনাধীন হৈছিল। গতিকে কামৰূপৰ বিভিন্ন অঞ্চল, বিভিন্ন সময়ত সুকীয়া সুকীয়া ৰাজনৈতিক গোটৰ অধীনত থকা ঐতিহাসিক সত্যতাই অঞ্চল বিশেষে সুকীয়া ভাষিক ৰূপ সৃষ্টিৰ প্ৰামাণ্যকেই প্ৰতিপন্ন কৰে।

৩.৪.২ বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ

বিদেশী শক্তিৰ আক্ৰমণে পৰোক্ষভাৱে কামৰূপৰ অঞ্চল বিশেষে ভাষাগত বৈষম্যৰ সৃষ্টিত অৰিহণা যোগাইছিল। ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভণৰ পৰা সপ্তদশ শতিকাৰ শেষলৈকে মোগল সৈন্যই প্ৰায় লেখেৰি নিছিগাকৈ প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰিছিল। কামৰূপৰ নামনি অঞ্চল প্ৰায় ছব্বিশ বছৰ কাল ছেগাচোৰোকাকৈ মোগলে শাসন কৰিছিল। এই প্ৰসংগত গুণাভিৰাম বৰুৱাই ‘আসাম বুৰঞ্জী’ত এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে— “মুসলমানৰ অসম আক্ৰমণৰ সময়ত কামৰূপৰ ৰাজধানী গুৱাহাটীত নাছিল, ভাটী অঞ্চলত আছিল। প্ৰায় ৩০ বছৰ কাল সমগ্ৰ কামৰূপ মুসলমানৰ অধীনত আছিল। শাসনকৰ্তাসকলে ৰঙ্গমাটি, হাজো, গুৱাহাটী আদিত থাকিয়েই দেশ শাসন কৰিছিল। দৰঙ্গী ৰজাৰ ফৈদ স্বাধীন থাকিলেও মুসলমানৰ কৰতলীয়া যে আছিল, কোনো সংশয় নাই। ইফালে বিজনীৰ ৰজা আৰু সমুদায় গুৱালপাৰা জিলা মুসলমানৰ অধীন আছিল।”

১২০৫-০৬ খ্ৰীষ্টাব্দত বংগদেশৰ শাসনকৰ্তা মহম্মদ-বিন্-বখতিয়াৰে প্ৰথম কামৰূপ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে। এই আক্ৰমণত আক্ৰমণকাৰীসকল নিজেই বিধ্বস্ত হয় যদিও মহম্মদ-বিন্-বখতিয়াৰৰ লগত অহা বহুখিনি মুছলমান সৈন্য নিগাজীকৈ কামৰূপত থাকি যায় বুলি বুৰঞ্জীত উল্লেখ আছে। ১২২৭ খ্ৰীষ্টাব্দত মুছলমানসকলে কামৰূপৰাজ পৃথুৰ দিনত দ্বিতীয়বাৰ কামৰূপ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে। বংগদেশৰ বিদ্রোহী শাসনকৰ্তা ঘিয়াছুদ্দিন ইৰাজে এই আক্ৰমণ চলাইছিল যদিও ৰজা পৃথুই এই আক্ৰমণ প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। অৱশ্যে ১২২৮ খ্ৰীঃত বংগৰ শাসনকৰ্তা নাছিৰুদ্দিনে কামৰূপ আক্ৰমণ কৰাত পৃথু ৰজাই পৰাজয় বৰণ কৰে আৰু পৃথুৰ উত্তৰাধিকাৰী এজনে দিল্লীৰ চুলতানৰ কৰতলীয়া হিচাপে কামৰূপ ৰাজ্যৰ শাসনভাৰ গ্ৰহণ কৰে। ১২৫৭ খ্ৰীষ্টাব্দত বংগৰ চুলতান উজবেক টুঘ্লিৰ খাঁই পুনৰ কামৰূপ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰাৰ সময়ত কামৰূপৰ ৰজা আছিল সন্ধ্যা। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰত অৱস্থিত ৰাজধানী কামৰূপ নগৰ (উত্তৰ গুৱাহাটী) পৰ্যন্ত মুছলমান সৈন্য আগবাঢ়ি অহাত ৰজা সন্ধ্যাই ৰাজধানী এৰি পলাই যায় যদিও বাৰিষাকালত কামৰূপৰ সৈন্যবাহিনীৰ ৰণকৌশলত তিষ্ঠিব নোৱাৰি মুছলমান সেনা নগৰ এৰি গুচি যায়। এই আক্ৰমণৰ পিছতেই ৰজা সন্ধ্যাই উত্তৰ গুৱাহাটীৰ পৰা কমতাপুৰলৈ ৰাজ্য স্থানান্তৰ কৰে।

টুয়িলি খাঁৰ পৰাজয়ৰ পাছৰ পৰা পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষলৈ কামৰূপত বিদেশীৰ আক্ৰমণ হোৱা নাছিল। পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষভাগত (১৪৯৮ খ্ৰীঃ) কমতাৰাজ নীলাম্বৰৰ দিনত গৌড়ৰ নবাব হুছেইন ছাহে কমতাৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে আৰু পুতেক দানিয়েলক হাজোৰ শাসনকৰ্তা পাতি গৌড়লৈ উভতি যায়। নীলাম্বৰৰ পতনৰ লগে লগে কামৰূপত কমতাৰ পতন হয়। পাছত স্থানীয় ভূঞা নায়ক আৰু জনজাতীয় সামন্তসকলে একত্ৰিত হৈ দানিয়েলৰ দুৰ্গ আক্ৰমণ কৰি দানিয়েলক পৰাস্ত কৰে। হুছেইন ছাহৰ কমতাৰাজ্য আক্ৰমণৰ সময়তে কামৰূপৰ হাজো আৰু তাৰ ওচৰে-পাঁজৰে বহু মুছলমান লোক বৈ যায়। সেয়ে হাজোক কেন্দ্ৰ কৰি তাৰ ওচৰে-পাঁজৰৰ অঞ্চলৰ ভাষাত আৰবী, পাৰ্চী আৰু তুৰ্কী ভাষাৰ প্ৰভাৱ অধিক। কামৰূপত বৈ যোৱা মুছলমানবিলাক পাছলৈ বিয়া-বাৰু কৰাই অসমীয়া মানুহৰ লগত মিলি যায়।

ষোড়শ শতিকাৰ প্ৰথমভাগত কোচ ৰজা বিশ্বসিংহৰ ৰাজত্বকালত মুছলমানে পুনৰ কামৰূপ আক্ৰমণ কৰে। সমসাময়িক সময়ছোৱাত মুছলমানসকলে পূবৰ আহোম ৰাজ্যও আক্ৰমণ কৰে। সপ্তদশ শতিকাৰ শেষভাগ পৰ্যন্ত আহোম আৰু কোচ ৰজাসকলৰ লগত বংগদেশ আৰু দিল্লীৰ মুছলমান ৰজাসকলৰ সামৰিক সংঘৰ্ষ চলি থাকে। সপ্তদশ শতিকাৰ শেষভাগত (১৬৮২ খ্ৰীঃ) হোৱা ইটাখুলিৰ ৰণত আহোমে মোগলক সম্পূৰ্ণৰূপে পৰাস্ত কৰে আৰু মানাহ নদী পাৰ কৰি থৈ আহে। সোতৰ শতিকাত মুছলমানৰ কোচ ৰাজ্য আৰু আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণৰ সময়ত দুয়োখন কোচ ৰাজ্য আৰু আহোম ৰাজ্যত যি বিশৃংখলতাৰ সৃষ্টি হৈছিল, তাৰে সুযোগ লৈ ভূটীয়াবিলাকে ক্ৰমান্বয়ে দক্ষিণফালে নামনিতে তেওঁলোকৰ ৰাজ্য বহলাবলৈ চেষ্টা কৰে। ফলত সপ্তদশ শতিকাৰ মাজভাগত কামৰূপ আৰু দৰং জিলাৰ উত্তৰে গোহাঁইকমল আলিলৈকে এই সমস্ত ঠাইখিনি ভূটীয়াবোৰে দখল কৰি লয়। পাছত দৰঙৰ ৰজা সমুদ্ৰনাৰায়ণে ভূটীয়াসকলক বশ কৰে।

অষ্টাদশ শতিকাৰ আগভাগত আহোমসকলৰ ৰজাঘৰীয়া গৃহকন্দলৰ সুযোগ লৈ ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা মান সৈন্য অসমত প্ৰবেশ কৰে আৰু ১৮১৯ খ্ৰীঃৰ পৰা ১৮২১ খ্ৰীঃলৈ সমগ্ৰ অসম দেশ মানে অধিকাৰ কৰি লয়। বৃটিছে অসম অধিকাৰ কৰাৰ আগলৈকে (১৮২৬ খ্ৰীঃ) মানসকলে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত নানা অত্যাচাৰ-উপদ্ৰৱ কৰি অসমীয়া মানুহক হাৰাশাস্তি কৰাটো সৰ্বজনবিদিত। নামনি অসমৰো বিভিন্ন অঞ্চলত মানসকলে উপদ্ৰৱ কৰিছিল বুলি বুৰঞ্জীত উল্লেখ আছে। গুৱাহাটীৰ ৰণত জিকি মান সৈন্য দুভাগ হৈ এভাগ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ঘাই সুঁতিয়েদি আৰু এভাগ হাজোৰ পৰা চাউলখোৱা নদীয়েদি নাৱেৰে ভটিয়াই আহিছিল। বৰপেটা অঞ্চলৰ বিভিন্ন ঠাইত তেওঁলোকে গাঁও-ভূঁই লুটপাত কৰিছিল বুলি জনা যায়। তৎকালীন বৰপেটা নগৰৰ উত্তৰ দিশত থকা যুগীৰপামৰ হলকান্ত বৰুৱাই হাউলীৰ আহোম ৰজাৰ দুৰৰীয়া বৰুৱা চণ্ডী বৰুৱাৰ লগত থকা শত্ৰুতাৰ পোতক তুলিবলৈ মান সেনাপতি মিজিমাহাক সহায় কৰাৰ কথা উপন্যাস সঙ্গীত ৰজনীকান্ত

বৰদলৈৰ মনোমতী উপন্যাসত উল্লেখ আছে। বজালী, হাউলী, বৰনগৰ, ৰূপসী আদি অঞ্চলো মান সৈন্যৰ কবলত পৰিছিল।

এনেদৰে ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিলৈকে বিভিন্ন বিদেশী শক্তিৰ আক্ৰমণৰ ফলত নামনি অঞ্চলত এক সুস্থিৰ প্ৰশাসনৰ অভাৱ ঘটিছিল। বিভিন্ন শ্ৰেণী আৰু গোষ্ঠীৰ সংমিশ্ৰিত সমাজখনত তাৰ ফলস্বৰূপে অঞ্চলবিশেষে ভাষাগত ব্যৱধান স্পষ্ট হৈ পৰিছিল।

৩.৪.৩ ভৌগোলিক ব্যৱধান

প্ৰাকৃতিক বা ভৌগোলিক ব্যৱধানেও কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপৰ বৈচিত্ৰ্য সৃষ্টিত কিছু পৰিমাণে অৰিহণা যোগাইছে। উত্তৰ কামৰূপ আৰু দক্ষিণ কামৰূপৰ মাজত প্ৰবহমান বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীয়ে দুই পাৰৰ অঞ্চলৰ লোকক অতীজৰে পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি ৰাখিছে। পুৰণি কালত, যোগাযোগৰ কাৰণে দুই পাৰৰ লোকৰ মাজত আজিকালিৰ দৰে উন্নত ব্যৱস্থা নাছিল। সুচল বাট-পথ অবিহনে কামৰূপৰ আন অঞ্চলৰ লগত দক্ষিণ কোল বা দক্ষিণ কামৰূপৰ যোগাযোগ যে বিচ্ছিন্ন আছিল, সেই কথা উইলনক্সৰ Asiatic Research-ৰ 7th Volume-ত উল্লিখিত 'Which had been twenty five days between Goalpara and Nagarbera a distance of thirty miles' মন্তব্যৰ পৰা জানিব পাৰি। বিপৰীতমুখী বতাহৰ অবিহনে স্বাভাৱিক বতৰত গোৱালপাৰাৰ পৰা নগৰবেৰালৈ ৩০ মাইল দূৰত্বৰ জলপথ অতিক্ৰম কৰোঁতে ২৫ দিন অতিবাহিত হৈছিল কেৱল প্ৰকৃতিগত বাধা-বিঘিনিৰ ফলস্বৰূপে।

পুৰণি অবিভক্ত কামৰূপৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ মাজত ডাঙৰ পৰ্বত-পাহাৰ বা অটব্য হাবি-বননিয়ে যোগাযোগ ব্যাহত কৰা নাই যদিও চাউলখোৱা, বেকী, পোমাৰা, কালদিয়া, পাগলাদিয়া, পুঠিমাৰী, বুঢ়াদিয়া, শিংৰা, বকো, কুলসী, ভৰলু আদি বিভিন্ন নদী-উপনদীসমূহে যে অঞ্চলগতভাৱে মানুহৰ ভাব আদান-প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল, সেই কথা স্বীকাৰ্য।

৩.৪.৪ সুৰ বা সুৰলহৰ

অসমীয়া ভাষাটোৰ সুৰ বা সুৰলহৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ। উজনিৰ উপভাষাটোত ভাষিক সুৰৰ সমৰূপতা আছে; আনহাতে নামনিৰ সুৰলহৰৰ বিভিন্নতা অধিক। আনকি কামৰূপী উপভাষাৰ অন্তৰ্গত স্থানীয় ৰূপসমূহৰ মাজতো ভাষিক ঠাঁচ বা সুৰৰ পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। কামৰূপী উপভাষাৰ বিভিন্ন আঞ্চলিক ৰূপৰ ভাষিক সুৰলহৰৰ বিভিন্নতা নিৰ্ণয় কৰা কিছু জটিল যদিও অনুমানসাপেক্ষ। ভাষাৰ সুৰ বা সুৰলহৰৰ ক্ষেত্ৰত জনবসতিৰ গঠন-প্ৰক্ৰিয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত সামাজিক-সাংস্কৃতিক পটভূমিৰ ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক

বিৰাজমান। কামৰূপৰ উত্তৰ-পশ্চিম অঞ্চলৰ বৰপেটীয়া স্থানীয় উপৰূপৰ ভাষিক সুৰ বিশেষ লক্ষণীয়। বৰপেটা অঞ্চলৰ মানুহে কথা-বতৰা পাঠোঁতে শব্দবোৰ (বিশেষকৈ শব্দৰ শেষৰ স্বৰবোৰ) বা বাক্যবোৰ লেনিয়াই দীঘলকৈ উচ্চাৰণ কৰে যিটো ‘ধেক’ (সুৰ) অন্য স্থানীয় ৰূপসমূহত দেখা নাযায়। সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ হিচাপে বৰপেটীয়া উপৰূপত ভকতীয়া সুৰৰ প্ৰাধান্য আছে। দ্ৰাবিড় গোষ্ঠীৰ বংশধৰ হিচাপে পৰিচিত কৈৱৰ্ত সম্প্ৰদায়ৰ স্বকীয় ভাষিক ঠাঁচ বা সুৰৰ প্ৰভাৱো বৰপেটীয়া উপৰূপত অনুভূত হয়।

একে ঔপভাষিক অঞ্চলেৰে বজালী আৰু তাৰ ওচৰ-পাঁজৰৰ ঠাইবোৰৰ ভাষাৰ সুৰ খহটা হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত এই অঞ্চলৰ লোকৰ সামাজিক-অৰ্থনৈতিক আদি অৱস্থাৰ কথা সাঙোৰ খাই থকা বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। বজালী অঞ্চলৰ লোকসকলে বহু যুগ আগৰে পৰাই কৃষিকেই জীৱন-নিৰ্বাহৰ ভিত্তি হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল। বেপাৰ-বাণিজ্যৰ বাবে এই অঞ্চলৰ লোকসকল বিভিন্ন ঠাইলৈ যাবলগীয়া হোৱা নাছিল। ব্যৱসায়িক লেনদেনৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ কেৱল খেতিৰ ওপৰত আত্মনিৰ্ভৰশীল হৈ জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰা এই অভ্যাসেই হয়তো ইয়াৰ ভাষিক ৰূপত প্ৰভাৱ পেলায় আৰু বাগ্ভংগী খহটা আৰু দ্ৰুততৰ কৰি তোলে। নলবাৰী, ৰঙিয়া, পাতিদৰং আদি উত্তৰ-কামৰূপৰ অন্তৰ্গত অঞ্চলসমূহৰ ব্যৱসায়-বাণিজ্য আৰু অন্যান্য সংক্ৰান্তত বৃহত্তৰ গুৱাহাটী আৰু অন্যান্য ব্যৱসায়িক অঞ্চলৰ লগত যোগাযোগ হৈ থকা বাবে এই অঞ্চলৰ ভাষাই থলুৱা আৰু অন্যান্য জাতিৰ সংমিশ্ৰণত এটিনতুন ৰূপ লাভ কৰিছে। ফলস্বৰূপে এই অঞ্চলৰ ঔপভাষিক ৰূপত বড়ো, কছাৰী, ৰাভা আৰু কোচ-ৰাজবংশী ভাষাৰ এটা মিশ্ৰিত সুৰ পোৱা যায়।

বৃহত্তৰ গুৱাহাটীৰ ভাষিক সুৰটিও বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ। বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা জাতি, ধৰ্ম, সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ জনসমাগমৰ বাবে গুৱাহাটীয়া ভাষাৰ সুৰে স্বতন্ত্ৰ ৰূপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে। বিভিন্ন ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ মানুহে নিজৰ মানুহৰ লগত নিজস্ব বাগ্ভংগীৰে কথা পাতে যদিও উমৈহতীয়া কাম-কাজ বা সামাজিক যোগাযোগৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ ৰূপটোকে গ্ৰহণ কৰে। অৱশ্যে উজনি অসমৰ ভাষিক সুৰে গুৱাহাটীয়া ঔপভাষিক ৰূপক বেছি পৰিমাণে প্ৰভাৱান্বিত কৰা নাই। উজনি আৰু নামনিৰ ঔপভাষিক ৰূপৰ সুসমন্বয়ে গুৱাহাটীয়া ভাষিক সুৰক স্বকীয় ব্যঞ্জন প্ৰদান কৰিছে।

৩.৫ কামৰূপী উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য

ইয়াৰ আগৰ শাখাটোত কামৰূপী উপভাষাৰ সাধাৰণ পৰিচয় দাঙি ধৰা হৈছে। এই শাখাটিৰ আলোচনাৰ বিষয় হ’ল— ‘কামৰূপী উপভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য’। এই ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত এই তিনিটা শিতানত আলোচনা কৰা হৈছে। ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশত কামৰূপী উপভাষাৰ স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহ উল্লেখ কৰি ইবোৰৰ প্ৰয়োগ বিশ্লেষণ দেখুওৱা হৈছে। কামৰূপী উপভাষাৰ ধ্বনি-পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰক্ৰিয়াসমূহো এই শিতানত

আলোচিত হৈছে। ৰূপতত্ত্ব শিতানত পদ, লিংগ, বচন, নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়, কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি আদি দিশসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। শব্দগত শিতানত অতি চমুকৈ মান্যভাষাৰ লগত কামৰূপী উপভাষাৰ পাৰ্থক্য দাঙি ধৰা হৈছে।

৩.৫.১ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

অসমীয়া ভাষাৰ বৰ্ণৰ সংস্থান মান্য অসমীয়া ভাষাত উচ্চাৰিত বৰ্ণ অনুযায়ীহে নিৰ্ণয় কৰা হৈছে যদিও প্ৰকৃতপক্ষে অসমীয়া ভাষাৰ ঔপভাসিক ৰূপসমূহত বৰ্ণৰ সংস্থাপন সুকীয়া সুকীয়া। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ মতে কামৰূপী উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা সাতোটা : ই, এ', এ, আ, অ, ও, উ। তেওঁৰ মতে মান্য অসমীয়াত থকা অ' (ɔ) ধ্বনিটো কামৰূপী উপভাষাত পোৱা নাযায়। গোলোকচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ মতেও মান্য ভাষাৰ অ আৰু অ'ৰ মাজত থকা বিৰোধ পশ্চিম অসমৰ ভাষাত নাই। অৰ্থাৎ পূব আৰু মধ্য অসমৰ ভাষাত থকা আঠোটা স্বৰধ্বনিৰ ঠাইত পশ্চিম অসমৰ ভাষাত মাত্ৰ সাতোটা স্বৰধ্বনিহে আছে। কামৰূপী উপভাষাত স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা সাতোটা বুলি পণ্ডিতসকলে মত দিছে যদিও স্থানীয় ৰূপভেদে এই সংখ্যাৰ তাৰতম্যও দেখা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে পূব কামৰূপী স্থানীয় ৰূপতে মান্য অসমীয়া ভাষাত উচ্চাৰিত অ' ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ আছে। তেনেদৰে মান্য অসমীয়াত ব্যৱহৃত একৈশটা ব্যঞ্জনধ্বনিৰ উচ্চাৰণ ঔপভাসিক ৰূপসমূহত আছে যদিও মান্য অসমীয়াত নথকা ব্যঞ্জনধ্বনিৰ উচ্চাৰণো কামৰূপী উপভাষাত পোৱা যায়। নিদৰ্শনস্বৰূপে, মান্য অসমীয়াত নথকা দন্তমূলীয় উষ্ম সঘোষ মহাপ্ৰাণ 'ৱ' (ʒʰ) ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ দক্ষিণ কামৰূপী ঔপভাসিক ৰূপত আছে। কোনো কোনো স্থানীয় ৰূপত আকৌ তালব্য উষ্ম অঘোষ শ (s) ধ্বনিৰ উচ্চাৰণো পোৱা যায়।

সি যি কি নহওক, কামৰূপী উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা আঠোটা আৰু বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ সংখ্যা তেইশটা। উচ্চাৰণৰ দিশৰ পৰা স্বৰ ধ্বনিসমূহক তলত দিয়া ধৰণে দেখুৱাব পাৰি—

বিশিষ্ট ধ্বনি	বিৱৰণ
/ই/	প্ৰান্তীয় উচ্চ বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/এ'/	প্ৰান্তীয় মধ্যসম বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/এ/	প্ৰান্তীয় মধ্যভাস বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/আ/	কেন্দ্ৰীয় নিম্ন সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/অ/	মূলীয় নিম্ন সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/অ'/	মূলীয় মধ্যভাস সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/ও/	মূলীয় মধ্যসম সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
/উ/	মূলীয়া উচ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি

বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ প্ৰয়োগ : কামৰূপী উপভাষাত আটাইকেইটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি শব্দৰ আদ্য, মধ্য আৰু অন্ত্য অৱস্থানত প্ৰয়োগ হয়। অৱশ্যে অ' আৰু এ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত সীমাবদ্ধতা আছে। শব্দৰ সকলো স্থানত উচ্চাৰিত এই স্বৰধ্বনিসমূহৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল—

বিশিষ্ট ধ্বনি	আদ্যস্থানত	মধ্যস্থানত	অন্ত্যস্থানত
/ই/	ইতা/ইতিয়া/ইতেন	কাইতা/কাইতে	কাথি, গৰাই/গৰেই
/এ/	একে/এনে	তেঙেৰা	চেলৈ/চিলৈ
/এ'/	এ'ক, এ'ৰি	কে'জাং/কে'জেং	কেচে'/কচে'
/আ/	আগহাত/আগহে'ত	চতাল/চুতাল	হৰ্‌কলা/হাৰ্‌কলা
/অ/	অত/অথ	চতল, বৰ	দঅ/দোঅ
/অ'/	অ'ইত্কা/অ'ইত্কে	চ'ল, প'ত	
/ও/	ওখুদ/ওখুধ	জোল, কোল	আদো/দো
/উ/	উকা/উকে	কুক্, কুকি	মানু, পউ/পোউ

বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি : কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিবোৰৰ বিৱৰণ তলত দিয়া হৈছে।

বিশিষ্ট ধ্বনি	বিৱৰণ
/প/	ঔষ্ঠ্য অঘোষ অল্পপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জন ধ্বনি
/ফ/	ঔষ্ঠ্য অঘোষ মহাপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/ব/	ঔষ্ঠ্য সঘোষ অল্পপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/ভ/	ঔষ্ঠ্য সঘোষ মহাপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/ত/	দন্তমূলীয় অঘোষ অল্পপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/থ/	দন্তমূলীয় অঘোষ মহাপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/দ/	দন্তমূলীয় সঘোষ অল্পপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/ধ/	দন্তমূলীয় সঘোষ মহাপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/ক/	পশ্চ তালব্য অঘোষ অল্পপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/খ/	পশ্চ তালব্য অঘোষ মহাপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/গ/	পশ্চ তালব্য সঘোষ অল্পপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/ঘ/	পশ্চ তালব্য সঘোষ মহাপ্ৰাণ স্পৰ্শ ব্যঞ্জনধ্বনি
/চ/	দন্তমূলীয় অল্পপ্ৰাণ অঘোষ উষ্ম ব্যঞ্জনধ্বনি
/জ/	দন্তমূলীয় অল্পপ্ৰাণ সঘোষ উষ্ম ব্যঞ্জনধ্বনি
/ঝ/	দন্তমূলীয় মহাপ্ৰাণ সঘোষ উষ্ম ব্যঞ্জনধ্বনি
/শ/	তালব্য অঘোষ উষ্ম ব্যঞ্জনধ্বনি
/স/	পশ্চ তালব্য অঘোষ উষ্ম ব্যঞ্জনধ্বনি

/হ/	কণ্ঠ্য সঘোষ উষ্ম ব্যঞ্জনধ্বনি
/ম/	ঔষ্ঠ্য সঘোষ নাসিক্য ব্যঞ্জনধ্বনি
/ন/	দন্তমূলীয় সঘোষ নাসিক্য ব্যঞ্জনধ্বনি
/ঙ/	পশ্চ তালব্য সঘোষ নাসিক্য ব্যঞ্জনধ্বনি
/ল/	দন্তমূলীয় সঘোষ পার্শ্বিক ব্যঞ্জনধ্বনি
/ৰ/	দন্তমূলীয় সঘোষ কম্পিত ব্যঞ্জনধ্বনি

বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগ : কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহত ‘ঙ’ৰ বাহিৰে আটাইবোৰ ব্যঞ্জনধ্বনি শব্দৰ সকলো স্থানতে উচ্চাৰিত হয়। ‘ঙ’ ধ্বনিৰ শব্দৰ আদি অৱস্থানত উচ্চাৰণ নহয়। তলত শব্দৰ স্থান অনুসৰি বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ’ল—

বিশিষ্ট ধ্বনি	আদ্যস্থানত	মধ্যস্থানত	অন্ত্যস্থানত
/প/	পাতা	আপা	পাপ
/ফ/	ফাতা	আফাল	ভাফ
/ব/	বাতা	আবা	গাব
/ভ/	ভাতাৰ	আভা	লাভ
/ত/	তাতা	আতা	হাত
/থ/	থাতা	আথা	হাথ
/দ/	দাতা	আদা	সদ
/ধ/	ধাতা	আধা	সাধ
/ক/	কাতা	আকা	জক
/খ/	খাতা	আখা	জখ
/গ/	গাতা	পাগা	মাগ
/ঘ/	ঘাতা	পাঘা	মাঘ
/চ/	চাল	অচা	বাচ
/জ/	জাল	অজা	বাজ
/ঝ/	ঝাল	এঝাৰ	মাঝ
/শ/	শাদা	আশাৰ	মাশ
/স/	সাধা	এসাৰ	মাস
/হ/	হাথা	বেহাৰ	মাহ
/ম/	মাথা	বেমাৰ	পাম
/ন/	নাতা	ধনা	পান
/ঙ/	—	ধঙা	পাঙ
/ৰ/	ৰাগ	জাৰা	মাৰ
/ল/	লাগ	জালা	মাল

কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহত উমৈহতীয়া ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য যেনেদৰে আছে, তেনেদৰে স্থানীয় ৰূপ বিশেষে সুকীয়া সুকীয়া ধ্বনিগত বৈশিষ্ট্যও আছে। সামগ্ৰিকভাৱে কামৰূপী উপভাষাৰ উমৈহতীয়া ধ্বনিগত বিশেষত্বসমূহ মান্য অসমীয়াৰ লগত তুলনামূলক আলোচনাৰ আধাৰত তলত আলোচনা কৰা হ'ল।

শ্বাসাঘাত : অসমীয়া ভাষাৰ শ্বাসাঘাতৰ প্ৰসংগত ভাষাতত্ত্ববিদ কাকতিয়ে উল্লেখ কৰিছে যে উজনি অসমৰ উপভাষাত শ্বাসাঘাত উপধা অক্ষৰত পৰে আৰু নামনি অসমৰ উপভাষাত শ্বাসাঘাত সদায় শব্দৰ আদি অক্ষৰত পৰে। গোলোকচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ মতে, “আধুনিক অসমীয়া সাধু ভাষাটোত সকলো ফালৰ পৰা দুয়োটা উপভাষাৰ মিশ্ৰণ ঘটিব ধৰিছে। শ্বাসাঘাতৰ ক্ষেত্ৰতো স্পষ্ট প্ৰভাৱ দেখা গৈছে। সম্ভৱ সেই কাৰণেই, সাধুভাষাতো গুৰু শ্বাসাঘাত শব্দৰ প্ৰথম অথবা দ্বিতীয় অক্ষৰৰ পৰা পিছলৈ যোৱা দেখা নাযায়।” কামৰূপী উপভাষাত শ্বাসাঘাত সদায় শব্দৰ আদি অক্ষৰত পৰে। আন এগৰাকী ভাষাতত্ত্ববিদ উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ মতে, “কামৰূপী উপভাষাত শ্বাসাঘাত অবিশিষ্ট বিজ্ঞাত। দ্বিঅক্ষৰী শব্দৰ প্ৰথম অক্ষৰত আৰু দুটাতকৈ অধিক অক্ষৰযুক্ত শব্দৰ দ্বিতীয় অক্ষৰত বেছি জোৰে শ্বাসাঘাত পৰে।” কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহত শ্বাসাঘাত সাধাৰণতে শব্দৰ প্ৰথম নাইবা দ্বিতীয় অক্ষৰত পৰে আৰু ই স্থানীয় ৰূপসমূহৰ উমৈহতীয়া ধ্বনিগত বৈশিষ্ট্য। শাব্দিক শ্বাসাঘাতৰ মাত্ৰা গুৰু হোৱা বাবে স্থানীয় ৰূপসমূহত সংযুক্ত ব্যঞ্জন, দ্বিস্বৰ আৰু ত্ৰিস্বৰৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছে।

বাণীকান্ত কাকতিয়ে কামৰূপীৰ আদ্য শ্বাসাঘাতৰ উৎস অজ্ঞাত বুলি মন্তব্য দিছে, অৱশ্যে এই প্ৰসংগত *Assamese, Its Formation and Development* গ্ৰন্থত তেওঁ এণ্ডাৰ্চনৰ বঙলা ভাষাৰ শ্বাসাঘাত সম্পৰ্কে দিয়া উদ্ধৃতিৰ অৱতাৰণা কৰিছে—

"Anderson supposes that the Bengali initial stress can have come from one of the three following sources : (1) Parent Magadhi pkt.; (2) Some Dravidian tongue; (3) Some Tibeto-Burma language. He considers the third as the most likely sources as most of Bengali was once included in the Koch Kingdom and Koch accent was initial. Kamrup or Western Assam also was for a considerable length of time within the Koch Kingdoms, and the effects of the Koch accent may be presumed on the Kamrupi dialect also."

নামনি অসমৰ আদি অক্ষৰৰ শ্বাসাঘাতৰ উৎস সাধাৰণতে ভোট-বৰ্মীয় ভাষা বুলি কোৱা হয় যদিও কোনো কোনো পণ্ডিতৰ মতে প্ৰকৃতপক্ষে ই দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱে হ'ব পাৰে। অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাবোৰত আদি অক্ষৰত বলবান শ্বাসাঘাত পৰাৰ নিয়ম চলি আহিছে। জনপ্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাসৰ পৰা জনা যায় যে এসময়ত নামনি অসম দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিছিল। সেই ফালৰ পৰা

অসমীয়া ভাষাৰ ওপৰত দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ পৰাৰ সম্ভাৱনাৰ কথা কোনো কোনো পণ্ডিতে স্বীকাৰ কৰে। আমাৰ অনুমান, নামনি অসমৰ কোনো ঠাইত দ্ৰাবিড় প্ৰজাতিৰ এটা উপাদান সোমাই পৰিলেও, সামগ্ৰিকভাৱে নামনিৰ স্বাসাঘাত পদ্ধতিৰ আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটাব পৰাকৈ দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ নিশ্চয় ইমান ব্যাপক নাছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে উত্তৰ বংগকে ধৰি সমগ্ৰ পশ্চিম অসমত মংগোলীয় গোষ্ঠীৰ কোচ ভাষাৰ প্ৰভাৱ আছিল অধিক শক্তিশালী। প্ৰাচীন কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থাৰ পৰ্যালোচনাৰ পৰা দেখা যায় যে ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পাছৰ সময়ছোৱাত উজনি অসমত আহোম, চুতীয়া, কছাৰীসকলৰ শাসনৰ বিপৰীতে নামনি অসমত আছিল কোচ ৰাজত্বৰ উত্থান আৰু প্ৰভুত্ব। সেই সময়ত কোচবিহাৰকে ধৰি সমগ্ৰ উত্তৰ-বংগ, জলপাইগুৰি, ৰংপুৰ, মৈমন সিংহ জিলাকে ধৰি পশ্চিম অসমত অসংখ্য কোচ জনগোষ্ঠীৰ লোকে বসবাস কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ ভাষাও আছিল কোচভাষা। এই কোচভাষী লোকসকলৰ লগত নিঃসন্দেহে অন্য ভাষা-ভাষী লোকৰ সাংস্কৃতিক বিনিময়ৰ লগতে বৈবাহিক সম্পৰ্কও ঘটিছিল। ফলস্বৰূপে প্ৰাচীন কামৰূপৰ ভাষা এক উমৈহতীয়া মিশ্ৰভাষাত পৰিণত হৈছিল। যিহেতু প্ৰাচীন কামৰূপ-কামতা ৰাজ্যই সমগ্ৰ পশ্চিম অসমৰ লগতে বংগদেশৰ উত্তৰ-পূব অঞ্চল, বাংলাদেশৰ ৰংপুৰ আৰু মৈমন সিংহ জিলাকো সামৰি লৈছিল, সেই হেতুকে কোচ জনজাতি অধ্যুষিত অঞ্চল হিচাপে এই অঞ্চলসমূহত কোচ ভাষাৰ প্ৰভাৱ আছিল অতি ব্যাপক আৰু বিস্তৃত। এই দিশৰ পৰা কোচ ভাষাৰ আদ্য স্বাসাঘাতৰ প্ৰভাৱেই নামনি অসমৰ ভাষাক (আনকি বঙলা ভাষাকো) প্ৰভাৱিত কৰিছিল বুলি ভাবিব পাৰি। এই মন্তব্যৰ সমৰ্থনত বাণীকান্ত কাকতিৰ এটা উক্তি প্ৰণিধানযোগ্য— "...in the Pre-Assamese stage when a certain Sanskrit- like language was developing into Assamese, it carried a system of penultimate stress. In Western Assam, perhaps in contact with some people speaking a language with a strong initial stress, the penultimate stress of the primitive language got shifted to the initial syllable. In Eastern Assam, the original penultimate stress persisted."

মান্য অসমীয়া ভাষাত একেটা শব্দতে সচৰাচৰ ওচৰা-উচৰিকৈ দুটা 'আ' ধ্বনি নবহে। পৰৱৰ্তী অক্ষৰৰ 'আ'ৰ প্ৰভাৱত পূৰ্বৱৰ্তী অক্ষৰৰ 'আ' ধ্বনি 'অ' বা 'এ'লৈ ৰূপান্তৰিত হয়। কামৰূপীত হ'লে দুটা 'আ' ধ্বনি ওচৰা-উচৰিকৈ থাকিব পাৰে। মান্য অসমীয়াৰ দৰে পূৰ্বৱৰ্তী 'আ' ধ্বনি 'অ'লৈ পৰিৱৰ্তন হোৱাও দেখা যায়। যেনে—

ৰজা/ৰাজা (ৰজা); কনা/কানা (কণা); তলা/তলা (তলা); তৰা/তাৰা (তৰা)

মান্য অসমীয়াৰ দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ দ্বিতীয় অক্ষৰত থকা 'অ' ধ্বনি কামৰূপীত 'আ' বা 'এ'লৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—

দিঘাল/দিঘে'ল (দীঘল); গৰাম/গৰে'ম (গৰম); ভিতাৰ/ভিতে'ৰ (ভিতৰ)

মান্য অসমীয়াৰ উচ্চ-মধ্য 'এ', 'ও' স্বৰ কামৰূপী উপভাষাত সাধাৰণতে

উচ্চস্বৰত পৰিণত হয়। যেনে—

কাপুৰ/কপুৰ (কাপোৰ); তামুল/তমুল (তামোল); ইন্দুৰ/ইনুৰ (এন্দুৰ)

একাক্ষৰী শব্দৰ বাহিৰে মান্য অসমীয়াৰ আন শব্দৰ শেষত থকা দ্বিস্বৰ ধ্বনি আই/ঐ/ঔ ক্ৰমে 'এ' আৰু 'ও'/'উ' হয়। যেনে—

কাৰে (কৰাই); চৰে (চৰাই); কএ/কাএ/কাউএ (কাৰৈ); তাএ/তাউএ (তাই)

শব্দৰ আদি অক্ষৰত থকা 'এ'/'ঐ' ধ্বনি 'আ' ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—

আন্ধাৰ/আনহাৰ (এন্ধাৰ); আন্ধু/আন্থ (এলান্ধু); আঙাৰ/আঙৰা (এঙাৰ)

মান্য অসমীয়াৰ কোনো কোনো শব্দৰ শেষত থকা 'ই' ধ্বনি 'আ'/'এ' হয়।

যেনে—

চাতা/চতা (ছাতি); ধাৰা/ধৰা (ঢাৰি); থাৰা/থৰা (ঠাৰি); বালা/বালে (বালি)

দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ প্ৰতি প্ৰৱণত কামৰূপী উপভাষাৰ এটা বিশেষ ভাষাগত বৈশিষ্ট্য। মান্য অসমীয়াৰ বহুতো একাক্ষৰী শব্দৰ পাছত 'আ' ধ্বনি এটা আগম হৈ কামৰূপী উপভাষাত দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দলৈ ৰূপান্তৰ হৈছে। যেনে—

গাতা/গেতা (গাঁত); মুৰা/মোৰা (মূৰ); কাহা/কেহা (কাঁহ); পুকা/পোকা (পোক)।

মান্য অসমীয়াৰ শব্দৰ আদিত থকা 'ই' বা 'ইআ' ধ্বনিগোট কামৰূপীত এলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—

এ'হাত/এ'ইহাত/এ'হঁত (ইহঁত); এ'ত/এ'তে (ইয়াত); এ'ক/এ'কে (ইয়াক);

এ'ৰ/এ'ৰে (ইয়াৰ)।

মান্য অসমীয়াৰ দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ প্ৰথম অক্ষৰত 'ও' আৰু দ্বিতীয় অক্ষৰত 'আ' ধ্বনি থাকিলে কামৰূপী উপভাষাত 'ও' ধ্বনি 'অ' ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তন হয়। যেনে—

অজা (ওজা); খপা (খোপা); চলা (চোলা); কলা (কোলা); কঙা (কোঙা)।

আদি অক্ষৰত থকা 'ও' ধ্বনি কেতিয়াবা 'উ' ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তন হয়। যেনে—

মূৰ (মোৰ); চুৰ (চোৰ); তুৰ (তোৰ); জুৰ (যোৰ); জুগাৰ (যোগাৰ)।

মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান একাক্ষৰী শব্দৰ মধ্য অৱস্থানত থকা 'অ' ধ্বনি কামৰূপীত 'আ' হয়। যেনে—

খান (খন); দাম/দামা (দম); গাচ (গছ); গাজ (গজ/অংকুৰিত হ); কাচ (কাঁচ)

কেতিয়াবা অৱশ্যে 'অ' ধ্বনি 'উ'লৈ পৰিৱৰ্তিত হোৱাও দেখা যায়। যেনে—

বুন (বন); মুচ (মচ); ঘুঁহ (ঘাঁহ); ঘুত, ঘট/উপাৰ্জন কৰ)

মান্য অসমীয়াৰ দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ শেষৰ অক্ষৰ 'অ' কামৰূপীত 'আ'লৈ ৰূপান্তৰ হয়। কোনো কোনো শব্দত প্ৰথম অক্ষৰ 'অ' ধ্বনি 'আ' ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তন হয়। যেনে—

কদাম/কাদাম (কদম); কৰাত/কাৰাত (কৰত); জগাৰ/জাগাৰ (জগৰ);

বতৰ/বাতাৰ (বতৰ)।

কামৰূপী উপভাষাত শব্দৰ শেষত থকা 'অ' ধ্বনি 'আ', 'ও' বা 'উ' ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। যেনে—

কিআ/কিও (কিয়); থিআ/থিও (থিয়); গাধা/গাধো (গাধ); কাচু/কাচো (কাছ)।

কেতিয়াবা আকৌ পদান্ত 'উ' > 'আ' আৰু 'ই' > 'উ' হয়। যেনে—

সাধা (সাধু); পেতা (পেটু); আমলোখু (আমলখি)।

মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান শব্দৰ আদি অক্ষৰত থকা 'উ' ধ্বনি কামৰূপীত 'অ' বা 'ও' ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তন হয়। যেনে—

নম্‌লা/নোম্‌লা (নুমলীয়া); খচ্‌ৰি/খোচ্‌ৰি (খুচৰি); থত্‌ৰি/ধত্‌ৰি/ধোত্‌ৰি (থুঁতৰি)।

মান্য অসমীয়াৰ শব্দৰ আদি অক্ষৰত থকা 'ও' ধ্বনি কামৰূপীত প্ৰায়ে 'অ' হয়। যেনে—

অচৰ/অচাৰ (ওচৰ); অকনি/অক্‌নি (ওকণি); তপ্‌লা/তপলা (টোপোলা)।

কেতিয়াবা দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ শেষৰ অক্ষৰৰ 'ও' ধ্বনি 'আ' হয়। যেনে—

আঘান (আঘোণ); লঘান (লঘোণ); আপান (আপোন)।

মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান একাক্ষৰী ক্ৰিয়া শব্দৰ অন্তত থকা 'অই' (অয়) আৰু 'আই' (আয়) কামৰূপীত 'এ' হয়। যেনে—

কোএ/কএ/কউএ (কয়/কঅই); লোএ/লএ/লউএ (লয়/লঅই); থোএ/থএ/থিউএ (থয়)।

অৱশ্যে কেতিয়াবা কিছুমান দ্বিঅক্ষৰী ক্ৰিয়া শব্দৰ শেষত থকা 'আই' ধ্বনিগোট 'ওই' হয়। যেনে—

কৰোই/কোৰোই (কৰায়); ওলোই/অলোই (ওলায়); বাজোই/বজোই (বজায়)।

অনুনাসিকতা (Nasalization) : অনুনাসিকত্ব অৰ্থাৎ চন্দ্ৰবিন্দু অসমীয়া ভাষাৰ বিশিষ্ট ধ্বনিগুণ অৰ্থাৎ বৰ্ণ। অৰ্থাৎ অসমীয়া ভাষাত অনুনাসিকতাৰ প্ৰয়োগত শব্দৰ অৰ্থৰ পাৰ্থক্য ঘটে। কামৰূপী উপভাষাত অনুনাসিকতা বিশিষ্ট ধ্বনি। অনুনাসিকত্ব বহন কৰা ধ্বনিটোৰ ওপৰত চন্দ্ৰবিন্দু (°) দি অনুনাসিকতা ধ্বনিগুণ বুজোৱা হয়।

কামৰূপী উপভাষাত অনুনাসিকতাৰ বৰ্ণগত মৰ্যাদা আছে। তলত কেইটামান উদাহৰণ দিয়া হ'ল।

/ই/ : /ই°/	/কইআ/ 'কিয়া'	/কই°আ/ 'কিএগ'
	/তইআ/ 'তিয়া'	/তই°আ/ 'তিয়াঁহ'
	/চই-চই/ 'ছি-ছি'	/চই°-চই°/ 'চি-চি'
/এ°/ : /এ°°/	/চএ°ই/ 'চেই'	/চএ°°ই/ 'চেই°'

/সএ'তআ/শেঁতা'	/সএ'তআ/সেওঁতা'
/এ/ঃ/এঁ/ /ফএচ-ফএচআ	/ফেচ-ফেচা 'বৰকৈ কথা কৈ থকা'
/ফএঁচআ/ফেঁচা'	/বএহউ/বেছ 'বিহলঙনি'
/বএহউচ/বেঁছ 'এবিধ ৰোগ'	
/আ/ঃ/আঁ/ /সআ/চা'	/সআঁ/ছাঁ'
/কআহই/কাহি 'কহঁৰা বন'	/কআহই/কাঁহী'
/অ/ঃ/অঁ/ /অ/আবেগসূচক অৰ্থত'	/অঁ/সমৰ্থনসূচক অৰ্থত'
/খঅহআ/খহা 'সুলকি পৰা'	/খঅহআ/খঁহা 'খোঁচা'
/ও/ঃ/ওঁ/ /কওহ/কোহ 'কোৱা'	/কওহ/কোঁহ 'কঠাল আদি ফলৰ ভিতৰত থকা একোটা গুটিক আৱৰি থকা ভাগ'
/উ/ঃ/উঁ/ /উথ/থিয় হোৱা'	/উঁথ/ওঁঠ'
/খউচই/খুচি 'ইচ্ছা'	/খউঁচই/খুঁচি 'বিন্ধাই দিয়া'

কামৰূপীত মান্য অসমীয়াৰ বেছিভাগ স্বৰৰ অনুনাসিকতাই অনুনাসিকতাবিহীন (denasalization) হিচাপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

গাতা/গাত (গাঁত); ঘৰা/ঘোৰা (ঘোঁৰা); আজলি/আজলি/আজেলি (আঁজলি);
কাকৰা/কাকৰ/কেকেৰা (কেকোঁৰা); সাঁচা/সাচা (সাঁচা) ইত্যাদি।

সংস্কৃতৰ উদ্ভূতধ্বনি স, শ, ষ অসমীয়া ভাষাত অঘোষ পশ্চতালব্য স (x) হিচাপে উচ্চাৰিত হয়। পৰিবেশভেদে এই 'স' (x) ধ্বনি 'চ' (s) বা 'হ' (h) ধ্বনিলৈও পৰিৱৰ্তিত হয়। কামৰূপীত ই খ (k^h) আৰু হ (h) ধ্বনিকৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

অখত/অখাত অক্খত (অসৎ); আখা/আখে (আশা); পাখা/পাশে (পাশা);
ওখুৰ/অখুৰ (অসুৰ) ইত্যাদি।

মান্য অসমীয়াৰ শব্দত ব্যৱহাৰ হোৱা ক্ষ ধ্বনি কামৰূপী উপভাষাত 'খ' বা 'ক্খ' ৰূপে উচ্চাৰণ হয়। যেনে—

খেমা/খমা (ক্ষমা); খিন (ক্ষীণ); খোতি/খতি (ক্ষতি); খেন/খন (ক্ষণ);
সাক্খি/সাখি (সাক্ষী) ইত্যাদি।

মান্য অসমীয়াৰ কোনো কোনো শব্দত থকা 'ন' ধ্বনিৰ ঠাইত কামৰূপীত 'ল' ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

লুম/লোম (নোম); লেজ/লেৰা (নেজ); লাঙল/লাঙাল (নাঙল);
লাঙ্তা/লেঙ্তা (নাঙঠ) ইত্যাদি।

কেতিয়াবা মান্য অসমীয়াৰ 'ব' ধ্বনিৰ সলনি 'ল' ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়। যেনে—

জৰুল/জোৰুল (জৰুৰ); সৰিল/সোৰিল (শৰীৰ); আউলা/আল/আলা/
আলৱা (চাউল); আৰৈ (চাউল) ইত্যাদি।

কামৰূপী উপভাষাৰ কোনো কোনো উপৰূপত কেতিয়াবা কোনো ধ্বনি নিয়মৰ অন্তৰ্গত নোহোৱাকৈ মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান ধ্বনি আন ধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। নিদৰ্শন স্বৰূপে—

ক > থঃ যেনে— সেম্‌থা/ চেম্‌থা (সেমেকা); গ > ঙঃ যেনে— লেঙুৰ/ লেতু (নেঙুৰ); দ > জঃ যেনে— মুজি (মুদি); ধ > ঘঃ যেনে— ঘোত/ঘুত (টোক) ইত্যাদি।

অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ (Free Variation) : কামৰূপী উপভাষাত আংশিক অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগৰ নিদৰ্শন আছে। অৰ্থাৎ ঔপভাষিক ৰূপসমূহত বিভিন্ন পৰিবেশত বৰ্ণ বা বিশিষ্ট ধ্বনিৰ মাজত অয়ত বিকল্পৰ প্ৰয়োগ হয়। শব্দৰ কোনো এটা অৱস্থানত বিৰোধী প্ৰয়োগ হোৱা ধ্বনিৰ আন অৱস্থানত হোৱা অয়ত বিকল্পই হ'ল আংশিক অয়ত বিকল্প।

ক) কোনো কোনো স্থানীয় ৰূপত শব্দৰ আদ্য অৱস্থানত স (x) আৰু খ (kⁿ) বৰ্ণৰ মাজত অয়ত বিকল্পৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

সউম ~ খউম— ‘শুম’; সউতআ ~ খউতআ— ‘খুটা’ ইত্যাদি।

খ) কেতিয়াবা শব্দৰ মধ্য আৰু অন্ত্য অৱস্থানত ক (k) আৰু খ (kⁿ) বৰ্ণৰ অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

সউকআন ~ সউখআন— ‘শুকান’; ভওক ~ ভওখ— ‘ভোক’ ইত্যাদি।

গ) শব্দৰ অন্ত্য অৱস্থানত স (x) হ (h) বৰ্ণৰ মাজত বিকল্প হয়। যেনে—

বইস ~ বইহ— ‘বিষ’; জঅস ~ জঅহ— ‘যশ’ ইত্যাদি।

ঘ) কেতিয়াবা জ (z) আৰু চ (s) বৰ্ণৰ মাজত শব্দৰ অন্ত্য অৱস্থানত বিকল্প প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

তএজ ~ তএচ— ‘তেজ’; পইআজ ~ পইআচ— ‘পিয়াজ’ ইত্যাদি।

ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰক্ৰিয়া : মান্য অসমীয়াত প্ৰয়োগ হোৱা ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰক্ৰিয়াসমূহ কামৰূপী উপভাষাতো প্ৰযোজ্য। উচ্চাৰণগত বিভিন্নতাৰ বাবে অঞ্চলবিশেষে এনে পৰিৱৰ্তনত কিছু পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰা যায়। তলত তাৰ আভাস দাঙি ধৰা হৈছে।

স্বৰ-সংগতি (Vowel Harmony) : স্বৰ-সংগতিৰ ফলত কামৰূপী উপভাষাত পৰৱৰ্তী অক্ষৰত থকা উচ্চ স্বৰধ্বনিৰ প্ৰভাৱত পূৰ্বৱৰ্তী অক্ষৰত থকা নিম্ন স্বৰধ্বনি উচ্চ স্বৰধ্বনিলৈ অথবা নিম্ন স্বৰধ্বনিৰ প্ৰভাৱত উচ্চ স্বৰধ্বনি নিম্ন স্বৰধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তিত হোৱা দেখা যায়। যেনে—

অৰ্হি/অৰেহি (উৰহী); ইন্দুৰ/ইনুৰ (এন্দুৰ); চামেনি/চেমেনি (চামনি); কুচ্তি/কুচ্থি (কোষ্ঠী) ইত্যাদি।

সমীভৱন (Assimilation) : কামৰূপী উপভাষাৰ ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত সমীভৱন প্ৰক্ৰিয়াৰ বিশেষ ভূমিকা লক্ষ্য কৰা যায়।

ক) স্বৰ-সমীভৱন

উমঅ'নই (উমনি) > উমউনই (উমুনি)

চইকঅ'নই (চিকনি) > চইকইনই (চিকিনি) ইত্যাদি।

খ) ব্যঞ্জন-সমীভৱন

মান্য অসমীয়াৰ যুগ্ম-ব্যঞ্জনধ্বনি কামৰূপীত সমীভূত হৈ প্ৰয়োগ হয়। যেনে—
দজ্জা/দোজ্জা (দৰ্জা); তিন্মাথ (ত্ৰিনাথ); নিদ্দয় (নিৰ্দয়) ইত্যাদি।

কেতিয়াবা মান্য ভাষাৰ একক ব্যঞ্জনো সমীভূত হোৱা দেখা যায়। যেনে—
বল্লি/বাল্লি (ববালি); জিল্লা (জিলা); বজ্জনি/বজ্জেনি (ববজনী); বদদেকা (ববডেকা)
ইত্যাদি।

বিষমীভৱন (Dissimilation) : বিষমীভৱনৰ ফলতো মান্য অসমীয়া ভাষাৰ কিছুমান শব্দৰ ধ্বনিৰ পৰিৱৰ্তন হৈ কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

সৰিল/সোৰিল (শৰীৰ); জোৰুল/জৰুল (জৰুৰ); তিকিৎচা/তিকিচা
(চিকিৎসা) ইত্যাদি।

অপিনিহিতি (Epenthesis) : অপিনিহিতি কামৰূপী উপভাষাৰ ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ এক বিশিষ্ট নিয়ম। বাণীকান্ত কাকতিৰ মতে, 'It may even be said that epenthesis wherever admissible is the rule in the Kamrupi dialects.' (B. K. Kakati : *Assamese Its Formation and Development*, p. 17)।

অৱশ্যে তুলনামূলকভাৱে দক্ষিণ কামৰূপীতকৈ উত্তৰ কামৰূপীত অপিনিহিতিৰ প্ৰয়োগ কিছু বেছি। তলত উদাহৰণ দিয়া হ'ল—

এইৰা/এইৰে (এৰী); কাইজা/কাইজে (কাজিয়া); নাইৰকল/নাইৰকেল
(নাৰিকল), বইনা/ইনে (বণিয়) ইত্যাদি।

ধ্বনি-বিপৰ্যাস (Metathesis) : ধ্বনি-বিপৰ্যাস প্ৰক্ৰিয়াৰে মান্য অসমীয়াৰ কোনো শব্দৰ বিভিন্ন স্থানত থকা ধ্বনিৰ পাৰস্পৰিক স্থান পৰিৱৰ্তন হৈও কামৰূপীত ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

মানহ/মানহু (মানহ); উৰ্মাল/উৰ্মেল (ৰুমাল); ওথিতি/অথিতি (অতিথি);
লোচকান (লোকচান) ইত্যাদি।

স্বৰভক্তি (Anaptyxis) : স্বৰভক্তিৰ জৰিয়তে হোৱা পৰিৱৰ্তন কামৰূপী উপভাষাত লক্ষ্য কৰিব পাৰি। মান্য অসমীয়াত ব্যৱহৃত তৎসম শব্দ আৰু বিদেশী ইংৰাজী শব্দ কামৰূপী উপভাষাত স্বৰভক্তিৰ দ্বাৰা সৰলীকৃত হৈ উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

পোদুম/পদুম (পদ্ম); ভুৰু (ভ্ৰু); গিআন (জ্ঞান); ভাদৰ/ভাদাৰ (ভাদ্ৰ) ইত্যাদি।

উচ্চাৰণৰ সুবিধাৰ কাৰণে মান্য অসমীয়াৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো শব্দৰ বিভিন্ন অৱস্থানত স্বৰধ্বনিৰ আগম হোৱা দেখা যায়। যেনে—

লুহা/লহা (লো); সনা/সোনা (সোণ); উখনি/উঘনি/উখুনি/উঘুনি (ওখন)
ইত্যাদি।

কোনো শব্দৰ ধ্বনি বা অক্ষৰ লোপৰ ফলতো ভাষাত ধ্বনিৰ পৰিৱৰ্তন ঘটে।

ধ্বনি-পৰিবৰ্তনত ‘লোপ’ৰ বিশেষ ভূমিকা আছে। কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপত কেতিয়াবা শ্বাসাঘাতৰ প্ৰভাৱত শব্দৰ ভিন্ন ভিন্ন স্থানত থকা ধ্বনি বা অক্ষৰ লোপ হোৱাৰ উদাহৰণ পোৱা যায়। যেনে—

আনধু (এলান্ধু); হেলা (অৰহেলা); গোলি (গোহালি); নাইকল (নাৰিকল)।

কামৰূপী উপভাষাত কেতিয়াবা অভিশ্ৰুতি (Umlaut) প্ৰক্ৰিয়াৰে স্বৰধ্বনিৰ পৰিবৰ্তন হয়। নগেন ঠাকুৰৰ মতে “এই পৰিবৰ্তন অপিনিহিতিৰ প্ৰসাৰতেই ঘটে। শব্দৰ মাজৰ বা শেষৰ ই বা উ পূৰ্বলৈ আহি পূৰ্বস্থিত অ, আ বা অন্যস্বৰৰ লগত মিলি যি সংযুক্ত স্বৰ সৃষ্টি কৰে, সি পুনৰাই এক নতুন স্বৰৰ সৃষ্টি কৰি শব্দৰ পৰিবৰ্তন সাধন কৰে।” কামৰূপী উপভাষাত পোৱা তেনে উদাহৰণ কিছুমান হ’ল—

চুআলি (ছোৱালী); জঙাই (জোঁৰাই); অমৈতা (অমিতা); মৈৰা (ময়ূৰ) ইত্যাদি।

কামৰূপী উপভাষাত মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান শব্দৰ অল্পপ্ৰাণ ধ্বনি মহাপ্ৰাণ ধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ মতে, “কামৰূপী উপভাষাত মহাপ্ৰাণ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ বেছি। আনকি একে অক্ষৰতেই দুটা মহাপ্ৰাণ ধ্বনি থাকিব পাৰে।” কামৰূপীত মহাপ্ৰাণীভৱন বা মহাপ্ৰাণতা (Aspiration)ৰ কিছুমান উদাহৰণ হ’ল—

চখু/চোখু (চকু); চখা/চোখা (চোকা); হাথৰি/হাথুৰি (হাতুৰী); ফফলা/ফোফোলা (ফোপোলা) ইত্যাদি।

মান্য অসমীয়াৰ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি কামৰূপীত অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তিত হোৱাৰ উদাহৰণ কিছু সীমিত। মহাপ্ৰাণ ধ্বনি অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিত পৰিণত হোৱা এই প্ৰক্ৰিয়াই হ’ল ‘অল্পপ্ৰাণতা’ বা ‘মহাপ্ৰাণহীনতা’ (Deaspiration)। কামৰূপীত এনে উদাহৰণ—

বোইনি/ব’নি (ভনী); জিবা (জিভা); জল্‌পে/জিল্‌পে/জুল্‌পে/জল্‌পাই (জলফাই) ইত্যাদি।

সঘোষীভৱন (Vocalisation) প্ৰক্ৰিয়াৰে মান্য অসমীয়াৰ কোনো শব্দত ব্যৱহাৰ হোৱা অঘোষ ধ্বনি কামৰূপীত কেতিয়াবা সঘোষ ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তিত হোৱা দেখা। যেনে—

ধথৰি/ধুথৰি/ধুথুৰি (থুঁতৰি); আজনি/আজেনি (আঁচিনাই); ভুঁইকুব/ভুঁইকব (ভুঁইকঁপ) ইত্যাদি।

সন্নিহিত অঘোষ ধ্বনিৰ প্ৰভাৱত বা স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে অঘোষীভৱন (Devoicing) প্ৰক্ৰিয়াৰে কামৰূপীত কেতিয়াবা শব্দৰ মাজৰ কোনো সঘোষ ধ্বনি অঘোষ ধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰিত হৈ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

গথালি/গুথালি (গোহালি); চৰ্পত/চৰ্পাত (চৰবত); পিআচ/পিএচ (পিয়াঁজ) ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : কামৰূপী উপভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যবোৰ উল্লেখ কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্ৰশ্ন নং ৩ : কামৰূপী উপভাষা আৰু মান্য অসমীয়াৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক পাৰ্থক্যবোৰ ফাঁহিয়াই আলোচনা কৰক।

(১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

৩.৫.২ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

কামৰূপী উপভাষা যিহেতু অসমীয়া ভাষাৰ এটি প্ৰধান উপভাষা, সেইফালৰ পৰা কামৰূপী উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ অসমীয়া ভাষাৰ গাঁথনিক ৰূপৰ বিশ্লেষণৰ লগত অংগাংগীভাৱে জড়িত। মান্য অসমীয়াৰ লগত কামৰূপী উপভাষাৰ ৰূপ-গঠন প্ৰণালী একে যদিও অঞ্চলবিশেষে কেতিয়াবা সুকীয়া ৰূপৰ ব্যৱহাৰ হয় আৰু কেতিয়াবা এইবোৰৰ প্ৰয়োগিক বৈশিষ্ট্য সুকীয়া হয়। ৰূপতত্ত্বৰ তুলনামূলক আলোচনাত মান্য অসমীয়াৰ ৰূপৰ লগত কামৰূপী উপভাষাৰ পাৰ্থক্য বিশ্লেষণ কৰি ৰূপগত বিশেষত্ববোৰ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

পদ গঠন : গঠনৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা বাক্যত ব্যৱহাৰ হোৱা পদসমূহক প্ৰধানকৈ দুভাগত ভাগ কৰিব পাৰি— (ক) সব্যয় (Declinables) আৰু (খ) অব্যয় (Indeclinables)।

সব্যয় পদত বিভিন্ন বিভক্তি যোগ হয় আৰু বিভিন্ন বাক্যত বিভিন্ন ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰি বিভিন্ন অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব পাৰি। অব্যয় পদত বিভক্তি যোগ নহয় আৰু পদসমূহৰ ৰূপৰ কোনো সালসলনি নহয়।

অসমীয়া ভাষাত সব্যয় পদসমূহক দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে— (ক) নামপদ (Nominals) আৰু (খ) ক্ৰিয়াপদ (Verbals)।

নামপদৰ শ্ৰেণীবিভাগ : অসমীয়া ভাষাত নামপদক তিনিটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰা হৈছে : (ক) বিশেষ্য (Nouns), (খ) বিশেষণ (Adjectives) আৰু (গ) সৰ্বনাম (Pronouns)। কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা নামশব্দসমূহক তলত দেখুওৱা ধৰণে বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাব পাৰি—

বিশেষ্য শব্দ : মান্য অসমীয়াত ব্যৱহাৰ নোহোৱা কিছুমান পৃথক বিশেষ্য শব্দ কামৰূপী উপভাষাত পোৱা যায়। নিদৰ্শন হিচাপে তলত তেনে শব্দ কেইটামান উল্লেখ কৰা হ'ল, যেনে— আগৰন (ডাঙৰ ৰুমাল), আঙুথ (ডাঙৰ জাল), তিপ্তিপলি (টিপচি), উৰিয়াম (মধুৰীআম), ওচিনা (পানীপোতা), কথেলি (হেতা), কধ্বা (আধাৰি), কাইমা (সেউজীয়া), লেৰক (লালুকী), কাইতা (বেঁকা), কোৰি (টিং), খাদা (পাচি), গাইৰা

(এলেছা), গাৰি (টোলোঠা), চক্ৰি (পখিলা), জাল্লে' (তৰকাৰী), পঘে' (উঘা), বৰাস্তি (বহনী মাৰি), মোক্‌চা (গামোচা), দিমা (কণী), ধুমা (ডাঙৰ), সোনত্ৰা (সুমথিৰা), লাক্‌ৰা (কোৰোকা), লুক্‌ৰ (জুমুঠি), লেতু (নেজ) ইত্যাদি।

গঠন অনুযায়ী বিশেষ্য শব্দবোৰক স্বৰাস্ত আৰু ব্যঞ্জনাস্ত— এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। স্বৰাস্ত বিশেষ্য শব্দবোৰক অ-কাৰাস্ত, আ-কাৰাস্ত, ই-কাৰাস্ত আৰু উ-কাৰাস্ত— এনেদৰে ভাগ কৰি দেখুৱাব পাৰি। উদাহৰণ স্বৰূপে—

অ-কাৰাস্ত : আঙ্‌অ (এঁৰা), আলঅ (আঁৰৈ), কেৰন্দ্ (কেৰেলুৱা), চাৰ্‌অ (ওখ), জুকুন্দ্ (জুমুঠি), পান্‌ধ (সৰু কাঁহী) ইত্যাদি।

আ-কাৰাস্ত : আতা (ককা), আপা (ল'ৰা), কাল্লা (কাঢ়লী), খাতা (চুটি), গত্‌না (বুটা), গাইৰা (এলেছা), গেৰা (বেয়া), ঘাথা (তিল), চাউলা (পূৰ্ঠ), মুখুৰা (সাঁফৰ) ইত্যাদি।

ই-কাৰাস্ত : আলানি (নষ্ট), কাথি (পিৰালি), গলি/গখালি (গোহালি), পখ্‌লি (খুবলি) ইত্যাদি।

উ-কাৰাস্ত : আমথু (আমৰ গুটি), চেচু (আমৰ এঠা), ফোফলু (বৰকথীয়া), লেথু (বুঢ়া আঙুলি) ইত্যাদি।

কামৰূপী উপভাষাত অনেক ব্যঞ্জনাস্ত বিশেষ্য শব্দৰ প্ৰয়োগ আছে। অৱশ্যে স্বৰাস্ত বিশেষ্যতকৈ ব্যঞ্জনাস্ত বিশেষ্যৰ প্ৰয়োগ আপেক্ষিকভাৱে কম।

বিশেষণ শব্দ : কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা বিশেষণবোৰক পাঁচোটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি : (ক) সাধাৰণ বিশেষণ, (খ) ক্ৰিয়া বিশেষণ (গ) বিশেষণীয় বিশেষণ (ঘ) গুণবাচক বিশেষণ আৰু (চ) পৰিমাণবাচক বিশেষণ।

ক) সাধাৰণ বিশেষণ শব্দ : সচৰাচৰ কথা-বতৰা পাঠোঁতে বিশেষ্য শব্দৰ আগত বহি বিশেষ্য শব্দটোৰ লগত এটা বিশেষ সম্বন্ধ স্থাপন কৰা বিশেষণ শব্দবোৰক এই ভাগত ধৰা হৈছে। যেনে— আউলা (আঁৰৈ চাউল); আদধউতা (বদমাচ); ক'ল্‌চা/কুলা (ক'লা); থোগা/থৌগা (ধুনীয়া) ইত্যাদি।

খ) ক্ৰিয়া বিশেষণ : ক্ৰিয়া বিশেষণবোৰে ক্ৰিয়াৰ আগত বহি ক্ৰিয়াৰ কাৰ্যক বিশেষভাৱে প্ৰকাশ কৰে। কিছুমান ক্ৰিয়া বিশেষণ বিভিন্ন প্ৰত্যয়ৰ যোগত গঠন কৰা হয়। যেনে—

ই : চাই-চাই, বহি-বহি, ভুৰ্‌কাই (ঠগাই)

এ : আল্‌গে-আল্‌গে (ক'তো স্পৰ্শ নকৰাকৈ), দিনক-দিনে (দিনে দিনে) সন্‌কালে/সঙ্‌কালে (সোনকালে)

আই : থিয়াই-থিয়াই, ধম্-ধমাই (ডাঙৰকৈ)

লপ্-লপাই (লপ্‌লপ্‌কৈ) ইত্যাদি।

কিছুমান ক্ৰিয়া বিশেষণ কোনো প্ৰত্যয়ৰ যোগ নোহোৱাকৈ ব্যৱহাৰ হয়।

গ) বিশেষণীয় বিশেষণ : বিশেষণকে অধিক বিশেষভাৱে বুজোৱা বিশেষণ শব্দৰ

প্ৰয়োগ স্থানীয় ৰূপত আছে। এনে বিশেষণীয় বিশেষণ কিছুমান হ'ল—
মস্ত মাদা (অতিশয় শকত), কিচকিচা ক'লা (কিচকিচিয়া ক'লা), ফল্-ফইলা
বগা (অতিশয় বগা), এমান লেধেমা (অতি লেধা) ইত্যাদি।

ঘ) গুণবাচক বিশেষণৰ উদাহৰণ :

এনা/এনকা/এংকা/এই চন (এনেকুৱা); এ-কম/ৰকম, একম/এৰকম;
সেনা/তেনা/তেনকা/সে-কম/ৰকম (তেনেকুৱা) ইত্যাদি।

ঙ) পৰিমাণবাচক বিশেষণৰ উদাহৰণ :

এমান/ইমান/ইমেন/এনাম (ইমান); সেমান/সিনাম/সিমেন/সেনাম (সিমান);
কেমান/কিনাম/কিনেম (কিমান) ইত্যাদি।

সৰ্বনাম শব্দ : সৰ্বনাম পদে বিশেষ পদৰ সলনি বহি পৰোক্ষভাৱে বিশেষ্য পদৰ কাৰ্য
সম্পাদন কৰে। মান্য অসমীয়াৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো সৰ্বনাম শব্দবোৰে বচন,
লিংগ, পুৰুষ আৰু মৰ্যাদা অনুসৰি ভিন্ন ৰূপ গ্ৰহণ কৰে যদিও এইবোৰৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য
আছে। কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহৃত সৰ্বনামসমূহক কেইটামান ভাগত ভগাই আলোচনা
কৰিব পাৰি : (ক) পুৰুষবাচক বা ব্যক্তিবাচক সৰ্বনাম, (খ) নিৰ্দেশক সৰ্বনাম, (গ)
সম্বন্ধবাচক সৰ্বনাম, (ঘ) প্ৰশ্নবাচক সৰ্বনাম, (ঙ) আত্মবাচক সৰ্বনাম, (চ) সমষ্টিবাচক
সৰ্বনাম আৰু (ছ) অনিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্বনাম। তলত সৰ্বনাম শব্দবোৰ তালিকাৰ সহায়ত
দেখুওৱা হ'ল—

ক) পুৰুষবাচক বা ব্যক্তিবাচক সৰ্বনাম :

পুৰুষ	একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
উত্তম পুৰুষ	মই/মোই/আমি	মো-, মু-, ম-	আমি আমা-	
মধ্যম পুৰুষ তুচ্চ	তই/তোই	তু-, ত-, তো- তহঁত/তহন্তে/ তন্তে/তন্থে	তুহন, তুহাতি তুহাতো-, তহন্ত-, তন্ত-	তুহা-, তন্থা-
মধ্যম পুৰুষ মান্য	তুমি	তুমা-	তুমিআহন/ তুহনা-/তন্থা- তোমালোক	তো-, তুহা- তুমাআহা-
অধিক মান্য	আপ্নি/আপুনি	আপ্না- আপুনা-	আপনালোক আপনাসকল আপুনাহঁত	আপ্নালোকো- আপ্নাসকলো- আপুনাহঁতো-
নামপুৰুষ	সি/তাই	তা-, সিআ-	তাহাত/ তাইহাত/ তাহনতে/ তাহন	তাহাতো- আহনতো- তাহা- সিহন্ত-, সিন্ত-

প্ৰয়োগ : উত্তৰ পুৰুষ

একবচনৰ ৰূপ :

- মোই/মই : মই/মোই কি কৰিম ?
 আমি : আমি নকৰু দে।
 মো-/মু-/ম : এতু মোৰ/মুৰ/মৰ/বস্তু।
 আমা- : কাপুৰোৰ দৰকাৰ নাই আমাক।

বহুবচনৰ ৰূপ :

- আমি : আমি চোৰ লগ হৈ জাম।
 আমা- : আমাৰ ইয়াত সি নাইচুন ?

মধ্যম পুৰুষ

একবচনৰ ৰূপ :

- তই/তোই/তুমি : তই/তোই/তুমি কোৰ্বাদে কামতু।
 তু-/ত-/তো- : তুৰ/তৰ/তোৰ লগোত নোৰি আৰো।
 আপ্নি/আপুনি : আপ্নি/আপুনি কামতু কৰ্বোনে/কৰিবানে ?
 আপ্না-/আপুনা : আপ্নাৰ/আপুনাৰ ঘৰোত থাকিম।

বহুবচনৰ ৰূপ :

- তুমি আছন/তুছন : তুমি আছন/তুছন জাবিনে ?
 তুমা আহা-/তুহা- : তুমা আহাৰ/তুহাৰ ভাল কিজানি।
 আপ্নালোক/আপুনাহঁত : আপ্নালোকে/আপুনাহঁতে কৰ্বপেৰে আহিচে ?
 আপ্নালোকো/আপুনাহঁতো : আপ্নালোকক/আপুনাহঁতোক মাতিচে।

নামপুৰুষ

একবচনৰ ৰূপ :

- সি/তাই : সি/তাই ভাত খাবো।
 তা-/সিআ- : তাৰ/সিআৰ কথা নুসুনবি।

বহুবচনৰ ৰূপ :

- তাহন/তাহাত/সিহন্তে : তাহন/তাহাতে/সিহন্তে খাই আছে।
 তাহা/তাহাতো/সিহন্ত : তাহাৰ/তাহাতোৰ/সিহন্তৰ ঘৰত মানুহ নাই।

খ) নিৰ্দেশক সৰ্বনাম : নিৰ্দেশক সৰ্বনামৰ ভাগ দুটা : নিকটৱৰ্তী সৰ্বনাম আৰু দূৰৱৰ্তী সৰ্বনাম।

নিকটৱৰ্তী সৰ্বনামৰ তালিকা :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
ই	ইয়া-, এ°-	আছন/ইছন/এহাঁত ইন্তে/ইহন্তে/এছন্তে	আহা-, ইন্ত- ইহন্ত-, এছন্তো-, এহাতো-
এই	—	এহাঁত/ইছন/ এছন্তে/এহাতে	এছন্তো-, এহাতো- আহা-, ইহন্ত-

ইতু/এতু	এইতু-	ইমাখা/এইগিলা এইমখা/এইখবা/ এ'লা/এ'লাখান/ ইলাখেন/ইগ্লাখেন/ ইগিলাখান/ইগিলা	ইমাখা-, এইগিলা- এইমখা-, এইখবা-, এ'লাখানো-, ইলাখনো-, ইগ্লাখনো-ইগিলাখানো-
এই/এ'উঙ	—	এছন/এ'উআছন/ এউঙআছন/এহেনা	এহা-, এ'উআহা-, এউঙআহা-

দূৰৱৰ্তী সৰ্বনামৰ তালিকা :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
সি	তা-	তাহন/তাহাত তাহন্তে/সেন্থে	তাহা-, তাহাতো- তাহন্তো-, সেন্থো-
তাই	—	তাহন/তাহাত/ তাহন্তে/তাইহাঁত	তাহা-, তাহাতো- তাহন্তো-, তাইহাঁতো-
সেতু/সিতু	—	সে'লা/সে'লাখান/ সিলা/সিলাখেন	সে'লাখানো-, সিলাখনো-
সেই	—	সেইমখা/সেমখা/ সেখবা/সেগেলাক/ সে'ঙলা/সে'ঙলাখান	সেমখা-, সেখবা-, সেগেলাক- সে'ঙলাখানো-
সিখিনি/ সে'খনি	—	সেগ্লা/সেগ্লাখান/ সিগ্লাখেন/সিগ্লা/ সিগিলাখান	সেগ্লাখানো-, সিগ্লাখনো-, সিগিলাখানো-
তেঁউ/ তেউঙ	—	তাহন/তেঁউআছন/ তেউঙআছন	তাহা-, -তেঁউআহা-, তেউঙআহা-

গ) সম্বন্ধবাচক সৰ্বনাম :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
জি/ঝি (যি)	জা-, ঝা-	জিগ্লা/জিগিলা/ জিগ্লাখান/জিগ্লাখেন ঝিমখা/ঝিখবা ঝিগেলাক	জিগ্লাখানো-, জিগ্লাখনো-, ঝিমখা-, ঝিখবা-, ঝিগেলাক-
জুনি/জোন	—	জুন্গিলা/জোন্গিলা/ জুন্গে'লা/জুন্গে'লাখান	জুন্গিলাখনো-, জুন্গে'লাখানো-
জিহ (যিহ)	—	জিগ্লা/জিগ্লাখেন/ জিগ্লাখান/জিগ্লে'/ জিগিলে	জিগ্লাখনো-, জিগ্লাখানো-

ঘ) প্রশ্নবাচক সৰ্বনাম :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
কি	কো-	কি কি	কো- কো-
কাএ' (কোন)	কা-	কাএ' কাএ'	কা- কা-
কিহ	—	কিহ্ কিহ্	কিহো- কিহো-
কুনি (কোন)	—	কুনি কুনি/ কুন্লে'গা	কা- কা-, কুন্লে'লাখানো-
কিত/কিতিয়া (কেতিয়া)	—	—	—
কাই (কোনে)	কা-	কাঁই কাঁই	কা- কা-
কুন্তু	—	কুন্তু কুন্তু	—

ঙ) আত্মবাচক সৰ্বনাম :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
নিজ	নিজো-	নিজ নিজ	নিজো- নিজো-
নিজে	নিজ-	নিজে নিজে	নিজ- নিজ-
আপ্না	আপ্না-	আপ্না আপ্নি	—

চ) সমষ্টিবাচক সৰ্বনাম :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
চব/চোব (সকলো)	—	চব্গিলা/ চোব্গিলান	চব্গিলা- চোব্গিলানো-
গতে/গতাই (গোটেই)	—	গতাইগেলাক/ গতেমাখা/ গতাইমখা	গতাইগেলাক-, গতাইমাখা-, গতেমাখা-
লকাই	—	লকাইহঁত	—

ছ) অনিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্বনাম :

একবচন	তিৰ্যক ৰূপ	বহুবচন	তিৰ্যক ৰূপ
কুনো/কুইনো (কোনো)	—	কুইনো কুইনো/ কুন্বা কুন্বা/ কুম্বা কুম্বা	কাবা- কাবা-
কুনবা (কোনোবা)	—	—	—
কুম্বা (কোনোবা)	—	—	—
ঐকো/আকো (একো)	—	—	—
কিবা	—	কিবা কিবা	—
কাইও (কেও)	—	কাইও কাইও	—
কিচু (কিছু)	—	—	—
কাবাৰ (কাৰোবাৰ)	—	কাবাৰ কাবাৰ	—

বচন : মান্য অসমীয়াত একবচন বুজাবলৈ বচন নিৰপেক্ষ ৰূপটোৰ লগত টো, জন, জনী, খন, ডাল আদি যোগ হয় আৰু বহুবচন বুজাবলৈ বোৰ, বিলাক, হঁত, সকল, লোক, মখা, সোপা, জাক আদি বচনবাচক প্ৰত্যয়সমূহ যোগ হয়। কামৰূপী উপভাষাত মান্য অসমীয়াৰ বচনবাচক প্ৰত্যয়বোৰৰ কিছুমান ৰূপ পৰিৱৰ্তিত হৈ ব্যৱহাৰ হয় আৰু কিছুমান সুকীয়া বচনাত্মক প্ৰত্যয়ো প্ৰয়োগ হয়। কামৰূপী উপভাষাত অঞ্চলবিশেষে ব্যৱহৃত বহুবচনমূলক প্ৰত্যয়সমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। এই প্ৰত্যয়সমূহ বিশেষ্য, সৰ্বনাম আৰু কেতিয়াবা বিশেষণৰ পাছতো যোগ হয়।

উত্তৰ কামৰূপীৰ পূব অঞ্চলত ব্যৱহৃত বহুবচনৰ প্ৰত্যয় : -গিলে/ -ইলে/ -গিলা/ -ইগ্লে/ -ইংলে (বিলাক); -হাত/ -হেনা/ -হনা (হঁত, লোক); -হাম্ৰা/ -হোম্ৰা/ -হেমোৰা (হঁত); -সোপা/ -সোপ্ৰা (সোপা); -মখা/ -মাখা (জাক); -সকাল (সকল); -তু (টো)।

উত্তৰ কামৰূপীৰ পশ্চিম অঞ্চলত ব্যৱহৃত বহুবচনৰ প্ৰত্যয় : -হাঁত (হঁত); -গিলা/ -গিলান/ -গিলাখন/ -গ্লা (বিলাক); -আছন/ -ছন/ -আছন/ -ছন/ -আছঙ/ -ছঙ (লোক, হঁত); -চোব (বোৰ); -মাখা (বোৰ); -সপা/ -হপা/ -সপ্ৰা/ -হপ্ৰা (বোৰ) ইত্যাদি।

পূব আৰু পশ্চিম অঞ্চলত প্ৰয়োগ হোৱা কিছুমান বহুবচনমূলক সৰ্বনাম হ'ল : তাহুং/তাহু (সিহঁত); তেংআহুং/তেংআছন (তেওঁলোক); আপ্ণিআহুং/আপ্ণিআছন (আপোনালোক); ইগ্লা (ইবোৰ, এইবোৰ); সিগ্লা (সিবোৰ, সেইবোৰ) ইত্যাদি।

দক্ষিণ কামৰূপীৰ পূব অঞ্চলত প্ৰচলিত বহু বচনৰ প্ৰত্যয় কিছুমান হ'ল : -মাখা/ -মখা/ -গেলা/ -গিলা/ -গিলাক/ (বোৰ, বিলাক); -হঁত/ -হাঁত (হঁত); -হন্তে/ -হিস্তে (হঁত) ইত্যাদি।

এই ঔপভাষিক ৰূপত সিন্তে (সিহঁত), ইন্তে (ইহঁত) আদি বহুবচনাত্মক সৰ্বনাম ৰূপৰ প্ৰয়োগ হয়।

দক্ষিণ কামৰূপীৰ পশ্চিম অঞ্চলত ব্যৱহৃত বহুবচনৰ প্ৰত্যয় : -গিলা/ -গেলা/ -গিলাং/ -মাখা/ -মাখান (বোৰ, বিলাক); -হানা/ -নহা (হঁত); -হাম্ৰা/ -হাম্ৰা/ -হাম্ৰা/ -সাম্ৰা/ সাম্ৰা (বোৰ, বিলাক) ইত্যাদি।

লিংগ : অসমীয়া ভাষাত লিংগ স্বাভাৱিক আৰু অৰ্থগত। লিংগভেদ বুজাবলৈ মান্য অসমীয়া ভাষাত তিনিটা উপায় অৱলম্বন কৰা হয়।

- ১। কিছুমান পুৰুষ বা স্ত্ৰী বুজোৱা শব্দ বা কিছুমান নিৰ্দিষ্টতাচক প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ কৰি,
- ২। ভিন্ ভিন্ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি,
- ৩। কিছুমান প্ৰত্যয় যোগ কৰি; এই প্ৰত্যয়বোৰক স্ত্ৰী প্ৰত্যয় বোলা হয়।

মান্য অসমীয়াৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো সাধাৰণ শব্দৰ আগত মতা-মাইকীসূচক শব্দ প্ৰয়োগ কৰি বা নিৰ্দিষ্টতাচক প্ৰত্যয় যোগ কৰি, পুংলিংগ স্ত্ৰীলিংগভেদে ভিন্ ভিন্ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি আৰু স্ত্ৰী-প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি লিংগভেদ কৰা হয়। লিংগভেদৰ প্ৰণালী একেই যদিও কামৰূপী উপভাষাৰ বিভিন্ন স্থানীয় ৰূপত সামান্যভাৱে হোৱা

ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ বাবে শব্দৰূপবোৰ সুকীয়া সুকীয়া হয়। ইয়াৰ ফলত অৱশ্যে শব্দৰ অৰ্থৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়।

কামৰূপী উপভাষাৰ লিংগভেদৰ উদাহৰণ :

ক) মূল শব্দৰ আগত মতা-মাইকীসূচক শব্দ প্ৰয়োগ কৰি—

মাতা হাঁহ (মতা হাঁহ) — মাতি হাঁহ (মাইকী হাঁহ)

আপাচোলি (ল'ৰা) — আপিচোলি (ছোৱালী) ইত্যাদি।

খ) ভিন্ ভিন্ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি—

কাকা (ককাইদেউ) — বৌ (নবৌ)

বৰ (দৰা) — কোইনা (কইনা)

লালেক (গিৰীয়েক) — মাইনহেক/মইনহেক (ঘৈণীয়েক) ইত্যাদি।

গ) স্ত্ৰীপ্ৰত্যয় যোগ কৰি—

ই প্ৰত্যয়যুক্ত : লেঙা (লিংলিঙীয়া, ওখ) — লেঙি

ফেদলা (ফেদেলা) — ফেদলি।

উত্তৰ-পূব কামৰূপীৰ পাতিদৰঙীয়া স্থানীয় ৰূপত স্ত্ৰীপ্ৰত্যয় -ই কেতিয়াবা এ'/এই/ঐ হয়, যেনে—

ঐ বা এ'/এই ৰূপে প্ৰয়োগ হয়, যেনে—

মোহতা (মহা) — মাইহে (মাহী)

জেচ্তা (জেঠা) — জিথে'/জিথেই (জেঠী)।

-নি প্ৰত্যয়যুক্ত : বদ্দেকা (বৰডেকা) — বৰদেকনি

গৈৰা (গড়ীয়া) — গৈৰেনি (গালি অৰ্থত)।

-ৰি প্ৰত্যয়যুক্ত : কালা (কলা) — কালেৰি (কালৰী)

বেঙা — বেঙেৰী (বেঙুৰী)

-এনি প্ৰত্যয়যুক্ত : কোলতা (কলিতা) — কোলতেনি

ভকত (ভক্ত) — ভকতেনি।

বিয়াৰ পাছত গাঁৱৰ নামৰ শেষত স্ত্ৰীবাচক -এনি (মা. অস. — অনী) প্ৰত্যয় যোগ দি তিবোতা মানুহক মতাটো উত্তৰ-পূব কামৰূপীৰ পাতিদৰঙীয়া আৰু উত্তৰ-পশ্চিম কামৰূপীৰ বৰপেটীয়া স্থানীয় ৰূপৰ বৈশিষ্ট্য। যেনে—

মুক্তাপুৰ (মুক্তাপুৰ) — মুক্তাপুৰেনি

পাতালপুৰ (পাত্ৰপুৰ) — পাতাল্পুৰেনি।

কেতিয়াবা গাঁৱৰ নামৰ পিছত -জে'ক (জীয়েক) শব্দ লগ লগোৱা হয়। যেনে—

কৰৰা — কৰেৰেনি/কৰেল্জে'ক।

বৰপেটীয়া স্থানীয় ৰূপত আকৌ স্ত্ৰীপ্ৰত্যয় যোগ হোৱা দ্বিত্ব স্ত্ৰীলিংগ ৰূপৰ শব্দও দুই-এটা পোৱা যায়। যেনে—

ধেম্‌না (বিয়া নকৰোৱাকৈ অনা তিৰোতা) — ধেম্‌নি

বেইচ্ছা (বেশ্যা) — বেইচ্চেনি।

নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় : কোনো বস্তু বা বিষয়ক নিৰ্দিষ্টকৈ বুজাবলৈ অসমীয়া ভাষাত বিশেষ্য, বিশেষণ, সৰ্বনাম আৰু সংখ্যাৰাচক শব্দৰ পিছত কিছুমান নিৰ্দিষ্টতাৰাচক ৰূপ যোগ হয়। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামী আৰু বাণীকান্ত কাকতিৰ মতেও কোনো বস্তুক নিৰ্দিষ্টকৈ বুজাবলৈ কামৰূপী উপভাষা আৰু মান্যভাষাত বিশেষ্য, বিশেষণ আৰু সংখ্যাৰাচক শব্দৰ উপৰি প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় পুৰুষৰ বাহিৰে কিছুমান সৰ্বনাম শব্দৰ পাছত কিছুমান প্ৰত্যয় বা শব্দ যোগ দিয়াটো ভাষাটোৰ এটা অন্যতম বৈশিষ্ট্য। এই প্ৰত্যয়বোৰ ৰূপসাপেক্ষ। এইবোৰক বচনবাচক প্ৰাকৃতি বোলা হয়। কিয়নো এই ৰূপসমূহে বচন নিৰপেক্ষ ৰূপৰ লগত যোগ হৈ একবচন অথবা বহুবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে।

কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাৰাচক ৰূপসমূহ মান্য অসমীয়াতকৈ সুকীয়া যদিও অৰ্থগত ভিন্নতা নাই। এই উপভাষাত মান্য অসমীয়াৰ লগত মিল নথকা নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়সমূহৰ প্ৰয়োগৰ লগতে কিছুমান মান্য অসমীয়াৰ লগত মিল থকা আৰু সামান্যভাৱে ধ্বনি পৰিৱৰ্তন হৈ ব্যৱহাৰ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰো আছে। কামৰূপী উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা কেতবোৰ প্ৰত্যয়ৰ উদাহৰণ তলত দাঙি ধৰা হ'ল—

-তো/-তু/-তা	: তিৰিতো, কুকুৰ্তু, মানুহতা 'মানুহগৰাকী', 'কুকুৰটো', 'মানুহজন'।
-থপা	: ফুলথপা 'ফুলথোপা'
-মুথা	: শাক মুথা 'শাকমুঠি'
-মুন/-মোন	: বেহাৰমুন, ধানমোন 'সৰিয়হমোন', 'ধানমোন'
-পালি	: ওখুদ/অসুত পালি 'ঔষধপালি'
-পাল	: মুইহপাল 'ম'হপাল'
-পাত	: কৰচপাত 'হেতাখন'
-জাক	: চৰে/চৰেইজাক 'চৰাইজাক'
-তকুৰ/-তুকুৰা	: মাচতকুৰ/মাচতুকুৰা 'মাছডোখৰ'
-তপা/-তেপা	: ভাততপা/ভাততেপা 'ভাতগৰাহ'
-দাল	: গাচদাল 'গছডাল'
-তাৰ	: বান্‌নিতাৰ 'বাঢ়নীটাৰ'
-খান	: বোথিখান 'মৈদাখন'
-কচা	: চুলিকচা 'চুলিকোছা' ইত্যাদি।

কাৰক আৰু কাৰক বিভক্তি : বাক্যত ব্যৱহাৰ হোৱা যিটো পদৰ (যিহৰ) লগত ক্ৰিয়াৰ সম্বন্ধ স্থাপন হয়, সেয়াই কাৰক। অৰ্থাৎ ক্ৰিয়া ৰূপৰ সৈতে কাৰকৰ সম্বন্ধ হয়। আনহাতে

যিবোৰ ৰূপে বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দবোৰক পদৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰে আৰু পদসমূহৰ মাজত পাৰস্পৰিক সম্বন্ধ সূচিত কৰে। সেয়ে বিভক্তি। ‘অসমীয়াত কাৰকৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ অৰ্থাৎ বাক্যত ব্যৱহৃত শব্দক ক্ৰিয়াৰ লগত সংগতি স্থাপন কৰিবলৈ বা শব্দক শব্দৰ লগত সম্বন্ধ ৰাখি বাক্য পদৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ছবিধ বিভক্তি ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু সেইবোৰ একবচন আৰু বহুবচনত থাকে’। কাৰক আৰু সম্বন্ধ পদ অনুযায়ী স্বৰাস্ত আৰু ব্যঞ্জনান্ত শব্দৰ পাছত ব্যৱহাৰ হোৱা বিভক্তিৰ চানেকিখন তলত দিয়া হ’ল—

কাৰক	বিভক্তি	স্বৰাস্ত শব্দৰ পাছত	ব্যঞ্জনান্ত শব্দৰ পাছত
কৰ্তা	প্ৰথমা	-০, -এ (ই = য়)	-০, -এ
কৰ্ম	দ্বিতীয়া	-০, -ক	-০, -অক
কৰণ	তৃতীয়া	-এ, -ৰে	-এৰে
নিমিত্ত	চতুৰ্থী	-লৈ	-অলৈ
অধিকৰণ	সপ্তমী	-ত, -এ	-অত, -এ
সম্বন্ধ পদ	ষষ্ঠী	-ৰ	-অৰ

সাধাৰণতে কাৰকৰ সম্বন্ধ দেখুৱাবলৈ মান্য অসমীয়াত দুটা উপায় অৱলম্বন কৰা হয়—

- ক) মূল শব্দৰ লগত কাৰক বিভক্তি যোগ কৰি
- খ) কাৰক বিভক্তিৰ পিছত অনুসৰ্গ ব্যৱহাৰ কৰি।

কাৰক আৰু বিভক্তি প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ লগত কামৰূপী উপভাষাৰ বিশেষ পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত নহয়। মান্য অসমীয়াৰ লগত কাৰকবাচক ৰূপসমূহৰ অৰ্থগত প্ৰভেদ নাই; কেৱল ৰূপগঠনহে সুকীয়া হয়। কামৰূপী উপভাষাতো মান্য অসমীয়াৰ দৰেই বিভক্তি যোগ কৰি আৰু বিভক্তিৰ পিছত অনুসৰ্গ ব্যৱহাৰ কৰি কাৰক সাধন কৰা হয়। তলত এই বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

কৰ্তাকাৰক : কৰ্তা কাৰকৰ লগত প্ৰথমা বিভক্তি যোগ হয়। সকৰ্মক ক্ৰিয়াপদৰ কৰ্তাৰ লগত ‘-এ’ আৰু অকৰ্মক ক্ৰিয়াপদৰ লগত ‘শূন্য বিভক্তি’ৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

‘হৰি গৈছে।’ (শূন্য বিভক্তি)

‘আয়ে (আই -এ) মাতি আছে।’ (‘এ’ বিভক্তি)।

কৰ্মকাৰক : কৰ্মকাৰকৰ লগত দ্বিতীয়া বিভক্তি যোগ হয়। কৰ্ম অপ্ৰাণীবাচক হ’লে অথবা প্ৰাণীবাচক কৰ্মটো নিৰ্দিষ্টবাচক নহ’লে কৰ্মকাৰকত ‘শূন্য বিভক্তি’ যোগ হয়। যেনে—

‘সি পানী খালা/খালাক।’ (‘শূন্য’ বিভক্তি)

‘মই/মুই ৰামোক গালি দিচু।’ (‘ক’ বিভক্তি)

‘হৰিয়ে জিবনক কোবাইছে।’ (‘অক’ বিভক্তি)

কৰণকাৰক : কৰণকাৰকৰ লগত তৃতীয় বিভক্তি যোগ হয়। যেনে—

‘মই কতাৰিৰে তামুল কাতিচু।’ (‘ৰে’ বিভক্তি)

‘হাতে কাতা কাপুৰ।’ (এ বিভক্তি)

কেতিয়াবা কৰণকাৰকৰ তৃতীয় বিভক্তি ‘-ৰে’, ‘-এৰে’ৰ ঠাইত ‘-দি’ যোগ হয়। যেনে—

লোৰু -দি লোৰুইদি ‘এচাৰিৰে’
কাতৰি -দি কাতৰিদি ‘কটাৰীৰে’।

নিমিত্তকাৰক : নিমিত্ত বা নিমিত্তার্থক কাৰকত চতুৰ্থী বিভক্তি যোগ কৰি লক্ষ্য, উদ্দেশ্য, দিশ, নিমিত্ত আদি অর্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহত বহুক্ষেত্ৰত অধিকৰণ কাৰকৰ সপ্তমী বিভক্তি ‘-ত’ আৰু কৰ্মকাৰকৰ দ্বিতীয় বিভক্তি ‘-ক’ প্ৰয়োগ কৰিও নিমিত্তার্থ বুজোৱা হয়। যেনে—

‘কোত জা?’ ‘ক’লৈ যোৱা?’
‘কোক আইচা?’ ‘ক’লৈ আহিছ?’

নিমিত্তকাৰকত কেতিয়াবা শূন্যবিভক্তি প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

‘মই ইচ্কুল জাং।’ ‘মই স্কুললৈ যাওঁ।’

কেতিয়াবা নিমিত্ত অৰ্থত -লাগি, -লাগিনি, -থাত আদি ৰূপ ব্যৱহাৰ হোৱা উদাহৰণে স্থানীয় ৰূপত আছে। যেনে—

‘অলপ বাজাৰলাগিনি জাউ।’ ‘অলপ বজাৰলৈ যাওঁ।’

অপাদান কাৰক : অসমীয়া ভাষাত অপাদান কাৰক আছে যদিও অপাদান কাৰকৰ সুকীয়া এটা বিভক্তি নাই। সেয়ে যষ্ঠী বিভক্তিয়ুক্ত সম্বন্ধ পদৰ ‘ৰ’ বিভক্তিৰ পিছত ‘পে’, ‘পেৰে’ ‘পাৰা’, ‘পাই’ অনুসৰ্গ যোগ কৰি সেই কাৰকৰ অর্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। কেতিয়াবা শূন্য বিভক্তিৰ দ্বাৰাও অপাদান কাৰক সাধন কৰা হয়। যেনে—

‘পোখৰিৰ পে মাচ আনিচু।’ ‘পুখুৰীৰ পৰা মাছ আনিছে।’

‘মেন্সৰ পুতাকে ফুল আনি দিচে।’ ‘মেন্সৰ পুতাকে ফুল আনি দিছে।’

অধিকৰণ কাৰক : অধিকৰণ কাৰকত সপ্তমী বিভক্তি -ত আৰু -অত, -অতে যথাক্ৰমে স্বৰান্ত আৰু ব্যঞ্জনান্ত শব্দৰ পাছত যোগ হয়। যেনে—

‘পানিত মাচ থাকে।’ ‘পানীত মাছ থাকে।’

‘আকাখত তাৰা আছে।’ ‘আকাশত তাৰা আছে।’

অধিকৰণ কাৰকত কেতিয়াবা ‘-এ’ বিভক্তি যুক্ত হয়। যেনে—

‘অফিচৰ সন্মুখে গহেঘৰতু।’ ‘অফিচৰ সন্মুখত নামঘৰটো।’

অনুসৰ্গ : মান্য অসমীয়াৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো কাৰকৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ বিভক্তিৰ পিছত কিছুমান অনুসৰ্গ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অৱশ্যে সকলো কাৰকতে অনুসৰ্গ যোগ নহয়। কৰণ কাৰক, নিমিত্ত কাৰক, অপাদান কাৰক আৰু অধিকৰণ কাৰকত অনুসৰ্গ যোগ হয়। যেনে—

ক) কৰণ কাক : দি, লগত, লগোত, হোতি

যেনে— ‘সি জখলাদি গাচত উইথ্চে।’ ‘সি জখলাৰে গছত উঠিছে।’

‘গোৰুতুক লোৰুইদি কুইবেচি।’ ‘গৰুজনীক এচাৰিৰে কোবাইছে।’
 ‘মোৰ লগোত কাইজা নকইৰ্বি।’ ‘মোৰ লগত কাজিয়া নকৰিবি।’
 ‘মোই/মোৰ হোতি নাইৰ্বি।’ ‘মোৰ লগত নাহিবি।’

খ) নিমিত্ত কাৰক : লোগি, লেগি, গেলি, কেলি

যেনে— ‘মোক লোগি কি আনচা?’ ‘মোলৈ কি আনিছা?’
 ‘ঘৰোক লেগি জা চুন।’ ‘ঘৰলৈ যোৱাচোন।’
 ‘তাক গেলি আনবি।’ ‘তালৈ আনিবি।’
 ‘সি খাবাক্কেলি গেল।’ ‘সি খাবলৈ গ’ল।’

গ) অপাদান কাৰক : পে, পেৰে, পাৰা, পাই

যেনে— ‘সি তলোৰ্পে চাই আছে।’ ‘সি তলৰ পৰা চাই আছে।’
 ‘তুমি কোৰ্পেৰে আইচা?’ ‘তুমি ক’ৰপৰা আহিছা?’
 ‘ৰামৰপাই ফুল লইচু।’ ‘ৰামৰ পৰা ফুল লৈছে।’
 লক্ৰ পাৰা আনা বস্ত (লোকৰ পৰা অনা বস্ত)।

ঘ) অধিকৰণ কৰক : থাকি, কোৰি

যেনে— ‘মোত থাকি সি দাহাৰ।’ ‘মোতকৈ সি ডাঙৰ।’
 ‘ৰামোত কোৰি হৰি ভাল।’ ‘ৰামতকৈ হৰি ভাল।’

পুৰুষবাচক বিভক্তি : মান্য অসমীয়াৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো পুৰুষবাচক বিভক্তিৰ
 প্ৰয়োগ আছে যদিও অঞ্চল বিশেষে বিভক্তিৰ ৰূপসমূহ সুকীয়া হয়। সামগ্ৰিকভাৱে এই
 উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা পুৰুষবাচক বিভক্তিৰ তালিকা এখন তলত দিয়া হ’ল।

পুৰুষ	উত্তম পুৰুষ	মধ্যম মান্য পুৰুষ/ মধ্যম তুচ্চ পুৰুষ	নামপুৰুষ
		মোৰ/মৰ/মুৰ	তুমাৰ/তোৰ/তৰ/তুৰ
বিভক্তি	- φ (শূন্য)	-এ, -এৰে, -এৰ	-অক,/-আক,/-এ’ক
সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য শব্দ			
মাই	মাই -φ	মাই -এৰে (মায়েৰে) মাই -এৰ (মায়েৰ)	মাই -অক (মায়ক) মাই -আক (মায়াক)
মামা	মামা -φ	মামা -এ (মামে)	মামা -এ’ক (মামেক)
খুৰি	খুৰি -φ	খুৰি -এ (খুইৰে) খুৰি -এৰে (খুইৰেৰে)	খুৰি -অক (খুৰিয়ক) খুৰি -এ’ক (খুইৰেক)
মাহি/	মাহি -φ	মাহি -এ (মাইহে)	মাহি -এ’ক (মাইহেক)
মাছ/	মাছ -φ	মাউহে -এৰে (মাউহেৰে)	মাছ -আক (মাউহাক)
মাউহে	মাউহে -φ	মাউহে -এৰ (মাউহেৰ)	মাউহে -অক (মাউহাক)

ক্রিয়াপদ : কামৰূপী উপভাষাত মান্য অসমীয়াৰ দৰে ক্ৰিয়াৰ ভাব দুটা— নিৰ্দেশক ভাব আৰু অনুজ্ঞা ভাব। মান্য অসমীয়াত ব্যৱহাৰ হোৱা ক্ৰিয়া-বিভক্তিবোৰ কিছুমান ক্ষেত্ৰত মাত্ৰ ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তন হৈ কামৰূপী উপভাষাত পাঁচটা কাল আৰু দশাক্ৰিয়া ৰূপ গঠন কৰিবলৈ প্ৰয়োগ হয়। এই পাঁচোটা কাল হ'ল— বৰ্তমান, ভূত, ভৱিষ্যৎ, পূৰ্ণ-বৰ্তমান আৰু পূৰ্ণভূত। এই কাল অনুযায়ী ক্ৰিয়াৰ ৰূপৰ সালসলনি হয়। উপভাষাটোত স্বৰাস্ত আৰু ব্যঞ্জনাস্ত উভয়বিধ ধাতু আছে। স্বৰাস্ত ধাতুৰ আকৌ অ-কাৰাস্ত, ই-কাৰাস্ত আৰু উ-কাৰাস্ত ধাতু আছে। বিভক্তিয়ুক্ত হ'লে স্বৰাস্ত আৰু ব্যঞ্জনাস্ত অনুসাৰে ধাতুবোৰৰ ৰূপ বেলেগ বেলেগ হয়। আকৌ, কোনো কোনো কালৰ পুৰুষত বিভক্তি যোগ নোহোৱাকৈ অকল ধাতুটোৱে ব্যৱহাৰ হয়।

ধাতু : উৎপত্তি আৰু গঠনৰ ফলৰ পৰা কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা ধাতুসমূহক তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি— (ক) মৌলিক ধাতু, (খ) সাধিত ধাতু, (গ) যৌগিক ধাতু।

ক) মৌলিক ধাতু : মান্য অসমীয়াত ব্যৱহাৰ হোৱা বেছিভাগ মৌলিক ধাতুৱেই কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হয়। কামৰূপী উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা মৌলিক ধাতুৰ কেতবোৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল—

আঁচা (খাই মুখ ধো), আখল (ধো, পখাল), আজৰা (খালী কৰ), উকৰ (মহুৰা আদিৰ সূতা ওলোটাই টানি আন), উহা (পানী সিজা, উখুৱা), কতল (বাঁহ, গছ আদিৰ ডাল কাট), কাচ্ (নিছিগাকৈ ৰেপি কাট), খচ্ (গচক), খিচ্ (নিন্দা কৰ, তিৰস্কাৰ কৰ), ঘাত্ (পৰাজিত হ), ঘুমা (শো), চত্ক (গচক), চিৰ্হ (চিঞৰ মাৰ), চুচ্ (মূৰ আঁচোৰ) ইত্যাদি।

খ) সাধিত ধাতু : সাধিত ধাতুক তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি— (১) পাঁচনী ধাতু, (২) নাম ধাতু আৰু (৩) ধ্বন্যাত্মক ধাতু।

১) **পাঁচনী ধাতু :** কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা পাঁচনী ধাতুৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল। যেনে— আকাঙ (অকাঙ), কান্দুৱা (কন্দুৱা), আনাঙ (অনাঙ), ঘাউতাঙ (ঘটুৱাঙ), উলিয়াঙ (উলিয়াঙ), নাউচাঙ (নচুৱাঙ), কৰাঙ (কৰাঙ), পাউহৰাঙ (পাহৰাঙ), কনুৱাং (কন্দুৱাঙ), বাউগৰাঙ (বগৰাঙ), কাতাং (কটাঙ), ভোউৰঙ/ভোউৰাঙ (পুৰাঙ), খুৱাং (খুৱাঙ), সাউথৰাঙ (সাঁতোৰাঙ), খচাং (গচকাঙ), হাঁহুৱাঙ (হঁহুৱাঙ) ইত্যাদি।

২) **নাম ধাতু :** মান্য অসমীয়াৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো কিছুমান প্ৰত্যয়যুক্ত আৰু কিছুমান প্ৰত্যয়বিহীন নামধাতুৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে—
আইতা (বান্ধ দিয়া), থুত্ থুইৰা (থুতুৰিয়া), কুৰা (কোবোৰা), খিৰা (খীৰা), দামা (দম কৰা, দমা), খুইন্দা (খুন্দিয়া) নিকা (নিৰা, ধান নিৰা) ইত্যাদি।

৩) **ধ্বন্যাত্মক ধাতু :** কামৰূপী উপভাষাত মান্য অসমীয়াৰ লগত মিল থকা

আৰু মিল নথকা অসংখ্য ধ্বন্যাত্মক ধাতুৰ ব্যৱহাৰ আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে কেইটামান উল্লেখ কৰা হ'ল। যেনে—

কলকলা (কল্ কলা), ফুচফুচা (ফুচ্ফুচা), কেক্কেকা (কেকা), ভুকা (ভুকা), কিন্ কিনা (কিন্ কিনা), সলক্-বালক্ (সোলোক-ঢোলোক), খল্খলা (খলখলা), সিৰ্ সিৰা (সিৰ্ সিৰা) ইত্যাদি।

আক্ বাৰ্ (আগ বাঢ়), আচাৰানি মাৰ্ (আচাৰকণি মাৰ), আদায় কৰ্ (শেষ কৰ), আলানি কৰ্ (নষ্ট কৰ) ইত্যাদি।

ক্ৰিয়া বিভক্তি : কামৰূপী উপভাষাত ঔপভাষিক অঞ্চল বিশেষে ক্ৰিয়া-বিভক্তিৰ সংযোগেৰে গঠন হোৱা ক্ৰিয়াকৰ্মবোৰত ধ্বনিগত প্ৰভেদ লক্ষ্য কৰা যায়। তথাপিও সামগ্ৰিকভাৱে আমি এই উপভাষাত ৰূপগতভাৱে কাল আৰু দশাবাচক কৃৎ প্ৰত্যয়ৰ পিছত যুক্ত হোৱা ক্ৰিয়া-বিভক্তিৰ তালিকাখন এনেধৰণে দেখুৱাব পাৰোঁ—

কাল আৰু দশা	কালবাচক প্ৰত্যয়	পুৰুষ অনুযায়ী ক্ৰিয়া বিভক্তি				
		উত্তম পুৰুষ	মধ্যম পুৰুষ		নাম পুৰুষ	
বৰ্তমান কাল	—	-ওঁ -উ	মান্য	তুচ্চ	ব্যঞ্জনান্ত আৰু অন্য স্বৰান্ত ধাতুত	আ-স্বৰান্ত ধাতুত
			-আ	-ও		-এ
নিৰ্দেশক ভাব		-অঙ/-ঙ	-φ	-অ -φ		
বৰ্তমান কাল			-অ	-উ	-অক	-ক্,
অনুজ্ঞা ভাব			-অ -φ	-ও -অউ		-অক
ভূত কাল	-ল -ইল্	-ওঁ -উ -অঙ	-ই -আ	-ই	-আ- -এ' -এক্ -আক্	-আ -আক
ভৱিষ্যৎ কাল	-ই -ইব -ব	-ম (ইব+ওঁ) ইবওঁ>ইবোঁ ইম্>ম	-ই -আ	-ই	-ও -উ	-ও -অউ (ওঁ)

পূৰ্ণবৰ্তমান কাল	-চ -ইচ্	-উ -ও -অঙ	-আ -অআ -এ'আ	-অ -আ -এহ্	-ই -এ	ই -এ
পূৰ্ণভূত কাল	চ্-ইল্ ইচ্-ইল্	-উ ও	-ই আ	-ই -ই	-φ -আ	-φ -আ

কামৰূপী উপভাষাৰ ক্ৰিয়াৰূপৰ এটি উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য হ'ল— ক্ৰিয়াৰূপৰ লগত মধ্যম পুৰুষৰ সৰ্বনামৰ তুচ্চাৰ্থে, মান্যাৰ্থে আৰু অধিক সন্মানাৰ্থে বিভিন্ন কালত একে বিভক্তি যোগ হয়। অৰ্থাৎ ক্ৰিয়াৰ ৰূপৰ ব্যৱহাৰত তুচ্চাৰ্থ-মান্যাৰ্থৰ প্ৰভেদ ৰখা নহয়। যেনে—

তুচ্চাৰ্থে : তই > খা, খাচা, খালি, খাচিলি, খাবি
 মান্যাৰ্থে : তুমি > খা, খাচা, খালি, খাচিলি খাবি
 অধিক সন্মানাৰ্থে : আপুনি > খা, খাচা, খালি, খাচিলি খাবি।

অৱশ্যে কেতবোৰ স্থানীয় ৰূপত, বিশেষকৈ কামৰূপৰ পূব দিশৰ পাতিদৰং অঞ্চলত সামান্য প্ৰভেদেৰে মান্য অসমীয়াৰ নিয়মকে মানি চলা হয়।

ক্ৰিয়া বিশেষণ : কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা ক্ৰিয়া বিশেষণসমূহক সামগ্ৰিকভাৱে তলত দিয়া ধৰণে ভাগ কৰি দেখুৱাব পাৰি—

ক) কালবাচক ক্ৰিয়া বিশেষণ :

খন/ইথে'ন/ইতিয়া/ইতা/ইথান/এথান/এলা (এতিয়া)
 তিখন/তিথেন/তিথান/তিতেন/তিত্তে/তিতা/তেলা/তিতান (তেতিয়া)
 কিখন/কিতান/কিতিয়া/কিতা/কিত্তে/কিথেন/কেথান (কেতিয়া)
 জিখন/জিতান/জেথেন/জিতিয়া/জিতা/জিথে'ন/জিত্তে/
 জিথান (যেতিয়া) ইত্যাদি।

খ) স্থানবাচক ক্ৰিয়া বিশেষণ :

আঁহে/অহঁয়/অহাঁয়/উহঁই/ওঁহাই/অহন্দি/উহন্দি/ইপুন্দি/ইপোনে/উপুন্দি/
 ইফ্লে/ইফালে/এপোনে/ইগিদি (এইপিনে/এইফালে)
 সঁহই/সঁহে/সিগিদি/সেপোনে/সুঁহই/সোঁহাই/সহন্দি/সুহন্দি/সিপুন্দি/
 সুপুন্দি/সঁহাই/সিপোনে/সিফ্লে/সিফালে (সেইফালে/সেইপিনে)
 কোম্ফালে/কুন্গিদি/কুন্ফালে/কোম্পিনে (কোনফালে)।

গ) লক্ষণবাচক ক্ৰিয়া বিশেষণ :

এ'নকে/এ'ঙকে/এঙকা/অঙকা/এনকা/এনেইকে (এনেকৈ)
 তে'নকে/তে'ঙকে/তেঙকা/তেনকা/তেনেইকে (তেনেকৈ)
 জে'ঙকে/জেন্কে/জেনেইকে (যেনেকৈ)
 কেন্কে/কেঙকে/কেনেকে/কেনেইকে (কেনেকৈ) ইত্যাদি।

ঘ) বিবিধ বিষয়ক ক্ৰিয়া বিশেষণ : ভুৰ্কাই/ভুৰ্কে (ঠগোৱা), চিকিনাই থৌ (কঁটলা), আলা-মালাকে (পালমৰা ধৰণৰ), আকু (আৰু), আগলিলা (বেছি হোৱা), কিয়া (কিয়), আইলং-বাইলং কুব (যা-তা কথা কোৱা), উক্তি ফেল (ছেদেলি-ভেদেলি কৰ), খখ্খখ্কে (খাওঁতে কৰা লৰালৰি), খাং-খিং লাগ (উৰুঙা উৰুঙা লাগ), জুক্তি কৰ (আয়োজন কৰা) ইত্যাদি।

অব্যয় পদ : কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহৃত অব্যয়বোৰক তলত দিয়া ধৰণে ভাগ কৰিব পাৰি— (ক) সংযোজক অব্যয়, (খ) পৃথকবোধক অব্যয়, (গ) সন্দেহবোধক অব্যয়, (ঘ) ভাববোধক অব্যয়, (ঙ) সম্বোধনবোধক অব্যয় আৰু (চ) সমিধানবোধক অব্যয়।

ক) সংযোজক অব্যয় :

আৰু/আৰো/আৰ (আৰু), তেনেহলি/তেহলি/সেনেহোলি (তেনেহ'লে)
জেনাকে/জেনেকে (যেনেকৈ), তেনাকে/সেনাকে/তেন্কে/সেন্কে (তেনেকৈ)
ইত্যাদি।

খ) পৃথকবোধক অব্যয় :

বা : 'সি বা মই জাম।' (সি বা মই যাম।), কি : 'কইৰ্বি কি নকইৰ্বি?' (কৰিবি নে নকৰি?), কিন্তু : 'তই নাখালিও মই কিন্তু খাম।' (তই নাখালেও মই কিন্তু খাম।)
ইত্যাদি।

গ) সন্দেহবোধক অব্যয় : জোদি/জুদি/বিদি (যদি), জানু/জানুক (জানো) ইত্যাদি।

ঘ) ভাববোধক অব্যয় : ইচ্ : 'ইচ্ বৰ লাজোৰ কথা হল।' (ইচ্ বৰ লাজৰ কথা হ'ল), আউ : আউ, কোৰ্পে ওলালি?' (আৰে, ক'ৰপৰা ওলালি?), উহ্ : 'উহ্! বিৰাত তপাত হৈছে গাতু।' (উহ্ বৰ গৰম হৈছে গাটো।), হাইনু : 'হাইনু, এনাম থোউগা আপি।' (বাহু, ইমান ধুনীয়া ছোৱালী।) ইত্যাদি।

ঙ) সম্বোধনবোধক অব্যয় : কামৰূপী উপভাষাত ঐ, অই, ও, হে, হেৰি, হেৰা, এ, এই, ওই, হো আদি সম্বোধনবোধক অব্যয়ৰ ব্যৱহাৰ হয়।

চ) সমিধানবোধক অব্যয় : কামৰূপীত ব্যৱহাৰ হোৱা সমিধানবোধক অব্যয়বোৰ এনে ধৰণৰ : অঁ, আ, ছঁ, উঁ, উছ, কি, হ'ব, হোই, নোহেই, নহবো, অহো ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ : কামৰূপী উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যবোৰ ফঁহিয়াই বিচাৰ কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৩.৫.৩ শব্দগত বৈশিষ্ট্য

মান্য ভাষাৰ তুলনাত শব্দগত দিশত কামৰূপী উপভাষাত কেতবোৰ পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। মান্য ভাষাৰ ‘ভাই-ভনী’ আদি শব্দৰ নিচিনাকৈ কামৰূপী উপভাষাত ‘ভায়াক-বইনাক’ আদি শব্দৰ প্ৰয়োগ আছে। ‘ল’ৰা-ছোৱালী’ বুজাবলৈ কামৰূপীত ‘ছলি’ শব্দৰ প্ৰয়োগ হয়। ‘ল’ৰা’ বুজাবলৈ ‘আপা-ছলি’ আৰু ‘ছোৱালী’ বুজাবলৈ ‘আপি-ছলি’ৰ প্ৰয়োগ বিশেষ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ। তদুপৰি মান্য ভাষাৰ কেতবোৰ শব্দ বুজাবলৈ কামৰূপীত সুকীয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে— জলকীয়া বুজাবলৈ ‘ভজলুক’, অমিতা বুজাবলৈ ‘মোইদফল’, বোকা বুজাবলৈ ‘পেক’ বা ‘পোত’ আদি শব্দৰ প্ৰয়োগে কামৰূপী উপভাষাৰ শব্দগত বিচিত্ৰতা প্ৰকাশ কৰিছে। আন কিছুমান কামৰূপী শব্দ হ’ল— লান (কুৰা), গেচ (চাকি), পাইনপেলি/পানপিপেলি (শেৱালি), গেন্ধে (নাৰ্জি), গাৰি (টোলোঠা), বৰ (দৰা), খিচাগিদ (নিন্দাগীত), তেলোৰ ভাৰ (জোৰোণ) ইত্যাদি।

অনুশীলনী

১) কামৰূপী উপভাষা আৰু মান্য সমীয়াৰ স্বকীয় শব্দবোৰৰ দুখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰক।

৩.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এই অধ্যায়টিৰ অধ্যয়নৰ পৰা আমি গম পালো যে অসমীয়া ভাষাৰ এটি অন্যতম উপভাষা হ’ল কামৰূপী উপভাষা। অবিভক্ত কামৰূপ জিলাত এই উপভাষাটিৰ প্ৰচলন আছে।
- সামগ্ৰিকভাৱে যদিও সমগ্ৰ কামৰূপ অঞ্চলৰ কথিত ৰূপটিক কামৰূপী উপভাষা নামে জনা যায় তথাপি এই উপভাষাটিৰ ভালেকেইটা স্থানীয় ৰূপ আছে। প্ৰধানকৈ উত্তৰ-পূব, উত্তৰ-পশ্চিম, দক্ষিণ-পূব আৰু দক্ষিণ-পশ্চিম— এই চাৰিটা ঔপভাষিক ৰূপত বিভক্ত এই উপভাষাটিৰ বৰপেটা, নলবাৰী, পাতিদৰং সৰ্থেবাৰী, পলাশবাৰী, বকো, গুৱাহাটী, ডিমৰীয়া আদি অঞ্চলৰ স্থানীয় ৰূপ সততে লক্ষ্য কৰা যায়।
- এই অঞ্চলৰ বিভিন্ন খণ্ডত ভিন্ ভিন্ ৰাজবংশৰ শাসন, সততে এই অঞ্চলত হৈ থকা মুছলমানৰ আক্ৰমণ আদিয়ে এই অঞ্চলটিত স্থানীয় ৰূপবোৰৰ সৃষ্টিত অৰিহণা যোগাইছে।
- তদুপৰি অঞ্চলটিত বিভিন্ন ধৰ্মৰ প্ৰাধান্য, বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ বসবাস, সামাজিক শ্ৰেণীবিন্যাস আদিয়েও স্থানীয় ৰূপসমূহৰ সৃষ্টিত আগভাগ লৈছে।
- বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ অঞ্চলটিৰ মাজেৰে বৈ যোৱাৰ উপৰি অন্যান্য নদীৰ অৱস্থিতি, বাট-

পথৰ অসুচল পৰিস্থিতিয়ে বিভিন্ন অঞ্চলৰ মাজত যোগাযোগৰ অভাৱ ঘটাইছে। তাৰ ফলতো অঞ্চলভেদে স্থানীয় ৰূপসমূহে মূৰ দাঙি উঠিছে। বিভিন্ন অঞ্চলত প্ৰচলিত ভাষিক ঠাঁচ বা সুৰৰ পাৰ্থক্যও এই ক্ষেত্ৰত এটি কাৰক হিচাপে ক্ৰিয়া কৰিছে।

- মান্য অসমীয়াৰ সৈতে কামৰূপী উপভাষাৰ ভালেমান ক্ষেত্ৰত পাৰ্থক্য আছে।

৩.৭ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) খাঁ চৌধুৰী, আমানতউল্লা; (১৯৩৬) : কোচবিহাৰেৰ ইতিহাস; (প্ৰথম খণ্ড)
- ২) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ; (১৯৬৪) : ভাষা-বিজ্ঞান; গুৱাহাটী, মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৩) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৮৬) : অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা; গুৱাহাটী, মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৪) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ; (১৯৯২) : ভাষা-ভাষাণিকা; গুৱাহাটী, বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ৫) গুহ, অমলেন্দু; (১৯৯৬) : বৈষ্ণৱবাদৰ পৰা মায়ামৰীয়া বিদ্রোহলৈ।
- ৬) চৌধুৰী, অম্বিকাচৰণ; (১৯৯৩) : কোচ ৰাজবংশী জাতিৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি;
- ৭) দাস, ভুবন মোহন; (১৯৭৪) : 'জনগোষ্ঠীত প্ৰজাতীয় উপাদান', অসমীয়া জাতিৰ ইতিবৃত্ত, গিৰিধৰ শৰ্মা (সম্পা.) : যোৰহাটী, অসম সাহিত্য সভা।
- ৮) নাথ, ডম্বৰুধৰ; (১৯৯৬) : অসম বুৰঞ্জী;
- ৯) পাঠক, ৰমেশ; (১৯৯০) : অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস; নলবাৰী, জাৰ্ণাল এম্প'ৰিয়াম।
- ১০) বৰুৱা, গুণাভিৰাম; (১৯৭২) : আসাম বুৰঞ্জী; গুৱাহাটী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।
- ১১) ভৰালী, বিভা; (২০১৮) : কামৰূপী উপভাষা; গুৱাহাটী, প্ৰাগজ্যোতিষ মহাবিদ্যালয়।
- ১২) মৰল, দীপংকৰ; (১৯৯১) : উপভাষা-বিজ্ঞান; গুৱাহাটী, মণি-মাণিক প্ৰকাশ।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ :

- ১৩) Barua, K. L; (1988) *Early History of Kamrupa*; Guwahati, LBS.
- ১৪) Gait, Edward; (1990) *A History of Assam*; Guwahati, LBS.
- ১৫) Goswami, U. N; (1970) *A Study on Kamrupi : A Dialect of Assamese*; Gauhati, DHAS.
- ১৬) Grierson, G. A; (1963) *The Linguistic Survey of India*; Vol. V, Part I, Delhi, MBD.
- ১৭) Kakati, Banikanta; (1941) *Assamese, Its Formation and Development*; Gauhati, DHAS.

৩.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : কামৰূপী উপভাষাৰ আঞ্চলিক ভেদ পোৱা যায়।
- ২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : কামৰূপী উপভাষাত স্বৰধ্বনি ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগ পোৱা যায়।
- ৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : কামৰূপী উপভাষা আৰু মান্য অসমীয়াৰ ধ্বনিগত প্ৰভেদ লক্ষ্য কৰা যায়।
- ৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : ৰূপগত দিশত পদৰ গঠন লিংগ বচন কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি ... ক্ৰিয়া আৰু ক্ৰিয়া-বিভক্তি আদিৰ ক্ষেত্ৰত কামৰূপী উপভাষাৰ স্বকীয়ত্ব লক্ষ্য কৰা যায়।

৩.৯ আহি প্ৰশ্ন

- প্ৰশ্ন ১ : ‘কামৰূপী উপভাষা’ শীৰ্ষক এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।
- প্ৰশ্ন ২ : কামৰূপী উপভাষাৰ বিভিন্ন আঞ্চলিক ৰূপবোৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৩ : কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ সৃষ্টিত কি কি কাৰকে প্ৰভাৱ পেলাইছে পৰ্যালোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৪ : ‘পুৰণি কামৰূপৰ শাসন ব্যৱস্থাই কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ সৃষ্টিত প্ৰভূত প্ৰভাৱ পেলাইছিল।’ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৫ : বিদেশী আক্ৰমণৰ ফলত কামৰূপী উপভাষাৰ কেনেদৰে পৰিৱৰ্তন সাধিত হৈছিল ব্যাখ্যা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৬ : কামৰূপী উপভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৭ : মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপী উপভাষাৰ এটি তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াওক।
- প্ৰশ্ন ৮ : ভাষাতাত্ত্বিক দিশত কামৰূপী উপভাষাই কি কি দিশত মান্য ভাষাৰ পৰা আঁতৰি আহিছে? পৰ্যালোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৯ : কামৰূপী উপভাষাৰ ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰক্ৰিয়াসমূহ বহলাই আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ১০ : কামৰূপী উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব সম্পৰ্কে এটি প্ৰবন্ধ লিখক।
- প্ৰশ্ন ১১ : চমুটোকা লিখক :
- (ক) কামৰূপী উপভাষাৰ বিশিষ্ট ধ্বনি, (খ) কামৰূপী উপভাষাৰ শ্বাসাঘাত
(গ) কামৰূপী উপভাষাৰ কাৰক-বিভক্তি, (ঘ) মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপীৰ সৰ্বনাম,
(ঙ) কামৰূপী উপভাষাৰ শব্দগত বৈশিষ্ট্য।

*** **

অধ্যায় ৪ : গোৱালপৰীয়া উপভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

- ৪.১ উদ্দেশ্য
- ৪.২ পৰিচয়
- ৪.৩ গোৱালপৰীয়া উপভাষা : চমু পৰিচয়
- ৪.৪ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি
- ৪.৫ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য
- ৪.৬ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰভেদ
- ৪.৭ কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰভেদ
- ৪.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ৪.৯ অধিক জানিবলৈ
- ৪.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ৪.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- গোৱালপৰীয়া উপভাষা সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু ইয়াৰ ঐতিহাসিক পটভূমি সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ এই বিষয়ে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- উপভাষাটোৰ আঞ্চলিক ভেদ সম্পৰ্কে পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহ জনাৰ লগতে এই বিষয়ে পৰ্যালোচনা কৰিব পাৰিব
- মান্য অসমীয়া ভাষাৰ লগত এই উপভাষাটোৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত পাৰ্থক্যসমূহ অনুধাৱন কৰি এইবোৰ বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাব পাৰিব
- কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দতাত্ত্বিক দিশৰ পাৰ্থক্যসমূহ ফঁহিয়াই দেখুৱাব পাৰিব।

৪.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া, চতুৰ্থ বাণাসিকৰ ভাষা শাখাৰ শিক্ষাৰ্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা তৃতীয় পাঠ্যবিষয় 'উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা'ৰ অন্তৰ্গত এইটো চতুৰ্থ অধ্যায়। ইয়াৰ

শিৰোনাম ‘গোৱালপৰীয়া উপভাষা’। ইতিমধ্যে ইয়াৰ আগৰকেইটাৰ অধ্যায়ৰ আলোচনাৰ পৰা আপুনি উপভাষা বিজ্ঞানৰ সাধাৰণ পৰিচয় লাভ কৰাৰ লগতে অসমীয়া উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অন্য এটা উল্লেখযোগ্য বিষয় অসমৰ কামৰূপী উপভাষাৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিলে। এই অধ্যায়ত অসমৰ অন্য এটা উল্লেখযোগ্য উপভাষা— গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ বিষয়ে সম্যক আলোচনা আগবঢ়াবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ অন্তৰ্গত পূব ভাৰতৰ অন্যতম প্ৰধান ভাষা অসমীয়া বিভিন্ন উপভাষা আৰু স্থানীয় উপভাষাৰ এটি সংহত ৰূপ। এই ভাষাটিৰ অন্তৰ্গত উপভাষাসমূহক প্ৰধানভাৱে দুটা ভাগত ভাগ কৰা পাৰি— উজনিৰ উপভাষা আৰু নামনিৰ উপভাষা। নামনিৰ উপভাষাৰ এটা উল্লেখযোগ্য ঔপভাষিক ৰূপ হৈছে গোৱালপৰীয়া উপভাষা। অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত প্ৰচলিত কথ্য ৰূপটোৱেই হৈছে গোৱালপৰীয়া উপভাষা। গোৱালপৰীয়া উপভাষা অসমীয়া ভাষাৰ এটি বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ উপভাষা। পণ্ডিতসকলে এই উপভাষাটোৰ আঞ্চলিক ৰূপ, নামকৰণ সম্পৰ্কে বিভিন্ন প্ৰসংগত বিভিন্ন মন্তব্য আগবঢ়াইছে। মান্য অসমীয়া ভাষা আৰু নামনিৰ আন এটা উল্খনীয় ঔপভাষিক ৰূপ কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে এই উপভাষাটোৰ যথেষ্ট পাৰ্থক্য দেখা যায়।

৪.৩ গোৱালপৰীয়া উপভাষা : চমু পৰিচয়

অসমৰ পশ্চিম প্ৰান্তত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাটোৰ এটা প্ৰধান ঔপভাষিক ৰূপ হৈছে গোৱালপৰীয়া উপভাষা। গোৱালপৰীয়া উপভাষা নামটো অৰ্বাচীন। ৰাজনৈতিক কাৰণত ইংৰাজ শাসনকালত গোৱালপাৰা জিলা গঠন হোৱাৰ পিছত এই জিলাৰ নামেৰে ইয়াত প্ৰচলিত ভাষাটোক গোৱালপৰীয়া ভাষা বোলে। কিন্তু গোৱালপাৰাৰ স্থানীয় লোকসকলে এই ভাষাটোক গোৱালপৰীয়া ভাষা নোবোলে। গোৱালপাৰা অঞ্চলৰ অধিকাংশ লোকে এই ভাষাটোক ‘দেশীভাষা’ বুলিহে কয়। গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ নামকৰণ সন্দৰ্ভত পণ্ডিত, লেখক, গৱেষকসকল আজিলৈকে ঐকমত্যত উপনীত হ’ব পৰা নাই। বিভিন্নজনে ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা নিজৰ যুক্তিসমূহ আগবঢ়াই গোৱালপাৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত কথিত অসমীয়া ভাষাটোৰ নাম প্ৰকৃততে কি হ’ব লাগে, সেই সম্পৰ্কে বিভিন্ন মত আগবঢ়াইছে। সেইবোৰৰ ভিতৰত ভাষাতত্ত্ববিদ গ্ৰীয়াৰ্ছন চাহাবে তেওঁৰ *The Linguistic Survey of India* নামৰ গ্ৰন্থখনত ভাষাটোক *বিশুদ্ধ ৰাজবংশী*, সুনীতিকুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ে *বাংলাৰ উত্তৰাঞ্চলৰ উপভাষা*, সুকুমাৰ সেনে *উত্তৰবংগৰ উপভাষা*, উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে *দেশীভাষা* বুলি মন্তব্য দিয়াটো এই প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য। পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা মতামতবোৰৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি গোৱালপাৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাৰূপটোক *গোৱালপৰীয়া উপভাষা* বুলি নামকৰণ কৰাটো অধিক সমীচীন হয়।

গোৱালপৰীয়া উপভাষা বিভিন্ন স্বকীয় বৈশিষ্ট্যেৰে গঢ় লৈ উঠা অসমীয়া ভাষাৰ এটা কথিত উপভাষা। “কোচবংশৰ প্ৰত্যক্ষ শাসন, তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষিক জনসংখ্যাৰ প্ৰাধান্য, পশ্চিমৰ

বাংলা ভাষাৰ প্ৰভাৱ, অসমৰ পূব খণ্ডৰ সৈতে যাতায়াতৰ অসুবিধা ইত্যাদি কাৰণত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে।”

গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভৌগোলিক অৱস্থান : অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত প্ৰচলিত গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৰ উত্তৰ দিশত ভূটান, দক্ষিণত গাৰো পাহাৰ, পূবত কামৰূপ জিলা আৰু পশ্চিমত পশ্চিমবংগৰ জলপাইগুড়ি জিলা, কোচবেহাৰ জিলা আৰু বাংলাদেশৰ ৰংপুৰ জিলা অৱস্থিত। এসময়ত গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা, কোচবেহাৰ, সমগ্ৰ উত্তৰ-বংগৰ লগতে বৰ্তমানে বাংলাদেশ অন্তৰ্ভুক্ত ৰংপুৰ, দিনাজপুৰ জিলাকো সামৰি লৈছিল। ক'বলৈ গ'লে এসময়ত এটা বৃহৎ ভৌগোলিক অঞ্চলক প্ৰতিনিধিত্ব কৰা এই ভাষাৰূপটোৱে ভাষাৰ ভৌগোলিক দ্বীপ এটা গঠন কৰিছিল। বৰ্তমান গোৱালপৰীয়া উপভাষাটো ধুবুৰী, গোৱালপাৰা, কোকৰাঝাৰ, বঙাইগাঁও আৰু চিৰাং জিলালৈকে পৰিব্যাপ্ত হৈ আছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভৌগোলিক অৱস্থান সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক। (৩০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৪ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি

গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমি বিচাৰ কৰিবলৈ যোৱাৰ আগতে অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ বিষয়ে জনাটো অতি প্ৰয়োজনীয়। ইতিহাসৰ পাত লুটিয়াই চালে দেখা যায়, বৃটিছসকলে অসমৰ শাসনভাৰ লোৱাৰ সময়ত গোৱালপাৰা অসমৰ অধীন নাছিল। সেই সময়ত গোৱালপাৰা বৰ্তমান বাংলাদেশৰ ৰংপুৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত আছিল। ১৮২৬ চনত বৃটিছসকলে অসমৰ শাসনভাৰ গ্ৰহণ কৰি ১৮৭৪ চনত গোৱালপাৰাক অসমৰ লগত চামিল কৰে। বৰ্তমান পূৰ্ণ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাক মুঠ পাঁচখন জিলাত ভাগ কৰা হৈছে— গোৱালপাৰা, বঙাইগাঁও, ধুবুৰী, কোকৰাঝাৰ আৰু চিৰাং।

অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাৰ কথ্য ৰূপটোৱেই হৈছে গোৱালপৰীয়া উপভাষা। গোৱালপৰীয়া উপভাষা নামটো অৰ্বাচীন। ৰাজনৈতিক কাৰণত ইংৰাজ শাসন কালত গোৱালপাৰা জিলা গঠন হোৱাৰ পিছত এই জিলাৰ নামেৰে ইয়াত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাটোক গোৱালপৰীয়া ভাষা বোলা হয়। অতীজতে নিশ্চয় এই ভাষাটোৰ নাম গোৱালপৰীয়া নাছিল। ভাষাটোৰ জন্ম কেতিয়া আৰু কেনেকৈ হ'ল তাক একে আধাৰে ক'ব পৰা নাযায়। বৰ্তমান গোৱালপাৰা জিলাৰ নাম অনুসৰিহে ইয়াত প্ৰচলিত ভাষাটোক গোৱালপৰীয়া ভাষা বোলা হৈছে। ‘গোৱালপাৰা’ নামটোৰ উৎপত্তিৰ লগত বিভিন্ন ধৰণৰ মতবাদ জড়িত হৈ আছে। ‘১১শ শতিকাৰ ১ম ভাগত এই ভূখণ্ড ঈশ্বৰ ঘোষ নামৰ এজন ব্ৰাহ্মণৰ অধীনত আছিল। এই ধৰ্মপৰায়ণ ব্যক্তিজনে তেওঁৰ অধীনত থকা ‘গাল্লিটিপ্যক’ৰ পৰা কিছু মাটি নিৰ্বোৰ শৰ্মা নামৰ

এজন ব্ৰাহ্মণক দান কৰিছিল। শেষত 'গাল্লিটিপ্যক'ৰ পৰাই গোৱালপাৰা নামৰ উৎপত্তি হ'ল।

আন এক তথ্য মতে, 'গুৱালটুলি' শব্দৰ পৰাও গোৱালপাৰা শব্দটোৰ উৎপত্তি হ'ব পাৰে। গুৱালসকলে বসবাস কৰা এটা অঞ্চলক বুজাবলৈ 'গুৱালটুলি' শব্দটোৰ প্ৰয়োগ কৰা হৈছিল। 'গোৱাল' শব্দটোৱে কালক্ৰমত 'গুৱাল'ত পৰিণত হয় আৰু অঞ্চলটোৰ নাম 'গুৱালটুলি' হয়। পৰৱৰ্তী সময়ত 'গুৱাল' শব্দৰ পৰাই 'গোৱাল' আৰু গাঁও অঞ্চল বুজাবৰ বাবে 'পাৰা' সংযোগ হৈ 'গোৱালপাৰা' হয়। 'গোৱালপাৰা' এই স্থানবাচক শব্দটোৱে বুজায় যে ই আদিতে এটা 'পাৰা' (চুবুৰী)হে আছিল। গোৱালসকলৰ পাৰা, অৰ্থাৎ য'ত গোৱালসকলে বসতি কৰিছিল— এনে অৰ্থত গুৱাল + পাৰা = গুৱালপাৰা > গোৱালপাৰা হয়।

অসমীয়া ভাষাৰ এটা বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ উপভাষা হ'ল অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত প্ৰচলিত গোৱালপৰীয়া উপভাষা। সমগ্ৰ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত কথিত গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে অসমীয়া ভাষাৰ বুৰঞ্জীত এক বিশেষ স্থান দখল কৰি আছে। গোৱালপৰীয়া উপভাষা মান্য অসমীয়াৰ পৰা বহু ক্ষেত্ৰত পৃথক হোৱাৰ লগতে কামৰূপী উপভাষাৰ পৰাও ভালেমান দিশত আঁতৰি আহিছে। এই ক্ষেত্ৰত পুৰণি গোৱালপাৰাৰ শাসন ব্যৱস্থা, ৰাজনৈতিক উত্থান-পতন, বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ, বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ স্বকীয় কথন ভংগীৰ প্ৰভাৱ, জমিদাৰী শাসন ব্যৱস্থা, ভৌগোলিক ব্যৱধান, ঐতিহাসিক পটভূমি ইত্যাদি কাৰকবোৰৰ কথা বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰাই অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা বিভিন্ন শাসনকৰ্তাৰ অধীনত আছিল। সময়ে সময়ে বিভিন্ন ৰজাই প্ৰাচীন কামৰূপৰ পশ্চিম প্ৰান্তত অৱস্থিত এই অঞ্চলটো শাসন কৰিছিল। আকৌ সময় বিশেষে মোগলসকলেও এই অঞ্চল আক্ৰমণ কৰাৰ ফলস্বৰূপে বিভিন্ন অঞ্চল বিভিন্ন ৰাজনৈতিক গোটৰ শাসনাধীন হৈছিল। ৰাজনৈতিক উত্থান-পতনৰ প্ৰভাৱৰ বাবেই অঞ্চল বিশেষে ভাষাটো সুকীয়া সুকীয়া ৰূপত গঢ় লৈ উঠিছিল।

বিদেশী শক্তিৰ আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱে পৰোক্ষভাৱে গোৱালপাৰাৰ অঞ্চল বিশেষে ভাষাগত বৈষম্য সৃষ্টিত অৰিহণা যোগাইছিল। সময়ে সময়ে হোৱা বিদেশী শক্তিৰ আক্ৰমণৰ বাবে গোৱালপাৰা অঞ্চলটো এক সুস্থিৰ প্ৰশাসনৰ পৰা বঞ্চিত হৈছিল। এইবোৰৰ বাবেও ভাষাটোৱে সুকীয়া ৰূপ লাভ কৰিছিল।

অতীজৰে পৰা গোৱালপাৰাত বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোকে বসবাস কৰি আহিছে। এই জনগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত বৰো, ৰাভা, কোচ-ৰাজবংশী, গাৰো, ব্ৰাহ্মণ, কায়স্থ, কলিতা, যোগী (নাথ), কেৰৱত, হীৰা, কুমাৰ, নাপিত, মুছলমান, শিখ, খ্ৰীষ্টান, হাজং আদিৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এই বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ সংমিশ্ৰণতে বৃহৎ গোৱালপৰীয়া সংস্কৃতি গঢ় লৈ উঠিছে। গোৱালপাৰা অঞ্চলত বাস কৰা প্ৰত্যেকটো জনগোষ্ঠীৰে এটা নিজস্ব সুকীয়া ভাষা আছে। কিন্তু তেওঁলোকে প্ৰধান ভাষা হিচাপে অঞ্চলটোত প্ৰচলিত কথিত অসমীয়া ভাষাকে ব্যৱহাৰ কৰে। ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ নিজস্ব ভাষাৰ প্ৰভাৱ পৰি গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে কিছু সুকীয়া ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছে।

প্ৰাচীন গোৱালপাৰাৰ জমিদাৰী শাসন ব্যৱস্থাৰ ফলস্বৰূপেও গোৱালপাৰাৰ উপভাষাটোৱে

এটা সুকীয়া ৰূপ লাভ কৰা দেখা যায়। প্ৰাচীন গোৱালপাৰা জিলাত চিৰস্থায়ী বন্দবস্তীৰ মাধ্যমত মুঠ ছটা জমিদাৰী 'ইষ্টেট' আছিল— বিজনী, গৌৰীপুৰ, মেচপাৰা, চাপৰ, কৰাইবাৰী আৰু পৰ্বত জোৱাৰ। সাধাৰণতে এটা জমিদাৰী গোটেৰ সাধাৰণ প্ৰজা আৰু আন এটা জমিদাৰী গোটেৰ সাধাৰণ প্ৰজাৰ মাজত মিলামিছা হোৱা নাছিল। ইয়াৰ পৰিণতি স্বৰূপেও উপভাষাটোৱে সুকীয়া ৰূপ লাভ কৰিছিল বুলি ক'ব পাৰি।

ভৌগোলিক ব্যৱধানৰ কাৰণেও গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে কিছু স্বকীয় ৰূপ লাভ কৰিছে। এই ব্যৱধানৰ বাবে এটা অঞ্চলৰ মানুহৰ লগত আন এটা অঞ্চলৰ মানুহৰ সহজ যোগাযোগ সম্ভৱপৰ হোৱা নাছিল। ফলত উপভাষাটোৱে কিছু সুকীয়া গঢ় লৈছিল।

উপভাষাটোৱে সুকীয়াভাৱে গঢ় লোৱাৰ আঁৰত অঞ্চলটোৰ ঐতিহাসিক পটভূমিয়েও বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাইছে; কাৰণ ইংৰাজসকলে অসমৰ শাসনভাৰ লোৱাৰ আগলৈকে বৰ্তমানৰ গোৱালপাৰা জিলা বংগৰ শাসনাধীন আছিল। অৰ্থাৎ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ সীমান্তৰ এক বিশাল অঞ্চল বৰ্তমানৰ বাংলাদেশ আৰু পশ্চিমবংগৰ ভিতৰুৱা আছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত ইংৰাজসকলে এই অঞ্চল অসমৰ লগত সংযোগ কৰিলেও পূৰ্বৰ ভাষাৰূপৰ প্ৰভাৱ পৰি গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে সুকীয়া ৰূপ লাভ কৰা বুলি ক'ব পাৰি।

মুঠতে, এই কথা ঠিক যে ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰকবোৰে অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাত কথিত অসমীয়া ৰূপটোক এক স্বকীয় মৰ্যাদা প্ৰদান কৰিছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমিৰ আঁৰত কি কি দিশ জড়িত হৈ আছে আলোচনা কৰক।

(১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৫ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য

গোৱালপৰীয়া উপভাষা এক স্বকীয় বৈশিষ্ট্যসম্পন্ন উপভাষা। উপভাষাটোৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য বুলিলে প্ৰধানকৈ ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত বৈশিষ্ট্যৰ কথাই মনলৈ আহে। এইটো শিতানত আপোনাৰ অধ্যয়নৰ সুবিধাৰ্থে আলোচ্য উপভাষাটোৰ উল্লিখিত দিশসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

ধ্বনিগত বৈশিষ্ট্য :

- ১) গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা সাতটা আৰু বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিৰ সংখ্যা উনত্রিশটা। সেইবোৰ হ'ল—

স্বৰধ্বনি : অ, আ, ই, উ, এ', এ, ও

ব্যঞ্জনধ্বনি : ক, খ, গ, ঘ, ঙ, চ, ছ, জ, ঝ, ট, ঠ, ড, ড়, ঢ, ত, থ, দ, ধ, ন, প, ফ, ব,

ভ, ম, ৰ, ল, শ, ষ, স

বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিসমূহৰ প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ :

/অ/	তল
/আ/	বাগ
/ই/	তিল
/উ/	উকুন
/এ/	বেটা
/এ/	বেটি
/ও/	ওৰোশ

বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ :

/ক/	কাকৰা
/খ/	পাখৰা
/গ/	গাম
/ঘ/	ঘৰ
/ঙ/	ঢোঙল
/চ/	চাটি
/ছ/	ছাটি
/জ/	আজলা
/ঝ/	ঝাল
/ট/	পাটা
/ঠ/	পাঠা
/ড/	ডাল
/ড়/	হাড়ি
/ঢ/	ঢাৰা
/ত/	তল
/থ/	থাল
/দ/	দুপৰ
/ধ/	বাধা
/ন/	চান
/প/	পাণ
/ফ/	ফৈলা
/ব/	বাশ

/ভ/	ভাৰা
/ম/	মৰুস
/ৰ/	গুআৰ
/ল/	সাগল
/শ/	মানুশ
/স/	মাস
/হ/	হাতা

- ২) উপভাষাটোত অনুনাসিকতা অৰ্থাৎ চন্দ্ৰবিন্দুৰ প্ৰয়োগেও বিশিষ্ট ধ্বনিৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিছে। যেনে : /ʔ/ গাঁও।
- ৩) গোৱালপৰীয়া উপভাষাত শব্দৰ আদি অক্ষৰত থকা 'ঔ' ধ্বনি 'ঐ' ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে : গৌৰব—গৈৰব।
- ৪) দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ শেষত আ ধ্বনি থাকিলে উপভাষাটোত 'আ' ধ্বনিৰ আগত 'য়' বা 'ই' ধ্বনিৰ আগম হয়। যেনে : বায়া > বায়য়া > বাইয়া।
- ৫) ব্যঞ্জনৰ সৈতে 'ৰ' যুক্ত হ'লে, সেই সংযুক্ত ব্যঞ্জনটোৰ মাজলৈ এটা 'ৰ'-ৰ আগম হয় আৰু ধ্বনিটো সৰলীকৃত হয়, যেনে— প্ৰকাশ— পৰ্কাশ, প্ৰথম— পৰ্থম।
- ৬) 'ঝ' ধ্বনিটো গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি। যেনে :
জাক — ঝাক
বোজা — বোঝা।
- ৭) উপভাষাটোত তালব্য 'শ' ধ্বনি, 'ত' দন্ত্য ধ্বনি আৰু 'ট' মূৰ্ধ্য ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ পোৱা যায়।
- ৮) গোৱালপৰীয়া উপভাষাত চ, ছ ধ্বনি দুটা তালব্য ধ্বনিকৰূপে উচ্চাৰিত হয়।

ৰূপগত বৈশিষ্ট্য : ধ্বনিগত দিশৰ নিচিনাকৈ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক দিশতো কেতবোৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই বৈশিষ্ট্যসমূহ এনে ধৰণৰ—

- ১) **বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় :** গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কেতবোৰ সুকীয়া সুকীয়া বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়। এই প্ৰত্যয়বোৰ এনে ধৰণৰ—
-গুলা/-গুলে : মান্শি গুলা/গুলে (মানুহবিলাক)
-গুলান : গোকুলান (গৰুবোৰ)
-হৰ/-ঘৰ : চেংৰাহৰ (ল'ৰাহঁত), পুলুঘৰ (পুলুহঁত)
-ৰা : তোম্ৰা (তুমি)
-আৰ : উমাৰ (সিহঁতৰ)।

বহুত বুজাবলৈ 'মেঞ্জা' আৰু কুল্লে/কুল্যায়-ৰ ব্যৱহাৰ লক্ষ্যণীয়, যেনে—
কুল্লে/কুল্যায় ধান (আটাইবোৰ ধান), মেঞ্জা মান্শি (বহুত মানুহ)।

- ২) **নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় :** উপভাষাটোত প্ৰয়োগ হোৱা কেতবোৰ সুকীয়া নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় এনে ধৰণৰ—

- আটি : খৰিআটি (খৰিকোছা)
- কিন্না : মান্শিকিন্না (মানুহকেইটা)
- খোলা : ধানখোলা (ধানখিনি)
- গো : মান্শিগো (মানুহজন)
- গুইলা : আগুনগুইলা (জুইকুৰা)
- ফাইলটা : দুইফাইলটা (দুইফাল)
- বাদা : কলবাদা (কলথোক)

৩) পুৰুষবাচক নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পোৱা নাযায়।
যেনে : মোৰ মা, তোৰ মা, উআৰ মা, উমাৰ মা।

৪) গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কোনো শব্দৰ আগত মাত্ৰা (মতা), মাত্ৰি (মাইকী) শব্দৰ প্ৰয়োগ কৰি, প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি আৰু ভিন্ন শব্দৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা লিংগ নিৰূপণ কৰা হয়। যেনে :

মতা-মাইকী বুজোৱা শব্দ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা :

মাত্ৰা কাউআ	—	মাত্ৰি কাউআ
মাত্ৰা কোইতৰ	—	মাত্ৰি কোইতৰ

প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি :

চেঙৰা	—	চেঙৰী
পিশা	—	পিশি
পাইৰা	—	পাইৰি

ভিন্ন শব্দ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা :

জুবান	—	গাবুৰ
দামৰা	—	বকন

৫) কাৰক আৰু শব্দ-বিভক্তি : গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কাৰক ছয় প্ৰকাৰৰ : কৰ্তা কাৰক, কৰ্ম কাৰক, কৰণ কাৰক, নিমিত্ত কাৰক, অপাদান কাৰক আৰু অধিকৰণ কাৰক। কিন্তু এই ছয় প্ৰকাৰৰ কাৰক আৰু সম্বন্ধ পদৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ প্ৰয়োগ হোৱা বিভক্তি মাত্ৰ চাৰিটা—

প্ৰথমা বিভক্তি—	ø, এ	দ্বিতীয় বিভক্তি—	ø, -ক/-ওক,
ষষ্ঠী বিভক্তি—	-ৰ/-এৰ	সপ্তমী বিভক্তি—	-ত/-ওত।

আনহাতে, উপভাষাটোত শব্দ বিভক্তিৰ পিছত কেতবোৰ পৰসৰ্গ লগ লগাযো কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। উপভাষাটোত কৰণ কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ‘-দিআ’, ‘-দাৰা’, নিমিত্ত কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ‘-নাগি’ আৰু ‘-জোইল্লে’ আৰু অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ‘-থাকি’ অথবা ‘-থাকিয়া’ পৰসৰ্গৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়।

৬) সৰ্বনাম : গোৱালপৰীয়া উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা সৰ্বনাম পদসমূহ এনে ধৰণৰ :

পুৰুষবাচক সৰ্বনাম— মুই, আম্ৰা, তুই, তুমাৰগুলা, তোম্ৰা, তোম্ৰাগুলা, উৰা/উৰাই, উম্ৰা, উম্ৰাগুলা; নিশ্চয়বাচক সৰ্বনাম— ইআ/ইএই, ইম্ৰা, ইম্ৰাগুলা, এইটা, এইগুলা, এগুলা, ওইটো, এটা, ওইগুলা/এগুলা; সন্ম্বৰবাচক সৰ্বনাম— জা/জাএ, জেইটা, জেগুলা; প্ৰশ্নবাচক সৰ্বনাম— কাই/কাএ, কি; অনিৰ্দিষ্টতাৰবাচক সৰ্বনাম— কাও/কাইও, কাইবা/কওবা; নিজবাচক সৰ্বনাম— নিজ, নিজ নিজ।

- ৭) উপভাষাটোত বিভিন্ন পুৰুষ, কাল আৰু ভাব অনুসৰি ক্ৰিয়াৰূপৰ পৰিৱৰ্তন হয়। কিন্তু বচন অনুসৰি ক্ৰিয়া ৰূপৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়। এয়া উপভাষাটোৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য, যেনে :

মুই খাং (মই খাওঁ) — আমাৰ খাই (আমি খাওঁ)

উল্লেখনীয় যে পুৰুষ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত উপভাষাটোত তৃতীয় পুৰুষত বচনভেদে ক্ৰিয়া ৰূপৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়। যেনে :

উৰাই কৰে — উমৰা কৰে

- ৮) আকৌ, উপভাষাটোত ক্ৰিয়াৰ নঞৰ্থক ৰূপসমূহো সুকীয়া হোৱা দেখা যায়। যেনে :

দেখুং — নাদেখুং

পাং — নাপাং

হই — নহই

- ৯) গোৱালপৰীয়া উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা ক্ৰিয়াৰ তুমুনন্ত ৰূপ আৰু অসমাপিকা ক্ৰিয়া ৰূপবোৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ। তেনে ৰূপসমূহ হ'ল :

ক্ৰিয়াৰ তুমুনন্ত ৰূপ : শনিবৰ (শনিবলৈ), নিবাব (নিবলৈ)

অসমাপিকা ক্ৰিয়া ৰূপ : কৰিআ (কৰি), পাইলে (পালে)

- ১০) আনহাতে, উপভাষাটোত প্ৰয়োগ হোৱা ভৱিষ্যবাচক কৃদন্ত আৰু ভূতকালিক কৃদন্ত ৰূপসমূহো সুকীয়া ধৰণৰ :

ভৱিষ্যবাচক কৃদন্ত : কৰাৰ মতন (কৰিবলগীয়া), কওআৰ মতন (ক'বলগীয়া)

ভূতকালিক কৃদন্ত : খাওআ (খোৱা), জাওআ (যোৱা)।

শব্দগত বৈশিষ্ট্য : গোৱালপৰীয়া উপভাষা শব্দ-সম্ভাৰত অতি চহকী। উপভাষাটোৰ শব্দ-সম্ভাৰত তিব্বত-বৰ্মীয় বৰো, ৰাভা, তিৱা আৰু পশ্চিমবংগৰ বাংলা ভাষাৰ শব্দাৱলীৰ প্ৰভাৱ পৰা দেখা যায়। সেইবাবে শব্দ-সম্ভাৰত এনে কিছুমান শব্দ পোৱা যায়, যিবোৰ অসমীয়া ভাষাৰ অন্য ঔপভাষিক ৰূপত পোৱা নাযায়। তদুপৰি স্থানীয় অঞ্চলৰ কথ্য ভাষাতো একেটা ৰূপক বুজাবলৈ ভিন্ন শব্দৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়। তলত দিয়া উদাহৰণবোৰে সেই কথাৰ প্ৰমাণ দাঙি ধৰিব—

জীৱ-জন্তুবাচক শব্দ :

মেকুৰী — বিলাই/বিলেই

ম'হ — ভৈশ

ছাগলী	—	সাগল
চৰাই-চিৰিকটি, পোক-পৰুৱাবাচক শব্দ :		
দহিকতৰা	—	দৈঅল
কপৌ চৰাই	—	ঘুণ্ড
পইতাচোৰা	—	তেলমু
গছ-গছনি, ফল-মূল, শাক-পাচলিবাচক শব্দ :		
মধুৰী আম	—	শুপৰি/শুপাৰি
তিয়ঁহ	—	শেঁমাশ
বেঙেনা	—	বাইগন
কানি-কাপোৰ, বাচন-বৰ্তনবাচক শব্দ :		
চোলা	—	আঙুসা/জামা
গামোচা	—	গাম্‌চা
কলহ	—	কোল্‌শি
মাছ-কাছবাচক শব্দ :		
গৰৈ	—	গৰাই
কান্দুলী	—	ফৈলা
ৰৌ	—	ৰুই
শৰীৰৰ অংগ-প্ৰত্যংগবাচক শব্দ :		
নখ	—	পাথোৰি/পাথোৰ
আঙুলি	—	নোগুল
তপিনা	—	চৰপটা
সম্বন্ধবাচক শব্দ :		
ককা	—	বুৰাবাপ/আজু
আইতা	—	আবো
মহা	—	মাইলা
দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত শব্দ :		
গোহালি	—	গোইল
কুঠাৰ	—	কুৰাল
দুৱাৰডলি	—	ডে'আতি
প্ৰকৃতি জগতত ব্যৱহৃত শব্দ :		
কুঁৱলী	—	কুআ/কুআশা
বোকা	—	কাদো/কাদং
বৰষুণ	—	ৰোৰি/পানী

বিবিধ শব্দ :

আলহী	—	শাগাই
মাহী আই	—	শতনাও
উগাৰ	—	ঢেকুৰ

গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক ভেদ : গোৱালপৰীয়া উপভাষা বিভিন্ন স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে গঢ় লৈ উঠা অসমীয়া ভাষাৰ এক কথিত উপভাষা। উপভাষাটোৰ বিভিন্ন খণ্ডত বিভিন্ন স্থানীয় ৰূপৰ প্ৰচলন দেখা যায়। আনহাতে, বিভিন্ন খণ্ডৰ স্থানীয় ৰূপসমূহৰ মাজতো কিছুমান সুকীয়া বৈশিষ্ট্য পৰিলক্ষিত হোৱা দেখা যায়। গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক ভেদৰ প্ৰসংগত পণ্ডিতসকলে বিভিন্ন মত আগবঢ়াইছে। তাৰ ভিতৰত, ভাষাতত্ত্ববিদ উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীয়ে গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোক দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে—

পশ্চিমৰ গোৱালপৰীয়া আৰু পূবৰ গোৱালপৰীয়া।

পশ্চিমৰ গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ আৰু দক্ষিণ দুয়োপাৰ জুৰি আছে। পূবৰ গোৱালপৰীয়াৰ ক্ষেত্ৰতো একে কথা। পূব গোৱালপৰীয়া উপভাষাটো ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ বিলাসীপাৰাৰ পৰা বিজনীলৈকে আৰু দক্ষিণপাৰৰ উপভাষাটো লক্ষীপুৰৰ পৰা দুখনৈ পৰ্যন্ত বিয়পি আছে। পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া ভাগ দুটাৰ প্ৰত্যেককে আকৌ দুটাকৈ উপভাগত ভগাব পাৰি। পশ্চিমৰ গোৱালপৰীয়াক পশ্চিম-পশ্চিমীয় আৰু পশ্চিমীয় আৰু পূব গোৱালপৰীয়াক পশ্চিম-পূৰ্বীয় আৰু পূৰ্বীয় বুলিব পাৰি। পশ্চিমৰ ভাগটো লক্ষীপুৰ, বিলাসীপাৰা, আৰু মুখীগাঁও অঞ্চললৈ বিস্তৃত। লক্ষীপুৰ, বিলাসীপাৰা, শালকোছা, চাপৰ আৰু মুখীগাঁও অঞ্চল পশ্চিম-পূৰ্বীয় বিভাগৰ অন্তৰ্গত। বাসুগাঁও, বঙাইগাঁও, বিজনী, কৃষ্ণাই আৰু দুখনৈ অঞ্চল পূৰ্বীয় বিভাগৰ ভিতৰুৱা।

ৰমেশ পাঠকেও গোৱালপৰীয়া উপভাষাক পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া বুলি দুটা ভাগ কৰাৰ উপৰি দুয়োটা উপভাষাৰে আকৌ সৰু সৰু আঞ্চলিক ৰূপ আছে বুলিও উল্লেখ কৰিছে। তেওঁ পূব গোৱালপৰীয়া উপভাষাক অভয়াপুৰীয়া আৰু দুখনৈয়া আৰু পশ্চিমৰ গোৱালপৰীয়াক গৌৰীপুৰীয়া আৰু শালকোছীয়া বুলি দুটা ৰূপ উল্লেখ কৰিছে।

বীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্তই গোৱালপৰীয়া উপভাষাক দুটা প্ৰধান আঞ্চলিক ৰূপত ভাগ কৰিছে— পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া। পূব গোৱালপৰীয়া ভাগটোৱে পূৰ্বৰ গোৱালপাৰা জিলাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে থকা পূব খণ্ডক আৰু দক্ষিণ পাৰৰ পশ্চিম অংশটোক এৰি বাকী সমগ্ৰ খণ্ডকে সামৰি লয়; আনহাতে পশ্চিম গোৱালপৰীয়া ভাগটোৱে সামৰে উত্তৰপাৰে পূব খণ্ডক এৰি বাকী খণ্ড আৰু দক্ষিণপাৰে পশ্চিম প্ৰান্তৰ চুকটো। তেওঁ আকৌ এই দুয়োটা উপভাষাৰ সংমিশ্ৰণ ঘটাই উপভাষিক ক্ষেত্ৰৰ মাজৰ এলেকাক মধ্য গোৱালপৰীয়া উপভাষা নাম দি আন এটা ভাগো নিৰ্ণয় কৰিছে।

দত্তই ওপৰত উল্লেখ কৰা ভাগ দুটাৰ উপৰি অঞ্চল অনুসৰিও গোৱালপৰীয়া উপভাষাক কেইবাটাও ভাগত ভাগ কৰিছে। যেনে : হাবৰাঘাটীয়া, বাউসীয়া, নামদানীয়া, বাৰোহাজাৰী।

ধীৰেন দাসে তেওঁৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ *The Dialect of Goalpara and Kamrup : A*

Comparative Analysisত গোৱালপৰীয়া উপভাষাক তিনিটা ভাগত ভাগ কৰি দেখুৱাইছেঃ ঘুল্লীয়া, চৰুৱা আৰু বাৰুৱা।

একেদৰে অনিমা চৌধুৰীয়েও তেওঁৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ *Goalparia Dialects A Critical Study*ত গোৱালপৰীয়া উপভাষাক ধীৰেন দাসৰ দৰে ঘুল্লীয়া, বাৰুৱা, চৰুৱা নামে তিনিটা আঞ্চলিক ৰূপত ভাগ কৰি দেখুৱাইছে।

উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা* নামৰ গ্ৰন্থখনত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ কেইবাটাও আঞ্চলিক ৰূপ আছে বুলি উল্লেখ কৰিছে। এই আঞ্চলিক ৰূপ দুটাক পশ্চিম গোৱালপৰীয়া (পশ্চিম-পশ্চিমীয়া আৰু পশ্চিমীয়া) আৰু পূব গোৱালপৰীয়া (পশ্চিম পূৰ্বীয় আৰু পূৰ্বীয়)— এই দুটা প্ৰধান ভাগত বিভক্ত কৰা হয় যদিও ইয়াৰো প্ৰায় সাতোটামান স্থানীয় উপভাষা পোৱা যায়। তাৰ ভিতৰত ঘুল্লীয়া, চৰুৱা, বাৰুৱা, নামদানীয়া, বাউসীয়া, হাবৰাঘাটীয়া, বাৰহাজৰীয়া অন্যতম। কোনো কোনোৱে গোৱালপৰীয়া উপভাষাক ভৌগোলিকভাৱে বিভাজন নকৰি ভাষা-গোষ্ঠীৰ (speech community) ভিত্তিত যথাক্ৰমে ৰাজবংশী অসমীয়া (দেশীভাষা), হাজং অসমীয়া (বাৰুৱা), ভাটীয়া অসমীয়া (চৰুৱা), উজানীয়া অসমীয়া (দেশী মুছলমানসকলৰ কথিত অসমীয়া), ৰাভা-অসমীয়া (ৰাভামিজ) ইত্যাদি নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাত বিভক্ত কৰিব বিচাৰে।

সদানন্দ বেজবৰুৱাই গোৱালপৰীয়া উপভাষাক আকৌ চাৰিটা অঞ্চলত ভাগ কৰি দেখুৱাইছে— প্ৰথমটো ছত্ৰশাল, হালাকুৰাৰ পৰা (অবিভক্ত গোৱালপাৰাৰ উত্তৰ-পশ্চিমাঞ্চল) বিলাসীপাৰালৈ (বিলাসীপাৰাৰ ওচৰৰ গৌৰাংগ নদীৰ পশ্চিমাঞ্চল পৰ্যন্ত)। দ্বিতীয়টো ময়দুৱাৰ পৰা (গৌৰাংগ নদীৰ পূবফালে) চাপৰ, বহলপুৰ, তালগুৰিলৈ (চম্পানদীৰ পূব অঞ্চল)। তৃতীয়টো বৈটামাৰী, উত্তৰ বৈটামাৰীৰ পৰা বঙাইগাঁও, বিজনী, অভয়াপুৰীলৈ (অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ পূব অঞ্চল) বাৰহাজৰী উপভাষা (sub-dialect) কোৱা অঞ্চল। আৰু চতুৰ্থটো আগিয়াৰ পৰা (ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ-পূব অঞ্চল) কৃষ্ণাই, দুধনৈ, ৰংজুলিলৈ হাবড়াঘাটীয়া উপভাষা কোৱা অঞ্চল।

ওপৰত উল্লেখ কৰা এই আটাইবোৰ বিভাজনৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আৰু গোৱালপাৰাৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ ভাষাগত বৈশিষ্ট্যলৈ চাই উপভাষাটোক ধুবুৰী/গৌৰীপুৰ অঞ্চল, মানকাচৰ/চাপৰ/অভয়াপুৰী/বিলাসীপাৰা/আগিয়া/কৃষ্ণাই অঞ্চল আৰু শালকোছা/ বঙাইগাঁও/কোকৰাঝাৰ/বিজনী/উত্তৰ শালমাৰা/বৈটামাৰী অঞ্চলৰ উপভাষা বুলি কেইবাটাও আঞ্চলিকৰূপত ভাগ কৰি দেখুৱাব পাৰি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ঃ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক ভেদ সম্পৰ্কত পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহ দাঙি ধৰি এটি টোকা যুগুত কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৬ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰভেদ

মান্য অসমীয়াৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভালেমান দিশত পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। আমাৰ এই আলোচনাত গোৱালপৰীয়া উপভাষাটোৱে ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দতাত্ত্বিক দিশত মান্য অসমীয়াৰ পৰা কিদৰে আঁতৰি আহিছে তাক পৰ্যালোচনা কৰা হ'ব।

ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশ :

১) মান্য অসমীয়া ভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি হৈছে আঠোটা :

অ, অ', আ, ই, উ, এ, এ', ও। আনহাতে, গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা হৈছে সাতটা— অ, আ, ই, উ, এ', এ, ও। মান্য অসমীয়াৰ অ' স্বৰধ্বনিটোৰ প্ৰয়োগ উপভাষা গোৱালপৰীয়াত দেখা নাযায়।

২) মান্য অসমীয়া ভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি হৈছে একৈশটা :

ক, খ, গ, ঘ, ঙ, ত, থ, দ, ধ, ন, প, ফ, ব, ভ, ম, চ, জ, স, হ, ৰ, ল। এই একৈশটা ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ লগত আৰু দুটা শ্ৰুতিধ্বনি পোৱা যায়— ৱ, য়।

আনহাতে, গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি উনত্রিশটা : ক, খ, গ, ঘ, ঙ, চ, ছ, জ, ৰা, ট, ঠ, ড, ঢ, ত, থ, দ, ধ, ন, প, ফ, ব, ভ, ম, ৰ, ল, শ, স, হ।

৩) মান্য অসমীয়াত একেটা শব্দতে ওচৰা-উচৰিকৈ দুটা 'আ' ধ্বনি নাথাকে। অৰ্থাৎ পৰৱৰ্তী অক্ষৰৰ 'আ'ৰ প্ৰভাৱত পূৰ্বৱৰ্তী অক্ষৰৰ 'আ' ধ্বনি 'অ' বা 'এ' লৈ ৰূপান্তৰিত হয়। কিন্তু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত দুটা 'আ' ধ্বনি ওচৰা-উচৰিকৈ থকা দেখা যায়। যেনে :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
---------------	--------------------

মদাৰ	মাদাৰ
------	-------

টকা	টাকা
-----	------

৪) মান্য অসমীয়া ভাষাৰ শব্দৰ আদি অক্ষৰত থকা 'ল' ধ্বনিটো গোৱালপৰীয়া উপভাষাত 'ন' ধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰ হোৱা দেখা যায়। যেনে :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
---------------	--------------------

লোণ/লৱণ	নুন/নবন
---------	---------

৫) আকৌ মান্য অসমীয়াৰ পদান্তৰ 'ৰ' ধ্বনিটো গোৱালপৰীয়াত 'ল' ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
---------------	--------------------

শৰীৰ	শৰীল
------	------

সোণাৰু	শোনাৰু
--------	--------

৬) মান্য অসমীয়াত 'চ', 'ছ', 'ট', 'ত' ধ্বনিকেইটা দন্তমূলীয় ধ্বনি হিচাপে উচ্চাৰিত হোৱাৰ পৰিৱৰ্তে গোৱালপৰীয়াত 'চ', 'ছ' ধ্বনি দুটা তালব্য ধ্বনি আৰু 'ট' আৰু 'ত' ধ্বনি দুটা ক্ৰমান্বয়ে মূৰ্খন্য আৰু দন্ত্য ধ্বনি হিচাপে উচ্চাৰিত হয়।

- ৭) মান্য অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা 'স' (x) ধ্বনিটো গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পোৱা নাযায়। ইয়াৰ পৰিবৰ্তে 'শ' ধ্বনিৰহে প্ৰয়োগ পোৱা যায়। যেনে :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
মনুষ্য	মানুশ
হংস	হাশ

ৰূপতাত্ত্বিক দিশ :

- ১) বহুবচনৰ প্ৰত্যয় : বহুবচনৰ প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়া ভাষাৰ লগত গোৱালপৰীয়াৰ উপভাষাৰ ভালেমান প্ৰভেদ পৰিলক্ষিত হয়। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ -বোৰ, -বিলাক, -হঁত প্ৰত্যয়কেইটা উপভাষাটোত -গুলা/-গুলে, -গুলান/-গিলান/-গিলাক/গিলাং, -হৰ/-ঘৰ/হলা ৰূপে প্ৰয়োগ হয়। যেনে :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
মানুহবোৰ	মান্শিগুলা/গুলে
গৰুবিলাক	গোৰুগুলান/গিলান/গিলাক/গিলাং
ল'ৰাহঁত	চেংৰাহৰ/ঘৰ/হলা

- ২) নিৰ্দিষ্টতাৰূপক প্ৰত্যয় : মান্য অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাৰূপক প্ৰত্যয়সমূহ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত সুকীয়া ৰূপত গঢ় লৈ উঠা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে— মান্য অসমীয়াৰ -চকল, -জাক, -খন, -টো, -টুকুৰা, -সাজ, -আখি ইত্যাদি প্ৰত্যয়কেইটা গোৱালপৰীয়া উপভাষাত 'চাকা, -ঝাক, -খান, -টা, -টুকুৰা, -শাজ, -হাতা ৰূপে প্ৰয়োগ হয় :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
আমচকল	আমচাকা
চৰাইজাক	পোখিঝাক
হাতখন	হাতখান
মানুহটো	মান্শিটা
মাছটুকুৰা	মাছটুকুৰা
ভাতসাঁজ	ভাতশাজ
কলআখি	কলাহাতা

- ৩) কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি : মান্য অসমীয়া ভাষাত কাৰক ছয় প্ৰকাৰৰ : কৰ্তা, কৰ্ম, কৰণ, নিমিত্ত, অপাদান আৰু অধিকৰণ কাৰক। এই ছয় প্ৰকাৰৰ কাৰকৰ লগতে মান্য অসমীয়া ভাষাত সম্বন্ধ পদৰো আলোচনা কৰা হয়। কাৰক আৰু সম্বন্ধ পদৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ অসমীয়া ভাষাত ছটা শব্দ বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ হয়— প্ৰথমা, দ্বিতীয়া, তৃতীয়া, চতুৰ্থী, ষষ্ঠী আৰু সপ্তমী বিভক্তি। কৰ্তা কাৰকত প্ৰথমা বিভক্তি (-φ, -এ', -ই), কৰ্মকাৰকত দ্বিতীয়া বিভক্তি (φ, -ক/-অক), কৰণ কাৰকত তৃতীয় বিভক্তি (-ৰে/-

এৰে), নিমিত্তি কাৰকত চতুৰ্থী বিভক্তি (-লৈ/-অলৈ), সম্বন্ধ পদত ষষ্ঠী বিভক্তি (-ৰ/-এৰ) আৰু অধিকৰণ কাৰকত সপ্তমী বিভক্তি (-ত/-অত)-ৰ প্ৰয়োগ হয়। মান্য অসমীয়া ভাষাত অপাদান কাৰক আছে কিন্তু ইয়াৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ নিৰ্দিষ্ট কোনো পঞ্চমী বিভক্তি নাই। ষষ্ঠী বিভক্তি 'ৰ' পিছত -পৰা অনুপদ যোগ কৰিহে অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। অৰ্থাৎ মান্য অসমীয়া ভাষাত শব্দ বিভক্তি আৰু অনুপদ ব্যৱহাৰ কৰি কাৰক নিৰ্ণয় কৰা হয়।

আনহাতে, গোৱালপৰীয়া উপভাষাতো কাৰক ছয় প্ৰকাৰৰ : কৰ্তা, কৰ্ম, কৰণ, নিমিত্ত, অপাদান আৰু অধিকৰণ কাৰক। কিন্তু কাৰক আৰু সম্বন্ধ পদৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ উপভাষাটোত মাত্ৰ চাৰিটা কাৰক বিভক্তিৰহে প্ৰয়োগ হয়— প্ৰথমা, দ্বিতীয়া, ষষ্ঠী আৰু সপ্তমী বিভক্তি। উপভাষাটোত কৰ্তা কাৰকত প্ৰথমা বিভক্তি (-φ, -এ), কৰ্ম কাৰকত দ্বিতীয় বিভক্তি (-φ, -ক/-অক), সম্বন্ধ পদত ষষ্ঠী বিভক্তি (-ৰ/-এৰ) আৰু অধিকৰণ কাৰকত সপ্তমী বিভক্তি (-ত/-ওত)ৰ প্ৰয়োগ হয়। কৰণ, নিমিত্ত আৰু অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ উপভাষাটোত সুকীয়া কোনো বিভক্তি নাই। দ্বিতীয়া বিভক্তি আৰু ষষ্ঠী বিভক্তিৰ পিছত 'দিয়া' আৰু 'দাৰা' অনুপদ প্ৰয়োগ কৰি কৰণ কাৰক সাধন কৰা হয়। নিমিত্ত কাৰকৰ ক্ষেত্ৰত 'দ্বিতীয়া 'ক' বিভক্তিৰ পিছত 'নাগি' আৰু ষষ্ঠী 'ৰ' বিভক্তিৰ পিছত '-জোইন্নে, অনুপদৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। আনহাতে, ষষ্ঠী বিভক্তি '-ৰ' পিছত 'থাকি' বা 'থাকিয়া', 'হাতে' অনুপদ লগ লগাই অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। উপভাষাটোত অধিকৰণ কাৰকত সপ্তমী বিভক্তি '-ত/-ওত' প্ৰয়োগ হয় যদিও কিছুমান শব্দৰ ৰূপত -ত/-অত'-ৰ প্ৰয়োগ নহয়। যেনে : মান্য অসমীয়াৰ 'সাপত বিশ্বাস নাই' কথাষাৰি উপভাষাটোত 'শাপেৰ বিস্বাস নাই'হে হয়।

- ৪) মান্য অসমীয়া ভাষাত পুৰুষবাচক নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ পোৱা যায়। কিন্তু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত ইয়াৰ ব্যৱহাৰ পোৱা নাযায়। অৰ্থাৎ পুৰুষ অনুযায়ী উপভাষাটোত সম্বন্ধ পদৰ সৈতে কোনো প্ৰত্যয় যোগ নহয়। উদাহৰণস্বৰূপে, মান্য অসমীয়া ভাষাৰ 'মোৰ দেউতা', 'তোৰ দেউতাৰ', 'তোমাৰ দেউতাৰা', 'তাৰ দেউতাক' —ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে 'মোৰ বাবা', 'তোৰ বাবা', 'উআৰ বাবা' হে হয়।
- ৫) মান্য অসমীয়া ভাষাত পুৰুষ, কাল আৰু ভাব অনুযায়ী ক্ৰিয়াৰূপৰ পৰিৱৰ্তন হয়। কিন্তু বচন অনুযায়ী ক্ৰিয়াৰূপৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়। কিন্তু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পুৰুষ, কাল, ভাব অনুযায়ী ক্ৰিয়াৰূপৰ পৰিৱৰ্তন হোৱাৰ উপৰি বচন অনুযায়ীও পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে :

মুই খাং (মই খাঙ) —আমৰা খাং/খাই (আমি খাঙ)

- ৬) মান্য অসমীয়া ভাষাত ক্ৰিয়াৰ নঞৰ্থক ৰূপ বুজাবলৈ ক্ৰিয়া শব্দৰ আগত 'ন' যোগ কৰা হয় আৰু এই 'ন' মূল ক্ৰিয়া ৰূপটোত থকা স্বৰধ্বনিৰ সৈতে সমীভূত হয়। কিন্তু

গোৱালপৰীয়া উপভাষাত অপৰিৱৰ্তনীয়ভাৱে ক্ৰিয়াৰ আগত 'না' যোগ হয়। যেনে :

মান্য অসমীয়া : ন-মৰ্-এ, নমৰে

ন-শুন্-এ, নুশুনে

গোৱালপৰীয়া উপভাষা : না-দেং, নাদেং (নিদিঙঁ)

না-কৰে, নাকৰে (নকৰে)

শব্দতাত্ত্বিক দিশ : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ লগত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত দিশত পাৰ্থক্য থকাৰ দৰে শব্দগত দিশতো ভালেমান প্ৰভেদ পৰিলক্ষিত হয়। বিভিন্ন সম্বন্ধবাচক শব্দ, জীৱ-জন্তু বাচক শব্দ, ফল-মূল, শাক-পাচলি, গছ-গছনি বাচক শব্দ, চৰাই-চিৰিকটি, পোক-পৰুৱা, মাছ-কাছ, কানি-কাপোৰ, বাচন-বৰ্তন বাচক শব্দ, শৰীৰৰ অংগ-প্ৰত্যংগ, দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত সামগ্ৰী, সংখ্যাবাচক, বিশেষণ, ক্ৰিয়া বিশেষণ আদি শব্দৰ ক্ষেত্ৰত এনে পাৰ্থক্য সহজে চকুত পৰে, উদাহৰণস্বৰূপে—

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
খুড়া	কাকা
বৰজনা	ভাশুৰ
মহা	মাউশা
তাই	তাই
মেকুৰী	বিলাই/বিলেই
ম'হ	ভৈশ
গাহৰি	শুঅৰ/শুআৰ
কাউৰী	কাওআ
দহিকতৰা	দৈঅল
কৰ্দৈ	কামৰঙা
ওঁ (টেঙা)	পাসাখাল
শিলিখা	কমাল
জলকীয়া	মৰুস
শেৱালি	শেফালি
ভেদি	ঢেৰি/ঢেৰস
আৰি	আটিকা/আইৰ
কাৰৈ	কোই/কৈ
কান্দুলী	ফৈলা
ভৰিৰ কলাফুল	ডিমালি
তপিনা	চৰপটা
থুঁতৰি	হোতালি

মৈদা	বোটি
বতৰ	দেউআ
টাঙোন	ঠেঙা
দুৱাৰডলি	ডে'আতি
ভঁৰাল	গোলা/মাসা
তাঁতশাল	তানা
খুন্দনা	হামু
চাৰি	চাইৰ
ন	নই
কেঁহা	কশটা
বহল	ওশাৰ
এনেকৈ	এ'মনে/এ'মনকোৰি
ক'লৈ	কুটি/কোটাই
গুটি	বিসি
লতা	লেউআ
ওৰণি	ঘোমটা
বাট	ঘাটা
বৃহস্পতি	বিগুত
বিধৱা	আড়ি
যাঁজা	জামা
কাঁহ	কাশা ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ : ৰূপতত্ত্বৰ কি কি দিশত মান্য অসমীয়াৰ লগত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ পাৰ্থক্য দেখা যায়? চমুকৈ আলোচনা কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৭ কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰভেদ

নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ অন্তৰ্গত পূব ভাৰতৰ অন্যতম ভাষা হ'ল অসমীয়া ভাষা। অসমীয়া ভাষা বিভিন্ন উপভাষা, স্থানীয় উপভাষাৰ এটি সংহত ৰূপ। অসমীয়া ভাষাৰ দুটা উল্লেখযোগ্য উপভাষা হ'ল কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষা। অবিভক্ত কামৰূপ জিলাত প্ৰচলিত কথ্য ৰূপটোৱে কামৰূপী উপভাষা। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰে ডিমৰীয়া অঞ্চলৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বকোলৈকে

আৰু উত্তৰ পাৰে বৰপেটাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ডুমুনিচকী (কামৰূপ-দৰঙৰ সীমা)-লৈকে এই উপভাষাটোৰ পৰিসৰ আৰু বিস্তৃতি লক্ষ্য কৰা যায়। একেদৰে গোৱালপৰীয়া উপভাষাটি গোৱালপাৰা, ধুবুৰী, কোকৰাঝাৰ, বঙাইগাঁও আৰু চিৰাং কিলালৈকে ব্যাপ্তি লাভ কৰি আছে। কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া দুয়োটা উপভাষাৰ মাজত ভালেমান দিশত প্ৰভেদ দেখা যায়। দৰাচলতে বিদেশী আক্ৰমণৰ প্ৰভাৱ, ধৰ্মীয় ধাৰা, জনবসতিৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়া, সামাজিক শ্ৰেণীবিভাজন, অৰ্থনৈতিক শ্ৰেণীবিভাজন, ভৌগোলিক ব্যৱধান, ৰাজনৈতিক শাসন ব্যৱস্থা, সুৰ বা লহৰৰ প্ৰভাৱ ইত্যাদি কাৰকৰ বাবেই দুয়োটা উপভাষাৰ মাজত ভাষাগত প্ৰভেদ ঘটা বুলি ক'ব পাৰি। এই শিতানটোত ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দতাত্ত্বিক দিশত দুয়োটা উপভাষাই কিদৰে পৃথকতা লাভ কৰিছে তাক আলোচনা কৰা হ'ব।

ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশ :

- ১। কামৰূপী উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা হৈছে আঠটা (অঞ্চল বিশেষে সাতোটা) : ই, এ, এ', আ, অ, অ', ও, উ (কামৰূপৰ মধ্য অঞ্চলত অ' ধ্বনি পোৱা নাযায়)। আনহাতে, গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি হৈছে সাতটা— অ, আ, ই, উ, এ', এ, ও।
- ২। কামৰূপী উপভাষাত শ্ৰুতিধ্বনি দুটাক ধৰি বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি হৈছে তেইশটা— প, ফ, ব, ভ, ত, থ, দ, ধ, ক, খ, গ, ঘ, চ, জ, স, হ, ম, ন, ঙ, ৰ, ল, ৱ, য় (ঠায়ে ঠায়ে অৱশ্যে 'ৱ' ধ্বনিটোৰ প্ৰয়োগ পোৱা যায়)। আনহাতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি হৈছে উনত্ৰিশটা— ক, খ, গ, ঘ, ঙ, চ, ছ, জ, ঝ, ট, ঠ, ড, ঢ, ড়, ত, থ, দ, ধ, ন, প, ফ, ব, ভ, ম, ৰ, ল, শ, স, হ।
- ৩। 'চ' ধ্বনি কামৰূপী উপভাষাত দন্তমূলীয় ধ্বনিকৰূপে উচ্চাৰিত হয়। কিন্তু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত তালব্য ধ্বনিকৰূপে উচ্চাৰিত হয়।
- ৪। আকৌ, কামৰূপী উপভাষাত 'ট' আৰু 'ত' একেটা দন্তমূলীয় ধ্বনিকৰূপে উচ্চাৰিত হোৱাৰ পৰিৱৰ্তে গোৱালপৰীয়া উপভাষাত ক্ৰমান্বয়ে মুৰ্ধ্য আৰু দন্ত্য ধ্বনি হিচাপে উচ্চাৰিত হয়।
- ৫। মান্য অসমীয়াৰ অল্পপ্ৰাণ ধ্বনি দুয়োটা উপভাষাতে মহাপ্ৰাণ ধ্বনিকৰূপে প্ৰয়োগ হয়। কিন্তু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কেতিয়াবা মহাপ্ৰাণ ধ্বনি অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিলৈও পৰিৱৰ্তিত হোৱা দেখা যায়। যেনে :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
লেঠা	নেটা
কথা	কতা
বিধৱা	বিদুৱা

ৰূপতাত্ত্বিক দিশ :

- ১। বহুবচনৰ প্ৰত্যয় : বহুবচনৰ প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভালেমান প্ৰভেদ পৰিলক্ষিত হয়। বহুবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ

কৰিবলৈ দুয়োটা উপভাষাতে কিছুমান সুকীয়া সুকীয়া প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়।

উদাহৰণস্বৰূপে—

কামৰূপী উপভাষা	গোৱালপৰীয়া উপভাষা	মান্য অসমীয়া
-চোব/-মাখা/-মোখা/-সপা/ -সপৰা/-হপা/-হপৰা/-খবা	-গুলা/গুলে/-গিলা/ -গিলে	-বোৰ
-গিলা/-গিলাক/-গিলাখান/-গ্লা/ -ইলে/-ইগ্লে/-ইংলে	-গিলান/-গিলাক/-গিলাং/ -গুলান	-বিলাক
-হাত/-হানা/-হনা/-হন্তে/-হিন্তে -ছন/-ছঙ/-হামলা/-হোম্ৰা	-হৰ/-ঘৰ/-হলা	-হঁত

২। নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় : কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়সমূহো সুকীয়া সুকীয়া। যেনে :

কামৰূপী উপভাষা	গোৱালপৰীয়া উপভাষা	মান্য অসমীয়া
-টু : মান্হটু	-টা : মানুশটা	-টো : মানুহটো
-থুক/-থক : তামুলথুক/-থক	-বাদা : তামুলবাদা	-থোক : তামোলথোক
-পাব : বাহপাব	-পোৰ : বাশপোৰ	-পাব : বাঁহপাব
-খিনি : মাচখিনি	-কোনা : এইকোনা	-খিনি : এইখিনি
-মুঠা : চাউলমুঠা	-গুটিক : মাসগুটিক	মাছখিনি
-চাকলা : আমচাকলা	-মুটা : ছাউলমুটা	-মুঠা : চাউলমুঠা
-টুপা : পানিটুপা	-চাকা : আমচাকা	-চকল : আমচকল
-কছা : চুলিকচা	-টুকা : পানিটুকা	-টোপা/টুপি : পানীটুপি
-দখৰ/দখৰা : তিয়াহদখৰ/দখৰা	-আটি : কৰিআটি	-কোছা : খৰিকোছা
-আখা : কলআখা	-চিৰ : শেমাশচিৰ	-ডোখৰ : তিয়ঁহডোখৰ
	-হাতা : কলহাতা	-আখি : কলআখি

৩। কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি : কাৰক আৰু সম্বন্ধ পদৰ বোধ জন্মোৱা কাৰক বিভক্তিৰ চিন আৰু সেইবোৰৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত দুয়োটা উপভাষাতে ভালেমান প্ৰভেদ পৰিলক্ষিত হয়। কামৰূপী উপভাষাত সম্বন্ধপদসহ ছটা কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ পাঁচটা কাৰক-বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ হয়। সেইকেইটা হ'ল : প্ৰথম বিভক্তি (-φ, -এ, -ই), দ্বিতীয় বিভক্তি (-φ, -ক/-ওক), তৃতীয় বিভক্তি (-দি/-এদি), ষষ্ঠী বিভক্তি (-ৰ/-ওৰ) আৰু সপ্তমী বিভক্তি (-ত/-ওত)। আনহাতে, গোৱালপৰীয়া উপভাষাত মাত্ৰ চাৰিটা বিভক্তিৰে ছটা কাৰক আৰু সম্বন্ধপদৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। উপভাষাটোত প্ৰয়োগ হোৱা বিভক্তিসমূহ এনে ধৰণৰ : প্ৰথম বিভক্তি (-φ, -এ), দ্বিতীয় বিভক্তি (-φ, -ক/-ওক), ষষ্ঠী বিভক্তি (-ৰ/-ওৰ) আৰু সপ্তমী বিভক্তি (-ত/-ওত)।

৪। গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পুংলিংগবাচক আৰু স্ত্ৰীলিংগবাচক শব্দৰ দুবাৰকৈ ব্যৱহাৰ

- কৰিও লিংগ নিৰূপণ কৰা হয়। কিন্তু কামৰূপী উপভাষাত এই বিশেষত্বটো দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। যেনে : বুৰাৰ বেটা — বুৰিৰ বেটি।
- ৫। ক্ৰিয়া বিভক্তিৰ ক্ষেত্ৰত দুয়োটা উপভাষাৰ মাজত ভালেমান প্ৰভেদ পৰিলক্ষিত হয়। কামৰূপী উপভাষাত বচন অনুসৰি ক্ৰিয়াৰূপৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়। কিন্তু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বচন অনুসৰি ক্ৰিয়াৰূপৰ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে :
- মুই খাং (মই খাওঁ) — আম্ৰা খাই (আমি খাওঁ)।
- ৬। পুৰুষ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰতো দুয়োটা উপভাষাৰ মাজত পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। কিয়নো গোৱালপৰীয়া উপভাষাত তৃতীয় পুৰুষত বচনভেদে ক্ৰিয়াৰূপৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়। যেনে : উৱাই কৰে — উমৰা কৰে।
- ৭। কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া দুয়োটা উপভাষাতে প্ৰয়োগ হোৱা ক্ৰিয়াৰ নঞৰ্থক ৰূপসমূহো সুকীয়া সুকীয়া। যেনে :
- কামৰূপী উপভাষা : নকঙ, নুসুনা, নাকাতু
গোৱালপৰীয়া উপভাষা : নাপাঙ, নাদেখুঙ, নহই।
- ৮। দুয়োটা উপভাষাৰে তুমুনন্ত ক্ৰিয়া ৰূপসমূহো সুকীয়া সুকীয়া হোৱা দেখা যায়। যেনে :
- কামৰূপী উপভাষা : খাবাক্কেলি গেলি (খাবলৈ), কবা/কবাক্লেগিন/কবাক্কেলি গেলি (ক'বলৈ)
গোৱালপৰীয়া উপভাষা : খাবাৰ (খাবলৈ), কবাৰ (ক'বলৈ)।
- ৯। আকৌ দুয়োটা উপভাষাতে প্ৰয়োগ হোৱা ক্ৰিয়া বিশেষণ পদসমূহো সুকীয়া সুকীয়া হোৱা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে :
- কালবাচক ক্ৰিয়া-বিশেষণ :
- ইতে/ইতিয়া/ইতান (এতিয়া)
তিতে/তিতিয়া/তিতান (তেতিয়া) (কামৰূপী)
আল/এলা (এতিয়া)
বিকালে (আবেলি) (গোৱালপৰীয়া) বিয়লি।
- স্থানবাচক ক্ৰিয়া-বিশেষণ :
- সহাই/সিপেনে/সেপুনদি (সেইপিনে)
অহাই/এপুনদি/ইপেনে (এইপিনে) (কামৰূপী)
এইতে/এইঠে (ইয়াত)
কুটি/কোটে (ক'ত) (গোৱালপৰীয়া)
- লক্ষণবাচক ক্ৰিয়া-বিশেষণ :
- এ'নকে/এঙকে/এনাকে (এনেকৈ)
তেনেকে/তে'নকে/তেঙকে (তেনেকৈ) (কামৰূপী)
এমনকোৰি (এনেকৈ)

কেমনকোৰি (কেনেকৈ) (গোৱালপৰীয়া)

বিবিধ বিষয়কবাচক ক্ৰিয়া-বিশেষণ :

অলুপা/আফিৰ (অলপ)

ভুৰকাই/ভুৰকে (ঠগোৱা) (কামৰূপী)

ইদি-উদি (কেতিয়াবা কেতিয়াবা)

জিদি-শিদি (যিফালে সিফালে) (গোৱালপৰীয়া)

শব্দতাত্ত্বিক দিশ : কামৰূপী উপভাষাৰ লগত শব্দগত দিশত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভালেমান দিশত পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। বিভিন্ন সম্বন্ধবাচক শব্দ, জীৱ-জন্তু, চৰাই-চিৰিকটি, পোক-পৰুৱা, গছ-গছনি, ফল-মূল, দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত সামগ্ৰী, সংখ্যাবাচক শব্দ, ইত্যাদিৰ ক্ষেত্ৰত এই পাৰ্থক্য উল্লেখনীয়। উদাহৰণস্বৰূপে :

মান্য অসমীয়া	কামৰূপী উপভাষা	গোৱালপৰীয়া উপভাষা
জোঁৱাই	জঁৱে জঙে/জাউঙে/জাঁউএ	জামাই
ভনী	বৈনী/বনী	বৈন
বৰজনা	ভাই-শহুৰ	ভাশুৰ
ম'হ	মুইহ/মুহ	ভৈশ
ছাগলী	ছাগল/ছাগাল	সাগল
কাউৰী	কাউৰ	কাওৱা
পঁইতাচোৰা	তেলভৌকা/তেলপকা	তেলমু
উৰহ	উৰাহ/উৰহ	ওৰোশ
মধুৰীআম	সোইফৰাম/স'ফৰেম	শুপৰি/শুপাৰি
অমিতা	মইদফল/মপ্ফেল	তোৰমূল/মোধুফল
মিছা মাছ	নিছলা	ইসলা-মাস
গৰৈ	গৰে	গৰাই
হেতা	হাথা	হাতা
মৈদা	বোথি/বাঁথি	বোটি
বোকা	পেক	কাদো/কাদং
পুৱা	পুৱা	বিহান/শকাল
নিয়াৰ	নিয়াৰ	শিত
বৰযুগ	বইৰহান/ব'হেন	ৰোৰি/পানী
গোহালি	গোলি/গ'লি	গোইল
কুঠাৰ	কুঠৰ	কুৰাল
টাঙোন	তাঙন	ঠেঙা
খালৈ	কোক/কুক	খলাই

লতা	লাতা/লতা	লেউআ
মাহীআই	সৈতামাই	শতমাও
আলহী	কুৰ্মা/অতিথি	শাগাই
হাঁকুটি	হাউঙ্টি/হাক্টি	কোটা
এচাৰি	লৰু	পেনটি
ওৰণি	ওৰেণি	ঘোমটা
গছৰ পুলি	পোলি	নোকা
উগাৰ	উগাৰ	ঢেকুৰ
চপৰা	চাপ্ৰা	ইতা
যাঁজা	জজা	জামা
হিকটি	হেক্টি	হিস্কি
সেঙুন	সিয়ান	শিএনি
বাহ	বাহা	ভাশা
চাৰি	চাৰি	চাইৰ
ধোঁৱা	ধোহা/ধঙা	ধুঙা/ধুমা
ঘা	ঘাঅ/ঘা	ঘাওআ
ছোৱালী	আপি	চেঙৰি
ল'ৰা	আপা	চে'ঙৰা
ম'হ-ৰখীয়া	মহৰঙৱাল	মৈশাল

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ : কামৰূপী উপভাষাৰ লগত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত দিশৰ পাৰ্থক্যসমূহ ফঁহিয়াই দেখুৱাওক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষাৰ এটা উল্লেখযোগ্য উপভাষা হ'ল গোৱালপৰীয়া উপভাষা।
- এই উপভাষাটো অসমৰ পশ্চিম প্ৰান্তত অৱস্থিত।
- গোৱালপৰীয়া উপভাষা সৃষ্টিৰ মূল কাৰণসমূহ মূলতঃ এনে ধৰণৰ : ৰাজনৈতিক উত্থান-

পতন, বিদেশী শক্তিৰ আক্ৰমণ, বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ স্বকীয় কথন-ভংগীৰ প্ৰভাৱ, পুৰণি গোৱালপাৰাৰ শাসন ব্যৱস্থা, জমিদাৰী শাসন ব্যৱস্থা, ভৌগোলিক ব্যৱধান ইত্যাদি।

- ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত দিশত উপভাষাটোৰ কিছুমান সুকীয়া ভাষিক বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰা যায়।
- সামগ্ৰিকভাৱে গোৱালপৰীয়া উপভাষাটো যদিওবা গোৱালপাৰা জিলাৰে কথ্য ভাষা, তথাপিও অঞ্চল অনুসৰি ভাষাৰূপ বেলেগ বেলেগ হোৱা দেখা যায়।
- মান্য অসমীয়া ভাষাৰ পৰা গোৱালপৰীয়া উপভাষাটো ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত দিশত বহুক্ষেত্ৰত পৃথক হৈ সুকীয়া ৰূপ লাভ কৰা দেখা যায়।
- আনহাতে, এই উপভাষাটো কামৰূপী উপভাষাৰ পৰাও ধ্বনিগত, ৰূপগত আৰু শব্দগত দিশত আঁতৰি আহি নিজস্ব ৰূপ লাভ কৰা দেখা যায়।

৪.৯ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) খাখলাৰী, জ্ঞান শংকৰ; অনিল দাস অনিল (সম্পা.) (১৯৯১); *আগলতি*; অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তপঞ্চাশতম দুধনৈ অধিবেশনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ।
- ২) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰ নাথ (১৯৮৬); *অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা*; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৩) গোস্বামী, পৃথ্বীশ নাৰায়ণ (১৯৯৩); *ঐতিহ্যমণ্ডিত গোৱালপাৰা*; কোকৰাঝাৰ : এন. এল. পাব্লিকেশ্যন্স।
- ৪) গোস্বামী, পৃথ্বীশ নাৰায়ণ (১৯৯৭); *গোৱালপৰীয়া সংস্কৃতিৰ ইতিহাসত এডুমুকি*; কোকৰাঝাৰ : এন. এল. পাব্লিকেশ্যন্স।
- ৫) চৰকাৰ, অস্থিকাচৰণ (সম্পা.) (১৯৭৭); *স্মৃতিগ্ৰন্থ*; অসম সাহিত্য সভাৰ ৪৪তম অভয়াপুৰী অধিবেশনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ।
- ৬) দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ (১৯৮২); *গোৱালপাৰাৰ লোকসংস্কৃতি আৰু অসমীয়া সংস্কৃতি*; ইয়াৰ *অৱদান*; ধুবুৰী, ভোলানাথ কলেজ শিক্ষক গোট।
- ৭) দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ (১৯৮৮); *ভাষা সাহিত্যৰ জলঙাইডি*; গুৱাহাটী : গ্ৰন্থপীঠ।
- ৮) দাস, ধীৰেন (১৯৯৪); *গোৱালপাৰাৰ লোক-সংস্কৃতি আৰু লোকগীত*; গুৱাহাটী : চন্দ্ৰপ্ৰকাশ।
- ৯) নাথ, দ্বিজেন (২০০৮); *গোৱালপৰীয়া লোক-সংস্কৃতি*; গুৱাহাটী : বনলতা।
- ১০) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস*; গুৱাহাটী : অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

- ১১) বৰ্মন, শান্ত (২০০৯); *গোৱালপাৰাৰ জন ইতিহাস*; গুৱাহাটী : অশোক পাব্লিকেশ্যন্স।
- ১২) ভৰালী, বিভা (২০০৪); *কামৰূপী উপভাষা : এটি অধ্যয়ন*; গুৱাহাটী : প্ৰাগজ্যোতিষ মহাবিদ্যালয়।
- ১৩) ভৰালী, বিভা আৰু কল্পনা তালুকদাৰ (সম্পা.) (২০০৯); *গোৱালপৰীয়া উপভাষা : ৰূপ-বৈচিত্ৰ্য*; গুৱাহাটী : শিৱ প্ৰকাশন।
- ১৪) শৰ্মা, নলিনী (সম্পা.) *চান্দৰ ডিঙা*; অসম সাহিত্য সভাৰ ৬৩তম বিলাসীপাৰা অধিবেশনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ।
- ১৫) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০০৯); *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা*; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।

গৱেষণা গ্ৰন্থ :

- ১৬) Choudhury Anima, *Goalpara Dialects A Critical Study*; Unpublished Thesis, G.U.
- ১৭) Das, Dharendra, *The Dialects of Goalpara and Kamrup : A Comparative Analysis*; Unpublished Thesis, G.U.

৪.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : গোৱালপৰীয়া উপভাষা... উত্তৰে ভূটানৰ... দক্ষিণে... পশ্চিমে... আৰু পূবলৈ... বিস্তৃত।
- ২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ঐতিহাসিক পটভূমিৰ আঁৰত... দিশ জড়িত হৈ আছে।
- ৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক ভেদ.... উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ মতে.... ৰমেশ পাঠকৰ মতে.... ধীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্তৰ মতে.... ধীৰেন দাসৰ মতে.... অনিমা চৌধুৰীৰ মতে.... উপেন ৰাভা হাকাচামৰ মতে....।
- ৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : মান্য অসমীয়া আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব.... ভেদ পোৱা যায়।
- ৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : কামৰূপী উপভাষা আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ.... পাৰ্থক্যবোৰ হ'ল....।

৪.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

- প্ৰশ্ন ১ : অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাকৰূপে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভাষাগত বৈশিষ্ট্যসমূহ নিৰূপণ কৰি এটি চমু প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।
- প্ৰশ্ন ২ : গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক ভেদসমূহৰ বিষয়ে পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহ দাঙি ধৰক।
- প্ৰশ্ন ৩ : মান্য অসমীয়াৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ভাষাগত পাৰ্থক্যসমূহ বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাওক।
- প্ৰশ্ন ৪ : কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ মাজৰ প্ৰভেদসমূহ প্ৰকাশ পোৱাকৈ এটি নিবন্ধ যুগুত কৰক।
- প্ৰশ্ন ৫ : গোৱালপৰীয়া উপভাষাটো অসমৰ কোন অঞ্চলত প্ৰচলিত? এই উপভাষাটোৰ ভৌগোলিক অৱস্থান দাঙি ধৰি ভাষাটোৰ ঐতিহাসিক পটভূমি বিচাৰ কৰক।

*** ** ** ** **

অধ্যায় ৫ : মধ্য অসমৰ উপভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

- ৫.১ উদ্দেশ্য
- ৫.২ পৰিচয়
- ৫.৩ মধ্য অসমৰ উপভাষা : চমু পৰিচয়
- ৫.৪ মধ্য অসমৰ উপভাষা : ঐতিহাসিক পটভূমি
- ৫.৫ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য
 - ৫.৫.১ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য
 - ৫.৫.২ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য
 - ৫.৫.৩ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ শব্দ সম্ভাৰ
- ৫.৬ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰভেদ
- ৫.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ৫.৮ অধিক জানিবলৈ
- ৫.৯ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ৫.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া ভাষাৰ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সৈতে পৰিচয় লাভ কৰিব
- মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ভাষাক্ষেত্ৰ, চাৰিসীমা আৰু ঐতিহাসিক পটভূমি সম্পৰ্কে জ্ঞাত হ'ব
- মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য আৰু শব্দসম্ভাৰৰ বিষয়ে খুলমূলকৈ জানিব পাৰিব
- মান্য অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ সম্পৰ্ক সন্দৰ্ভত ধাৰণা লাভ কৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ ঔপভাষিক অধ্যয়নৰ পৰিসৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।

৫.২ পৰিচয়

ইতিমধ্যে ইয়াৰ আগৰ চাৰিটা অধ্যায়ৰ মাজেদি আপুনি উপভাষাৰ ধাৰণা লাভ কৰাৰ লগতে কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে জানিলে। এই অধ্যায়টোত আপুনি মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে জানিব পাৰিব।

অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সন্দৰ্ভত অধ্যয়ন কৰা ভাষাতত্ত্ববিদসকলে অসমীয়া ভাষাৰ তিনিখন ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ চিনাক্ত কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰকেইখন হ'ল উজনি অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ, নামনি অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ আৰু মধ্য অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ। মধ্য অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰখন অসমৰ মানচিত্ৰৰ ঠিক মধ্য অংশত অৱস্থিত, সেয়েহে এই উপভাষাটোক মধ্য অসমৰ উপভাষা বুলি নামকৰণ কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টোত মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰা হৈছে।

৫.৩ মধ্য অসমৰ উপভাষা : চমু পৰিচয়

অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাসমূহৰ ভিতৰত খুব কম চৰ্চিত উপভাষাটোৱেই হৈছে মধ্য অসমৰ উপভাষা। ভাষাবিদ গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে সৰ্বপ্ৰথমে এই উপভাষাটোৰ অস্তিত্বৰ উমান দিয়ে আৰু ভাষাবিদ দীপঙ্কৰ মৰলে এই উপভাষাটোৰ স্বীকৃতি প্ৰদানত অৰিহনা যোগায়। ভাষাবিদ গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে তেওঁৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ *Structure of Assamese*ত অসমীয়া ভাষাৰ তিনিটা উপভাষাৰ কথা উল্লেখ কৰে। তেওঁ পূব অসমৰ বা উজনি অসমৰ উপভাষাটোৰ ধ্বনিতত্ত্ব আৰু ৰূপতত্ত্বৰ সূক্ষ্ম পৰ্যবেক্ষণৰ ভিত্তিত উপভাষাটোক দুটা ভাগত বিভাজিত কৰি পূৰ্বী আৰু কেন্দ্ৰীয় উপভাষা নাম দিয়ে। তেওঁৰ এনে বিভাজনৰ দ্বাৰা অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাক পূৰ্বী, পশ্চিমা আৰু কেন্দ্ৰীয় বা মধ্যৱৰ্তী শাখা এই তিনিটা নতুন ৰূপত সজায়। গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে উল্লেখ কৰা অসমীয়া ভাষাৰ কেন্দ্ৰীয় উপভাষা বা মধ্যৱৰ্তী শাখাটোৰ অধ্যয়ন আৰম্ভ হয় ১৯৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দত দীপঙ্কৰ মৰলৰ *Dialect Survey and Study of the Asamiya Dialects of Mayong in Central Assam* শীৰ্ষক গৱেষণা প্ৰকল্পটোৰ জৰিয়তে। এই মধ্যৱৰ্তী কেন্দ্ৰীয় শাখাটো মধ্য অসমৰ উপভাষা নামেৰে এক স্বতন্ত্ৰ উপভাষা ৰূপে স্বীকৃতি লাভ কৰে মৰলৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ *Asamiya Dialect: Contemporary Standard and Mayong* আৰু *The Study of the Asamiya Dialect of Centyral Assam* জৰিয়তে। মণিৰাম কলিতাৰ ডিমৰীয়া অঞ্চলৰ কথিত অসমীয়া শীৰ্ষক গৱেষণা গ্ৰন্থখনেও মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ স্থিতি সবল কৰি তোলে। পৰৱৰ্তী সময়ত বিভিন্ন গৱেষকে এই উপভাষাটোৰ বিভিন্ন আঞ্চলিক ৰূপৰ নানান দিশৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা কৰি উপভাষাটোৰ স্থিতি সুদৃঢ় কৰে।

গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰিছে এনেদৰে—
উত্তৰে দৰং জিলা, দক্ষিণপূবে মৰিগাঁও জিলা আৰু দক্ষিণ পশ্চিমে কামৰূপ জিলা। দীপঙ্কৰ মৰলে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰয়োগ ক্ষেত্ৰখনৰ সন্দৰ্ভত এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে—
মধ্য অসমীয়া উপভাষাৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰখন মূলতঃ নগাঁও আৰু মৰিগাঁও জিলাত। ইয়াৰ উপৰিও শোণিতপুৰ, দৰং, যোৰহাট আৰু গোলাঘাট জিলাৰ কোনো কোনো অঞ্চলতো দেখা যায়। ঔপভাষিক বৈশিষ্ট্যৰাজিলৈ চাই মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ চাৰিসীমা তলত দিয়া ধৰণে দেখুৱাব পাৰি—

পূবে - নগাঁও জিলাৰ পশ্চিম অংশ

পশ্চিমে - কামৰূপ মহানগৰ জিলাৰ পশ্চিম অংশ।

উত্তৰে - ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী আৰু দৰং জিলা।

দক্ষিণে - মেঘালয় ৰাজ্য আৰু কাৰ্বি আংলং জিলাৰ উত্তৰ অংশ।

উক্ত চাৰিসীমাৰ ভিতৰতে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ভাষিক ক্ষেত্ৰখন বিয়পি আছে। যদিও এই উপভাষাটোৰ আঞ্চলিক ৰূপ সন্দৰ্ভত সবিশেষ আলোচনা হোৱা নাই, তথাপি উপভাষাটোৰ কেইটিমান আঞ্চলিক ৰূপ চিনি উলিয়াব পাৰি। তেনে ক্ষেত্ৰত মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ আঞ্চলিক ৰূপৰ সংখ্যা হ'ব চাৰিটা। এই চাৰিটা আঞ্চলিক ৰূপ হ'ব ক্ৰমে—

- ১) সোণাপুৰ - ডিমৰীয়া আঞ্চলিক ৰূপ
- ২) মৰিগাঁও নগৰ তথা পাৰ্শ্বৱৰ্তী এলেকাৰ আঞ্চলিক ৰূপ।
- ৩) মায়ং অঞ্চলৰ আঞ্চলিক ৰূপ আৰু
- ৪) পূব নগাঁও-বহা ক্ষেত্ৰৰ আঞ্চলিক ৰূপ।

অৱশ্যে বৰ্তমানলৈ ভাষাবিজ্ঞানসন্মত ৰূপে প্ৰতিস্থা হোৱাকৈ এই আঞ্চলিক ৰূপবোৰৰ কোনো অধ্যয়ন হোৱা নাই। গতিকে, ভৱিষ্যতে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ আঞ্চলিক ৰূপৰ বেহৰূপ তথা সংখ্যাৰ পৰিৱৰ্তন নুই কৰিব নোৱাৰি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ চাৰিসীমা নিৰ্ধাৰণ কৰি
উপভাষাটোৰ অধ্যয়নৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক।
(১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৫.৪ মধ্য অসমৰ উপভাষা : ঐতিহাসিক পটভূমি

মধ্য অসমৰ প্ৰাচীন বুৰঞ্জী সম্পৰ্কে বৰ বেছি তথ্য পোৱা নাযায়। নগাঁৱৰ সাতো ৰজা, পাঁচো ৰজা আৰু দাঁতিয়লীয়া ৰজাসকলৰ যথকিঞ্চিৎ ইতিহাস আছে; সেয়েই মধ্য অসমৰ ইতিহাস বুলি ক'ব পাৰি। টোপাকুছিসহ বাৰপূজীয়া, সৰাগাঁও, খাইগড় আৰু মিকিৰ গাঁও পাঁচো ৰজাৰ অন্তৰ্গত আছিল। একেদৰে, তেতেলীয়া, কুমৈ, শুখনাগোগ, বঘৰা, ঘণ্ডা, কুমৈ-কছাৰী আৰু তৰণী-কলবাৰী সাতো ৰজাৰ অন্তৰ্গত আছিল। লগতে গোভা, চহৰী, নেলী, খলা, খৈৰাম আৰু ডিমৰুৰা এই ৰাজ্যকেইখনক দাঁতিয়লীয়া ৰাজ্য বুলি কোৱা হৈছিল। স্বৰ্গদেউ জয়ধ্বজ সিংহৰ দিনত কছাৰীয়ে আহোমৰ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰাত বঘৰা গাঁও সুৰক্ষা দিয়া, জাগী আৰু বহা চকী পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বহু আগৰে পৰা এই সৰু সৰু ৰাজ্যবোৰ আছিল বুলি তথ্য পোৱা গৈছে যদিও ইবোৰেৰে পূৰ্ণাঙ্গ ইতিহাস নিৰ্মাণ এতিয়ালৈ হোৱা নাই। কুমৈ ৰাজ বংশাৱলীৰ মতে আৰিমন্তৰ

পুত্ৰ মৃগাংকী আৰু মৃগাংকীৰ পুত্ৰ হৰিচন্দ্ৰই কুমদাঙ্গ পাহাৰৰ ওচৰত কুমৈ ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। পাচৌৰজাসকলৰ ভিতৰত টোপাকুছি ৰাজ্য আটাইতকৈ প্ৰাচীন। বুৰঞ্জীত টোপাকুছিৰ ৰজাৰ বিষয়ে সঘনাই পোৱা যায়। যি কি নহওঁক, এই ৰজাসকলে পূৰ্বৰ পৰাই ৰাজ্য চলাই আছিল যদিও সাতোৰজা পাঁচোৰজা নামেৰে চিহ্নিত হয় স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনৰ পৰাহে। সাতোৰজা আৰু পাঁচোৰজাৰ ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত নোহোৱা অন্য দুখন ৰাজ্য হ'ল নায়ং আৰু দন্দুৱা। দাঁতিয়লীয়া ৰাজ্যৰ ৰজাসমূহৰ ভিতৰত ৰজা জোঙাল বলহ আৰু ডিমৰুৱাৰ ৰজাসকলৰ কথা অন্য ৰজাসমূহতকৈ ইতিহাসৰ পৃষ্ঠাত অধিক পোৱা যায়। মধ্য অসমৰ ইতিহাসত এনেধৰণৰ সৰু বৰ একাধিক ৰাজ্য দেখিবলৈ পোৱা যায় যদিও এই ৰাজ্যবোৰৰ মাজত শত্ৰুতাতকৈ মৈত্ৰী আৰু সমিল মিল অধিক আছিল। ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু বাণিজ্যিক সহ-সম্বন্ধই এই অঞ্চলত শান্তি সম্প্ৰীতি বজাই ৰাখিছিল আৰু ইয়েই দীঘলীয়া পৰিক্ৰমাত ভাষিক সমতা স্থাপন কৰাত অৰিহণা যোগাইছিল বুলি ক'ব পাৰি।

সামাজিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিচাৰ কৰিলে দেখা যায় যে মধ্য অসম মূলতঃ মঙ্গোলীয় গোষ্ঠীৰ জনজাতীয় লোকৰ আৱাসভূমি। তিৱা, কাৰ্বি আৰু কিছুসংখ্যক বড়ো জনসমষ্টিৰ লোকৰ সৈতে অতীজৰে পৰা কোছ, কলিতা, ব্ৰাহ্মণ, কায়স্থ, কৈৱৰ্ত লোকে এই ভূখণ্ডত সহবাস কৰি আহিছে। আনহাতে, অসম বৃটিছৰ অধীনলৈ যোৱাৰ পিছত ক্ৰমান্বয়ে এই অঞ্চললৈ মৈমনসিঙীয়া বঙালী আৰু নেপালী লোকৰ প্ৰব্ৰজন হৈছে। অনুমান কৰিব পাৰি যে মধ্য যুগত অসমীয়া ভাষাই এই অঞ্চলত সংযোগী ভাষা ৰূপে ব্যৱহৃত হৈছিল আৰু টোপাশৰ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা বৈশিষ্ট্যৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিতও নোহোৱাকৈ থকা নাছিল। আনহাতে, পূৰ্বৰ উজনি অঞ্চলৰ আৰু পশ্চিমৰ নামনি অঞ্চলৰ অসমীয়া ভাষাৰ মাজতে অৱস্থান কৰা হেতুকে মধ্য অসমৰ অসমীয়া ভাষাটোৱে কম বেছি পৰিমাণে পূব আৰু পশ্চিম দুয়োটা অঞ্চলৰ ঔপভাষিক বৈশিষ্ট্যৰ মাজেৰেই বিকাশ লাভ কৰিছিল। সেয়েহে এই উপভাষাটোত দুয়োটা উপভাষাৰে আংশিক প্ৰভাৱ দৃশ্যমান। আনহাতে, অধিক ক্ষেত্ৰত তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষিক গোষ্ঠীৰ মুখত লালিত পালিত হোৱাত ভাষাটোৱে কেতবোৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্যও অৰ্জন কৰি মধ্য অসমৰ উপভাষা ৰূপে স্থিতি লাভ কৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : মধ্য অসমৰ উপভাষাটো গঢ়লৈ উঠাত ইয়াৰ ঐতিহাসিক পটভূমিৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক।

(১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৫.৫ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য

ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা হৈছে যে উজনি অসমৰ উপভাষা আৰু নামনি অসমৰ উপভাষাতকৈ মধ্য অসম অঞ্চলৰ অসমীয়া কথিত ৰূপটোত ভালেমান স্বকীয় বৈশিষ্ট্য বিৰাজমান

হোৱা হেতুকে ভালেমান ভাষাতত্ত্ববিদে মধ্য অসম অঞ্চলৰ অসমীয়া ভাষাটোক অসমীয়া ভাষাৰ এটা সুকীয়া উপভাষা ৰূপে মান্যতা প্ৰদান কৰিছে। বিশেষ কেতবোৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক-ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দসম্ভাৰগত বৈশিষ্ট্যই মধ্য অসমত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাটোক এক উপভাষা ৰূপে স্বীকৃতি পোৱাত সহায় কৰিছে। এই অনুচ্ছেদত মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দসম্ভাৰগত বিশেষ বৈশিষ্ট্যসমূহৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা হৈছে।

৫.৫.১ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা ছয়টা। উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিসমূহৰ ধ্বনিগুণ তলত দিয়া ধৰণৰ—

- ই : প্ৰান্তীয় উচ্চ বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
 এ' : প্ৰান্তীয় উচ্চমধ্য বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
 এ : প্ৰান্তীয় নিম্নমধ্য বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
 আ : কেন্দ্ৰীয় নিম্ন সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
 অ : পশ্চ নিম্ন সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
 উ : পশ্চ উচ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি

এই স্বৰধ্বনিসমূহ উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী তলত উল্লেখ কৰাৰ দৰে তালিকাভুক্ত কৰিব পাৰি—

	প্ৰান্তীয় বিবৃতৌষ্ঠ্য	কেন্দ্ৰীয় সংবৃতৌষ্ঠ্য	পশ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য
উচ্চ	ই		উ
উচ্চমধ্য	এ'		
নিম্নমধ্য	এ		
নিম্ন		আ	অ

মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰতিটো বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ শব্দৰ আদ্য, মধ্য আৰু অন্ত্য অৱস্থানত প্ৰয়োগ হয় যদিও প্ৰান্তীয় বিবৃতৌষ্ঠ্য উচ্চমধ্য স্বৰ এ' ৰ প্ৰয়োগৰ সীমাবদ্ধতা অধিক আৰু অন্ত্যস্থানত এই ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নাই।

এই বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিকেইটাৰ ওপৰি মধ্য অসমৰ উপভাষাত ভালেমান দ্বিস্বৰ আৰু ত্ৰিস্বৰৰ প্ৰয়োগ বিচাৰি পোৱা যায়। এনে কেতবোৰ দ্বিস্বৰ আৰু ত্ৰিস্বৰ তলত উদাহৰণসহ উল্লেখ কৰা হ'ল—

- অঅ : বঅযুণ
 আই : লাই
 আউ : গউ
 ইআ : সিআ
 ইঅ : জিঅলু

ইউ	:	চিউলি
এই	:	দেই
উআ	:	উআল
উই	:	ধুতুই
ইআই	:	বিআই
অআই	:	গআই ইত্যাদি।

মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সবাতোকৈ উল্লেখযোগ্য ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যটো হ'ল ইয়াত প্ৰতিটো স্বৰধ্বনিৰ একোটা দীৰ্ঘৰূপ পোৱা যায়। স্বৰধ্বনিৰ দৈৰ্ঘ্যতাৰ মূল কাৰণসমূহ বিশিষ্ট ভাষাতত্ত্ববিদ দীপক্ৰ মৰলে তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাইছে—

নিয়ম ১ : অসমীয়া ভাষা উৎপত্তি হোৱা সংস্কৃত সদৃশ ভাষাটোৰ দ্বিত্ব ধ্বনিসমূহ কেৱল মধ্য অসমৰ উপভাষাত লুপ্ত হয়। এই লুপ্ত হোৱা কাৰ্যৰ বাবে মূল শব্দৰ অনুরতী হ্রস্ব স্বৰধ্বনিটো দীৰ্ঘ স্বৰলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। যেনে—

সংস্কৃত শব্দ *মূৰ্ত্তি* ৰ অসমীয়াত উচ্চাৰণ *মূৰ্তি*। এই মূৰ্তি উচ্চাৰণটো মধ্য অসমৰ উপভাষাত হয়গৈ *মূঃতি* (: দীৰ্ঘতা বুজাইছে), অৰ্থাৎ *ম-উঃ-ত-ই*।

নিয়ম ২ : উৎস ভাষাত শব্দৰ মধ্য স্থানত ব্যঞ্জনধ্বনিৰ সৈতে সংযুক্ত হৈ প্ৰয়োগ হোৱা দ্বৌষ্ঠ্য অৰ্ধস্বৰ ৰ মধ্য অসমৰ উপভাষাত লুপ্ত হয় আৰু ফলস্বৰূপে অনুরতী হ্রস্বস্বৰ দীৰ্ঘলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। অন্যান্য অসমীয়া উপভাষাত ই দ্বিত্ব ব্যঞ্জনলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। যেনে—

সংস্কৃত শব্দ *ৰাড্ৰিক* ৰ অসমীয়াত উচ্চাৰণ *ৰিত্তিক*। এই ৰিত্তিক উচ্চাৰণটো মধ্য অসমৰ উপভাষাত হয়গৈ *ৰিঃতিক* (: দীৰ্ঘতা বুজাইছে), অৰ্থাৎ *ৰ-ইঃ-ত-ই-ক*।

নিয়ম ৩ : উৎস ভাষাত শব্দৰ মধ্য স্থানত ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ সৈতে সংযুক্ত হৈ প্ৰয়োগ হোৱা তালব্য অৰ্ধস্বৰ ধ্বনি য় মধ্য অসমৰ উপভাষাত লুপ্ত হয় আৰু তাৰ ফলস্বৰূপে অনুরতী হ্রস্বধ্বনি দীৰ্ঘলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। যেনে- সংস্কৃত *বাক্য* শব্দটোৰ অসমীয়া উচ্চাৰণ *বাইক্কা*। মধ্য অসমৰ উপভাষাত ই হয়গৈ *বাঃক*।

মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিৰ সংখ্যা বাইশটা। উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ ধ্বনিগুণ তলত দিয়া ধৰণৰ—

প	:	নিয়ত অঘোষ অল্পপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ফ	:	নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ব	:	নিয়ত ঘোষ অল্পপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ভ	:	নিয়ত ঘোষ মহাপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ত	:	নিয়ত অঘোষ অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জনধ্বনি
থ	:	নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জনধ্বনি

দ	ঃ	নিয়ত ঘোষ অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জনধ্বনি
ধ	ঃ	নিয়ত ঘোষ মহাপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জনধ্বনি
ক	ঃ	নিয়ত অঘোষ অল্পপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জনধ্বনি
খ	ঃ	নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জনধ্বনি
গ	ঃ	নিয়ত ঘোষ অল্পপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ঘ	ঃ	নিয়ত ঘোষ মহাপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ম	ঃ	নাসিক্য ঘোষ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
ন	ঃ	নাসিক্য দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জনধ্বনি
ঙ	ঃ	নাসিক্য পশ্চতালব্য ঘোষ ব্যঞ্জনধ্বনি
চ	ঃ	উষ্ম অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় অঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
জ	ঃ	উষ্ম অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
ঝ	ঃ	উষ্ম মহাপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
স	ঃ	উষ্ম অল্পপ্ৰাণ পশ্চতালব্য অঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
হ	ঃ	উষ্ম অল্পপ্ৰাণ কণ্ঠ্য ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
ৰ	ঃ	কম্পিত দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
ল	ঃ	পাৰ্শ্বিক দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি

উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী এই বিশিষ্ট ব্যঞ্জনসমূহৰ এখন তালিকা তলত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে—

	ঔষ্ঠ্য		দন্তমূলীয়		পশ্চতালব্য		কণ্ঠ্য	
	অঘোষ	ঘোষ	অঘোষ	ঘোষ	অঘোষ	ঘোষ	অঘোষ	ঘোষ
নিয়ত অল্পপ্ৰাণ	প	ব	ত	দ	ক	গ		
নিয়ত মহাপ্ৰাণ	ফ	ভ	থ	ধ	খ	ঘ		
নাসিক্য		ম		ন		ঙ		
উষ্ম			চ	জ ঝ	স			হ
কম্পিত				ৰ				
পাৰ্শ্বিক				ল				

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ : মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ ধ্বনিগুণ উল্লেখ কৰি তালিকাসহ দেখুৱাওক। (১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

মধ্য অসমৰ উপভাষাত ও বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি নহয় বাবে মূলৰ ও থকা শব্দ এই উপভাষাত প্ৰায় অ বা উ লৈ পৰিৱৰ্তন হোৱা দেখা পোৱা যায়। যেনে—

মান্য অসমীয়া ভাষা মধ্য অসমৰ উপভাষা

জোক	জুক
তামোল	তামুল
দোকান	দুকান
জোঁৱাই	জঙাই

মধ্য অসমৰ উপভাষাত কম্পিত দন্তমূলীয় ৰ ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগৰ সীমাবদ্ধতা অধিক। সেয়েহে, শব্দৰ মধ্য আৰু অন্তস্থানত এই ধ্বনি লোপ পায় আৰু পৰৱৰ্তী স্বৰধ্বনিটোহে উচ্চাৰিত হয় আৰু স্বৰধ্বনিটোৱে দৈৰ্ঘ্যতা লাভ কৰে। যেনে—

মান্য অসমীয়া ভাষা মধ্য অসমৰ উপভাষা

জ্বৰ	জঃ
এন্দুৰ	ইন্দুঃ
ৰবৰ	লবঃ

মধ্য অসমৰ উপভাষাত প্ৰায়ে মূল অসমীয়া শব্দৰ ৰ আৰু ন ব্যঞ্জনধ্বনি পাৰ্শ্বিক দন্তমূলীয় ল ব্যঞ্জনলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। যেনে—

মান্য অসমীয়া ভাষা মধ্য অসমৰ উপভাষা

নোম	লুম
নেজ	লেজ
জৰুৰ	জৰুল
নাঙল	লাঙল

মধ্য অসমৰ উপভাষাত স আৰু খ; খ আৰু হ; তথা জ আৰু চ ব্যঞ্জনৰ মাজত অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়। যেনে—

মান্য অসমীয়া ভাষা মধ্য অসমৰ উপভাষা

আখৰ	আখঃ আস
হিংসা	হিংখা হিংখা
মাজ	মাজ মাচ
যুঁজ	যুঁজ যুঁচ

৫.৫.২ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

মধ্য অসমৰ উপভাষাত বহুপ্ৰকাৰ শব্দসাধনগত উপসৰ্গ আৰু পৰসৰ্গৰ প্ৰচলন আছে। তলত তেনে কেতবোৰ সৰ্গৰ উদাহৰণ আগবঢ়োৱা হৈছে— অ - নিআই - অনিআই (অন্যায়)

আ- কাল - আকাল	(আকাল)
অনা-অসমীয়া- অনাঅসমীয়া	(অনাঅসমীয়া)
কু- বুদ্ধি - কুবুদ্ধি	(কুবুদ্ধি)
বে-ইমান - বেইমান	(বেইমান)
খেতি - অক - খেতিঅক	(খেতিয়ক)
বান্ধ - অন - বান্ধন	(বান্ধন)
নাচ - অনি - নাচনি	(নাচনি)
ক - অঙতা - কঙতা	(কঙতা)
কলা - অঃই - কালঃই	(কালৰী)
তেল - ইআ - তেলিআ	(তেলীয়া) ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাত বহুলভাৱে প্ৰচলিত অনুকাৰ আৰু অনুৰূপ শব্দবোৰ যৌগিক শব্দৰ অন্তৰ্ভুক্ত। এই শব্দবোৰ দুটা ৰূপৰ সংযোগত সৃষ্টি হয়। সদায় যোৰ পাতি ব্যৱহাৰ হয় কাৰণে এই শব্দবোৰক যুৰীয়া শব্দ বুলিও কোৱা হয়। মধ্য অসমৰ উপভাষাতো এনে ধৰণৰ ভালেমান অনুকাৰ-অনুৰূপ শব্দৰ প্ৰচলন থকা দেখা যায়। তলত তাৰ কেইটিমান উদাহৰণ উল্লেখ কৰা হৈছে—

কলকল	কুলকুল	কিটকিট	কুটকুট
কিচকিচ	কেলকেল	খটখট	কেনকেন
খিংখিং	গুণগুণ	গিজগিজ	টংটং
টনটন	মলমল	তিংবিঃ	মিজিংমাজাং
কলম-চলম	বাচ-চাচ	মাছ-চাছ	চাবি-তাবি ইত্যাদি।

মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সাধাৰণ নামপদসমূহক বিশেষ্য, সৰ্বনাম, বিশেষণ আৰু সংখ্যাবাচক শব্দ, এই চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। তলত প্ৰতি প্ৰকাৰ শব্দৰেই চমু আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

বিশেষ্য পদ : দৃষ্ট বা অদৃষ্ট, ইন্দ্ৰিয়গ্ৰাহ্য বা বহিৰ্ভূত, প্ৰাণী বা অপ্ৰাণীবাচক যিকোনো পদাৰ্থ বা ধাৰণাৰ নামেই বিশেষ্য। মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ বিশেষ্য পদসমূহ তলত উল্লেখ কৰাৰ দৰে শ্ৰেণীভুক্ত কৰিব পাৰি—

সাধাৰণ সংজ্ঞাবাচক বিশেষ্য : গঅউ (গৰু), ফুল, ৰাইজ (ৰাজ্য), গছ, বিদেশ (বিদেশ) আদি।

বিশেষ সংখ্যাবাচক বিশেষ্য : দন্দুআ, গুহাটী, কপিলী, পচতিয়া, কিঃষঃ আদি।

সমূহ বা সমষ্টিবাচক বিশেষ্য : সভা, সমাজ, কমিটি আদি।

বস্তুবাচক বিশেষ্য : মগ, চাবুন (চাবোন), ৰচি, চুলা (চোলা), গাখিঃ (গাখীৰ) আদি।

গুণবাচক বিশেষ্য : শান্তি, কষ্ট, মঅঃম (মৰম) আদি।

সৰ্বনাম পদ : বিশেষ্য পদৰ সলনি বহি পৰোক্ষভাৱে বিশেষ্য পদৰ কাৰ্য সম্পাদনা কৰা পদবোৰেই সৰ্বনাম পদ। মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সৰ্বনাম পদবোৰক তলত দিয়া ধৰণে সাতভাগত ভগাই আলোচনা কৰিব পাৰি—

ব্যক্তিবাচক সৰ্বনাম : মই, সিহঁত, তাই, সি, তেঁউ (তেওঁ) আদি।

নিৰ্দেশকবোধক সৰ্বনাম : ই, এই, সেংটো (সেইটো) আদি।

সকল্যবাচক সৰ্বনাম : সকলো, সব, এটাই আদি।

সম্বন্ধ বা সঙ্গতিবাচক সৰ্বনাম : যি, যেই আদি।

অনিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্বনাম : কুনু (কোনো), কুনুবা (কোনোবা), কিবা আদি।

প্ৰশ্নবোধক সৰ্বনাম : কুন (কোন), কিঅ (কিয়), কেনেকে (কেনেকৈ) আদি।

আত্মবাচক সৰ্বনাম : নিজ, আপুনা, আপুনি আদি।

বিশেষণ পদ : মধ্য অসমৰ উপভাষাত প্ৰচলন থকা বিশেষণবোৰক বিশেষ্যৰ বিশেষণ, ত্ৰিণ্যা বিশেষণ, বিশেষণীয় বিশেষণ আৰু সৰ্বনামীয় বিশেষণ এই চাৰি ভগাই ভগাই দেখুৱাব পাৰি—

বিশেষ্যৰ বিশেষণ : আকঃই ছুআলী (আকৰী ছোৱালী), ডেকা ল'আ (ডেকা ল'ৰা), দীঘল বাঁহ আদি।

ত্ৰিণ্যা বিশেষণ : বেগাই, এনেকে, ভালকে, সুনকালে (সোনকালে) আদি।

বিশেষণীয় বিশেষণ : বঃ সঃউ (বৰ সৰু), ইমান ধুনীয়া, বেচি বঙা আদি।

সৰ্বনামীয় বিশেষণ : সি বেঙা, আপুনি ভাল আদি।

মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশেষণৰ তুলনা বুজাবলৈ হ'লে যাৰ লগত তুলনা কৰা হয় সেই প্ৰাণীবাচক বা অপ্ৰাণীবাচক শব্দটোৰ অধিকৰণ কাৰকৰ ৰূপৰ পিছত -কে বা কই প্ৰত্যয় যোগ দি তাৰ পিছত বিশেষণটো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

তুতকে মুঃ বেছি ধাঃ (তোতকৈ মোৰ অধিক ধাৰ)

ৰামতকে মধু বেছি অকজং (ৰামকতৈ মধু অধিক খঙাল) আদি।

কেতিয়াবা তুলনীয় ৰূপটোৰ পিছত -কউ যোগ দিও তুলনা বুজোৱা হয়। যেনে—

বাইড ছাঃতকেউ ভাল (বাইডেউ ছাৰতকৈও ভাল)

তুমি মুতকেউ উতিয়া (তুমি মোতকৈও এলেছা) আদি।

বহুতৰ মাজত তুলনা কৰি এটাৰ উৎকৰ্ষ বা অপকৰ্ষ বুজাবলৈ সকলু (সকলো) আৰু আটাই সব শব্দগুচ্ছৰ অধিকৰণ ৰূপৰ পিছত -কে আৰু কেতিয়াবা সব শব্দত -সে যোগ দি বিশেষণটো পিছত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তুলনীয় ৰূপটো অধিকৰণ কাৰকৰ ৰূপটোৰ আগতো বহে বা পিছতো বহে। যেনে—

নেতাগিলা সকলুতকে বদমাছ (নেতাবোৰ সকলোতকৈ ধূৰ্ত)

সকলুতকে দিগন্ত ধনী (সকলোতকৈ দিগন্ত ধনী)

সি সবতকে উতিয়া (সি আটাইতকৈ এলেছবা) আদি।

অব্যয় পদ : বাক্যত ব্যৱহৃত যিবোৰ পদৰ কোনো অৱস্থাতে ৰূপৰ পৰিৱৰ্তন নহয় বা ক্ষয় নহয় তেনেবোৰ পদকে অব্যয় পদ বুলি কোৱা হয়। অব্যয় পদবোৰ কাৰক, পুৰুষ, বচন, লিঙ্গ ইত্যাদি অনুযায়ী ৰূপ নহয়। অৰ্থৰ দিশৰ পৰা মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ অব্যয় পদবোৰক সাতোটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। এই ভাগসমূহ হ'ল—

সংযোজক অব্যয় : আউ (আৰু), বাবে, তেনেহলি (তেনেহ'লে) আদি।

পৃথকবোধক অব্যয় : নহলিবা (নহ'লেনো), কিন্তু, তথাপি আদি।

সন্দেহবোধক অব্যয় : না, হবলে (হ'বলা), চাগে আদি।

ভাববোধক অব্যয় : উহ, ইঁহ, ইচ্ আদি।

সম্বোধনবোধক অব্যয় : হেআ, অ, অই আদি।

প্ৰশ্নবোধক অব্যয় : কি, বুলে (বোলে) আদি।

সমিধানবোধক অব্যয় : অ, উঁ, হই আদি।

বচন : মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশেষ্য, সৰ্বনাম, সংখ্যাবাচক শব্দ আৰু বিশেষণ নামপদৰ বচন পোৱা যায়। এই বচন দুই প্ৰকাৰৰ— একবচন আৰু বহুবচন। মধ্য অসমৰ উপভাষাত কিছুমান সৰ্বনাম আৰু বিশেষ্য পদৰ একবচন আৰু বহুবচন ৰূপৰ বাদে এক প্ৰকাৰ বচন নিৰপেক্ষ ৰূপ পোৱা যায়। যেনে—

	একবচন	বহুবচন	বচন নিৰপেক্ষ ৰূপ	
বিশেষ্য :	লআজন	লআহঁত	লআ	(ল'ৰা)
	কামিলাটু	কামিলাবুঃ	কামিলা	(কামিলা)
সৰ্বনাম :	সিটু	সিবুঃ	সি	(সি)
	কুনখন	কুনবুঃ	কুন	(কোন)

মধ্য অসমৰ উপভাষাত কেইবা প্ৰকাৰেও বচন নিৰ্ণয় কৰা হয়। এই উপায়বোৰ হ'ল—

ক) কেৱল সংজ্ঞাবাচক বিশেষ্য তথা ব্যক্তিবচক আৰু নিৰ্দেশবোধক সৰ্বনামৰ স্বতন্ত্র প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা—

মই পহিছো (মই পঢ়িছোঁ)

তুমি খাইছা

ৰাম ঘৰত নাই (ৰাম ঘৰত নাই)

সি নাজানে আদি।

খ) এক সংখ্যা শব্দৰ এ- ৰ লগত -জন, -খন, -পাট আদি নিৰ্দিষ্টতা বাচক প্ৰত্যয় যোগ কৰি নামপদৰ আগত বা পাছত ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰা—

এমাহ

এদিন

এবাঃ (এবাৰ)

এপাল আদি।

গ) বচন নিৰপেক্ষ ৰূপৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাচক সৰ্গ যোগৰ দ্বাৰা—

মানুহটু (মানুহটো)

কুকুংটু (কুকুৰটো)

ছুরালীজনী (ছোৱালীজনী)

ঘ) পতি বা পত্নেক শব্দৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাচক প্ৰত্যয় যোগ কৰি নামপদৰ আগত বা পাছত বাৰহাৰৰ দ্বাৰা—

পতিজন(প্ৰতিজন)

পত্নেকখন (প্ৰত্যেকখন)

পত্নেকজন (প্ৰত্যেকজন)

ঙ) বিভিন্ন ধৰণৰ বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় সংযোগৰ দ্বাৰা মধ্য অসমৰ উপভাষাত বহুবচনৰ ধাৰণা আৰোপ কৰা হয়। যেনে—

প্ৰত্যয়	মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া
-বুঃ	মানুহবুঃ জম্বুবুঃ	বোৰ
-বিলাক	চটাবিলাক গঃউবিলাক	বিলাক
-হঁত	লআহঁত সিহঁত	হঁত
-গিলা	এগিলা পুৱালীগিলা	—
-সপা	কাপুঃসপা পাণসপা	সোপা
-জাক	চআইজাক ছুরালীজাক	জাক আদি।

বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয়ৰ ওপৰিও বহুবচনাত্মক বিশেষণ, সংখ্যাচক শব্দৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাচক প্ৰত্যয়ৰ সংযোগ তথা বিভিন্ন পদৰ পুনৰুক্তিৰ দ্বাৰাও মধ্য অসমৰ উপভাষাত বহুবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। যেনে—

বহুবচনাত্মক বিশেষণ : বহুত মানুহ

ঢেঃ মাছ

কিছুমান কথা আদি।

সংখ্যাচক শব্দৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাচক প্ৰত্যয়ৰ সংযোগ—

তিনিডাল কাঠ
দচটা ফুল
চাঃইজন বন্ধু আদি।

বিভিন্ন পদৰ পুনৰুক্তি—

ঘএ ঘএ
পকা পকা
দম দম আদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ : মধ্য অসমৰ উপভাষাত বচন কেইটা? বচন কিদৰে
নিৰ্ধাৰণ কৰা হয় আলোচনা কৰক। (১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

লিঙ্গ : মধ্য অসমৰ উপভাষাত নামপদৰ লিঙ্গক পুংলিঙ্গ আৰু স্ত্ৰীলিঙ্গ এই
দুভাগত ভগাব পাৰি। আনহাতে কিছুমান ৰূপ লিঙ্গ নিৰপেক্ষ ৰূপে ব্যৱহৃত হয়। এই
উপভাষাত লিঙ্গ নিৰ্ণয় কৰা পদ্ধতিসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ক) পুৰুষ আৰু স্ত্ৰীৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা ভিন্ন শব্দৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা—

পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ
ককা	আইতা
ডেকা	গাভঃউ
বঃ	কইনা

খ) লিঙ্গ নিৰপেক্ষ ৰূপৰ আগত মতা - মাইকী বুজোৱা শব্দৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা—

পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ
মতা হাঁহ	মাইকী হাঁহ
মতা ঘুঁতা	মাইকী ঘুঁতা
মতা মুংগী	মাইকী মুংগী

গ) লিঙ্গ নিৰপেক্ষ ৰূপৰ পিছত -টু, -জন, -জনী প্ৰত্যয় সংযোগৰ দ্বাৰা—

পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ
গঅউটু	গঅউজনী
ছাগলটু	ছাগলীজনী
পুৱালীটু	পুৱালীজনী

ঘ) মধ্য অসমৰ উপভাষাত কেইবাটাও স্ত্ৰীপ্ৰত্যয় আছে। এই প্ৰত্যয়বোৰৰ প্ৰয়োগ
কৰিও স্ত্ৰীলিঙ্গ নিৰ্ণয় কৰা হয়। যেনে—

	পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ
-ই	বুংহা	বুংহী
	কুমাং	কুমাংই
-নি	বংআ	বংআনী
	গিহস্ত	গিহস্তনী
-ইনি	যখ	যখনী
	পাপ	পাপিনী
-অনি	বঙাল	বঙালনী
	নাপিত	নাপিতনী
-উনী	ডুম	ডুমুনী
	চুং	চুংউনী আদি।

নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় : মধ্য অসমৰ উপভাষাত ভালেমান নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ আছে। তলত এই প্ৰত্যয়সমূহৰ কিছুমান উদাহৰণ দাঙি ধৰা হৈছে—

-টু	ঘটটু
	বগুলাটু
-খন	পাতখন
	ফলিখন
-খান	তিহিতাখান
	বিতলিখান
-চকল	আমচকল
	মাছচকল
-হালি	এহালি
	কেইহালি
-থআ	এইথআ
	আলহিথআ
-ডাল	ভালডাল
	চেপেটাডাল
-খিনি	চজনাখিনি
	ধানখিনি
-মুঠি	চাউলমুঠি
	ভেনজাৰিমুঠি
-লেচা	সুতালেচা
	পাঁচলেচা

-জন কুনজন
বঃজন
-জনী চেউঃইজনী
সেইজনী আদি।

কাৰক আৰু শব্দবিভক্তি : মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিভিন্ন পদৰ ক্ৰিয়াৰ সৈতে সমন্বয় স্থাপনৰ বাবে কেতবোৰ বিভক্তি আৰু অনুপদৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এই বিভক্তিসমূহ কিছুমান মান্য অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে একে আৰু কিছুমান সামান্য ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তনৰ মাজেৰে ব্যৱহৃত হয়। অনুপদৰ ক্ষেত্ৰতো একেই কথা প্ৰযোজ্য। মধ্য অসমৰ উপভাষাত ব্যৱহৃত প্ৰতিটো কাৰক বিভক্তিৰ তলত উদাহৰণ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

কৰ্তা কাৰক : যি কৰে বা হয় সিয়েই কৰ্তা। মধ্য অসমৰ উপভাষাত কৰ্তা কাৰকত প্ৰথমা বিভক্তি -এ আৰু শূন্য বিভক্তি যোগ হয়। স্থান বিশেষে -এ ৰ তিৰ্যক ৰূপ -ই যোগ হয়। যেনে—

সি গল।
চআইজনী মঃইল।
সিহঁতে খালে। আদি।

কৰ্ম কাৰক : যাৰ ওপৰত ক্ৰিয়া হয় অথবা ক্ৰিয়াৰ ব্যাপ্য বা ইঙ্গিত, তাকেই কৰ্ম কাৰক বোলে। এই উপভাষাত কৰ্ম কাৰকত দ্বিতীয়া বিভক্তি -কত আৰু শূন্য বিভক্তি যোগ হয়। যেনে—

সি ভাত খালা।
ৰামক পাতখান দে।
মুক নিবিনা। আদি।

কৰণ কাৰক : ক্ৰিয়া নিষ্পত্তিৰ সৰ্বপ্ৰধান উপায়ে হ'ল কৰণ কাৰক। অৰ্থাৎ যাৰ বা যিহৰ দ্বাৰাই কৰ্তাই ক্ৰিয়া সম্পন্ন কৰে, সেইটোৱেই কৰণ কাৰক। এই উপভাষাত কৰণ কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ -এ আৰু কেতিয়াবা -এদি বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। কেতিয়াবা কোনো বিভক্তি যোগ নকৰাকৈ সতে, দাতা আৰু হতুআই অনুপদ যোগ দিও কৰণ কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। যেনে—

হাতেএ টান।
আমটু কটাইএ কাট।
কিহেঃ কইলি।
হাতেদি ভাঙ।
কাঃ সতে যাং।
তা দাতা সুধিলং।
জুতি হতুৱাই খবঃটু পঠালুং। আদি।

নিমিত্ত কাৰক : উদ্দেশ্য, লক্ষ্য, দিশ, নিমিত্ত আদি অৰ্থত ক্ৰিয়াৰ লগত যিবোৰ শব্দৰ সম্পৰ্ক ঘটে, সেইবোৰেই নিমিত্ত কাৰক। মধ্য অসমৰ উপভাষাত নিমিত্ত কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ চতুৰ্থী বিভক্তি ৰূপে -লে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তদুপৰি দ্বিতীয়া বিভক্তি -ক আৰু সপ্তমী -ত ব্যৱহাৰ কৰিও নিমিত্ত কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। যেনে—

ঘঃঅলে কিত্তিআ যাবি।

তালে কিমান দুঃ।

তাঃ তাক যাং ৰ।

ঘঃক গইছিলং।

অপাদান কাৰক : যাৰ পৰা বা যিহৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা, আৰম্ভ হোৱা বা নিৰন্ত হোৱা, ভয় খোৱা, ৰক্ষা পোৱা, আঁতৰ হোৱা বুজায়, তাক অপাদান কাৰক বোলে। মধ্য অসমৰ উপভাষাত অপাদান কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ -পাই, -পে আৰু -পআ অনুপদ যোগ কৰা হয়। উল্লেখযোগ্য যে এই উপভাষাত অপাদান কাৰক বুজাবলৈ কোনো বিভক্তি ব্যৱহাৰ কৰা নহয়। উদাহৰণ—

মই বজাঃপে আনিলং।

জেগাখিনি কঃপাই আঃস্ত হইছি।

তুঃপআ নাপালং দেই। আদি।

অধিকৰণ কাৰক : স্থান, কাল আৰু পাত্ৰ যিহৰ আধাৰ বা আশ্ৰয়ত ক্ৰিয়া সম্পাদিত হয় সিয়েই অধিকৰণ কাৰক। এই উপভাষাত অধিকৰণ কাৰকৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ -ত বিবক্তি প্ৰয়োগ কৰা হয়। বাক্য বিশেষে -এ আৰু শূন্য বিভক্তিবো প্ৰয়োগ কৰা হয়। যেনে—

সি চাঃইআলিত আছে।

দুকানে দুকানে ফুই থাক।

যুৱা বহঃ আহিছিল। আদি।

ক্ৰিয়াপদ : ক্ৰিয়া সব্যয় পদৰ এটি ভাগ। কোনো কাম কৰা, হোৱা, ঘটাবুজোৱা পদবোৰকে ক্ৰিয়াপদ বুলি কোৱা হয়। ক্ৰিয়াৰ মূলক ধাতু বুলি কোৱা হয়। মধ্য অসমৰ উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা ধাতুবোৰক মৌলিক ধাতু, সাধিত বা গৌণ ধাতু আৰু যৌগিক বা সংযুক্ত ধাতু এইকেইটা ভাগত ভগাব পাৰি। তলত মধ্য অসমৰ উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা কেতবোৰ ধাতুৰ নমুনা পৰিচয়ৰ বাবে উল্লেখ কৰা হৈছে।

মৌলিক ধাতু :	দেখ	বল	শুম	ফাল	থ	গা
	দে	কত	ল	কান্দ	হাঁহ	নাচ
	ধু	মঃ	জল	পলা	ক	চতা আদি।

সাধিত ধাতু : নচুৰা শুনা দেখা গঅমা পাচুৰা পেনপেনা
 কেলকেলা ফচফুচা পেকপেকা দপদপা আদি।
 যৌগিক ধাতু : লগ ধ গালি পা টানি আন
 শেষ ক মাই পেলা কাষঃ হ আদি।

ক্রিয়া পদ গঠন কৰিবলৈ ধাতুৰ পিছত পুৰুষ, কাল আৰু ভাৱ অনুযায়ী বিভিন্ন বিভক্তি যোগ দিয়া হয়। এই বিভক্তিসমূহক ক্রিয়াবিভক্তি বোলে। মধ্য অসমৰ উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা ক্রিয়াবিভক্তিসমূহ চিনাক্তকৰণৰ বাবে তলত তালিকা এখন কৰি দেখুৱা হৈছে।

কাল	ভাব	কালবাচক প্রত্যয়	পুৰুষবাচক বিভক্তি			
			প্রথম	দ্বিতীয়		তৃতীয়
				তুচ্ছ	মান্য	
	অনুজ্ঞা			শূন্য	-অ	-অক -উক
নিত্য বৰ্তমান			-উঁ -অং	-অ	-আ	-এ
স্বৰূপ বৰ্তমান		ইছ	-উঁ -অং	-অ -আ	-আ	-এ -আ
সাধাৰণ অতীত		-ইল -ল	-উঁ -অং	-ই	-আ	-আ শূন্য
অপূৰ্ণ অতীত		-হছ -ইল	-উঁ -অং	-ই	-আ	শূন্য
ভৱিষ্যত		ইব	-ম	-ই	-আ	-অ

৫.৫.৩ মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ শব্দসম্ভাৰ

কোনো এটা ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তি প্ৰধানকৈ নিৰ্ভৰ কৰে ভাষাটোৰ শব্দ ভাণ্ডাৰৰ ওপৰত। অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত সকলো শব্দকে সামৰি পূৰ্ণাঙ্গ সংগ্ৰহ এটা এতিয়ালৈ প্ৰকাশ হোৱা নাই। সেয়েহে, অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকৃত শব্দৰ সংখ্যা নিৰ্ধাৰণ কৰিব পৰা নাযায়। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাবোৰৰ ক্ষেত্ৰতো একেটা কথাই প্ৰযোজ্য। মান্য অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত প্ৰায়ভাগ শব্দই উপভাষাসমূহতো ব্যৱহাৰ হয় যদিও উপভাষা ভেদে কম বেছি পৰিমাণে এই শব্দবোৰৰ উচ্চাৰণ বিকৃতি ঘটা দেখা যায়। উচ্চাৰণ বিকৃতিৰ ফলত উপভাষাসমূহত তৎসম শব্দবোৰে অৰ্ধতৎসম ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছে। আনহাতে, উপভাষাসমূহত মান্য ভাষাটোত নথকা বা লিখিত ৰূপত প্ৰয়োগ নোহোৱা বহুতো স্বকীয় শব্দ থাকে বিবোৰে উপভাষাটোক বিশিষ্টতা প্ৰদান কৰি মান্য ভাষাটোৰ পৰা উপভাষাটোক পৃথক কৰে। মধ্য অসমৰ উপভাষাতো কেতবোৰ স্বকীয় শব্দ আছে যিবোৰৰ ব্যৱহাৰ মান্য অসমীয়া ভাষাত দেখা পোৱা নাযায়। তলত বিষয় অনুসাৰে এনে কিছুমান শব্দৰ উদাহৰণ আগবঢ়োৱা হৈছে।

সম্বন্ধসূচক শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
জঙাই	জোঁৱাই
আটা	ককাইদেউতা
বংগিঃ	জেঠেৰী
ঘঃজিয়া	ঘৰজোঁৱাই
জীয়াচলি	জীয়ৰি ছোৱালী
বিএই	বিয়ে
মাছই	মাহী
কামলা	চাকৰ
চেঙেআ	ডেকা ল'ৰা
মমইয়া	মাউৰা
বাইদ	বাইদেউ
পাপা	দেউতা
শুনালী	খুলশালী
অঙ্গ প্ৰত্যঙ্গ সম্পৰ্কীয় শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
কাহলতি	কাষলতি
কিলাকনি	কিলাকুটি
গলধনা	গলধন
গেঃউআ	গোৰোহা
ধুতুই	থুঁতৰি
কেঁয়া আউলি	কিনা আঙুলি
মাথা	মূৰ
লেয়াহাত	বাওঁহাত
লুম	নোম
কতি	পোকৰ
পক্ষী সম্পৰ্কীয় শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
কাউঃ	কাউৰী
ঘঃচিংকা	ঘৰচিৰিকা
মাছলংকা	মাছৰকা
যমটকলা	বৰটোকোলা

শালিকা	শালিকী
তেমতিউ	ফেঁচা
কুপতি	কপৌ
শাক পাচলি সম্পৰ্কীয় শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
কলফুল	কলডিল
তিত্কেংলা	তিতাকেৰেলা
নেওঁথনি	মাটি কাদুৰী
তেলভকুৱা	জিলমিল
গাজ	খৰিচা
ফঃফইয়া জলকীয়া	ভোত জলকীয়া
মমাদা	মৰাণ আদা

গছ-গছনি, ফুল, ফল-মূল সম্পৰ্কীয় শব্দ

মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
গেফ্কা	নাৰ্জি
দঃইআ	জবা
কঅবি	কৰবি
কাঠিফুল	নয়নতৰা
লইটেঙা	পৰামলখি
পিচফল	নৰাবগৰি
কতিকমলা	গৰুশিচ
তিহঁ	তিয়ঁহ
ভেনজাই	নৰসিংহ
চজনকাটা	বনগুটি
ভেটেৰা	বঙালি এৰা
মচকুঃই	নুনি
মইনগছ	কোটকৰা
পটা	মৰাপাট

জীৱ জন্তু সম্পৰ্কীয় শব্দ

মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
এঃআল	দৰখ
লেজ	নেজ

বআহ	গাহৰি
চেঙুই	চেঁউৰী
গঁহ	গঁড়
গালুৱা	নাকি
পোক পতঙ্গ সম্পৰ্কীয় শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
চকুই	পখিলা
অকণি	ওকণি
কেনজুলিকা	কুমজেলেকুৱা
জনাৰুপিপআ	জোনাকী পৰুৱা
ভঙআ	ভেঁমোৰা
কেউন্দা	কেৰেলুৱা
মাছ সৰীসৃপ সম্পৰ্কীয় শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
ৰৌমণি	সৰু ৰৌ
তেঙেআ	শিঙৰা
শলতেঙেআ	শলঠাৰি
নিচিলা	মিচামাছ
ভকুৱা	বাহু
জীয়ালু	শিঙিমাছ
লেতেকা বৰালি	বৰালি চিতিকা
কুৱাইটেপা	কাৰৈটিলা
হলিহনা	খলিহনা
তুই	তৰা
ফলিয়া	কান্দুলি
খাদ্য বস্তু সম্পৰ্কীয় শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
খুদি চাউল	খুদ চাউল
ককুআ ভাত	পঁইতা ভাত
খাইতেল	মিঠাতেল
মিঠাই	গুৰ
বেহাং	সৰিয়হ
নেউখনি	মাটিকাৰুৰি

বুকাচাউল	কোমল চাউল
ফালি	গামোচা
বালিচ	গাৰু
তিহিতা	চাদৰ
অন্যান্য শব্দ	
মধ্য অসমৰ উপভাষা	মান্য অসমীয়া ভাষা
উটিয়া	এলেছৰা
দং	নিজৰা
দুৰাগংইয়া	দুৰাৰদলি
কাথি	পিৰালি
এহালি	এগণ্ডা
এদাং	আধা মোন
লংউ	এচাৰি
বংই	ওখ ঠাই
অকজং	অবুজন
অকচিটি	অকণমান
এতেইয়া	বঁকা
তুংচি	চৰ্ৰ তলৰ ছাঁই
চিপিয়া	কৃপণ
ভেদেলা	অজনা
খদঙা	অকৰ্মণ্য
গঙুৱা	খঙাল
ঘেঙা	সেঙুন
হাঠা	হেতা
অউজঙলীয়া	লেঠা উলিয়াই থকা
আদেমেদে	নেৰানেপেৰা
জুপজাপ	মুঠ
লুহিয়া	কেৰাহী
চঅগ	বজ্ৰপাত
বঠি	মৈদা
থথা	খোনা
সলুৱা	টুটকীয়া
জংকট	বেমেজালি

নাদ	কুঁৱা
ঘুম্টি	টোপনি
আটাহ	চিঞৰ ইত্যাদি।

৫.৬ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰভেদ

১) মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা ছয়টা। এই ধ্বনিৰকেইটা হ'ল - অ আ ই উ এ আৰু এ'। আনহাতে, মান্য অসমীয়া ভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা আঠটা। মান্য অসমীয়া ভাষাত থকা নিম্নমধ্য সংবৃত্তৌষ্ঠ্য অ' আৰু উচ্চমধ্য সংবৃত্তৌষ্ঠ্য ও বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি দুটা মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশিষ্ট নহয়।

২) মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ সংখ্যা বাইশটা। আনহাতে, মান্য অসমীয়া ভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ সংখ্যা একৈশটা। মধ্য অসমৰ উপভাষাত দন্তমূলীয় উথু বা ধ্বনিটো বিশিষ্ট ধ্বনিৰ মৰ্যাদাপ্ৰাপ্ত।

৩) মধ্য অসমৰ উপভাষাত দন্তমূলীয় কম্পিত ৰ ধ্বনিটোৰ প্ৰয়োগৰ সীমাবদ্ধতা অধিক। এই ধ্বনিটো শব্দৰ মধ্য আৰু অন্ত্য স্থানত প্ৰয়োগ নহয়। মান্য অসমীয়া ভাষাত ৰ ধ্বনিটোৰ প্ৰয়োগৰ সীমাবদ্ধতা কম আৰু শব্দৰ তিনিও স্থানতে ইয়াৰ প্ৰয়োগ বিচাৰি পোৱা যায়।

৪) মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হ'ল ইয়াৰ প্ৰতিটো স্বৰধ্বনিৰে একোটাকৈ দীৰ্ঘৰূপ পোৱা যায়। আনহাতে, মান্য অসমীয়া ভাষা বা অসমীয়া ভাষাৰ কোনো অন্য উপভাষাত এই বৈশিষ্ট্য বিচাৰি পোৱা নাযায়।

৫) মধ্য অসমৰ উপভাষাত শ্বাসাঘাত প্ৰথম বা দ্বিতীয় অক্ষৰত পৰে। মান্য অসমীয়া ভাষাত শ্বাসাঘাত উপধা অক্ষৰত পৰে।

৬) মধ্য অসমৰ উপভাষাত চ আৰু জ; স আৰু হ; স আৰু খ ৰ মাজত অয়ত বিকল্প প্ৰয়োগ দেখা পোৱা যায়, কিন্তু মান্য অসমীয়া ভাষাত এই প্ৰয়োগ অনুপস্থিত।

৭) মান্য অসমীয়া ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হৈছে সন্ম্বন্ধবাচক পুৰুষবাচক বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ। মধ্য অসমৰ উপভাষাত পুৰুষবাচক বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ তেনেই সীমিত। কেৱল তৃতীয় পুৰুষত -এক বা -ক বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ দেখা পোৱা যায়।

৮) মান্য অসমীয়া ভাষাতকৈ মধ্য অসমৰ উপভাষাত ব্যৱহৃত বিভিন্ন ৰূপ বা প্ৰত্যয়সমূহ ভালেমান ক্ষেত্ৰত পৃথক। সৰ্বনামৰ ৰূপ, বিশেষণ বা বিশেষণৰ তুলনা বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা ৰূপসমূহ মান্য অসমীয়াতকৈ কিছু সুকীয়া।

৯) মধ্য অসমৰ উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা অধিকাংশ কাৰক বিভক্তিৰ ৰূপবোৰ মান্য অসমীয়া ভাষাতকৈ কিছু ভিন্ন আৰু সংখ্যাৰ ফালৰ পৰাও কম।

১০) ক্ৰিয়াৰূপৰ ক্ষেত্ৰতো দেখা যায় যে মধ্য অসমৰ উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা অধিকাংশ ক্ৰিয়াবিভক্তি মান্য অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰিয়াবিভক্তিতকৈ কিছু বেলেগ।

১১) শব্দসম্ভাৰলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা পোৱা যায় যে মধ্য অসমৰ উপভাষাত এনে ভালেমান শব্দৰ প্ৰয়োগ আছে যিবোৰ মান্য অসমীয়া ভাষাত পাবলৈ নাই।

১২) মধ্য অসমৰ উপভাষাত মান্য অসমীয়া ভাষাতকৈ অৰ্ধতৎসম শব্দৰ প্ৰয়োগ অধিক। একেদৰে মান্য অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা ভালেমান তৎসম শব্দৰ ব্যৱহাৰ মধ্য অসমৰ উপভাষাত বিচাৰি পোৱা নাযায়।

৫.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সন্দৰ্ভত অধ্যয়ন কৰা ভাষাতত্ত্ববিদসকলে অসমীয়া ভাষাৰ তিনিখন ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ চিনাক্ত কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰকেইখন হ'ল উজনি অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ, নামনি অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ আৰু মধ্য অসমৰ ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ।
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাসমূহৰ ভিতৰত খুব কম চৰ্চিত উপভাষাটোৱেই হৈছে মধ্য অসমৰ উপভাষা। গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে সৰ্বপ্ৰথমে এই উপভাষাটোৰ অস্তিত্বৰ উমান দিয়ে আৰু দীপঙ্কৰ মৰলে এই উপভাষাটোৰ স্বীকৃতি প্ৰদানত অৰিহনা যোগায়।
- মধ্য অসমৰ উপভাষাটো মূলতঃ নগাঁও মৰিগাঁও জিলা জুৰি বিয়পি আছে।
- মধ্য অসমৰ প্ৰাচীন বুৰঞ্জী সম্পৰ্কে বৰ বেছি তথ্য পোৱা নাযায়। নগাঁৱৰ সাতো বজা, পাঁচো বজা আৰু দাঁতিয়লীয়া বজাসকলৰ যৎকিঞ্চিৎ ইতিহাস আছে সেয়েই মধ্য অসমৰ ইতিহাস বুলি ক'ব পাৰি।
- পূবৰ উজনি অঞ্চলৰ আৰু পশ্চিমৰ নামনি অঞ্চলৰ অসমীয়া ভাষাৰ মাজতে অৱস্থান কৰা হেতুকে মধ্য অসমৰ উপভাষাটোত কম বেছি পৰিমাণে দুয়োটা উপভাষাৰে আংশিক বৈশিষ্ট্য বিচাৰি পোৱা যায়।
- মধ্য অসমৰ উপভাষাটোত ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দসম্ভাৰগত নিজস্ব বৈশিষ্ট্য বিচাৰি পোৱা যায় যদিও বাক্যৰ গঠনগত দিশত মান্য অসমীয়া বা অন্যান্য উপভাষাৰ লগত কোনো পাৰ্থক্য নাই।

৫.৮ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) কলিতা, মণিৰাম (২০০৭) : ডিমৰীয়া অঞ্চলৰ উপভাষা : অসমীয়া ভাষাৰ এটি আঞ্চলিক ৰূপৰ বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন, অপ্রকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।

- ২) কাকতি, বাণীকান্ত (১৯৯৬) : অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশ, অনু. বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা। বৰপেটা সাহিত্য সভাৰ হৈ বাণী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী।
- ৩) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰ নাথ (২০০৪) : অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা, গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৪) গোস্বামী, গোলোক চন্দ্ৰ (১৯৯২) : ভাষা ভাষণিকা, গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ৫) দেউৰী মনেশ্বৰ (১৯৯৪) : মৰিগাঁও জিলাৰ লোকসংস্কৃতি। আদৰণি সমিতি, যাঠিতম্ অসম সাহিত্য সভা, মৰিগাঁও।
- ৬) নাথ, জীৱকান্ত (২০১৩) : মায়ঙীয়া উপভাষা, মৰিগাঁও : শ্বাস্বত প্ৰকাশন।
- ৭) পাটগিৰি, দীপ্তি ফুকন (২০১০) : উপভাষা আৰু অসমৰ উপভাষা, অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী।
- ৮) মৰল, দীপক্ৰ (১৯৯৭) : উপভাষা-বিজ্ঞান, গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টছ ষ্ট'ৰ।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ :

- ৯) Goswami, Golok chandra (1982) : *Structure of Assamese*. Publication Department. Gauhati University. Guwahati.
- ১০) Kalita, D. B. & H. Sarmah (2010) : *The Tiwas (Lalungs) Profile of a Tribe*. Publication Committee, Department of History, Morigaon College. Morigaon.
- ১১) Moral, Dipankar (1992) : *Phonology of Asamiya Dialects: Contemporary Standard and Mayong*. Ph.D. dissertation. Deccan College Post Graduate and Research Institute. Poona.

৫.৯ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : উপভাষাটোৰ অৱস্থান আৰু চাৰিসীমা উল্লেখ কৰি কোনে প্ৰথমে উপভাষাটোৰ স্থিতি সম্পৰ্কে মত দিছিল উল্লেখ কৰিব লাগিব.....পিছত কোনে কোনে এই সন্দৰ্ভত অধ্যয়ন কৰিছে বৰ্ণনা কৰিব লাগিব।
- ২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : মধ্য অসম অঞ্চলৰ ৰাজনৈতিক ইতিহাসৰ বিষয়ে লিখি অঞ্চলটোৰ শান্তি-সম্প্ৰীতি সম্বন্ধে বৰ্ণনা কৰিব লাগিব।
- ৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : ঔচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী প্ৰতিটো ব্যঞ্জনৰ ধ্বনিগুণসমূহ লিখি তালিকাখন অংকন কৰিব লাগিব।
- ৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : বচন কাক বোলে উল্লেখ কৰি মধ্য অসমৰ বচনৰ বিষয়ে লিখিব লাগিব আৰু উদাহৰণসহ বচন নিৰ্মাণৰ উপায়বোৰ আলোচনা কৰিব লাগিব।

৫.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

- প্ৰশ্ন ১ : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ কি কি পাৰ্থক্য আছে আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ২ : মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ স্বৰধ্বনিসমূহৰ পৰিচয় দি এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰক।
- প্ৰশ্ন ৩ : মধ্য অসমৰ উপভাষাটোত থকা দীৰ্ঘস্বৰধ্বনি সন্দৰ্ভত এটা বিশ্লেষণ আগবঢ়াওক।
- প্ৰশ্ন ৪ : কোনে ক'ত পোন প্ৰথমে মধ্য অসমৰ উপভাষা সম্পৰ্কে উল্লেখ কৰিছিল? তাৰ পিছত আৰু কোন কোন ব্যক্তিৰ অধ্যয়নৰ মাজেৰে এই উপভাষাটোৰ চৰ্চা বিস্তাৰিত হয় আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৫ : মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৬ : মধ্য অসমৰ উপভাষাত কাৰক বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে খৰচি মাৰি আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৭ : মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ নামপদ সম্পৰ্কে বৰ্ণনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৮ : ভাষাত শব্দসম্ভাৰৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে বিচাৰ কৰি মধ্য অসমৰ উপভাষাটোৰ শব্দসম্ভাৰৰ পৰিচয় প্ৰদান কৰক।

*** ** ** ** **

অধ্যায় ৬ : দৰঙী উপভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

- ৬.১ উদ্দেশ্য
- ৬.২ পৰিচয়
- ৬.৩ দৰঙী উপভাষা : চমু পৰিচয়
- ৬.৪ দৰঙী উপভাষা : ঐতিহাসিক পটভূমি
- ৬.৫ দৰঙী উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য
 - ৬.৫.১ দৰঙী উপভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব
 - ৬.৫.২ দৰঙী উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব
 - ৬.৫.৩ দৰঙী উপভাষাৰ শব্দ সম্ভাৰ
- ৬.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ৬.৭ অধিক জানিবলৈ
- ৬.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ৬.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৬.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা হিচাপে দৰঙ অঞ্চলৰ উপভাষাৰ সৈতে পৰিচয় লাভ কৰিব
- দৰঙী উপভাষাৰ ভাষাক্ষেত্ৰ, চাৰিসীমা আৰু ঐতিহাসিক পটভূমি সম্পৰ্কে জ্ঞাত হ'ব
- দৰঙী উপভাষাটোৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য, ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য আৰু শব্দসম্ভাৰৰ বিষয়ে থুলমূলকৈ জানিব পাৰিব
- মান্য অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে দৰঙী উপভাষাটোৰ সম্পৰ্ক সন্দৰ্ভত ধাৰণা লাভ কৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ ঔপভাষিক অধ্যয়নৰ পৰিসৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা তৃতীয় পাঠ্যবিষয় 'উপভাষা আৰু অসমীয়া উপভাষা'ৰ এইটো ষষ্ঠ অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ শিৰোনাম 'দৰঙী উপভাষা'। ইয়াত অসমীয়া ভাষাৰ এটা উপভাষা দৰঙী উপভাষাৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা আগবঢ়োৱা হৈছে।

অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সন্দৰ্ভত অধ্যয়ন কৰা ভাষাতত্ত্ববিদসকলে অসমীয়া ভাষাৰ তিনিখন ঔপভাষিক ক্ষেত্ৰ চিনাক্ত কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰকেইখন হ'ল উজনি অসমৰ ঔপভাষিক

ক্ষেত্ৰ, নামনি অসমৰ উপভাষিক ক্ষেত্ৰ আৰু মধ্য অসমৰ উপভাষিক ক্ষেত্ৰ। নামনি অসমৰ উপভাষিক ক্ষেত্ৰখনৰ একেবাৰে পূবত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰত দৰং জিলাখন অৱস্থিত। এই দৰং জিলাখন আৰু ইয়াৰ আশে পাশে প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপটোকে দৰঙী উপভাষা বুলি কোৱা হয়। এই অধ্যায়টোত দৰঙী উপভাষাটোৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰা হৈছে।

৬.৩ দৰঙী উপভাষা : চমু পৰিচয়

অসমীয়া ভাষাৰ যিবোৰ ক্ষেত্ৰীয় বিশিষ্টতা আছে সেইবোৰৰ ভিতৰত দৰং আৰু দৰঙৰ আশে পাশে প্ৰচলিত অসমীয়া ৰূপটোৰ স্থান সুকীয়া বুলি ক'ব পাৰি। মূলতঃ নামনি অসমৰ উপভাষা ক্ষেত্ৰখনৰ অন্তৰ্ভুক্ত যদিও দৰঙৰ অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপটো স্বকীয় উপভাষা ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিবলৈ সকলো ধৰণৰ বিশিষ্টতাৰে পৰিপূৰ্ণ।

অসমৰ মধ্যম অংশৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে দৰং জিলা অৱস্থিত। জিলাখনৰ উত্তৰে ভূটান দেশ, পূবে পাঁচনৈ, দক্ষিণে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু পশ্চিমে বৰনৈ। এই সীমাকে দৰঙী উপভাষাৰ সীমা বুলিব পাৰি।

৬.৪ দৰঙী উপভাষা : ঐতিহাসিক পটভূমি

অতীতত বৰ্তমানৰ দৰং জিলা কোঁচৰাজ্যৰ অংগীভূত আছিল। তেতিয়া এই জিলা দৰং দেশ বা দৰং ৰাজ্য নামে জনাজাত আছিল। অৱশ্যে কোঁচ ৰজাৰ আগতে ইয়াত ভূঞাসকলৰ শাসন আছিল। কোঁচ ৰাজ্যৰ প্ৰতিস্থাপক ৰজা বিশ্বসিংহ। বিশ্বসিংহৰ পিছৰ ৰজাজন হ'ল নৰনাৰায়ণ। এই নৰনাৰায়ণ ৰজাই ভায়েক গোহাঁইকমলক আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণৰ্থে কোঁচবেহাৰৰ পৰা দৰঙৰ মাজেৰে পৰশুৰামকুণ্ডলৈ এটা পথ নিৰ্মাণ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল আৰু তেতিয়াৰ পৰাই দৰং কোঁচ ৰাজ্যৰ অধীনলৈ গৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত নৰনাৰায়ণে সোণকোষ নদীক সীমা কৰি ৰাজ্যৰ পূৰ্বখণ্ড ৰঘুদেৱক আৰু পশ্চিমখণ্ড লক্ষ্মীনাৰায়ণক দিছিল। দুয়োজন ক্ৰমে নৰনাৰায়ণৰ ভতিজা আৰু পুত্ৰ। পৰৱৰ্তী কালত দৰং ৰাজ্যত নানান ৰাজনৈতিক উত্থান পতন ঘটে আৰু ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ জৰিয়তে এই ৰাজ্য বৃটিছৰ অধীনলৈ যায়।

বৃটিছৰ ৰাজত্ব কালত ১৮৩৩ চনত পশ্চিমে বৰনৈৰ পৰা পূবে বিশ্বনাথলৈ এখন জিলা ঘোষণা কৰা হৈছিল আৰু ইয়াৰ নাম ৰখা হৈছিল দৰং জিলা। স্বাধীনতাৰ পিছত ১৯৮৩ চনত শোণিতপুৰ জিলা নাম দি পুৰণি দৰঙৰ একাংশক নতুন জিলাৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰা হয়। আনহাতে, দৰং জিলাৰ পশ্চিম অংশৰ কিছু অঞ্চল পৰৱৰ্তী সময়ত বাকসা জিলাৰ অন্তৰ্ভুক্ত হয়।

ঐতিহাসিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে লক্ষ্য কৰিলে বিচাৰি পোৱা যায় যে ভূঞা ৰজাসকল আৰু কোঁচৰজা ধৰ্মনাৰায়ণৰ ৰাজত্ব কালৰ পৰাই দৰং অঞ্চলত একপ্ৰকাৰ স্বকীয় ৰাজনৈতিক, ভৌগোলিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱেশ গঢ় লৈ উঠিছিল। একে ৰাজনৈতিক ছত্ৰছায়া, ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু সংস্কৃতিয়ে দৰঙী লোকসকলক একপ্ৰকাৰ সমৰূপতা প্ৰদান কৰিছিল আৰু এই

সমৰূপতা তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাটোৰ মাজতো দেখা পোৱা গৈছিল। ফলস্বৰূপে অতীজৰে পৰা অসমীয়া ভাষাৰ এক আঞ্চলিক ৰূপ হিচাপে দৰঙৰ অসমীয়া ভাষাটোৱে বিকাশ লাভ কৰি আজিৰ অৱস্থা লাভ কৰিছে। আজিৰ এই ৰূপটোকে আমি দৰঙী উপভাষা বুলি কওঁ।

৬.৫ দৰঙী উপভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্য

৬.৫.১ দৰঙী উপভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব

মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে দৰঙী উপভাষাত থকা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা আঠটা। উচ্চাৰণৰ ধৰণ আৰু স্থান অনুযায়ী এই স্বৰধ্বনিকেইটাৰ ধ্বনিগুণ তলত দিয়া ধৰণৰ—

- ই : প্ৰান্তীয় উচ্চ বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
- এ' : প্ৰান্তীয় উচ্চমধ্য বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
- এ : প্ৰান্তীয় নিম্নমধ্য বিবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
- আ : কেন্দ্ৰীয় নিম্ন সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
- অ : পশ্চ নিম্ন সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি
- অ' : পশ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য উচ্চমধ্য স্বৰধ্বনি
- ও : পশ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য উচ্চমধ্য স্বৰধ্বনি
- উ : পশ্চ উচ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য স্বৰধ্বনি

এই স্বৰধ্বনিসমূহ উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী তলত উল্লেখ কৰাৰ দৰে তালিকাভুক্ত কৰিব পাৰি—

	প্ৰান্তীয় বিবৃতৌষ্ঠ্য	কেন্দ্ৰীয় সংবৃতৌষ্ঠ্য	পশ্চ সংবৃতৌষ্ঠ্য
উচ্চ	ই		উ
উচ্চমধ্য	এ'		ও
নিম্নমধ্য	এ		অ'
নিম্ন	আ		অ

এই স্বৰধ্বনিসমূহৰ প্ৰতিটোৱে শব্দৰ আদি, মধ্য আৰু অন্ত্য অৱস্থানত প্ৰয়োগ হয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : দৰঙী উপভাষাৰ স্বৰধ্বনিসমূহৰ ধ্বনিগুণ বৰ্ণনা কৰক। (১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

দৰঙী উপভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ সংখ্যা বাইশটা। মান্য অসমীয়া ভাষাত থকা একৈশটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনৰ ঠাইত দৰঙীত অতিৰিক্তভাৱে এটা ব্যঞ্জনৰ বহুল প্ৰয়োগ বিচাৰি পোৱা যায়। সেই ব্যঞ্জনটো হৈছে উষ্ম মহাপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ঘোষ ঝ/ধ্বনি। তলত দৰঙী উপভাষাত ব্যৱহৃত প্ৰতিটো ব্যঞ্জনৰ উচ্চাৰণৰ স্থান আৰু ধৰণ অনুযায়ী ধ্বনিগুণসমূহ উল্লেখ কৰা হ'ল—

- পঃ নিয়ত অঘোষ অল্পপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
 ফঃ নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 বঃ নিয়ত ঘোষ অল্পপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 ভঃ নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 তঃ নিয়ত অঘোষ অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জন ধ্বনি
 থঃ নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 দঃ নিয়ত ঘোষ অল্পপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জনধ্বনি
 ধঃ নিয়ত ঘোষ মহাপ্ৰাণ ঔষ্ঠ্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 কঃ নিয়ত অঘোষ অল্পপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 খঃ নিয়ত অঘোষ মহাপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 গঃ নিয়ত ঘোষ অল্পপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 ঘঃ নিয়ত ঘোষ মহাপ্ৰাণ পশ্চতালব্য ব্যঞ্জন ধ্বনি
 মঃ নাসিক্য ঔষ্ঠ্য ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 নঃ নাসিক্য দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 ঙঃ নাসিক্য পশ্চতালব্য ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 চঃ উষ্ম অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় অঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 জঃ উষ্ম অল্পপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 ঝঃ উষ্ম মহাপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 সঃ উষ্ম অল্পপ্ৰাণ পশ্চতালব্য অঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 হঃ উষ্ম অল্পপ্ৰাণ কণ্ঠ্য ঘোষ ব্যঞ্জন ধ্বনি
 ৰঃ কম্পিত ঘোষ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জন ধ্বনি
 লঃ পাৰ্শ্বিক ঘোষ দন্তমূলীয় ব্যঞ্জন ধ্বনি

দৰঙী উপভাষাত থকা এই ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহ শব্দৰ আদি, মধ্য আৰু অন্ত্যস্থানত প্ৰয়োগ হয় যদিও মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে এই উপভাষাতো নাসিক্য ঘোষ পশ্চতালব্য ঙ ব্যঞ্জনটো শব্দৰ আদি স্থানত প্ৰয়োগ নহয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : দৰঙী উপভাষাত থকা দন্তমূলীয় ধ্বনিৰ সংখ্যা কেইটা? প্ৰতিটোৰে ধ্বনিগুণবোৰ বৰ্ণনা কৰক।
(১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

দৰঙী উপভাষাৰ স্বকীয় ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য : দৰঙী উপভাষাৰ উল্লেখযোগ্য স্বকীয়তা হ'ল মহাপ্ৰাণ দন্তমূলীয় ৰ/ ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগ। মান্য অসমীয়া ভাষাত অনুপস্থিত এই ৰ/ ব্যঞ্জনটো দৰঙী উপভাষাত ব্যাপকভাৱে প্ৰচলিত আৰু বিশিষ্ট ধ্বনিগুণ সম্পন্ন। ৰ/ ধ্বনিটো শব্দৰ আদি, মধ্য আৰু অন্ত্য তিনিও স্থানত প্ৰয়োগ হয় আৰু তিনিওটা স্থানতে ইয়াৰ বিৰোধী প্ৰয়োগ বিচাৰি পোৱা যায়। বিৰোধী প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ তলত আগবঢ়োৱা হ'ল—

বিৰোধী প্ৰয়োগ	মান্য অসমীয়াত অৰ্থ
যাঁও	যাঁও
ৰাও	ডাঙৰ টো
ৰাকি	জাকি
জাকি	চাকি
জীয়া	জীৱিত
ৰীয়া	ছোৱালী
গাজেলি	গজালি
মাৰোলী	মজলীয়া
বাজ	এবিধ চৰাই
মাৰা	মাজ ইত্যাদি।

দৰঙী উপভাষাত শ্বাসাঘাতৰ স্থান নিৰ্দিষ্ট নহয়। এই কথিত ৰূপৰ কিছুমান শব্দত শ্বাসাঘাত মান্য অসমীয়াৰ দৰে উপধা অক্ষৰত পৰে আৰু কিছুমান শব্দত আদি অক্ষৰত পৰে। যেনে—

উপধা অক্ষৰৰ শ্বাসাঘাত : চৰেই বিকেৰি মাৰোলী
আদি অক্ষৰৰ শ্বাসাঘাত : বিলপি বিলকেনি ৰোলঙা ইত্যাদি।

দৰঙী উপভাষাত এক অক্ষৰযুক্ত শব্দৰ বাহিৰে অন্যান্য স্থানত মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দ্বিস্বৰ অ'ই পৰিৱৰ্তন হৈ এ'ই হয়। কেতিয়াবা শব্দৰ আৰম্ভণিতে থকা অ অথবা অ' একক স্বৰ দ্বিস্বৰ অ'ই লৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। যেনে—

খালৈ খালেই
আমৈ আমেই
আখে আখেই

চ'ত চৈত

বহাগ বৈহাগ ইত্যাদি।

মান্য অসমীয়া ভাষাৰ অল্পপ্ৰাণ ধ্বনি দৰঙী উপভাষাত প্ৰায়ে মহাপ্ৰাণ ধ্বনি ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

ভাঁপ ভাঁফ

ভেটি ভেঠি

শুকান শুখান

দৰঙী উপভাষাত ত্ৰিঅক্ষৰযুক্ত শব্দত পদান্ত ই থাকিলে দ্বিতীয় অক্ষৰত থকা নিম্ন স্বৰধ্বনি অ বা আ/ প্ৰায়ে স্বৰলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। একেদৰে পৰৱৰ্তী অক্ষৰত নিম্ন স্বৰধ্বনি থাকিলে পূৰ্বৱৰ্তী উচ্চমধ্য, নিম্নমধ্য স্বৰ ক্ৰমে নিম্নমধ্য আৰু নিম্নস্বৰলৈ গতি কৰে। যেনে—

কচাৰি কচেৰি

চাকৰি চাকেৰি

বেঙেনা বাঙনা

নিগনি নিঙনি

দৰঙৰ কথিত অসমীয়া ভাষাত কেতিয়াবা মান্য অসমীয়া ভাষাৰ কম্পিত দন্তমূলীয় ৰ আৰু নাসিক্য দন্তমূলীয় ন ব্যঞ্জন ধ্বনি পৰিৱৰ্তন লাভ কৰি পাৰ্শ্বিক দন্তমূলীয় ত ধ্বনিকৰূপে প্ৰয়োগ হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

শৰীৰ শৰীল

নোম লুম

একেদৰে, মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দ্বিঅক্ষৰীয় শব্দৰ দ্বিতীয় অক্ষৰত থকা আ/ স্বৰধ্বনি এই উপভাষাত কেতিয়াবা অ লৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—

কঁঠাল কঠল

কপাল কপল

আকৌ কেতিয়াবা দ্বিতীয় অক্ষৰৰ অ স্বৰধ্বনি আ/ এ আৰু ই লৈ পৰিৱৰ্তন হয়।
উদাহৰণ স্বৰূপে—

পায়স পায়াস

বিচনি বিচেনি

নিগনি নিঙনি

৬.৫.২ দৰঙী উপভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব

অসমীয়া ভাষাত বদ্ধৰূপবোৰক সৰ্গ বা প্ৰত্যয় বোলে। আনহাতে, যিবোৰ ৰূপ বা প্ৰাকৃতিক আশ্ৰয় কৰি তাৰ আগত বা পাছত নানান ৰূপ সংযুক্ত হৈ বিভিন্ন

অৰ্থবাচক ৰূপৰ সৃষ্টি কৰে, সেই কেন্দ্ৰীয় ৰূপবোৰকে মূলৰূপ বা প্ৰাকৃতি বোলে। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে দৰঙী উপভাষাৰ সৰ্গসমূহকো অৱস্থানগত আৰু কাৰ্যগতভাৱে দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। তলত ৰেখাচিত্ৰৰ সহায়ত এই সৰ্গবিভাজনৰ চিত্ৰ প্ৰদান কৰা হৈছে—

দৰঙী উপভাষা

অৱস্থানগত

কাৰ্যগত

উপসৰ্গ বা অনুসৰ্গ

শব্দসাধনমূলক

বিভক্তিমূলক

উপসৰ্গ

কৃৎ

তদ্ধিত

বাক্যবিন্যাসগত

বাকৰণগত অৰ্থ প্ৰকাশক

কাৰক বিভক্তি

বচনসূচক লিঙ্গ

ক্ৰিয়া বিভক্তি

লিঙ্গবাচক সৰ্গ

সম্বন্ধ নিৰ্দেশন সৰ্গ

নিৰ্দিষ্টতাবাচক

অসমাপিকা ক্ৰিয়া গঠন

অনিৰ্দিষ্টতাবাচক

ওপৰৰ ৰেখাচিত্ৰত দৰঙী উপভাষাৰ সৰ্গসমূহক অৱস্থানগতভাৱে উপসৰ্গ বা পূৰ্বসৰ্গ আৰু অনুসৰ্গ বা পৰসৰ্গ এই দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। তলত দুয়োবিধৰ উদাহৰণ আগবঢ়োৱা হৈছে—

উপসৰ্গ :

অ	-	পথ	অপথ
অ	-	লৰ	অলৰ
অ	-	লগ	অলগ
অনা	-	অসমীয়া	অনাঅসমীয়া
বি	-	দেশী	বিদেশী
কু	-	বুদ্ধি	কুবুদ্ধি
নি	-	লগ	নিলগ
বে	-	চৰম	বেচৰম
বদ্	-	গুণ	বদগুণ
সু	-	নাম	সুনাম

পৰসৰ্গ বা অনুসৰ্গবোৰ গুণগত দিশৰ পৰা শব্দসাধনমূলক আৰু বিভক্তিমূলক এই দুই প্ৰকাৰৰ হ'ব পাৰে। তদুপৰি কাৰ্য অনুসাৰে এইবোৰ প্ৰত্যয় বা বিভক্তি হয়। দৰঙী উপভাষাৰ পৰসৰ্গবোৰক কাৰ্যানুসৰি প্ৰত্যয় আৰু বিভক্তি ৰূপে আলোচনা কৰিব পাৰি। এই উপভাষাৰ কেতবোৰ কৃৎ আৰু তদ্ধিত প্ৰত্যয়ৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল—

কৃৎ প্রত্যয়

উল্ট্	-	আ	উল্টা
কাট্	-	আ	কাটা
বাজ্	-	আনা	বাজানা
বু	-	আনি	বুএনি
পোহ্	-	এনিয়া	পোহেনিয়া আদি।

তদ্ধিত প্রত্যয়

পোহ্	-	আ	পুহা
দীঘ্	-	আল	দীঘাল
মাৰা	-	উ	মাৰু
লাজ	-	উকা	লাজুকা
খখ্	-	উআ	খখুআ আদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ঃ দৰঙী উপভাষাত কৃৎ আৰু তদ্ধিত প্রত্যয়ৰ প্ৰয়োগ বৰ্ণনা কৰক। (১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

.....

শব্দ : দৰঙী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দবোৰক ৰূপতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰ ফালৰ পৰা মূলতঃ দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। এই ভাগ দুটা হ'ল - মৌলিক বা স্বয়ং সিদ্ধ শব্দ আৰু সাধিত বা যৌগিক শব্দ। এই উপভাষাত বহুতো মৌলিক শব্দৰ প্ৰচলন আছে। তেনে কিছুমান শব্দ হ'ল - হাত, ভৰি, চকু, ফুল, গছ, চৰেই, পানী, গৰাম, ইচ্কুল, ব'ল্লি, নাৰকল্ ইত্যাদি। একেদৰে এই উপভাষাত বহুতো সাধিত শব্দও আছে। এনে কিছুমান সাধিত শব্দ হ'ল- পেটুলা, পদুলি, গালুৰা, বেহুচ, নিলগ, হালা, গাম্বুঢ়া, পোকালগা ইত্যাদি।

দৰঙী উপভাষাত বহুতো অনুকাৰ শব্দ আৰু অনুরূপ শব্দৰো প্ৰচলন আছে। তলত দৰঙী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা কেতবোৰ অনুকাৰ আৰু অনুরূপ শব্দৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল—

অনুকাৰ শব্দ

কুক্	কুক্	খাচ্	খাচ্	খট্	খট্	ঘক্	ঘক্	বাল্	বাল্
লেটি	পেটি	চটৌ	বটৌ	ঘটৌ	মটৌ	ঘটুক	মটুক	অৰং	দৰং
পিৰ্	পিৰ্	ফাং	ফুং	ধপ্	ধপ্	মাজাং	মিজিং	মিৰ্	মিৰ্

অনুরূপ শব্দ

ঢাকন	চাকন	গছ	চছ	মাছ	তাছ	বাতি	চাতি
------	------	----	----	-----	-----	------	------

আলু চালু গৰু চৰু ঝিয়া তিয়া লিকিৰা চিকিৰা
মান্হ তান্হ জল চল চাউল তাউল কুকুৰ তুকুৰ আদি।

পদ : দৰঙী উপভাষাৰ পদসমূহক মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই অব্যয় পদ আৰু সব্যয় পদ এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি।

তলত দৰঙী উপভাষাৰ পদসমূহৰ বিষয়ে চমুকৈ বৰ্ণনা কৰা হৈছে।

মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে সংযুক্ত হোৱা বিভক্তিৰ প্ৰকাৰ অনুযায়ী দৰঙী উপভাষাৰ সব্যয় পদক নামপদ আৰু ক্ৰিয়াপদ— এই দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। আনহাতে, নামপদক সাধাৰণ নামপদ আৰু পুৰুষবাচক বিভক্তিবাচক নামপদ ৰূপে ভাগ কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে দৰঙৰ কথিত অসমীয়া ভাষাতো জন্মসূত্ৰে, বৈবাহিকসূত্ৰে স্থাপিত সম্বন্ধবাচক নামপদবোৰত সম্বন্ধবাচক পুৰুষবাচক বিভক্তি যোগ হোৱাৰ পাছতহে কাৰক বিভক্তি যোগ হয়। যেনে—

পুৰুষ	প্ৰথম	দ্বিতীয়(তুচ্ছ)	দ্বিতীয়(মান্য)	তৃতীয়
পুৰুষ বিভক্তি	শূন্য	শূন্য	শূন্য	-এক -ক
সম্বন্ধবাচক শব্দ	পেহী	পেহী	পেহী	পেহীয়েক
	সাহ	সাহ	সাহ	সাহয়েক
	দেউতা	দেউতা	দেউতা	দেউতাক

দৰঙী উপভাষাৰ সাধাৰণ নামপদসমূহক বিশেষ্য, সৰ্বনাম, বিশেষণ আৰু সংখ্যাবাচক শব্দ— এই চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। তলত চাৰিও প্ৰকাৰ ভাগৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

বিশেষ্য পদ : দৰঙী উপভাষাৰ বিশেষ্যপদসমূহক অৰ্থৰ ভিত্তিত পাঁচটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। এই ভাগসমূহ হ'ল—

সাধাৰণ সংজ্ঞাবাচক বিশেষ্য : মান্হ চৰেই নদী পাহাৰ জাতি দেশ আদি।
বিশেষ সংজ্ঞাবাচক বিশেষ্য : দৰং চিপাৰাৰ কুলসি হৰেণ মৰা ব'ল্লি আদি।
সমূহ বা সমষ্টিবাচক বিশেষ্য : সভা সমাজ কমিটি ৰাইজ পাৰ্টি নামতি আদি।
বস্তুবাচক বিশেষ্য : চকী লহা চাহ দাপেনি কাঠ পানী আদি।
গুণবাচক বিশেষ্য : সদ সুখ ভাগৰ দুখ আৰাম আদি।

সৰ্বনাম পদ : দৰঙী উপভাষাত থকা সৰ্বনামপদবোৰক সাত ভাগত ভগাই চিনাক্ত কৰিব পাৰি। তলত এই ভাগসমূহ উল্লেখ কৰা হ'ল—

ব্যক্তিবাচক সৰ্বনাম : মই আমি তই সি তুমি আদি।
সাকল্যবাচক সৰ্বনাম : সব গোটেই পুৰা আদি।
সঙ্গতিবাচক সৰ্বনাম : যি যিহ আদি।
অনিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্বনাম : একো কুশা কুশা আদি।

প্ৰশ্নবোধক সৰ্বনাম : কোন কিহ্ কি আদি।

আত্মবাচক সৰ্বনাম : নিজ্ আপনি আপোন আদি।

নিৰ্দেশকবোধক সৰ্বনাম : ই এই এইটো আদি।

বিশেষণ পদ : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে দৰঙী উপভাষাৰ বিশেষণ পদসমূহকো বিশেষ্যৰ বিশেষণ, ক্ৰিয়া বিশেষণ, বিশেষণীয় বিশেষণ আৰু সৰ্বনামীয় বিশেষণ - এই চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি। তলত বিশেষণৰ এই প্ৰতিটো ভাগৰ উদাহৰণ আগবঢ়োৱা হ'ল—

বিশেষ্যৰ বিশেষণ : আজেলি বীয়া উটিয়া মানুহ চুৰাখাইতি তিৰি
চেপ্টা বাতি ঘেঙুৰীয়া বুঢ়া আদি।

ক্ৰিয়া বিশেষণ : তিৰ্ভ্ৰিকৈ সোনকালতে ভালকে
সেন্কে এন্কে ইন্তা আদি।

বিশেষণীয় বিশেষণ : এমান ডাঙৰ বলবলীয়া চাফা বৰ উতুমা উতুমি
আদি।

সৰ্বনামীয় বিশেষণ : তাই আজেলি সি বইজ্জাত আদি।

মান্য অসমীয়া ভাষাত কিছুমান সৰ্বনাম শব্দ আৰু সৰ্বনাম মূলৰ পৰা সৃষ্ট বিশেষণ পোৱা যায়। এই বিশেষণবোৰক সৰ্বনামজাত বিশেষণ বুলি কোৱা হয়। দৰঙী উপভাষাতো সৰ্বনামজাত বিশেষণৰ প্ৰয়োগ আছে। সেইবোৰ নিম্নোক্ত ধৰণৰ—

গুণবাচক বিশেষণ : এইচা জেইচা সেইচা আদি।

পৰিমাণবাচক বিশেষণ : এমান যেমান কেমান আদি।

দৰঙী উপভাষাত বিশেষণৰ তুলনা : দৰঙী উপভাষাত দুটাৰ মাজত তুলনা বুজাবলৈ হ'লে যাৰ লগত তুলনা কৰা হয়, সেই প্ৰাণীবীচক বা অপ্ৰাণীবীচক শব্দটোৰ অধিকৰণ কৰকৰ ৰূপৰ পিছত -কে প্ৰত্যয় যোগ দি তাৰ পিছত বিশেষণটো ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

অজিততকৈ বিৰাট বেছি চিপিবাকাটা।

হাতীটোতকৈ মাখীটোৱেই ভাল।

কেতিয়াবা তুলনীয় ৰূপটোৰ পিছত -কেও যোগ হয়। যেনে—

দিল্লী গুৱাহাটীতকেও লেতেৰা।

সি তোতকেও চখা।

কেতিয়াবা তুলনীয় ৰূপটোৰ পিছত -ত যোগ দি তাৰ পিছত থাকি অনুপদ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

গীতাত থাকি সীতাই গোম্থা।

লিকিৰাত থাকি বীয়াই ভাল।

বহুতৰ মাজত তুলনা কৰি এটাৰ উৎকৰ্ষ বা অপকৰ্ষ বুজাবলৈ সকলো আৰু সব

শব্দৰ অধিকৰণ কাৰকৰ ৰূপৰ পিছত -কে আৰু কেতিয়াব সৰ্ব শব্দত -সে যোগ দি বিশেষণটো পিছত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তুলনীয় ৰূপটো অধিকৰণ কাৰকৰ আগতো বহে বা পিছতো বহে। যেনে—

ৰাম সকলোতকে বহিঞ্জাত।

সকলোতকে বীনা তেলীয়া।

ভোগেশ্বৰ সবতকে উটিয়া।

হৰি চিপাঝাৰৰ সবচে সাহী লিকিৰা।

অব্যয় পদ : দৰঙী উপভাষাত ব্যৱহৃত অব্যয় পদসমূহ আলোচনাৰ খাতিৰত সাতটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। তলত অব্যয় পদৰ এই শ্ৰেণীসমূহ উদাহৰণসহ আগবঢ়োৱা হৈছে—

সংযোজক অব্যয় : আৰু তবু তেও

পৃথকবোধক অব্যয় : বা নাইতু নহ'লি

সন্দেহবোধক অব্যয় : যদি জানো কিজেনি

ভাববোধক অব্যয় : আই এ আহুহা অ'আই

বাহ বাহ উহ্ ইহ্ হি

সম্বোধনবোধক অব্যয় : হেৰা হেলেইঅ' হেৰা

প্ৰশ্নবোধক অব্যয় : বোলে কি না

সমিধানবোধক অব্যয় : অ ওঁ হুইছি আছেই আদি।

মান্য অসমীয়া ভাষাত থকা আনুষঙ্গিক অব্যয়ৰ ব্যৱহাৰ দৰঙী উপভাষাতো আছে। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে দৰঙী উপভাষাৰ এই আনুষঙ্গিক অব্যয়সমূহকো উপপদ অব্যয় আৰু অনুপদ অব্যয়— এই দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। অনুপদ অব্যয়ক ক্ৰমে বিশেষ্য বা নামবাচক অনুপদ আৰু ক্ৰিয়াবাচক অনুপদ এই দুটা ভাগত ভাগ কৰি দেখুৱাব পাৰি। উদাহৰণ :

উপপদ অব্যয় : উপৰাষ্ট্ৰপতি

সহ সম্পাদক আদি।

অনুপদ অব্যয় :

(ক) বিশেষ্য বা নামবাচক অনুপদ : তোৰ কাৰণে তাৰ লগত

কাৰ বাবে সিবা

(খ) ক্ৰিয়াবাচক অনুপদ : বুলি : সি মাৰবু বুলি জানছিলো

দেখোন : তাই ঘৰত নাই দেখোন

চোন : তই এটু খাই চাবিচোন

নামপদৰ বচন : দৰঙী উপভাষাত মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই বিশেষ্য, সৰ্বনাম, সংখ্যাবাচক শব্দ আৰু বিশেষণ নামপদৰ বচন পোৱা যায়। এই বচন দুই

প্ৰকাৰৰ— একবচন আৰু বহুবচন। মান্য অসমীয়াৰ দৰেই এই কথ্য ৰূপতো কিছুমান সৰ্বনাম আৰু বিশেষ্য পদৰ একবচন আৰু বহুবচন ৰূপৰ বাদে এক বচন নিৰপেক্ষ ৰূপ পোৱা যায়। তলত ইয়াৰ উদাহৰণ আগবঢ়োৱা হৈছে—

	একবচন	বহুবচন	বচন নিৰপেক্ষ ৰূপ	মান্য অসমীয়া
বিশেষ্য :	ৰৌটু	ৰৌগিলা	ৰৌ	টো
	নিচিলা	নিচিলামখা	নিচিলা	মিছা মাছ
সৰ্বনাম :	যিখন	যিমাখন	যি	যি
	এটো	এইমাখা	এই	এই

তলত দৰঙী উপভাষাত একবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা বিভিন্ন প্ৰক্ৰিয়াসমূহ উদাহৰণসহ আগবঢ়োৱা হৈছে—

(ক) কেৱল সজ্ঞাবাচক বিশেষ্য তথা ব্যক্তিবচক আৰু নিৰ্দেশবোধক সৰ্বনামৰ স্বতন্ত্ৰ ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰা—

সীতা ক'লা
ৰমেনৰ মাক
সি কৰবো
তই খালি

(খ) এক সংখ্যা শব্দৰ লগত আৰু এক সংখ্যা শব্দৰ এৰ লগত জন, খান, ডাল আদি নিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্গ যোগ কৰি নামপদৰ আগত বা পিছত ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰা—

একদিন
এককোব
এখন
গছ এডাল

(গ) বচন নিৰপেক্ষ ৰূপৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় যোগৰ দ্বাৰা—

ঝিয়াটো
লৰুডাল
ইচকেলপাত
ঝিভাখান

দৰঙী উপভাষাত একবচনৰ পৰা বহুবচন সাধন কৰিবলৈ বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। এই বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয়সমূহৰ ভিতৰত কিছুমান প্ৰত্যয় মান্য অসমীয়া ভাষাৰ বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয়ৰ সৈতে একে যদিও সামান্য ধ্বনিতাত্ত্বিক পৰিৱৰ্তনৰ মাজেৰে ব্যৱহৃত হয়। অন্যান্য প্ৰত্যয়সমূহ দৰঙী উপভাষাৰ স্বকীয় প্ৰত্যয়। যেনে—

দৰঙী উপভাষা

মান্য অসমীয়া

-গিলা :	মানুহগিলা ফোনগিলা ঠেনাগিলা	-বোৰ
-হঁত :	বীহঁত মাহীহঁত কুকুৰহঁত	-হঁত
-হাঁত :	সিহাঁত হৰিহাঁত শৰ্মাহাঁত	-হঁত
-মখা :	অকণিমখা আমমখা পাখেৰিমখা	-মখা
-হোপা :	টকাহোপা ছাগালহোপা নিঙিনিহোপা	-সোপা, -বোৰ আদি।

দৰঙী উপভাষাত সম্বন্ধবাচক একবচনাত্মক ৰূপৰ পিছত -অঙ্ক -এঙ্কা প্রত্যয় যোগ দি বহুবচনাত্মক ৰূপ সাধন কৰা হয়। তদুপৰি অংক প্রত্যয় যোগ হ'লে তাৰ পিছত শব্দবিভক্তি -ক -ৰ -ত আদি যোগ হয়। উদাহৰণ—

দৰঙী উপভাষা	মান্য অসমীয়া
ককাঙ্কৰ	ককাইহঁতৰ
বুৰমায়ৈঙ্কৰ	আইতাহঁতৰ
বনীয়েঙ্কৰ	ভনীহঁতৰ

সম্বন্ধবাচক একবচনাত্মক ৰূপৰ পিছত -মো/কৰ প্রত্যয় যোগ দি দৰঙী উপভাষাত বহুবচনাত্মক ৰূপ কৰা হয়। -মো/কৰ প্রত্যয় লগ লগালে সাধাৰণতে তাৰ পিছত শব্দবিভক্তি -ক -ৰ -ত আদি যোগ দিয়া হয়। উদাহৰণ—

দৰঙী উপভাষা	মান্য অসমীয়া
আমেইমোকৰক	আমৈহঁতক
তাৰেইমোকৰক	তাইহঁতক

দৰঙী উপভাষাত -থে প্রত্যয় একবচনাত্মক শব্দৰ পিছত যোগ দি গোটেই পৰিয়ালটোক বুজোৱা হয়। যেনে—

দৰঙী উপভাষা	মান্য অসমীয়া
মুমিথেৰ	মোমাইহঁতৰ
বৈনীথেৰ	ভনীহঁতৰ

সংখ্যাবাচক শব্দৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় যোগ দিও দৰঙী উপভাষাত বহুবচন সাধন কৰা হয়। যেনে—

দৰঙী উপভাষা	মান্য অসমীয়া
চাট্টা মানুহ	চাৰিজন মানুহ
তিনডাল পেঞ্চুল	তিনিডাল পেঞ্চিল
তিনটা চৰেই	তিনিটা চৰাই
দুটামান বীয়া	দুজনীমান ছোৱালী

বহুবচনাত্মক বিশেষণৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰাও দৰঙী উপভাষাত বহুবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। উদাহৰণ—

দৰঙী উপভাষা	মান্য অসমীয়া
বেজাই মানুহ	বহুত মানুহ
ঢেৰ কথা	ঢেৰ কথা
এমান টকা	ইমান টকা
নাওমান নিমখ	অলপমান নিমখ

দৰঙী উপভাষাত বিভিন্ন পদৰ পুনৰুক্তিৰ দ্বাৰাও বহুবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। যেনে—

দৰঙী উপভাষা	মান্য অসমীয়া
কুন কুন	কোন কোন
ভিজা ভিজা	ভিজা ভিজা
কোণাই কোণাই	কোণে কোণে আদি।

লিঙ্গ : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই দৰঙী উপভাষাতো কেৱল প্ৰাণীবাচক শব্দৰ ক্ষেত্ৰতহে পুংলিঙ্গ আৰু স্ত্ৰীলিঙ্গ বিভাজন কৰা হয়। যিবোৰ প্ৰাণীবাচক শব্দৰ স্ত্ৰী বা পুৰুষ নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰি সেইবোৰক উভয় লিঙ্গ বা লিঙ্গ নিৰপেক্ষ ৰূপত ধৰা হয়। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই দৰঙী উপভাষাতো বিভিন্ন প্ৰকাৰে লিঙ্গ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। তলত এই সম্পৰ্কে আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে—

(ক) পুংলিঙ্গ আৰু স্ত্ৰীলিঙ্গৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা ভিন্ ভিন্ শব্দৰ প্ৰয়োগৰ লিঙ্গ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। যেনে—

পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ
লিকিৰা	বীয়া
দাদা	বাইদ'
দৰা	কইনা
ভোবোৰা	ছাগেলী
দমৰা	কাগ্লা আদি।

(খ) লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপৰ আগত মতা বা মাইকী শব্দৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা—

পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ	
মতা মানুহ	মাইকী মানুহ	
মতা চৰেই	মাইকী চৰেই	মাতি চৰেই
মতা হাথী	মাইকী হাথী	মাতি হাথী আদি।

(গ) দৰঙী উপভাষাত ভালেমান স্ত্ৰীপ্ৰত্যয় পোৱা যায়। এই প্ৰত্যয়বোৰৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰাও স্ত্ৰীলিংগ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। যেনে—

প্ৰত্যয়	পুংলিঙ্গ	স্ত্ৰীলিঙ্গ
-ই	বুৰা	বুৰী
	পগলা	পাগেলী
	বোন্দা	বুন্দী
	ফেচা	ফেচী
-নী	চুৰ	চুৰণী
	ডাক্তৰ	ডাক্তৰণী
	মাষ্টৰ	মাষ্টৰণী
	কুমাৰ	কুমারী
-ইনী	বাঘ	বাঘিনী
	গৰিয়া	গৈৰেণী
	বাইক্ৰহ	বাইক্ৰেহনী
-এনী	ভকত	ভকতেনী
	খখুৰা	খখুৰেনী
	কলতা	কলতেনী
-উনী	জখ	জখুনী
	ডুম	ডুমুনী
-তী	খাখাৰ খাৰা	খাখাৰ খাইতী
	গিৰিখাৰা	গিৰিখাইতী
	চুৰাখাৰা	চুৰাখাইতী

নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় : দৰঙী উপভাষাত ব্যৱহৃত নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়সমূহৰ কেইটিমান প্ৰত্যয় মান্য অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে একে যদিও অধিকাংশ নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় মান্য অসমীয়া ভাষাৰ লগত নিমিলে। দৰঙী উপভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়বোৰ হ'ল—

প্ৰত্যয়	উদাহৰণ	মান্য অসমীয়া
-কুৰা	জুইকুৰা	-কুৰা

-আখা	কলআখা	-আখা
-দখৰ	মাটিদখৰ	-টুকুৰা
-ছটা	কাঠছটা	-ছটা
-ডাল	এইডাল	-ডাল
-দাই	এইদাই	-টো
-হাল	মুইহাল	-হাল
-খিনি	বালাখিনি	-খিনি
-যোৰ	চৰেইযোৰ	-যোৰ
-চটা	কামিচটা	-চটা
-খৰ	জোকখৰ	-ডাল
-ঝাক	একঝাক	-জাক
-খুটৰ	মাছখুটৰ	-টুকুৰা
-খান	হাতখান	-খন
-হালি	নেমুহালি	চাৰিটা
-চোকল আমচোকল	-চকল	

কাৰক আৰু শব্দবিভক্তি : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই দৰঙী উপভাষাতো ক্ৰিয়াপদৰ লগত অন্য নামপদৰ সম্বন্ধ কাৰকৰ জৰিয়তে সূচোৱা হয়। এই কাৰকৰ অৰ্থ শব্দ বিভক্তি আৰু অনুপদৰ ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰা বুজোৱা হয়। দৰঙী উপভাষাৰ কাৰক আৰু সম্বন্ধ পদ অনুযায়ী শব্দ বিভক্তি আৰু অনুপদবোৰৰ তালিকাখন তলত দিয়া ধৰণৰ—

কাৰক	বিভক্তি	বিভক্তিৰ চিন	অনুপদ
		ব্যঞ্জনান্ত শব্দত স্বৰান্ত শব্দত	
কৰ্তা	প্রথমা আৰু শূন্য	শূন্য -এ	-ই
কৰ্ম	দ্বিতীয়া আৰু শূন্য	শূন্য -অক	-শূন্য -ক
কৰণ	তৃতীয়া	-দি -এদি -ইদি	-দি হাতেনেই
নিমিত্ত	দ্বিতীয়া	-অক	-ক লেগি, কেলি
অপাদান			পে, পেৰে, পাই
অধিকৰণ	সপ্তমী	-অত	-ত
সম্বন্ধ পদ	ষষ্ঠী	-অৰ	-ৰ

তলত প্ৰতিটো কাৰকৰ প্ৰয়োগৰ নমুনা দেখুওৱা হৈছে—

কৰ্তা কাৰক : সি কামটু নকৰলা
 দাদাই কথাটু মানছেই
 ৰাজীৱে কি কলা
 ছাৰে কুবালা

কৰ্ম কাৰক :	সি মোক নামাতলা চন্দনে নমিতাক ক'ত ৰাখছিল আমি ভাত খালো দে
কৰণ কাৰকঃ	ৰাতি কিহেদি ভাত খালি লিকিৰাটো ঘৰৰপে বাছেদি আইছি তোৰ নাকটোদি তেজ ওলাছি তাৰ হাতেনেই আনবো দিলো
নিমিত্ত কাৰক :	আপুনি ক'ক যাবো মই বজাৰ'ক যাম এৰপে তাল্লেগি কিমান দূৰ তাল্লেগি তোৰ ইমান দৰদ কিআ
অপাদান কাৰক :	তই কৰপে আইহিলি মোৰপাই কিমান টকা পা চিপাঝাৰপাই গুৱাহাটীল্লেগি যাবি
অধিকৰণ কাৰক :	কথাটো কিতাপত পাইছো গাড়ীত উঠি যাবি ভাতত পানী কম হৈছেই

ধাতু : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই দৰঙী উপভাষাৰ ধাতুসমূহকো তিনিটা ভাগত ভগাই আলোচনা কৰিব পাৰি। এই ভাগ কেইটা হ'ল— মৌলিক ধাতু, সাধিত বা গৌণ ধাতু আৰু যৌগিক বা সংযুক্ত ধাতু। তলত তিনিও প্ৰকাৰ ধাতুৰ চানেকী আগবঢ়োৱা হৈছে।

মৌলিক ধাতু : মান্য অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা প্ৰায় সকলোবোৰ মৌলিক ধাতুৰ প্ৰয়োগ দৰঙী উপভাষাতো হয়। কেৱল কিছু সংখ্যক সামান্য ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তনৰ মাজেৰে ব্যৱহৃত হয়। এই উপভাষাত ব্যৱহৃত কেতবোৰ মৌলিক ধাতু হ'ল—

যা ল নে দে সুধ ক বহ খা
মাত ৰখ নাচ হাঁহ কান্দ ওলা পেলা ডাঙ
খেদ বাজ পেলা বান্ধ খোল ছিঙ বিন্ধ আন আদি।

সাধিত বা গৌণ ধাতু : সাধিত বা গৌণ ধাতুক তিনিটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰা হয়। এই শ্ৰেণীকেইটা হ'ল- পাঁচনি ধাতু, নাম ধাতু আৰু ধ্বন্যাঙ্ক ধাতু। আনক পাঁচি কাম কৰাবলৈ প্ৰয়োগ হোৱা ধাতুবোৰৰ নাম পাঁচনি ধাতু। মান্য অসমীয়াত মৌলিক ধাতুৰ পিছত -আ -উআ আৰু -ওআ প্ৰত্যয় যোগ দি পাঁচনি ধাতু গঠন কৰা হয়। দৰঙী উপভাষাত -আ আৰু -উআ প্ৰত্যয় দুটাৰ সংযোগেৰে পাঁচনি ধাতু গঠন কৰা হয়। যেনে—

নাচ - উআ - নাচুৱা

ধাৰ - আ - ধাৰা

দেখ - উআ - দেখুৱা

সাধাৰণতে মান্য অসমীয়া ভাষাত বিশেষ্য আৰু বিশেষণ শব্দৰ পিছত -আ - ইআ আৰু -উআ প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি নামধাতু গঠন কৰা হয়। দৰঙী উপভাষাত - আ আৰু -উআ প্ৰত্যয় দুটা সংযোগ কৰি নামধাতু গঠন কৰা হয়। যেনে—

চৰ - আ - চৰা

আগ - উআ - আগুৱা

মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে দৰঙী উপভাষাতো কোনো ধৰ্মনিৰ অনুকৰণত সৃষ্ট হোৱা অভ্যাসজাত ধৰ্মন্যাত্মক শব্দৰ পিছত কেতবোৰ প্ৰত্যয় যোগ দি ধৰ্মন্যাত্মক ধাতু গঠন কৰা হয়। যেনে—

পেনপেনা কেলকেলা ফুচফুচা পেকপেকা আদি।

পুৰুষ আৰু কাল : দৰঙী উপভাষাত পুৰুষ আৰু কালৰ ধাৰণা মান্য অসমীয়াৰ দৰে একে। অৰ্থাৎ ইয়াতো পুৰুষ তিনিটা - প্ৰথম পুৰুষ, দ্বিতীয় পুৰুষ আৰু তৃতীয় পুৰুষ আৰু কাল তিনিটা ক্ৰমে বৰ্তমান কাল, অতীত কাল আৰু ভৱিষ্যত কাল। ক্ৰিয়া বা কাৰ্য সংঘটিত হোৱা সময়ৰ ব্যাপকতালৈ লক্ষ্য ৰাখি বৰ্তমান কাল আৰু অতীত কালক দুটা উপভাগত ভগোৱা হৈছে- নিত্য বৰ্তমান কাল আৰু স্বৰূপ বৰ্তমান কাল তথা সাধাৰণ অতীত আৰু অপূৰ্ণ অতীত। একেদৰে, দৰঙী উপভাষাত ক্ৰিয়া পদৰ ভাৱ দুই প্ৰকাৰৰ— নিৰ্দেশক ভাৱ আৰু অনুজ্ঞা ভাৱ।

৬.৫.৩ দৰঙী উপভাষাৰ শব্দ সম্ভাৰ

উল্লেখযোগ্য যে অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত সকলো শব্দকে সামৰি পূৰ্ণাঙ্গ সংগ্ৰহ এটা এতিয়ালৈ প্ৰকাশ হোৱা নাই। সেয়েহে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকৃত শব্দৰ সংখ্যা নিৰ্ধাৰণ কৰিব পৰা নাযায়। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাবোৰৰ ক্ষেত্ৰতো একেটা কথাই প্ৰযোজ্য। একেদৰে দৰঙী উপভাষাৰ স্বকীয় শব্দৰ সংখ্যাও অনিৰ্ণিত। অৱশ্যে এই শব্দসমূহৰ গঠন আৰু প্ৰকাৰে দৰঙী উপভাষাৰ শব্দসম্ভাৰৰ বিশিষ্টতা আৰু স্বকীয়তাৰ সহজে উমান দিয়ে। তলত বিষয় অনুসাৰে দৰঙী উপভাষাৰ স্বকীয় শব্দ কিছুমান পৰিচয়ৰ অৰ্থে উল্লেখ কৰা হৈছে—

সম্বন্ধসূচক শব্দ—

দৰঙী উপভাষা মান্য অসমীয়া

জৱেঁই জোৱাই

আতা ককাদেউতা

বুৰাপাই ককাদেউতা

জেঠেই	জেঠাই
ঘজ্জিয়া	ঘৰ জেঁৰাই
বিয়েই	বিয়ে
মাহে	মাহী
বৈনাই	ভনী জেঁৰাই
বৈনী	ভনী
ভিনি	ভিনিহি
আমেই	আমৈ
লিকিৰা	ল'ৰা
ঘন্নী	ঘৈণী
ভাইজ্জা	ভতিজা
শুলালী	শুলশালী

অঙ্গ প্রত্যঙ্গ সম্পর্কীয় শব্দ—

কপল	কপাল
কাইতলি	কাষতলি
গেৰুৱা	গোৰোহা
চখু	চকু
ঝাভা	জিভা
তপিলা	তপিনা
নেঙুৰ	নেজ

পক্ষী সম্পর্কীয় শব্দ—

কুকুৱা	কুকুহা
কুপেতি	কপৌ
ঘুটলুকা	হেতুলুকা
দলপুঙা	এবিধ চৰাই
পাওৰা	পাৰ
ব'গুলা	বগলী

শাক পাচলি সম্পর্কীয় শব্দ—

কাউৰমণি	কোৱামণি
কাৰ্কিৰল	কেৰেলা
চমাহা	এবিধ বন
পালাং	পালেং
পুঁইশাক	পুৰৈ শাক

বাঙানা	বেঙেনা
ভোলা বাঙানা	বৰ বেঙেনা
ম'চা	মৰিচা
গছ গছনি, ফল-ফুল সম্পৰ্কীয় শব্দ—	
অপ্রাজিত	অপৰাজিতা
আকন	আকন
আমাৰা	অমাৰা
ইকিৰা	ইকৰা
ওকভেদেলি	ভেদাই লতা
কচ'ৰু	কেচেৰু
কৰাঁবন	এবিধ বন
কঠন্দা	কঠনা
কেঁছৰি	কেহেৰু
খাগাৰা	খাগৰি
গেগ্লেইমালেতি	নাৰ্জি
চজনা	চজিনা
চোঁৰত	চোঁৰাত
চেলেনি	শেলুৰৈ
জলপেই	জলফাই
ঝালা	জলকীয়া
ডুমৰু	ডিমৰু
তুলেহি	তুলসী
ধুৰফুৰি	হলফলি
নবকটেঙা	ৰবাবটেঙা
পদো	পদুম
পানীপিপেলী	শেৰালী ফুল
মধফল	অমিতা
শিমেলি	শিমলু
জীৱ জন্তু সম্পৰ্কীয় শব্দ—	
কেচেই	কেঁচু
নিঙিনি	নিগনি
ভেকেলি	ভেকুলী
মুইহ	ম'হ
হাপা	হেপা

পোক পতঙ্গ সম্পর্কীয় শব্দ—

কাছো	কাছ
কুটিয়া	কুইঁ
খলহানা	খলিহনা
গৰেই	গৰৈ
তিঙিৰা	শিঙিৰা
নিচিলা	মিছমাছ
পাভোৰা	পাভ
বৰদৈয়া	এবিধ মাছ
বল্লিমাছ	বৰালি মাছ
মনকৰা	মণিকাৰা

খাদ্য বস্তু সম্পর্কীয় শব্দ—

আখাই	আখে
আপিণ্‌তা	অপৈঁতা
উৰমাল	ৰমাল
মোক্‌চা	গামোচা
বাকৰা	কৰকৰা
ঝালুক	জালুক
ঝিলপি	জিলেপী
তাংখু	ধপাত
নুন	নিমখ
ব'হ্ন	নহৰু

অন্যান্য শব্দ—

অজামিল	বৰ দুপ্ত
অমুৰি	অশান্তি
অৰহনা	দক্ষিণা
আউধি	হলস্থুল
আখাৰ	আখৰ
আঙাৰা	এঙাৰ
আজালা	অজলা
আন্ধু	এলান্ধু
উৰাট	উজুটি
উতিয়া	এলেছৰা
কিচিম	প্ৰকাৰ

কেংমৰা	দুৰ্বল
খাখাৰ	খেকাৰ
খাখেৰি	খখুৰা
খুটুৰা	টুকুৰা
ৰোলঙা	জোলোঙা
ঠগি	নৈবৈদ্য
দামাল	দলং
মৈৰা	মজিয়া
লোতোমা	টেমুনা
বেলবুং	মুৰ্খ
পেঁক	বোকা
ভাখেৰি	ভঁৰাল ইত্যাদি।

৬.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- দৰঙী উপভাষাটো মূলতঃ দৰং জিলাজুৰি বিয়পি আছে।
- দৰঙৰ বুৰঞ্জী প্ৰাচীন আৰু ব্যাপক। অতীজতে ইয়াত ভূঞা আৰু কোঁচসকলৰ শাসন আছিল।
- ভৌগোলিক ভাৱে দৰঙী উপভাষাটো অসমৰ মধ্য অঞ্চলত আছে যদিও মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সৈতে ই ভালেমান ক্ষেত্ৰত পৃথক।
- দৰঙী উপভাষাটোত ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দসম্ভাৰগত নিজস্ব বৈশিষ্ট্য বিচাৰি পোৱা যায়।

৬.৭ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) কলিতা, মণিৰাম (২০০৭) : ডিমৰীয়া অঞ্চলৰ উপভাষা : অসমীয়া ভাষাৰ এটি আঞ্চলিক ৰূপৰ বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন, অপ্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।
- ২) কাকতি, বাণীকান্ত (১৯৯৬) : অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশ, অনু. বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা, বৰপেটা সাহিত্য সভাৰ হৈ গুৱাহাটী : বাণী প্ৰকাশ।

- ৩) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰ নাথ (২০০৪) : *অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা*, গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৪) গোস্বামী, গোলোক চন্দ্ৰ (১৯৯২) : *ভাষা ভাষণিকা*, গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ৫) দেউৰী মনেশ্বৰ (১৯৯৪) : *মৰিগাঁও জিলাৰ লোকসংস্কৃতি*, আদৰণি সমিতি, যাঠিতম্ অসম সাহিত্য সভা। মৰিগাঁও।
- ৬) দাস, মনোজ কুমাৰ (২০১৬) : *দৰং আৰু মৰিগাঁও জিলাৰ কথিত অসমীয়া ভাষা : এক তুলনামূলক অধ্যয়ন*, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, অপ্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ।
- ৭) নাথ, জীৱকান্ত (২০১৩) : *মায়ঙীয়া উপভাষা*, মৰিগাঁও : স্বাস্থ্য প্ৰকাশন।
- ৮) পাঠক, জীৱন চন্দ্ৰ (২০১৭) : *দৰঙী উপভাষা অধ্যয়ন*, গুৱাহাটী : বনলতা।
- ৯) পাটগিৰি, দীপ্তি ফুকন (২০১০) : *উপভাষা আৰু অসমৰ উপভাষা*, অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়। গুৱাহাটী।
- ১০) মৰল, দীপঙ্কৰ (১৯৯৭) : *উপভাষা-বিজ্ঞান*, গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টছ ষ্ট'ৰ।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ :

- ১১) Goswami, Golok chandra (1982) : *Structure of Assamese*. Publication Department. Gauhati University. Guwahati.
- ১২) Kalita, D. B. & H. Sarmah (2010) : *The Tiwas (Lalungs) Profile of a Tribe*. Publication Committee, Department of History, Morigaon College. Morigaon.
- ১৩) Moral, Dipankar (1992) : *Phonology of Asamiya Dialects : Contemporary Standard and Mayong*. Ph.D. dissertation. Deccan College Post Graduate and Research Institute. Poona.

৬.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : দৰঙী উপভাষাৰ স্বৰধ্বনিবোৰ উল্লেখ কৰি একাদিক্ৰমে ধ্বনিগুণসমূহ তালিকাসহ লিখিব লাগিব।
- ২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : গদন্তমূলীয় ধ্বনিসমূহ উল্লেখ কৰি তালিকাসহ ধ্বনিগুণবোৰ লিখিব লাগিব।
- ৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : ঃকুৎ প্ৰত্যয় আৰু তদ্ধিত প্ৰত্যয় কাক বোলে লিখি দৰঙী উপভাষাৰ পৰা উদাহৰণ দিব লাগিব।
- ৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : ণনামপদ কাক বোলে উল্লেখ কৰি দৰঙী উপভাষাত থকা নামপদবোৰ বৰ্ণ কৰিব লাগিব।

৬.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

- প্ৰশ্ন ১ : মান্য অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে দৰঙী উপভাষাটোৰ কি কি পাৰ্থক্য আছে আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ২ : দৰঙী উপভাষাটোৰ স্বৰধ্বনিসমূহৰ পৰিচয় দি এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰক।
- প্ৰশ্ন ৩ : দৰঙী উপভাষাটোত থকা বহুবচনাত্মক সৰ্গ সন্দৰ্ভত এটা বিশ্লেষণ আগবঢ়াওক।
- প্ৰশ্ন ৪ : দৰঙী উপভাষাৰ ক্ৰিয়াৰূপৰ বিষয়ে উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৫ : দৰঙী উপভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৬ : দৰঙী উপভাষাত কাৰক বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে খৰচি মাৰি আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৭ : দৰঙী উপভাষাটোৰ বিশেষণ পদ সম্পৰ্কে বৰ্ণনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৮ : ভাষাত শব্দসম্ভাৰৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে বিচাৰ কৰি দৰঙী উপভাষাটোৰ শব্দসম্ভাৰৰ পৰিচয় প্ৰদান কৰক।

*** **

অধ্যায় ৭ : অসমৰ জনগোষ্ঠীয় মূলৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

- ৭.১ উদ্দেশ্য
- ৭.২ পৰিচয়
- ৭.৩ অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ চমু পৰিচয়
- ৭.৪ অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা
 - ৭.৪.১ বাভামিজ বা বাভা-অসমীয়া
 - ৭.৪.২ তিৰামিজ বা তিৰা-অসমীয়া
 - ৭.৪.৩ দেউৰীমিজ বা দেউৰী-অসমীয়া
 - ৭.৪.৪ মিচিংমিজ বা মিচিং-অসমীয়া
 - ৭.৪.৫ আহোমমিজ বা টাই-অসমীয়া
- ৭.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি কি শিকিলোঁ
- ৭.৬ অধিক জানিবলৈ
- ৭.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ৭.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৭.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমৰ জনগোষ্ঠীয় মূলৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ সম্পৰ্কে জানিব পাৰিব
- বাভামিজ, নৃগোষ্ঠী কেইটাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক, শব্দগত আদি বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে জ্ঞাত হ'ব
- তিৰামিজ, নৃগোষ্ঠী এই কেইটাৰ কেতবোৰ কথিত ৰূপৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- দেউৰীমিজ, এই নৃগোষ্ঠী কেইটাৰ মূলৰ বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে পৰিচয় লাভ কৰিব
- মিচিংমিজ আৰু আহোমমিজ, এই নৃগোষ্ঠী কেইটাৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ সম্পৰ্কৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়াব পাৰিব।

৭.২ পৰিচয়

‘উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা’ পাঠ্যবিষয়ৰ এইটো সপ্তম অধ্যায়। ইয়াত এটা আকৰ্ষণীয় বিষয়ৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাৰ উলোচনাত অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা সমূহৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য যে এই অধ্যায়টি অসমৰ তেনে কেইটামান উল্লেখযোগ্য নৃগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

অসমত প্রধানত অষ্ট্ৰেলীয়, নেগ্ৰিটো, মঙ্গোলীয় আৰু ককেচীয়া এই চাৰিটা প্রধান নৃগোষ্ঠীয় প্রজাতিৰ লোকে পোৱা যায়। অৱশ্যে ইয়াৰে অধিকাংশ লোকেই হ'ল মংগোলীয় প্রজাতিৰ লোক। ভূৱনমোহন দাসৰ মতে অষ্ট্ৰেলীয়, নেগ্ৰিটো লোকসকলে প্রথম অৱস্থাত মঙ্গোলীয় আৰু পিছলৈ ককেচীয়া প্রজাতিৰ সৈতে সংমিশ্ৰণ ঘটি শেষত বিলীন হৈ যায়। অসমত বসবাস কৰা মঙ্গোলীয় প্রজাতিৰ লোকসকলৰ অধিকাংশই জাতিগতভাৱে মংগোলীয় প্রজাতিৰ লোক যদিও ভাষিক ক্ষেত্ৰত এওঁলোক চীন-তিব্বতী। ইয়াৰে আকৌ বিভাগ অনুসৰি কিছুসংখ্যক তিব্বত-বৰ্মীয় আৰু কিছু সংখ্যক শ্যামচীনীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত। শ্যামচীনীয় শাখাৰ টাই (আহোম) ভাষাৰ বাদে বাকী আলোচিত আটাইকেইটা নৃগোষ্ঠী উপভাষাৰ মূল ভাষা হ'ল তিব্বত-বৰ্মী।

নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ কেতবোৰ উমৈহতীয়া ভাষিক বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰা যায়। তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা বিশেষজ্ঞ উপেন ৰাভা হাকাচামে এনে ভাষিক বৈশিষ্ট্যৰাজিক এইদৰে নিৰ্দেশ কৰিছে— “নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাত সাধাৰণতে দুটা ভাষাৰ ৰূপ কম-বেছি পৰিমাণে সাঙোৰ খাই থাকে। দুই বা ততোধিক ভাষাৰ সহ-অৱস্থানত (একেখন ভাষাগত ক্ষেত্ৰত) সৃষ্টি হোৱা এটা বিশেষ জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্রচলিত উপভাষা (creole বা pidgin) হিচাপে ইয়াত মূল আধাৰ ভাষাৰ মৌলিক বৈশিষ্ট্য সম্পূৰ্ণৰূপে ৰক্ষিত থাকে। ইয়াৰ লগে লগে সেই বিশেষ জনগোষ্ঠীৰ প্ৰাচীন ৰূপ বা চলতি ৰূপৰ উপাদান (ধ্বনি-ৰূপ-শব্দ আৰু বাক্য গাঁথনি) সোমাই মূল ভাষাটোৰ কথিত ৰূপত এক স্বকীয়তা প্রদান নকৰাকৈ নাথাকে।ইয়াৰ আঞ্চলিক উপভাষাৰ দৰে একোটা স্থায়ী আৰু সুদৃঢ় ভেটি আছে যিটো সেই জনগোষ্ঠীৰ পূৰ্বৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্যৰ দ্বাৰা সুনিয়ন্ত্ৰিত।”

অসম এখন বহু ভাষা-ভাষিক ৰাজ্য। বহু ভাষিক ৰাজ্য হিচাপে সেয়ে এনে পৰিৱেশত বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীৰ লোকৰ মাজত ভাৱৰ আদান-প্ৰদানৰ উদ্দেশ্যে এটা আঞ্চলিক সংযোগী ভাষাৰ অতিকৈ প্ৰয়োজন। সুদূৰ অতীতলৈ ঘূৰি চালে দেখা যায় যে, ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা দিনৰে পৰা নানা নৃগোষ্ঠীয় মূলৰ লোকে নানা ভাষা পৰিয়ালৰ উপভাষা ব্যৱহাৰ কৰি নিজৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ কাৰ্য চলাই আহিছে। এসময়ত ৰাজভাষা মৰ্যাদা পোৱা অসমীয়া ভাষাই অসমৰ লগতে চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ পাহাৰে-ভৈয়ামে তথা বিভিন্ন ভাষা-ভাষী, জনগোষ্ঠীৰ মাজত সংযোগী ভাষা ৰূপে সেৱা আগবঢ়াইছিল। অতি সম্প্ৰতি অসমত প্রচলিত আহোমসকলৰ লগতে অসমীয়াৰ বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা দেউৰী, ৰাভা, মিছিং, তিৱা, মৰাণ, খামতি আদিৰ মাজত কথিত অসমীয়া ৰূপত পৰিৱৰ্তিত আছে।

৭.৩ অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ চমু পৰিচয়

অসম তথা উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চল ভাষাৰ ভূস্বৰ্গ স্বৰূপ। অসমীয়া অসমৰ ৰাজ্য ভাষা আৰু অসমত বসবাস কৰা অধিকাংশ লোকৰেই অসমীয়া হ'ল সংযোগী ভাষা। অসমত অসমীয়া ভাষাৰ বহুকেইটা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা আছে। তাৰ ভিতৰত ‘ৰাভামিজ’ (ৰাভা-অসমীয়া), ‘তিৱামিজ’ (তিৱা-অসমীয়া), ‘দেউৰীমিজ’ (দেউৰী-অসমীয়া), ‘আহোমমিজ’ (টাই-অসমীয়া), ‘মিচিংমিজ’

(মিছিং-অসমীয়া), সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ কথিত অসমীয়া, ‘মৰাণমিজ’ (মৰাণ-অসমীয়া) আদিয়ে প্ৰধান বুলিব পাৰি।

‘ৰাভামিজ’ পাতি, বিতলিয়া, দোহাৰি চুঙা, টোটলা ৰাভাসকলৰ কথিত ভাষা। এই ভাষাটো বিশেষকৈ অসমৰ কামৰূপ, গোৱালপাৰা, শোণিতপুৰ আৰু মেঘালয়ৰ গাৰো পাহাৰত বসবাস কৰা ৰাভাসকলৰ মাজত বিশেষভাৱে প্ৰচলিত।

তিৰাসকলৰ কথিত তিৰা-অসমীয়াই হ’ল ‘তিৰামিজ’ ভাষা। অসমৰ মৰিগাঁও আৰু ইয়াৰ দাঁতি-কাষৰীয়া কামৰূপ, কাৰ্বি আংলং আৰু নগাঁও জিলাত বসবাস কৰা তিৰাসকলৰ মাজত ‘তিৰামিজ’ প্ৰচলিত। ‘দেউৰীমিজ’ (দেউৰী-অসমীয়া) দিবঙীয়া খেলৰ দেউৰীসকলৰ কথিত উপভাষা। দেউৰীসকলৰ মাজত চাৰিটা খেল আছে যদিও কেৱল দিবঙীয়া খেলৰ মাজত ‘দেউৰীমিজ’ (দেউৰী-অসমীয়া) প্ৰচলিত। উজনি অসমৰ শদিয়া, লক্ষীমপুৰ, শিৱসাগৰ, ডিব্ৰুগড় আদিত বসবাস কৰা দিবঙীয়া খেলৰ দেউৰীৰ মাজত এই উপভাষা বৰ্তি আছে।

সেইদৰে উজনি অসমত বাস কৰা আহোমসকলৰ কথিত উপভাষাই হ’ল ‘আহোমমিজ’ (টাই-অসমীয়া)। উজনি অসমৰ প্ৰায়বোৰ আহোম অঞ্চল বিশেষত এই উপভাষাৰ প্ৰভাৱ বিদ্যমান।

মিচিংসকলৰ কথিত মিচিং-অসমীয়াই হ’ল ‘মিচিংমিজ’। উজনি অসমৰ শদিয়া, ডিব্ৰুগড়, লক্ষীমপুৰ, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, শোণিতপুৰ, দৰং আদিৰ মিচিংসকলৰ মাজত এই উপভাষা প্ৰচলিত।

সোণোৱাল কছাৰীৰ কথিত অসমীয়াই হ’ল ‘সোণোৱালমিজ’। উজনি অসমৰ প্ৰায় ৩০৫ খন গাঁৱত বসবাস কৰা সোণোৱাল কছাৰীৰ মাজত এই উপভাষাৰ ৰূপ পোৱা যায়। নিজৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ ভাষা-সংস্কৃতি থকা সত্ত্বেও অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিকে নিজৰ বুলি জ্ঞান কৰা সোণোৱালসকল হ’ল অসমৰ অন্যতম জনগোষ্ঠী।

মৰাণসকলৰ কথিত উপভাষাই হ’ল ‘মৰাণমিজ’ (মৰাণ-অসমীয়া)। উজনি অসমৰ তিনিচুকীয়া জিলাৰ শদিয়া, মাৰ্ঘেৰিটা আৰু তিনিচুকীয়া মহকুমা; ডিব্ৰুগৰ জিলাৰ ডিব্ৰুগৰ মহকুমা আৰু অৰুণাচলৰ নামচাই মহকুমাৰ প্ৰায় ২২৬ খন গাঁৱত মৰাণসকলৰ বসতি আছে।

সেইদৰে আৰ্য-ভিন্ন তিব্বত-বৰ্মী ভাষাৰ লগতে আৰ্যমূলীয় ভাষা যেনে-নেপালীসকলৰ ‘নেপালী-অসমীয়া’, কাছাৰৰ বাঙালীসকলৰ ‘চিলেটীয়া (কছাৰী) অসমীয়া’, অভিবাসী সম্প্ৰদায়ৰ ‘উজানী’ (দেশী) আৰু ‘ভাটীয়া (মৈমনসিঙীয়া) অসমীয়া’, শিক্ষিত আৰু অভিজাত বাঙালী পৰিয়ালৰ ‘ঔপনিৱেশিক অসমীয়া’, মহানগৰকেন্দ্ৰিক মাৰোৱাৰী সম্প্ৰদায়ৰ ‘হিন্দী মিশ্ৰিত অসমীয়া’ৰ লগতে শিৱসাগৰৰ অসমীয়া, নগা গাঁৱৰ নগাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত ‘নাগামিজ’ আদি কেতবোৰ নৃগোষ্ঠীয় বা সামাজিক শ্ৰেণী উপভাষা অসমত সম্প্ৰতি প্ৰচলন আছে।

৭.৪ অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা

৭.৪.১ ৰাভামিজ বা ৰাভা-অসমীয়া

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ এটি অন্যতম ভাষা গোষ্ঠী হ’ল ৰাভা জনগোষ্ঠী।

ৰাভাসকল প্ৰধানকৈ অসমৰ কামৰূপ, গোৱালপাৰা, শোণিতপুৰ আৰু মেঘালয়ৰ গাৰো পাহাৰত বসবাস কৰি আছে। ৰাভাসকলৰ মাজত ৰংদানি, মায়তৰি, পাতি, বিতলিয়া, দোহাৰি চুঙা, টোটলা আৰু কোচা এই আঠটা ফৈদ আছে। ইয়াৰে ৰংদানি, মায়তৰি আৰু কোচা এই তিনিটা ফৈদৰ মাজত ৰাভা মাতৃভাষা হিচাপে প্ৰচলন থকাৰ বিপৰীতে বাকী কেইটাৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচলন দেখা যায়।

‘ৰাভামিজ’ অসমীয়াৰ এটা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা। ৰাভা ‘পিজিন’ আৰু ‘অসমীয়া ক্ৰেঙল’-এই দুটা ৰূপত ক্ৰমে ৰাভা ভাষা কোৱা আৰু ৰাভা ভাষা পাহৰা এই দুই ফৈদৰ মাজত ৰাভামিজ প্ৰচলিত। ৰাভামিজৰ মূল ভিত্তি হ’ল অসমীয়া লগতে ইয়াৰ অবাচীন কথিত আৰু প্ৰাচীন লিখিত ৰূপ। অৱশ্যে, ৰাভামিজৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত, শব্দগত, বাক্যগত আদিৰ দিশত ৰাভা ভাষাৰ প্ৰভাৱ বিদ্যমান। বিশেষকৈ ৰাভামিজৰ বাক্যৰ জতুৱা ঠাঁচ, খণ্ডবাক্যৰ গাঁঠনি আদিৰ ক্ষেত্ৰত এনে প্ৰভাৱ অতি স্পষ্ট। তলত ৰাভামিজৰ মাজত নিহিত হৈ থকা ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক, শব্দগত আদি বিভিন্ন উপাদানৰ সম্বন্ধে আলোচনা দাঙি ধৰা হ’ল—

১। ধ্বনিতাত্ত্বিক উপাদান :

(ক) ৰাভা আদি কৰি তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত ‘অ’ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নাই। সেয়েহে ধাৰ কৰা শব্দৰ ক্ষেত্ৰত অন্ত্য স্থানৰ ‘অ’ ধ্বনি ‘অ’ / ‘ও’ লৈ পৰিবৰ্ত্তন হয়, নহয় লোপ পায়। ৰাভাৰ দৰে ৰাভামিজতো এনে বৈশিষ্ট্য বিদ্যমান। যেনে- কইনা (কইনা), আদ’ৰ (আদৰ), প’লো (পল), আছাৰ্ (আহাৰ) ইত্যাদি।

(খ) সাধাৰণতে ৰাভা ভাষাত অন্ত্য অৱস্থানত থকা ‘অ’ ধ্বনি প্ৰায়ে ‘আ’ হয়। ৰাভা ভাষাৰ দৰে ৰাভামিজতো এনে বৈশিষ্ট্য অতি প্ৰকট। যেনে-ৰাজা (ৰজা), পাখাৰ (পখাৰ), সোণা (সোণ), দেহা (দেহ), বেৰা (বেৰ), পুৰানা (পুৰণি) -ইত্যাদি।

(গ) শব্দত ওচৰা-ওচৰিকৈ দুটা ‘আ’ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ ৰাভা ভাষাৰ দৰে ৰাভামিজৰ আন এক বৈশিষ্ট্য। (কামৰূপী ভাষাতো এনে ধৰণৰ প্ৰয়োগ আছে। মান্য অসমীয়াত আকৌ এনে পৰিস্থিতিত ‘আ’>‘এ’ হয়) যেনে— চাকা (চকা), ৰাজা (ৰজা), পাখাৰ (পখাৰ), কালা (ক’লা), ৰাঙা (ৰঙা), তাৰা (তৰা) ইত্যাদি।

(ঘ) ৰাভা ভাষাৰ দৰে ৰাভামিজত কণ্ঠ্য সঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি ‘হ’ (h)ৰ ঠাইত কণ্ঠ্য অঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি ‘হ’ (h)ৰ প্ৰয়োগ আছে। সেয়েহে দুয়োটা ভাষাতে স্বৰাস্ত ‘অ’ যুক্ত ‘হ’ অক্ষৰৰ লোপ পায়, নহয় ‘হা’ (ha) হিচাপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে- মছা (মহ), মাহ (মা/মাছ), বাৰা (বৰা/বৰাহ), চাহা (চাহ) ইত্যাদি।

(ঙ) ৰাভা ভাষাৰ দৰে ৰাভামিজতো শব্দৰ অন্ত্য অৱস্থানত ‘জ’ (dz) ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নাই। সেইদৰে অন্ত্য অৱস্থানত সঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি ‘ঘ’, ‘ধ’, ‘ভ’ ৰ ঠাইত প্ৰায়ে অল্পপ্ৰাণ ‘গ’, ‘দ’, ‘ব’ বহে। যেনে- মাগ্ মাছ (মাঘ মাহ), বুদবাৰ (বুধবাৰ, লাব্ লাভ) -ইত্যাদি।

(চ) ৰাভামিজত মান্য অসমীয়া ভাষাৰ ‘এ’ (e) ধবনিৰ প্ৰয়োগ নাই। সেয়েহে ৰাভামিজত এ’ > ই হয়। সেইদৰে দন্ত্য / মুৰ্ধন্য ধবনিৰ পৰিৱৰ্তে দন্ত্যমূলীয়, অনুনাসিক চন্দ্ৰ বিন্দু (°)-ৰ ঠাইত নাসিক্য ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। তদুপৰি ‘ঢ’/ ‘ড়’ পৰিৱৰ্তে ‘ৰ’, ‘ঋ’-ৰ পৰিৱৰ্তে ‘ৰি’ ধবনি প্ৰয়োগ হয়। যেনে-ছিন্দুৰ (সিন্দুৰ), আঞ্চল (আঁচল), গাৰি (গাড়ী), কিৰপিন (কৃপন), বুৰা (বুঢ়া) ইত্যাদি।

২। ৰূপতাত্ত্বিক উপাদান :

(ক) দ্বিৰুক্তিবাচক শব্দৰ প্ৰয়োগ ৰাভামিজ ভাষাৰ আন এক বিশেষত্ব। ৰাভামিজত প্ৰয়োগ হোৱা কেতবোৰ দ্বিৰুক্তিবাচক শব্দ হ’ল- বগা ফলফলা (ধকধকীয়া বগা), ৰাঙা টকটক (টিক্‌টিকীয়া ৰাঙা), কালা কিটকিটা (কিচকিচীয়া ক’লা), ছেল-ছেলা (নিশকতীয়া), উপাক পাক (আগ গুৰি নোহোৱা কথা), লেতেতেৰ-পেতেতেৰ (অতি লেতেৰা), হাৰা জেং জেঙা (হাড়ে ছালে লগা), চিক-চিকা (চিকচিকীয়া), খাটাং-টাং (অতি চুটি) ইত্যাদি।

(খ) ভাষাৰ তিৰ্যক ৰূপ সকলো ভাষাৰে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় যদিও ৰাভামিজত এনে তিৰ্যক ৰূপৰ ব্যৱহাৰ অতি সীমিত।

(গ) ৰাভাৰ দৰে ৰাভামিজতো তৃতীয় পুৰুষত প্ৰয়োগ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাবাচক একমাত্ৰ সম্বন্ধ পদ বা / বাৰা প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ আছে। বিশেষকৈ দুখনৰ পশ্চিম অঞ্চলত থকা পাতিৰাভাসকলৰ ৰাভামিজত এনে প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ লক্ষ্য কৰা যায়। যেনে— দাদাবাৰা (ককায়েক), ভাইবাৰা (ভায়েক), বুইনিবাৰা (ভনীয়েক)।

(ঘ) ৰাভা ভাষাৰ দৰে ৰাভামিজতো কৃৎ আৰু তদ্ধিত প্ৰত্যয়ৰ সংখ্যা অতি তাকৰ। ৰাভামিজত বহুলভাৱে প্ৰয়োগ হোৱা এনে প্ৰত্যয়কেইটা হ’ল-আনি, -আৰু, -ঈয়া আৰু -উৰা প্ৰত্যয়। যেনে— ঘৰঘেৰাণি (মাঘ বিহুৰ উৰুকাত গৃহস্থৰ সকলোবিলাক ঘৰ ঘেৰ দিয়া পৰ্ব)ঃ ঘৰ+ঘেৰ-আনি

হালুৱা (হালোৱা) : হাল + উৰা,

বুৰুৱা (বনৰীয়া) : বুন + উৰা

মদাৰু (মদপী) : মদ + আৰু

ঠগাৰু (ঠগ) : ঠগ + আৰু ইত্যাদি।

(ঙ) ‘-লা’, ‘-কা’ আদি স্বাৰ্থিক প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত বিভিন্ন ক্ৰিয়া বিশেষণ পদৰ গঠন ৰাভামিজৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। যেনে— এলা (এতিয়া), তেলা (তেতিয়া), যেলা (যেতিয়া), নাইকা (নাইকিয়া) ইত্যাদি।

(চ) ৰাভামিজত কোনো ব্যক্তি-বিশেষক সম্বোধনৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষ-নাৰী ভেদে ‘হে’, ‘হেৰ’, ‘হাৰ’, ‘ৰে’ আদি প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ লক্ষ্য কৰা যায়। যেনে- আইহে / বাবাহে, বাইৰে / দাদাৰে আদি।

৩। শব্দগত উপাদান :

দেশী বা আৰ্যভিন্ন ভাষাৰ শব্দৰ প্ৰয়োগ ৰাভামিজৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। ইয়াৰে বেছি সংখ্যকেই ৰাভাদি তীব্ৰতৰ্মী ভাষাৰ সৈতে সাদৃশ্য আছে। শব্দগত উপাদানসমূহক আমি এনেদৰে আলোচনা কৰিব পাৰোঁ—

(ক) সম্বন্ধবাচক শব্দ : সম্বন্ধবাচক শব্দ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত ৰাভা ভাষাৰ সৈতে প্ৰায় একে। ৰাভামিজত ব্যৱহৃত সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহ হ'ল—আতা, আবু, আই, বাবা (আফা), আপা, আপী, ছোংথা (তাৰৈয়েক), ছোংথী (আমৈয়েক), বাই (বিবি), দাদা, দহো (দেওৰেকৰ ঘৈণীয়েক বা নন্দেকৰ গিৰীয়েক) ইত্যাদি।

(খ) খাদ্য, সাজপাৰ সম্বন্ধীয় শব্দ : জিমটেঙা (খৰিচা), ডিঙোৱা (চুঙা পিঠা), ভৰ্তা (পিটিকা), মাৰিভাত, বাকৰাভাত, ছাংকা (শাক), পোংনা (ভাপত সিজোৱা পিঠা), ডিঙোৱা (চুঙা পিঠা) ইত্যাদি।

(গ) জীৱ-জন্তু সম্পৰ্কীয় শব্দ : ছগৰা (হৰিণ), জহামাল, হাপা, ভালিঙা (শৰ), কুৰাং (ৰাংকুকুৰ), লঞা (কুকুৰনেচীয়া), ঘোং, মাছৰেঙা / মাছেলেক), ফেচুলুকা, চকেয়া (টোকোৰা), ছাৰুক (শালিকা), কানকুৰিকা, ডাউকি, প্ৰায়পক বা পায়পুৰিকি (বুলবুলি), মকৰা ইত্যাদি।

(ঘ) মাছ-কাছ সম্বন্ধীয় শব্দ : নিচলা, কুকুলা, চেংভৰ্খা, পোংনা (পোনা), টেংনা (শিঙৰা), মঙা (মোৱা), টাকি (গৰৈ), ফৈলা (কান্দুলী) ইত্যাদি।

(ঙ) খাদ্য সম্বন্ধীয় শব্দ : আমছিংৰি (টেঙেচি টেঙা), ঢেকীয়া, বিথুৱা (জিলমিল), জিমটেঙা (খৰিচা), পোংনা (ভাপত সিজোৱা পিঠা), ভৰ্তা (পিটিকা), ছুৱা দিয়া (পোৰা), বুগলী (এবিধ মদ), ছাংকা (শাক), ডিঙোৱা (চুঙা পিঠা), মাৰিভাত, আওতা (থপথপীয়াকৈ ৰন্ধা আঞ্জা), বাকৰা ভাত, খোলাত দিয়া আদি।

(চ) অন্যান্য শব্দ : ছাম (উৰাল), কেৰ্খা (নেওঠনী), খোলায় (খালৈ), জাখা (জাকৈ), গাৰি (টোলোঠা), চেপা, ডিঙৰি, নঙলা বা নঙল কিলাকুটি, নু (সুঁন), গন্দুল (গৰাল), দামল (গড়-খাৰৈ), টাঙোন, জাখলা, জোং, বোথোলা (কুঁহিলা) ইত্যাদি।

(ছ) জতুঁৱা ঠাচ-খণ্ডবাক্য : পুং-স্ত্ৰী লিংগ ভেদে ব্যৱহাৰ হোৱা সাধিত বিশেষণৰ উপস্থিতি ৰাভামিজৰ অন্যতম বিশেষত্ব। যেনে-খাবা নাপুৱা-খাবা নাপাইতী (ভোকাতুৰ), নাককাটা-নাককাটা (ডাংকাটা), তামিলা-তামিলী (পৰিপাটিকৈ থকা ব্যক্তি), বাখিনা-বাখিনী (বাহিৰে ৰংচং ভিতৰে কোৱাভাতুৰী), তিৰী ভাৰুৱা (তিৰোতা হেৰুৱা), ছুল-ছুলী (লচপচী, তিৰীমুৱা বা ঝোৱামুখীয়া (তিৰোতা সুলভ আচৰণ কৰা), বিয়াতা ভাতৰ (চপনীয়া চপা), কাণ থাৰেঙা (শহাকণীয়া)), মনে চিতে নিমিলা (অপছন্দ), বান্দৰ ঠগ দি (ব্ৰহ্মা ঠগ দি), ৰাঙা টক টক (তেজৰঙা), বনত পুৰিয়া মৰ (যৌৱন বিনিষ্ট হ), বেং সাৱটাৰি (গৰা মাৰি ধৰ), পকা দুপৰ (ভৰ দুপৰীয়া), মামাৰ বেটা কলাই শাক (বাহি যোৰা) ইত্যাদি।

৭.৪.২ তিৰামিজ বা তিৰা-অসমীয়া

তিৰা (লালুং)সকল অসমৰ বিশেষকৈ মৰিগাঁও আৰু ইয়াৰ দাঁতি-কাষৰীয়া কামৰূপ, কাৰ্বি আংলং আৰু নগাঁও জিলাত বসবাস কৰি আছে। তিৰা জনগোষ্ঠীৰ মাজত দুটা ফৈদ পোৱা যায়-পাহাৰীয়া তিৰা আৰু ভৈয়ামৰ তিৰা। ইয়াৰে ভৈয়ামৰ তিৰাসকলে নিজৰ মূল তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাটো পাহৰি পেলাইছে আৰু তাৰ পৰিৱৰ্তে অসমীয়া ভাষাৰ এটা নৃগোষ্ঠীয় ৰূপেৰে (তিৰামিজ) দৈনন্দিন জীৱনত প্ৰয়োগ তথা ভাৱ-বিনিময় কৰি আহিছে।

(১) ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) ধ্বনিৰ এটা স্বৰৰ পৰিৱৰ্তে অন্য এটা স্বৰৰ প্ৰয়োগ তিৰামিজৰ অন্যতম বিশেষত্ব। যেনে- গৰৈ > গৰাই, কৱৈ > কৱেই, জালুৱৈ > জালুৱাই, বিজুলী > বিজিলি, বিয়লি > বিয়ালি ইত্যাদি।

(খ) উচ্চ স্বৰৰ প্ৰতি প্ৰৱণতা তিৰামিজৰ আন এক বিশেষত্ব। যেনে-মোৰ > মুৰ, তোৰ > তুৰ, কোমোৰা > কুমুৰা, দেখোন > দেখুন, মনি > মুনি, কোঁৱৰ > কুঙৰ, উমনি > উমুনি ইত্যাদি। এ' / এ ধ্বনিৰ ক্ষেত্ৰত ই-ৰ পৰিৱৰ্তে এ' / এ অপৰিৱৰ্তিত ৰূপত থাকে। যেনে- ইমান > এমান, কিমান > কেমান ইত্যাদি।

অৱশ্যে দুই এটা শব্দ ব্যতিক্ৰম নথকা নহয়। যেনে-তেতিয়া > তিতিয়া, এতিয়া > ইতা ইত্যাদি।

(গ) কামৰূপী উপভাষাৰ দৰে তিৰামিজতো 'অ' ধ্বনিৰ ঠাইত 'আ' ধ্বনিৰ প্ৰাধান্য মনকৰিবলগীয়া। যেনে— বেৰ > বেৰা, বাপ > বাপা, পোক > পকা আদি। অৱশ্যে ওচৰা-ওচৰিকৈ দুটা আ ধ্বনি থাকিলে উজনিৰ উপভাষাৰ দৰে প্ৰথমটো আ > এ / অ হয়। যেনে- ছাতা > ছতা (ছাতি), ছানা > ছনা / ছনা (পোৱালি)।

(ঘ) এটা ব্যঞ্জনৰ পৰিৱৰ্তে আন এটা সমবৰ্ণীয় ব্যঞ্জনৰ প্ৰয়োগ তিৰামিজৰ অন্য এক ধ্বনিগত বৈশিষ্ট্য। যেনে—

শ, ষ, স > হ / খ : সাজি > খাজি, শিয়াল > হিয়াল, বৰষুণ > বৰখুণ।

ল, ৰ > ন : কেৰেলুৱা > কেৰেন্দা, ৰান্ধনী > নাধনী।

ঢ়, ড় > ৰ : ধৰাবুড়ী > ধৰাবুৰী, জেলাবুঢ়া > জেলাবুৰা।

জ > ঝ / দ / ছ : জগৰ, ঝগৰ, জীয়েক > ঝীয়েক, জেঠাই > দেঠাই, কাগজ > কাগছ।

অৱশ্যে দুই-এটা ব্যতিক্ৰম নথকা নহয়। যেনে- নখ > নক, বাঘা > বাক ইত্যাদি।

(ঙ) দ্বি-স্বৰৰ প্ৰাধান্য, বিশেষকৈ ই / ঈ / এ / ঐ আৰু অ, ও > ও কাৰান্ত শব্দৰ প্ৰাধান্য ইয়াৰ অন্য এক মনকৰিবলগীয়া দিশ। যেনে— পোহে > পুহে, মাহী > মাহে, যাব > যাবউ, নাচে > নাচে, হ'ব > হবউ ইত্যাদি।

(চ) আদ্য আৰু মধ্য স্থানত 'হ' ধ্বনিৰ আগম আৰু অন্তস্থানত 'হ'-ৰ লোপ তিৰামিজৰ আন এক বিশেষত্ব। যেনে— বতাহ > বতা, সাহস > সাহ, উকিয়া > হকিয়া, সীয়া > সিহা, নিয়ৰ > নিহৰ ইত্যাদি।

সেইদৰে অন্ত্য অৱস্থানত 'ক' ধ্বনিৰ আগম তিৰামিজৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। যেনে- জামু > জামুক, ধেনু > ধেনুক, আধা > আধক ইত্যাদি।

২। ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) মান্য অসমীয়াৰ দৰে তিৰামিজতো -ঈ, -ইনী -অনী -উনী -নী, -ৰী, -তী আদি প্ৰত্যয় সংযোগৰ দ্বাৰা স্ত্ৰী লিংগ সাধন কৰা হয়। যেনে- বগা-বগী, সখা-সখী, বৰুৱা-বৰুৱানী, কলা-কালৰী, ভকত-ভকতানী।

(খ) মান্য অসমীয়াৰ দৰে তিৰামিজতো সম্বন্ধবাচক পুৰুষবাচক ৰূপৰ প্ৰয়োগ আছে। এনে ৰূপ দুটা : -অক <-এক / ক আৰু -অৰ<-এৰ / ৰ (-এৰা / ৰা)। যেনে- ভনীয়ক (ভনীয়েক), ককায়ক (ককায়েক), ভায়ৰ (ভায়েক), কীয়ক (জীয়েক)।

(গ) অনুনাসিক যুক্ত -ওঁ, -ইছোঁ, -ইলোঁ, -ইছিলোঁ, -ওঁতে-ওঁতা আদি প্ৰত্যয়সমূহ কাল অনুসৰি যথাক্ৰমে— অং / -ঙ, -ইছং / -ইছুং, -ইলং / -ইলুং, -ইছিলং / -ইছিলুং, -অংতে / -ঙতে, -অংতা / -অংতী আদি হয়। যেনে—

-অং : যাং (যাওঁ), কং (কওঁ)

-ইছুং : খাইছুং (খাইছোঁ)

-ইলুং : বাঙ্কিলুং (বাঙ্কিলোঁ)

-ইছিলুং : খাইছিলুং (খালোঁ অৰ্থত)

-অংতে : যাংতে (যাওঁতে)

-অংতা : খাঙতা (খাওঁতা) ইত্যাদি।

(ঘ) বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰতো সুকীয়া বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰা যায়। যেনে- মানুমখা (মানুহবোৰ), এখৰা (এসোপা), এগেলা (এইবোৰ, এইবিলাক), ইস্তে (ইহঁতে), সিস্তে (সিহঁতে), ইস্তৰ (ইহঁতৰ), সিস্তৰ (সিহঁতৰ), ল'ৰাহিস্তে (ল'ৰাহঁতে) ইত্যাদি।

(ঙ) ইচ্ছাবোধক, প্ৰশ্নবাচক, অনুজ্ঞা, বিস্ময়সূচক আদি ক্ৰিয়াৰ বিভিন্ন ভাৱ-প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত তিৰামিজত কোনো সুকীয়া ৰূপ নাই। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপটোকে ধ্বনিগত কিছু বিকৃতি ঘটাই ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে।

(৩) শব্দগত বৈশিষ্ট্য :

(ক) মূল (সং.) শব্দৰ স্বকীয় ৰীতি : সংস্কৃত মূলৰ শব্দসমূহ স্বকীয় ৰীতিৰে বিকাশ সাধন তিৰামিজৰ শব্দৰ অন্যতম দিশ। যেনে- ত্ৰিফলা তিফলা (আমলখি), ব্ৰত বৰত, কপোতী কুবুতি (কপৌ চৰাই), গ্ৰাম গাং (গাঁও), শিফা শিয়া (শিপা), খাত খান্দি (খাল, কুঁৱা), কাক কাঅ উৰ (কাউৰী), দুধ দুদু (স্কন), পশু পছ (গাহৰি-

ৰাতিখোৱা সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত), সন্ধ্যা (সাজ-ৰাতি খোৱা সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত) ইত্যাদি।

(খ) নামনি অসমত প্ৰচলিত কেতবোৰ উপভাষাগত শব্দৰ লগতে স্বকীয় শব্দৰ প্ৰয়োগ : যেনে— খৰং (খোৰোং), হৰপতি (জুমুঠি), হংকলা হৰকলা (নঙলা, শলখা), ভেৰেন্দি (ভেঙি), ঘাগৰ (খেকাৰ), যৈঙা (ঘৰ জোঁৰাই), সৰে সৰে (অনুসাৰে, লেখীয়া), তিতি (হাঁহক মতা নাম) ইত্যাদি।

(গ) তিৱা ভাষাৰ শব্দৰ প্ৰয়োগ : যেনে— গমনা (গগনা), পুচনা (কেঁচুৱা), পাস্থাই-খৰলা (ডেকা-গাভৰু), ৰাপ (ধান আদিৰ ছয় মুঠি), আলমৰা (কিবা কামৰ চঙালা), হেদাৰি (সমজুৱা শ্ৰমদান) সৰুজেল (সৰু বিষয়া), জেলা (গোত্ৰ বিশেষ), ছা-ছাজ (সতি-সন্ততি), জুঙলি (এবিধ মদ), আমচিকুল (গোত্ৰ বিশেষ), পাই পুলক (বুলবুলি), চামাদি (ডেকা চাং) ইত্যাদি।

(ঘ) তিৱা সংস্কৃতিৰ লগত জড়িত শব্দ : যেনে— থানগিৰি (থলদেৱতা), কামাইখা (কামাখ্যা), ৰঙা-ৰাঙলী (দেৱ-দেৱী বিশেষ), বৰতপূজা (ওৱাবৰত, ভদীয় পৰত), ছিৰি আঙুঠি (বিয়াত পিন্ধোৱা আঙুঠি), সুংগুৰিপীৰা (বৰতৰ থাপনাত পতা পীৰা), বদল মাজি (দেৱতা বিশেষ), জংকং পূজা (প্ৰধান উপাস্য দেৱতা), বাটোৱালি (দেৱী বিশেষ), দাতাল-ছিঙাল (দেৱতা বিশেষ), অগ্নিগড় (বৰত পূজা প্ৰজ্বলিত কৰা জোঁৰ), লালি-হিলালি গীত, লালিলাং গীত, চাংদলে (ডেকা চাং) ইত্যাদি।

(ঙ) সংযুক্ত বা সাধিত শব্দ : যেনে— জীয়ামাছ (কাৰৈ), মম টকলা (বৰ টোকোলা), হাৰুৱা কুবুতি (এবিধ কপৌ), বৰবেং (বামুণ ভেকোলা), মিঠা টেঙা (কলমা টেঙা), গাজ টেঙা (খৰিচা), বাঘিনীৰ আলু (হালধিজাতীয় বনৌষধি), মন গমাৰি (এবিধ কচুজাতীয় বনৌষধি), খেনা বা ধূনা ছালি (এবিধ লতাজাতীয় গছ), আতনা কঠাল (আচলচ), চাল কুমুৰা (কোমোৰা), মৌ-কুমুৰা (ৰঙা লাউ), লেৰাহাত (বাওঁহাত), খাৰ যাঁঠি (সৰু গাঁঠি), পানী খখলি (তলপেট), ছলাবাৰি (হোলোঙা) ইত্যাদি।

(চ) যুৰীয়া শব্দৰ প্ৰয়োগ : যেনে— ভৰ্ ভৰ্ (হোৰ হোৰকৈ), হা-হুকুম, আয়তী-বায়তী, দাতাল-ছিঙাল (দাঁত-শিং যুক্ত দেৱতা), উপঙি-জুপঙি (ফেনে-ফুটকাৰে), হাৰা-বতা (বতাহ-বৰষুণ), খাবা-জীবা নোৱাৰং (খাবলৈ জীৱল সক্ষম নহয়), নালি পুলি (সতি-সন্ততি) ইত্যাদি।

(ছ) জতুঁৱা ঠাচ-খণ্ডবাক্য : না কৰ্ (বাধা দি), দেহা দি (মনে প্ৰাণে সাঁপি দি), লেঠা ছিং (দায় মৰিষণ কৰ), হাউছ লাগ্ (ফুৰ্তি লাগ), সাত-পাঁচ ভাৰ (বহু ভাৱনা চিন্তা কৰ), বাঁৰী চাই বৰলাগ দি (ৰাহি যোৱা চাই বিয়া পাতি দি), দৰাল দি (এৰাল দি), হাত লেস্তা কৰ (লাই দি), ফুল পৰ (ঘাত মাখিয়ে কণী পাৰ), গিৰি মাৰ (গালি পাৰ), গহিতা খা (গৰিহণা খা) ইত্যাদি।

৭.৪.৩ দেউৰীমিজ বা দেউৰী-অসমীয়া

দেউৰীসকল অসমৰ এটা অন্যতম জনগোষ্ঠী। মূলতঃ তিব্বত-বৰ্মীয় বড়ো শাখাৰ অন্তৰ্গত দেউৰী ভাষীসকলৰ সৰহ সংখ্যকে আৰ্যমূলীয় অসমীয়া ভাষাৰে দৈনন্দিন জীৱনৰ কাৰ্য চলাই আহিছে। মংগোলীয় মূলৰ এই জনগোষ্ঠীটোৰ দিবঙীয়া, টেঙাপনীয়া, বৰগঞা আৰু পাতৰ গঞা নামেৰে চাৰিটা খেল আছে যদিও কেৱল দিবঙীয়া খেলেহে দেউৰী ভাষাটো পূৰ্ণমাত্ৰে অব্যাহত ৰাখিছে। বাকী তিনিটা খেলে কেৱল সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত ব্যৱহৃত যেনে উৎসৱ-পাৰ্বন, ৰীতি-নীতি কেন্দ্ৰিক নতুবা পাৰিবাৰিক সম্বন্ধযুক্ত কেতবোৰ শব্দক মূল অনুসৰি প্ৰবৰ্তাই ৰাখিছে।

অসমীয়াৰ আন আন নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ দৰে দেউৰীসকলৰ মুখৰ কথিত অসমীয়াক ‘দেউৰীমিজ’ বোলা হয়। দেউৰীমিজ ভাষাৰ কেতবোৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দগত বৈশিষ্ট্য আছে। বিশেষকৈ দেউৰীসকলৰ দিবঙীয়া খেলৰ মাজত এনে বৈশিষ্ট্য লক্ষণীয়। সেই বৈশিষ্ট্যসমূহ এনে ধৰণৰ—

(১) ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) সাধাৰণতে মান্য অসমীয়া ভাষাৰ নিম্ন স্বৰধ্বনি দেউৰীমিজত উচ্চ স্বৰধ্বনি হয়। যেনে- তুম (টোম), জুৰ (জোৰ), পিহী (পেহী), তামুল (তামোল), কুমুৰা (কোমোৰা), কাপুৰ (কাপোৰ) আদি।

(খ) মান্য অসমীয়াৰ ‘এ’ ধ্বনি দেউৰীমিজত ‘অ’, ‘আ’ আদি ধ্বনিলৈ পৰিবৰ্তন হয়। যেনে- ছেদা (চাদা), মেথা (মাথা), এনাচৰী (অনাচাৰী), ক্ষেমিবা (ক্ষমিবা), নেচাং (নাচাওঁ)।

(গ) মান্য অসমীয়াৰ ‘ও’ কাৰ দেউৰীমিজত প্ৰায়ে ‘উ’ কাৰ হয়। যেনে- জুঙাই (জোঁৰাই), খালুং (খালোঁ)।

(ঘ) মান্য অসমীয়াৰ অনুনাসিক ধ্বনি দেউৰীমিজত ‘ঙ’ হয়। যেনে- খাং (খাওঁ), যাং (যাওঁ), গাং (গাওঁ)।

(ঙ) কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ শব্দৰ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি দেউৰীমিজত অল্পপ্ৰাণ হয়। অৰ্থাৎ খ > ক, ঘ > গ, থ > ত, ধ > দ, প > ফ, ব > ভ হয়। যেনে- ৰকিয়া (ৰখীয়া), বাল (ভাল), কতা (কথা), বগবান (ভগৱান) ইত্যাদি। অৱশ্যে এনে বিশেষত্ব কেৱল দিবঙীয়া খেলৰ ভাষাতহে লক্ষ্য কৰা যায়।

(চ) মান্য অসমীয়াৰ ‘ৰ’, ‘ৱ’ ব্যঞ্জন দেউৰীমিজত যথাক্ৰমে ‘ল’, ‘ব’ নতুবা ‘উ’, ‘ই’ ধ্বনি হয়। যেনে— দেবতা / দেউতা (দেৱতা), দেউ (দেৱ), জীব (জীৱ), জীবন (জীৱন) ইত্যাদি।

(ছ) মান্য অসমীয়াৰ ‘শ’, ‘ষ’, ‘স’ ধ্বনি প্ৰায়ে ‘হ’ হয়। যেনে-হালিকা (শালিকা), হৰু (সৰু), হি (সি), হাওন (শাওন), ইত্যাদি।

(জ) কেতিয়াবা ষ > চ / ছ / খ হয়। যেনে— ছেছ (শেষ), বখা (বৰখা), বাৰিখা (বাৰিখা), মনিচ (মনুখা), বৰখুন (বৰখুণ) ইত্যাদি।

(ঝ) সেইদৰে অন্ত্য অৱস্থানৰ ‘জ’ ধ্বনি প্ৰায়ে ‘ছ’ হয়। যেনে— কাগছ (কাগজ), তেছপাত (তেজপাত)।

২। ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) দেউৰীমিজত কৰ্তাৰূপক ‘এ’ বিভক্তি প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ সৈতে বিষম প্ৰয়োগ, কিন্তু অকৰ্মত ইয়াৰ প্ৰয়োগ লক্ষণীয়।

(খ) ক্ৰিয়া বিভক্তি প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ সৈতে প্ৰায় একেই। কেৱল মাথো প্ৰথম পুৰুষৰ ৰূপত -ওঁ, -ইছোঁ, -ইলোঁ, ইছিলোঁৰ ঠাইত আং / ঙ, -ইছু, -ইলুং, -ছিলুং হয়।

(গ) মান্য অসমীয়াৰ ‘পৰা’ পৰসৰ্গৰ ঠাইত দেউৰীমিজত ‘পেৰা’ বা ‘পেআ’ হয়। যেনে- ক’ৰ পেৰা / পেআ (ক’ৰ পৰা), বজাৰৰ পেৰা / পেআ (বজাৰৰ পৰা) ইত্যাদি।

(ঘ) ষষ্ঠী বিভক্তি ‘ৰ’ /-অৰ ঠাইত দেউৰীমিজত -অ /-অৰ হয়। যেনে- মিনুচিঅ / মিনুচিঅৰ ঘৰ (মিনুচিৰ ঘৰ), মিনুচিঅ / মিনুচিঅৰ চুলা (মিনুচিৰ চোলা) ইত্যাদি।

(ঙ) ইচ্ছা বা অভিপ্ৰায়সূচক বুজাবলৈ মান্য অসমীয়াৰ ‘-ওক /-অক’ ৰ অনুৰূপে ‘-ওক / -উক’ ক্ৰিয়া ৰূপৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। যেনে-খক (খাওক), হউক (হওক) ইত্যাদি।

(চ) নঞৰ্থক ক্ৰিয়াসূচক ‘ন’ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়া তথা উজনিৰ কেতবোৰ অঞ্চলৰ কথিত ৰূপৰ সৈতে প্ৰায় একে। যেনে- যাবি-নেযাবি, দেং-নেদেং, জাং-নেজাং ইত্যাদি।

(ছ) দেউৰীমিজত ‘যা’ আদি ধাতুৰ তিৰ্যক ৰূপ (গ’) নাই। যেনে- যালে (গ’লে), যালং (গ’লোঁ), যাইছে (গৈছে) আদি।

৩। শব্দমূলক বৈশিষ্ট্য :

(ক) সম্বন্ধবাচক শব্দ : আবে (আইতা), এজাই বা আজাই (ককা), বাই (বাইদেউ), দৌ (ভগ্নী), এপা বা আপা (মাকৰ বায়েক), ইয়াং (মা), বাং (দেউতা), গেমি (ভিনিহি), আজি (জেঁৰাই), কাই (ককাই), বুৰি (নবৌ), দাই (দদাই), পেই (পেহী), মোমাই, মাই (মাহী), বৈনাই, মায়ুং (বৰমা), পায়ুং (বৰদেউতা), সেই বা হই (সখি) ইত্যাদি।

(খ) খাদ্য সম্বন্ধীয় শব্দ : চঁজে (মদ), পেৰ কুৰিচি (মদ-পিঠা), চচ্চা (শুকান মাছৰ গুৰি), গুৰা-চালি (তামোল), জেলেপ (জলফাই), চিলান (চিৰাল), মধুআম (মধুৰি আম), ৰঙা কুমুৰা (ৰঙালাও), লেকেতু (লেতেকু), কেতেকী কথাল (মাটি কঁঠাল), পানী কুমুৰা (কোমোৰা), মেমেধু (ধনীয়া), বেদাই (ভেদাইলতা), চকামৰা (চেংমৰা), পচতি (পচতিয়া), নেপাপু (নেফাফু), মেচিমুতু (টিকনি বৰুৱা), জবৰা (শাক) ইত্যাদি।

(গ) আ-অলংকাৰ, সাজপাৰ সম্বন্ধীয় শব্দ : কঁকাল মেদা (কঁকালত বন্ধা কাপোৰ), কঁকাল বন্ধা (কঁকালত নাৰীয়ে পিন্ধা ঠেক কাপোৰ), চুতুগা বাইগা (অবিবাহিত নাৰীয়ে বুকুত লোৰা কাপোৰ), গাতিগি (বিবাহিত নাৰীয়ে মূৰত লোৰা কাপোৰ), ইণ্ড বা এঁণ্ড (মেখেলা), হাচ'মৰা (গামখাৰু), কতুং (কেৰু), জকাচ্চিবা (বোকোচাত লোৰা কাপোৰ), বাইগা (মেঠনি), এঁকু বা ইকুঁ (চুৰিয়া), জিমা (চোলা) ইত্যাদি।

(ঘ) দেৱ-দেৱী সম্বন্ধীয় শব্দ : কুণ্ডিমামা, গিৰা-গিৰাচি, পিচাডেমা, গোসাঁনী, বলিয়াবাবা, হৰিচন গোসাঁই, জলদেউ (বৰুণ), স্বৰগদেউ (ইন্দ্ৰ), চেংকোঁৱৰ (কুণ্ডিমামাৰ কটকী), কালিমায়া, গাতিদেও (ডাঙৰীয়া), আইদেউ, নোমলি কুঁৱৰী (কামিমাৰ কটকী), চাৰিশাল গোসাঁনী, মহামায়া ইত্যাদি।

(ঙ) জীৱ-জন্তু সম্বন্ধীয় শব্দ : দুফাদু (মতা কুকুৰা), চিৰকালি (শিয়াল), পাখি (পক্ষী, চৰাই), ছাগ (ছাগলী), লেখেদু (ছাগলী), ডাকুৰা কুকুৰা (ডাক্দিয়া কুকুৰা) আদি।

(চ) অন্যান্য শব্দ : টোপোলা দিয়া (বুকুত মেঠনি মৰা অনুষ্ঠান), এলেং ঘৰ (ডেকা চাং), বেলা (বেলি), লুইতু (লুইত), নাংগলে-যুংগলি (নাঙল-যুৰলি), বাহিৰ (গৰুক বাওঁহাতে ঘূৰিবলৈ দিয়া নিৰ্দেশ), ভিতৰ (গৰুক সোঁ-হাতে ঘূৰিবলৈ দিয়া নিৰ্দেশ), দুপৰ বেলা (দুপৰীয়া), দংগাওতা (ডাঙি ধৰোঁতা), জুকুৰা-জুকুৰি (জোকোৱা-জুকি), জুবুলা-জুবুলি (জুটুলি-পুতুলি), চুক-চুকা (নিচুকা), ৰমক-ৰামক (ৰমক-জমক), আওঁতা (আওখাল), কেনি (কোনপিনেদি), মেগেলাবন (এবিধ তৃণ), উকত (খন্দ), নিন্দাইছে (নিন্দা কৰিছে) ইত্যাদি।

(ছ) জতুঁৰা ঠাঁচ-খণ্ডবাক্য : মেঠাত ভৰাই লং (মূৰ পাতি লওঁ), কুতনি লাগিলে (কটকী লাগিলে), বাট চাই আছিলং (বাট চাই আছিলোঁ), হাজাৰ দায় লাগ (হেজাৰ অপৰাধ কৰ), পুন মাৰ (পোন্ধ মাৰ), হাক দে (মানাকৰ) ইত্যাদি।

৭.৪.৪ মিচিংমিজ বা মিচিং-অসমীয়া

বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিগঠন প্ৰক্ৰিয়াত মিচিং জনগোষ্ঠীৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য্য। মিচিংসকলৰ নিজা ভাষা আছে যদিও ইয়াৰে কিছু সংখ্যকে মহাপুৰুষীয় ধৰ্মীয় আদৰ্শত আন্তৰিকতাৰে বান্ধ খাই অসমীয়া ভাষাকে মাতৃভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰি নিজ ভাষা সমূলি পাহৰি পেলালে। তেনে ফৈদৰ ভিতৰত বিবিয়া, বেবেজীয়া, বংকোৱাল, চামগুৰীয়া, তামাৰসকল অন্যতম। অন্যহাতে কিছুসংখ্যক মিচিং আকৌ ঘৰুৱা তথা সংস্কৃতিগত বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বনত মিচিং ভাষা ব্যৱহাৰ কৰি অন্য ৰাজহুৱা ঠাইত অসমীয়া ভাষাটোক দ্বিতীয় মাতৃভাষা ৰূপে গ্ৰহণ কৰি দৈনন্দিত জীৱনৰ কাম চলাই আহিছে। সংস্কৃতিগত এনে প্ৰভাৱে তেওঁলোকৰ মুখত অসমীয়া ভাষাটোৱে

এক সুকীয়া ৰূপ পৰিগ্রহণ কৰিছে। ভাষাটো উচ্চাৰণ ৰীতি, শব্দসম্ভাৰ, ৰূপতত্ত্ব আদিৰ সকলো দিশতে এক স্বতন্ত্রতা পৰিদৃষ্ট হয়। মিচিংসকলৰ এনে নৃগোষ্ঠীয় অসমীয়া উপভাষাত পৰিস্ফুট হোৱা ভাষিক বৈশিষ্ট্যসমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল—

(১) ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) মান্য অসমীয়া ভাষাৰ আঠোটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ ঠাইত মিচিংমিজত অ, আ, ই, উ আৰু এ এই পাঁচোটা ধ্বনিৰহে বহুল প্ৰয়োগ লক্ষ্য কৰা যায়। বাকী স্বৰধ্বনি বিলাক (অ', এ', ও) নিকটস্থানীয় স্বৰধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰিত হয়।

(খ) মিচিংমিজত অঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ নাই। ফলস্বৰূপে ফ, ভ, খ, ঘ, থ, ধ আদি মহাপ্ৰাণ ধ্বনি- সমূহ সমবৰ্গীয় অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। যেনে— চাংঘৰ > চাংগৰ, ইফাল > ইপাল, ভোমোৰা > বুমুৰাং, খা > কা, পিঠা > পিতাং ইত্যাদি।

(গ) মিচিংমিজত মান্য অসমীয়াৰ দৰে দন্তমূলীয় অঘোষ-অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিৰ 'চ' (ts) আৰু দন্তমূলীয় সঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি 'ৰা'ৰ উচ্চাৰিত নহয়। সেইদৰে অন্তস্থানত 'জ' (dz) -ৰ ব্যৱহাৰ নাই। এনে পৰিৱেশত জ > ছ লৈ পৰিবৰ্তন ঘটে। যেনে— বেজ > বেছ, কাজ > কাছ ইত্যাদি।

(ঘ) মান্য অসমীয়াৰ দৰে মিচিংমিজতো অনুনাসিক্যই বিশিষ্ট ধ্বনি হিচাবে স্বীকৃত হৈছে। অৱশ্যে ই প্ৰায়ে নাসিক্য 'ঞ' বা 'ঙ' ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। যেনে— হাঁহ > আঞ, যাওঁ > যাং, কওঁ > কং ইত্যাদি।

(২) ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) সৰ্বনামৰ মান্য-তুচ্চৰ ভেদা-ভেদ হীনতা মিচিংমিজৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। সৰু-ডাঙৰ সকলোকে একবচনত তুই (তই) আৰু বহুবচনত তঅতি (তহঁতি) সৰ্বনাম ব্যৱহাৰ কৰে। যেনে— আপুনি ক'ৰ পৰা আহিলে > তুই ক'ৰ পৰা আয়িলি।

(খ) মিচিংমিজত কেতবোৰ সুকীয়া নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ আছে। যেনে— ছৰ বা ইহোপা (সকলো বিলাক বা এইসোপা), বাতো (বাঁহডাল), মঙতুকুৰ (মঙহডোখৰ বা মঙহ টুকুৰা) ইত্যাদি।

(গ) মিচিংমিজত কৈ > কে, লৈ > লে, ওঁতে > উংতে আদি পৰসৰ্গৰ ব্যৱহাৰ আছে। যেনে— কাবলে (খাবলৈ), কাঅতে (খাওঁতে), উংতে (শোওঁতে) ইত্যাদি।

(ঘ) মিচিংমিজত ক্ৰিয়া বিভক্তি উচ্চাৰণৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াতকৈ যথেষ্ট তাৰতম্য আছে। প্ৰথম পুৰুষত '-ওঁ' -ৰ সননি '-অং', '-উং' আদি ক্ৰিয়াবিভক্তি প্ৰয়োগ হয়। যেনে-মুই যাং (মই যাওঁ), মই তাকুং (মই থাকোঁ), আমি খালুং (আমি খালোঁ), আমি কৰিলুং (আমি কৰিলোঁ) ইত্যাদি।

(৩) শব্দগত বৈশিষ্ট্য :

(ক) মিচিংমিজত প্রচলিত মিচিং মূলীয় শব্দ :

(১) সম্বন্ধবাচক শব্দ : মা, আবু / বাংবু (দেউতা), আত / তাঃত (ককাদেউতা), আয়/ যাঃয় (আইতা), আক্ঃ কাঃক্ (পেহা / মোমাই / শহুৰ), আঞিঃ / এগঃঞিঃ (পেহী / মামী, / শাহু), মাঃম (নবৌ), মাগ্ৰ (ভিনিহি), য়িগ (খুলশালী) ইত্যাদি।

(২) আ-অলংকাৰ, সাজপাৰ সম্বন্ধীয় শব্দ : এগে (মেখেলা), ষিঃবি গাচাঁং (মেখেলা-চাদৰ), চেগবুং (বিহা), মিবু গালুগ (বুকুচোলা), দগ্নৌ (মণি), তাক্‌পৰ্ (কুণ্ডল), দকচিৰিঃ কেনতু (কেৰু), কংগে (খাৰু) আদি।

(৩) খাদ্য সম্বন্ধীয় শব্দ : আপং, (মদ), ইয়ুব (খৰিছা), পুৰাং ইত্যাদি।

(৪) অন্যান্য শব্দ : মাত্‌চিগ্ (মিতদা), কাতক (কটাৰী), য়কতুং (দা), কুয়াব (কোৰ), অগুং (কুঠাৰ), পৰাগ (নৰছিগা বিছ), আইনিঃতম, আলি আই লুগাং, পেম্পা (পেপা), গুংগাং (গগণা), দুমদুম (ঢোল), কুৰুলি (বাঁহী), বাৰেগাম (গাঁওবুঢ়া), দঃঞিঃ-পল (চন্দ্ৰ-সূৰ্য দেৱতা)।

(খ) মিচিংমিজত প্রচলিত উমৈহতীয়া শব্দ : আই, ককাই, ছেলেং (ছেলেং), জাম্পাই (জাংফাই), দুগদুকিঃ (দুগদুগী), খলিঅনা (খলিহনা), জেউৰা (জেওৰা), তুলুতাং (টোলোঠা), দোপতি (দোৰেপতি), মাকং (মাকো), ষিঅ (বিহা), পদুমাং (পদিনা), তেন্তেলি (তেতেলী), তেঙেচি (টেঙেচি), তিয়ং (তিয়হ), লপা (লফা), তিকনি (টিকনি), জঅ (জহা), গুয়ে (গুৱা, তামোল), এমনাং (আমনা ধান), গৰকাং (গৰকামাৰি) আকল (আখল), উৰুকাং (উৰুকা), জকলা (জখলা), জুলুকি (জুলুকি), জেউৰা (জেওৰা), তুকাৰিঃ (টোকাৰি) ইত্যাদি।

(গ) মিচিংমিজত তৎসম, দেশী আৰু বিদেশী শব্দ : যেনে— বাংচি (বংশী), সৰ (সৰ্ব), আকাচ (আকাশ), তাকাৰ (তাৰকা) ইত্যাদি।

(ঘ) মিচিংমিজৰ বাক্য ৰীতি : মিচিংসকলৰ বাবে অসমীয়া ভাষাটো দ্বিতীয় মাতৃভাষা স্বৰূপ। মিচিংমিজৰ বাক্য অতি সৰল আৰু পোনপটীয়া। দীঘল বা জটিল চৰ্তবাচক বাক্য সাধাৰণতে মিচিংমিজত পোৱা নাযায়। কৰ্ম আৰু সম্প্ৰদান কাৰকৰ অভিন্ন প্ৰয়োগ এই উপভাষাৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। বাক্যত দ্বিৰুক্তি বা পুনৰুক্তি অতি প্ৰবল।

৭.৪.৫ আহোমমিজ বা টাই-অসমীয়া

অসমত বসবাস কৰা মংগোলীয় জনগোষ্ঠীসকলৰ ভিতৰত এক অন্যতম জনগোষ্ঠী হ'ল টাই আহোমসকল। অসমত প্রচলিত টাই মূলীয় ভাষা-ভাষীসকলৰ বাবে অসমীয়া দ্বিতীয় মাতৃভাষা স্বৰূপ। ঘৰুৱা তথা ধৰ্মীয় পৰিৱেশত টাই ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে যদিও অন্য লোকৰ সৈতে ভাৰ বিনিময় কৰোঁতে অসমীয়াৰ আঞ্চলিক

ৰূপকে ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। এইবোৰৰ বিশেষ এটা ৰূপ নাই যদিও ভাষাটো ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত কেতবোৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক, শব্দগত আদি বৈশিষ্ট্য পৰিদৃষ্ট হয়। তেওঁলোকৰ কথিত অসমীয়া ৰূপৰ (নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা) ক্ষেত্ৰত বৰ্ণিত হৈ থকা উক্ত উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে তলত আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল—

১। ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) মান্য অসমীয়াৰ সঘোষ স্পৰ্শ ধ্বনি আহোমমিজত আদ্য অৱস্থানৰ বাদে অন্য অৱস্থানত অঘোষ ধ্বনি হয়। অৰ্থাৎ ঘ, ধ, ভ / গ, দ, ব > ক, ত, ব হয়। যেনে— নগৰ > নগ, গগৈ > ককৈ, ভাগ্য > ভাইক, হিচাব হিচাপ, মেঘ > মেগ, পাকঘৰ > পাকঘ ইত্যাদি।

(খ) টাই ভাষাত উচ্চাৰণ অনুযায়ী শ, ষ, স-ৰ ঠাইত 'হ' হয়। যেনে— শূল > ছল, জুইশাল > জুহাল, শক্তি > হকতি, সোনকালে > হোনকাল, শিয়াস > হিএগল ইত্যাদি। অন্যহাতে সংযুক্ত ধ্বনি হ'লে শ, ষ, স ছ / খ হয়। যেনে- ষষ্ঠ > হছথ, কৃষ্ণ > কিছন, তৃষা > তিৰ্খা, কৃষি > কিখি ইত্যাদি।

(গ) টাই ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যানুযায়ী আহোমমিজতো মান্য অসমীয়াৰ 'ৰ' ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নাই। 'ৰ' লোপ পায়, নহয় সমবৰ্ণীয় লন লৈ পৰিবৰ্তন হয়। যেনে- ৰুমাল > উমাল, ৰ'দ > অদ, ৰাতিপুৰা > আতিপুৰা, বাহিৰ > বাহি, ৰঙা > লঙা, দুৰণি > দুঅনি, তাৰপৰা > তা-পা ইত্যাদি।

(ঘ) অনুনাসিক 'ঞ' ধ্বনি প্ৰায়ে ঙ / ঞ হয়। যেনে- যাওঁ > জাং, দিওঁতা > দিংতা, খালো > খালোং, গাওঁ > গাং, জোৱাই > জঙাই ইত্যাদি।

(ঙ) সেইদৰে মান্য অসমীয়াৰ জ / য ধ্বনি প্ৰায়ে 'য' হয়, নহয় লোপ পায়। যেনে— যাওঁ > জাং / যাং, বুজিছা > বুয়িছা ইত্যাদি।

২। ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য : ৰূপতাত্ত্বিক দিশত আহোমসকলৰ কথিত অসমীয়াত কেতবোৰ বৈশিষ্ট্য দৃষ্টিগোচৰ হয়। অৱশ্যে টাই আহোম ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য তেওঁলোকৰ মুখৰ অসমীয়াতো পূৰ্ণমাত্ৰাই বিদ্যমান। তেনে কিছুমান ৰূপগত বৈশিষ্ট্য হ'ল এনে ধৰণৰ—

(ক) মান্যার্থক ৰূপ : এনে ৰূপৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত আহোমসকলৰ কথিত ভাষাৰ ৰূপ মনকৰিবলগীয়া। মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা সম্বোধন সূচক যেনে-ককাদেউতা, স্বৰ্গদেউ, ফুকনদেউ আদি মান্যৰূপৰ অনুৰূপে আহোমীয়া ৰূপতো পুথাদেউ (ককাদেউতা), চাওফা (স্বৰ্গদেউ), ফুকনদেউ, বাইচাও (বৰজা), নিচাও বা নিচাদেউ (মোমাইদেউ) আদিৰ প্ৰয়োগ আছে।

(খ) নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ বহুল প্ৰয়োগ : আহোমসকলে কথিত অসমীয়াত প্ৰয়োগ কৰা নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়সমূহ হ'ল- ভয়িতু (ভৰিটো), পথাখন (পথাৰখন), মাংছটু (মঙহ টুকুৰা বা ডোখৰ), কাগছখিলা (কাগজখিলা), ঘতু (ঘৰটো) ইত্যাদি।

(গ) নঞৰ্থক ক্ৰিয়াৰ ব্যৱহাৰ : মান্য অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা ন-কৰে > নকৰে, ন-চিনে > নিচিনে, ন-বুজে > নুবুজে, ন-পঢ়ে > নপঢ়ে আদি নঞৰ্থক ক্ৰিয়াৰ নিচিনাকৈ আহোমসকলৰ কথিত অসমীয়াতো এইদৰে প্ৰয়োগ আছে। যেনে- না-পাই > নেপাই, ন-পাৰোঁ > নোৱাউং, ন-গেল > নেগেল, ন-খেল > নেখেল, না-খাই > নেখাই ইত্যাদি।

৩। শব্দতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) সম্বন্ধবাচক শব্দ : গোহাঁই (দেৱৰ স্থানীয়), নিচাও বা নিচাদেউ (দেউতাকৰ ককায়েক বা মাকৰ ককায়েক), কুকৈ (সৰুজনক মতা সম্বোধন), দদৌ বা দৌতি (ককা), আপাদেউ (দেউতাক-মাকৰ বায়েক), আনাই বা এনাইদেউ (মাকৰ মাকক), পুথাও (মাকৰ দেউতাকক), বাইচাও বা বাইদেউ (পত্নীৰ বায়েকক), ককাই, বাই, ভনী বা ভণ্টি, ননদ, দ' (সমনীয়া বন্ধুক), আপুচাদৌ (শছয়েক) ইত্যাদি।

(খ) খাদ্যসম্বন্ধীয় শব্দ : ফেঁছ (গাখীৰ), চেংমৰা, তিতাকচি, মৰাশাক, টিকনি বৰুৱা, মেচেকী, লাইজাবৰি, নামলাও (সাজপানী), জগলি লাও (পানী নিদিয়া আৰু নচকা সাজ), ছৰুম, মাহকৰাই, শুকতি (শুকান মাছৰ গুৰি), কৰাইগুৰি, চেৰা দিয়া ভাত (ভাপত সিজোৱা বৰা ভাত), জোঙালাও (মৃতকক অৰ্পন কৰা সাজপানী), টোপোলা ভাত, মোমাই তামোল, চা-পাত (চাহপাত), আউনি পান ইত্যাদি।

(গ) জীৱ-জন্তু সম্বন্ধীয় শব্দ : বাংকুকুৰ, চাকচন (কুমলীয়া জিলি), নিমচাপ বা ককমা (পঁইতাচোৰা), কেমটাই (বনৰৌ) ইত্যাদি।

(ঘ) দ্বিৰুক্তিবাচক শব্দ : কুৰুং-কাৰাং (গা-লৰা), পিংপিং-পাংপাং (ইফাল-সিফাল কৰি ফুৰা), চুন চুন-চান চান (ইটো-সিটো বিচাৰি ফুৰা), থুং থুং-থাং থাং (কাজিয়া লগা), ফান ফান (খেলি মেলি), বাঙ বাঙ (অনাই বনাই), থান থান-বান বান বা লাঙ লাহ-থাঙ থাঙ (আথানি-আবানি), বাই জাই (কি কৰো, কি নকৰো লগা অৱস্থা), যাই লাং-থাকে লাং (হয় পিঠি যাব, নহয় পিঠি থাকিব) ইত্যাদি।

(ঙ) সাজ-পাৰ, বাচন-বৰ্তন সম্বন্ধীয় শব্দ : চেলেং, ফটো (এবিধ ফটুৱৈ চোলা), তাও কাপোৰ, চাপকন (পুৰুষৰ চোলা), পৌকাণি (মহিলাই কঁকালত পিন্ধা এবিধ কাপোৰ), মতং, তৰু, মখা (ডিঙি চুটি এবিধ ডাঙৰ কলহ), মাইহাং (খুৰা যুক্ত এবিধ কাঁহী), পিকদানি ইত্যাদি।

(চ) অন্যান্য শব্দ : বুৰঞ্জী, মৈদাম, লাইখুটা, চাং, বাইদাং, ডাং, পাক, মিট (দা), বিতং, নঙলা বা নাংলাং, হিলৈ, কটকিনা (কুপন), চিকতা (কুপন), হেংদাং, দেউধাই, লিগিৰা, লিকটো, চাউদাং, তুই (গাহৰিক মতা নাম), কুটি-কুটি (কুকুৰক মতা নাম), মেদাম-মেফি, ৰিক্খন্ (আয়ুস তোলা পূজা), ৰংঘৰ, কাৰেং ঘৰ, কাফাই, চকলং, খিন (অপশক্তি), বিভিন্ন উপাধি যেনে- চাংমাই, মহন, বাইলং, হাজৰিকা, শইকীয়া, ভৰালী, বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁই, বৰুৱা, বৰগোহাঁই, খুমটাই, চিৰিং, ফুকন ইত্যাদি।

৪। আহোমমিজৰ বাক্যৰ নমুনা :

- (ক) আমি জানি ছিলোং নহয়, সি কথাটো তেনেকে ক'ব।
 (খ) মই নেজাং, তই যা যদি যা।
 (গ) নেখাং মই ভাত যা।
 (ঘ) কথাটো হয় না নহয় ক'ব নোৱাউং হ'লে দেই মই।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : অসমত প্ৰধানত কোন কেইটা নৃগোষ্ঠীয় লোকে বসবাস কৰি আছে?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ : ৰাভাসকলৰ কোনকেইটা ফৈদৰ মাজত প্ৰধানত ৰাভামিজ প্ৰচলিত?

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ : দেউৰীসকলৰ কোনটো খেলৰ মাজত দেউৰীমিজ প্ৰচলিত?

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ : তিৰাসকলৰ মাজত কেইটা ফৈদ আছে? ইয়াৰে কোনটো ফৈদৰ মাজত তিৰামিজ প্ৰচলিত?

.....

প্ৰশ্ন নং ৫ : শ্যামচীনীয় শাখাৰ অন্তৰ্গত এটা ভাষাৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

৭.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমত প্ৰধানত অষ্ট্ৰেলীয়, নেগ্ৰিটো, মঙ্গোলীয় আৰু ককেচীয়া এই চাৰিটা প্ৰধান নৃগোষ্ঠীয় প্ৰজাতিৰ লোকে বসবাস কৰি আছে আৰু ইয়াৰে অধিকাংশ লোকেই হ'ল মংগোলীয় প্ৰজাতিৰ লোক।
- নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাত সাধাৰণতে দুটা ভাষাৰ ভাষিক ৰূপ কম-বেছি পৰিমাণে সংপৃক্ত হৈ থাকে। তদুপৰি ইয়াৰ একোটা স্থায়ী তথা সুদৃঢ় ভেটি আছে, যিটোক মূল জনগোষ্ঠীটোৰ পূৰ্বৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্যই সততে সুনয়ন্ত্ৰিত কৰে।
- মংগোলীয়সকল ভাষিক ক্ষেত্ৰত চীন-তিব্বতী। ইয়াৰে আকৌ বিভাগ অনুসৰি কিছুসংখ্যক তিব্বত-বৰ্মীয় আৰু কিছু সংখ্যক শ্যামচীনীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত। শ্যামচীনীয় শাখাৰ টাই (আহোম) ভাষাৰ বাদে বাকী আলোচিত আটাইকেইটা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ মূল ভাষা হ'ল তিব্বত বৰ্মী।

- বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীৰ লোকৰ মাজত ভাবৰ আদান-প্ৰদানৰ উদ্দেশ্যে দুটা ভাষাৰ সংমিশ্ৰণত সৃষ্ট ভাষাই হ'ল সংযোগী ভাষা।
- অসমত বসবাস কৰা অধিকাংশ লোকেই অসমীয়া হ'ল সংযোগী ভাষা। অসমত প্ৰচলিত অসমীয়াৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ ভিতৰত 'ৰাভামিজ' (ৰাভা-অসমীয়া), 'তিৰামিজ' (তিৰা-অসমীয়া), 'দেউৰীমিজ' (দেউৰী-অসমীয়া), 'আহোমমিজ' (টাই-অসমীয়া), 'মিছিংমিজ' (মিছিং-অসমীয়া), সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ কথিত অসমীয়া, 'মৰাণমিজ' (মৰাণ-অসমীয়া) আদিয়ে প্ৰধান।
- আৰ্য-ভিন্ন তিব্বত-বৰ্মী ভাষাৰ উপৰি আৰ্যমূলীয় ভাষা যেনে— নেপালীসকলৰ 'নেপালী-অসমীয়া', কাছাৰৰ বঙালীসকলৰ 'চিলেটীয়া (কছাৰী) অসমীয়া', শিক্ষিত আৰু অভিজাত বাঙালী পৰিয়ালৰ 'ঔপনিবেশিক অসমীয়া', মহানগৰকেন্দ্ৰিক মাৰোৱাৰী সম্প্ৰদায়ৰ 'হিন্দী মিশ্ৰিত অসমীয়া' আদি কেতবোৰ নৃগোষ্ঠীয় বা সামাজিক শ্ৰেণী উপভাষা অসমত সম্প্ৰতি প্ৰচলন আছে।
- ৰাভাসকল তিব্বত-বৰ্মী ভাষা পৰিয়ালৰ এটি অন্যতম ভাষা গোষ্ঠী। ৰাভাসকলৰ আঠটা ফৈদৰ ভিতৰত পাতি, বিতলিয়া, দোহাৰি, চুঙা, টোটলা এইকেইটাৰ মাজত কেৱল 'ৰাভামিজ' প্ৰচলিত। ৰাভা 'পিজন' আৰু 'অসমীয়া ক্ৰেঙল'-এই দুটা ৰূপত ক্ৰমে ৰাভা ভাষা কোৱা আৰু ৰাভা ভাষা পাহৰা এই দুই ফৈদৰ মাজত 'ৰাভামিজ' প্ৰচলিত।
- দেউৰীসকল অসমৰ এটা অন্যতম জনগোষ্ঠী। মংগোলীয়মূলৰ এই জনগোষ্ঠীটোৰ দিবঙীয়া, টেঙাপনীয়া, বৰগঞা আৰু পাতৰ গঞা নামেৰে চাৰিটা খেল আছে যদিও কেৱল দিবঙীয়া খেলৰ দেউৰীসকলৰ মাজত 'দেউৰীমিজ' (দেউৰী-অসমীয়া) প্ৰচলিত। বাকী তিনিটা খেলে কেৱল সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত ব্যৱহৃত যেনে উৎসৱ-পাৰ্বন, ৰীতি-নীতি কেন্দ্ৰিক নতুবা পাৰিৱাৰিক সম্বন্ধযুক্ত কেতবোৰ শব্দক মূল অনুসৰি প্ৰবৰ্তাই ৰাখিছে।
- তিৰা জনগোষ্ঠীৰ মাজত দুটা ফৈদ পোৱা যায়-পাহাৰীয়া তিৰা আৰু ভৈয়ামৰ তিৰা। ইয়াৰে ভৈয়ামৰ তিৰাসকলৰ মাজত তিৰামিজ প্ৰচলিত।
- অসমত বসবাস কৰা মংগোলীয় জনগোষ্ঠীসকলৰ ভিতৰত টাই আহোমসকল অন্যতম। টাই মূলীয় ভাষা-ভাষীসকলৰ বাবে অসমীয়া দ্বিতীয় মাতৃভাষা স্বৰূপ। ঘৰুৱা তথা ধৰ্মীয় পৰিৱেশত টাই ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে যদিও অন্য লোকৰ সৈতে ভাৰ বিনিময় কৰোঁতে অসমীয়াৰ আঞ্চলিক ৰূপকে ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে।
- বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়াত মিচিংসকলৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য্য। বহুতে মহাপুৰুষীয় ধৰ্মীয় আদৰ্শত আন্তৰিকতাৰে বান্ধ খাই অসমীয়া ভাষাকে মাতৃভাষা হিচাপে গ্ৰহণ কৰি নিজ ভাষা সমূলি পাহৰি পেলালে। তেওঁলোকে ঘৰুৱা তথা সংস্কৃতিগত বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বনত মিচিং ভাষা আৰু অন্য ৰাজহুৱা ঠাইত অসমীয়া ভাষাটোক দ্বিতীয় মাতৃভাষা ৰূপে গ্ৰহণ কৰি দৈনন্দিত জীৱনৰ কাম চলায়।

- আলোচিত ৰাভামিজ, তিৰামিজ, দেউৰীমিজ, মিচিংমিজ আৰু আহোমমিজ এই আটাইকেইটা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ কেতবোৰ স্বকীয় খবনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক, শব্দগত বৈশিষ্ট্য আছে। যিবোৰ বৈশিষ্ট্যই দুয়োটা ভাষাৰ সংযোগ স্থাপনতে কেৱল সহায়ক হোৱাই নহয়, সমন্বয় সাধনতো অৱদান যোগাইছে।

৭.৬ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) গগৈ, পুষ্প (১৯৮৯) : আহোমীয়া অসমীয়া, অসমীয়া ভাষালৈ তাই ভাষাৰ অৱদান, তাই ভাষা আৰু সাহিত্য।
- ২) চেতিয়া, তোষেশ্বৰ (সম্পা.) (২০০৩) : বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠনত মিচিং জনগোষ্ঠীৰ অৱদান।
- ৩) দেউৰী, বিদ্যাভূষণ (২০১৫) : দেউৰী জাতিৰ বুৰঞ্জী আৰু সংস্কৃতি, ডিব্ৰুগড় : কৌস্তভ প্ৰকাশন।
- ৪) পাদুন, নাহেন্দ্ৰ (১৯৮৯) : মিচিং অসমীয়া পাঠ।
- ৫) পাদুন, নাহেন্দ্ৰ (সম্পা.) (১৯৯৩) : ভাষাৰ তত্ত্বকথা, শিৱসাগৰ কলেজ।
- ৬) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৮৯) : অসমৰ ভাষা, ডিব্ৰুগড় : ষ্টুডেণ্ট্‌চ এম্পাৰিয়াম।
- ৭) বড়া সন্দিকৈ, নিবেদিতা (২০১৪) : সোনোৱাল কছাৰীৰ লোক-সংস্কৃতি, কিৰণ প্ৰকাশন।
- ৮) ভৰালী, বিভা, চক্ৰৱৰ্তী বৰ্ণালি (সম্পা.) (২০১৩) : অসমৰ ভাষা, গুৱাহাটী : বনলতা।
- ৯) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৭) : অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা, গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।

৭.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : অসমত প্ৰধানত অষ্ট্ৰেলীয়, নেগ্ৰিটো, মঞ্জোলীয় আৰু ককেচীয় এই চাৰিটা প্ৰধান নৃগোষ্ঠীয় প্ৰজাতিৰ লোকে বসবাস কৰি আছে।
- ২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : পাতি, বিতলিয়া, দোহাৰি, চুঙা, টোটলা এইকেইটাৰ মাজত 'ৰাভামিজ' প্ৰচলিত।
- ৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : দিবঙীয়া খেলৰ মাজত।

৪নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : তিৰা জনগোষ্ঠীৰ মাজত দুটা ফৈদ পোৱা যায়-পাহাৰীয়া তিৰা আৰু ভৈয়ামৰ তিৰা। ইয়াৰে ভৈয়ামৰ তিৰাসকলৰ মাজত তিৰামিজ প্ৰচলিত।

১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : টাই (আহোম) ভাষা।

৭.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ : অসমৰ জনগোষ্ঠীয় মূলৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা- এই সম্পৰ্কে এটি আলোচনা যুগুত কৰক।

প্ৰশ্ন ২ : অসমৰ যিকোনো দুটা জনগোষ্ঠীয় মূলৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ সম্বন্ধে বহলাই আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ : অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাত ৰূপতাত্ত্বিক দিশ— এই বিষয়ে এটি টোকা লিখক।

প্ৰশ্ন ৪ : অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাত ৰূপতাত্ত্বিক দিশ— এই সম্বন্ধে এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।

প্ৰশ্ন ৫ : চমুটোকা লিখক :

- (১) ৰাভামিজ
- (২) তিৰামিজ
- (৩) দেউৰীমিজ
- (৪) মিচিংমিজ
- (৫) আহোমমিজ

*** **

অধ্যায় ৮ : অসমৰ সংযোগী ভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

- ৮.১ উদ্দেশ্য
- ৮.২ পৰিচয়
- ৮.৩ সংযোগী ভাষা : চমু পৰিচয়
- ৮.৪ অসমৰ সংযোগী ভাষা
 - ৮.৪.১ নাগামিজ
 - ৮.৪.২ নেফামিজ বা অৰুণাচলী-অসমীয়া
 - ৮.৪.৩ ৰাভামিজ
- ৮.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
- ৮.৬ অধিক জানিবলৈ
- ৮.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
- ৮.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৮.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- সংযোগী ভাষাৰ তাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণ সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব
- অসমত প্ৰচলিত সংযোগী ভাষাবোৰৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ় লোৱা ৰাভামিজ, নাগামিজ, নেফামিজ আদি সংযোগী ভাষাৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- অসমত প্ৰচলিত ৰাভামিজ আৰু নাগালেণ্ড আৰু অৰুণাচলত প্ৰচলিত নাগামিজ আৰু নেফামিজ ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যবোৰৰ লগত পৰিচিত হৈ সেই বিষয়ে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব।

৮.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুৰ্থ ষাণ্মায়িকৰ ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা তৃতীয় পাঠ্যবিষয় 'উপভাষা বিজ্ঞান আৰু অসমীয়া উপভাষা'ৰ এইটো অষ্টম অধ্যায়। অধ্যায়টিৰ শিৰোনাম 'অসমৰ সংযোগী ভাষা' আৰু আৰ্যমূলীয় অসমীয়া ভাষাটো ভাৰতৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তৰ এটি উল্লেখযোগ্য ভাষা। অসমৰ ৰাজ্যিক ভাষা অসমীয়া। অসমত বসবাস কৰা সকলো লোকে অসমীয়া ভাষা কয় আৰু বুজে। কিন্তু বহুজাতিক অসম প্ৰদেশৰ সকলো ঠাইতে অসমীয়া ভাষাৰূপটো

একে নহয় অৰ্থাৎ ঠাই বিশেষ অসমীয়া ভাষাটোৰ বিভিন্ন ঔপভাষিক ৰূপ আছে। অসমীয়া ভাষাৰ অঞ্চলভেদে থকা এই ঔপভাষিক ৰূপবোৰৰ উপৰিও অসমত বসবাস কৰা প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীয়ে নিজ নিজ জনগোষ্ঠীয় ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰাৰ উপৰিও অসমীয়া ভাষাটো বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰে। অসমৰ প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীয়ে নিজ নিজ জনগোষ্ঠীয় লোকৰ লগত নিজৰ ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰাৰ লগতে অন্যান্য জনগোষ্ঠীয় লোকৰ লগত ভাৰৰ আদান-প্ৰদান কৰিবলৈ আৰু বিভিন্ন চৰকাৰী কাম-কাজত অসমীয়া ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰে। দুটা ভাষা সমান্তৰালভাৱে ব্যৱহাৰ কৰাৰ ফলস্বৰূপে তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপটোৱে কিছু সুকীয়া ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰে। অসমৰ এনে ভাষিক পৰিস্থিতিত অসমীয়া ভাষাই অন্যান্য জনগোষ্ঠীয় লোকৰ বাবে সংযোগী ভাষা হিচাপে কাম কৰে। ইয়াৰোপৰি অসমৰ বাহিৰৰ নাগালেণ্ড আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলত অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি ক্ৰমে নাগামিজ আৰু নেফামিজ নামৰ দুটা সংযোগী ভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে। একেদৰে অসমত বসবাস কৰা জনজাতীয় ৰাভাসকলে ব্যৱহাৰ কৰা অসমীয়া ভাষাৰ সুকীয়া ৰূপটোৱে হ'ল ৰাভামিজ। এই অধ্যায়ত এই তিনিটা সংযোগী ভাষা ৰূপৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব।

৮.৩ সংযোগী ভাষা : চমু পৰিচয়

কেতিয়াবা একোটা অঞ্চলত বিভিন্ন ভাষা-ভাষীলোক একেলগে বসবাস কৰি থাকিলে যদি এটা জনগোষ্ঠীয়ে আন এটা জনগোষ্ঠীৰ ভাষা নুবুজে তেতিয়া ভাৰৰ আদান-প্ৰদান কৰাটো অসম্ভৱ হৈ পৰে। দীৰ্ঘদিন ধৰি বহুভাষিক অঞ্চলত বসবাস কৰাৰ ফলস্বৰূপে এটাই আনটো ভাষাৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিবলৈ বাধ্য হয়। এনে পৰিস্থিতিত দুটা বা ততোধিক ভাষাৰ উপাদানৰ সংমিশ্ৰণত একোটা নতুন ভাষাৰূপ গঢ় লৈ উঠে। ভাষাৰ এই মিশ্ৰিত ৰূপক পিজিন বা ক্ৰেওল নামেৰে জনা যায়। ভাষাৰ মিশ্ৰিত ৰূপ বহুভাষিক অঞ্চল এটাত বসবাস কৰাৰ ফলস্বৰূপেও সৃষ্টি হ'ব পাৰে অথবা দুটা ভিন্ন ভাষা ব্যৱহাৰ কৰা দুখন ঠাইৰ সীমামূৰীয়া বা মধ্যৱৰ্তী অঞ্চলক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ় লৈ উঠিব পাৰে। মিশ্ৰিত ৰূপৰ এই ভাষাই হ'ল সংযোগী ভাষা। সংযোগী ভাষাই এটা বা তাতকৈ অধিক জনগোষ্ঠীৰ মাজত মধ্যস্থতাকাৰীৰ ভূমিকা পালন কৰে।

কেতিয়াবা একেখন ঠাইতে বসবাস কৰাৰ কাৰণেই হওক বা বিভিন্ন ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ কাৰণেই হওক দুটা ভিন্ন ভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোক পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিবলৈ বাধ্য হয়। এনে ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ ভাষা বেলেগ বেলেগ হোৱা বাবে যথেষ্ট অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। এনে পৰিস্থিতিত দুয়োটা জনগোষ্ঠীৰ লোকে ভাষা ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত কিছু মিলামিছা কৰিবলগীয়া হয়। এনে মিলামিছা কৰিবলৈ যাওঁতে শক্তিশালী ভাষাটোক ভিত্তি হিচাপে লৈ তাৰ কিছু সৰল ৰূপৰ সৃষ্টি হয় আৰু দুৰ্বল ভাষাটোৰপৰা ধ্বনি, সুৰলহৰ আৰু শব্দ গঠনজনিত কিছু বৈশিষ্ট্য সংযোগ হৈ এক নতুন ভাষা ৰূপৰ সৃষ্টি হয়। কেতিয়াবা আকৌ দুৰ্বল ভাষাটোৰপৰা ধ্বনি, ৰূপ আদি নুসুমূৰাকৈয়ে মূল ভাষাৰ ভগ্নৰূপতে ধ্বনি আৰু ৰূপমূলক কিছু সলনা-সলনি হয়। এনেকৈ কম-বেছি পৰিমাণে দুটা ভাষাৰ উপাদান সংযোগ কৰি বিভিন্ন সামাজিক কাম-কাজ

চলাবলৈ উলিয়াই লোৱা ভাষাকে পিজিন বুলি কোৱা হয়। পিজিন ভাষাৰূপ সামাজিক পৰিস্থিতি বা প্ৰয়োজনীয়তাৰ খাতিৰতহে গঢ় লৈ উঠে। তেনে ভাষাৰূপৰ সাধাৰণতে স্থায়িত্ব নাথাকে। কিন্তু কেতিয়াবা একোটা বৃহৎ অঞ্চলক সামৰি প্ৰয়োজনৰ তাগিদাত সৃষ্টি হোৱা এনে ভাষাই স্থিৰ ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰে, সি বছৰি ধৰি সেই অঞ্চলত মুখ্য কথিত ভাষাৰ মৰ্যাদা লাভ কৰে। সেই অঞ্চলত প্ৰচলিত ভগ্ন মিশ্ৰ ভাষাকে মাতৃভাষা হিচাপে আহৰণ কৰি আপোন ভাষা হিচাপে লয় আৰু তেওঁলোকে মূল ভাষা দুটাৰ এটা ভাষাকো মাতৃভাষা হিচাপে ব্যৱহাৰ নকৰে। এটা ভাষাই স্থায়ী ৰূপ লাভ কৰাৰ পিছত কেতিয়াবা চৰকাৰী কৃপাদৃষ্টি লাভ কৰি শিক্ষণীয় বিষয় হোৱাৰ লগতে শিক্ষাৰ মাধ্যম হৈ পৰে আৰু চৰকাৰী কাম-কাজ চলোৱাৰ বিকল্প মাধ্যম হৈ পৰে। এনে পৰিস্থিতিত মিশ্ৰিত ভাষাৰূপ এটাই পিজিন হৈ নাথাকে। তেতিয়া সি ক্ৰেওল নাম পায়। উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ অন্যতম উল্লেখযোগ্য অসমীয়া ভাষাটোক মূল হিচাপে লৈ সৃষ্টি হোৱা নাগামিজ (নাগালেণ্ড) আৰু নেফামিজ বা অৰুণাচলী অসমীয়া দুটা উল্লেখযোগ্য পিজিন ৰূপৰ সংযোগী ভাষা। ভাষাতত্ত্বৰ ভূ-স্বৰ্গ উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ এই সংযোগী ভাষাসমূহে শতাধিক জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মাজত সামাজিক-সাংস্কৃতিক সমন্বয় সৈঁতু নিৰ্মাণ কৰিছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ : পিজিন আৰু ক্ৰেওল বুলিলে কি বুজে ?
(৫০টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ দিয়ক)

.....

৮.৪ অসমৰ সংযোগী ভাষা

ভাৰতৰ সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচিত অন্তৰ্ভুক্ত সংবিধান স্বীকৃত এটি প্ৰধান চৰকাৰী ভাষা হ'ল অসমীয়া। অসমীয়া ভাষা অসমৰ ৰাজ্যিক ভাষা। অসমৰ শদিয়াৰ পৰা ধুবুৰীলৈকে অসমীয়া ভাষা প্ৰচলিত। ভাষাৰ ভিত্তিত ৰাজ্য বিভাজনৰ পূৰ্বে সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত অসমীয়া ভাষা মাতৃভাষা হিচাপে ব্যৱহাৰ হোৱাৰ উপৰিও সংযোগী ভাষা হিচাপেও গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰি আছিল। কিন্তু স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী কালত ভাষাৰ ভিত্তিত ৰাজ্য বিভাজন হোৱাৰ পিছত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ গোটেই কেইখন জিলাৰ লগতে বৰাক উপত্যকাৰ কেইখনমান জিলাৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষা সীমাবদ্ধ হৈ পৰে।

অসমক ভাষাৰ যাদুঘৰ বুলি কোৱা হয়। অসমত বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মাজত শতাধিক ভাষা-উপভাষা চলে। অসমৰ বহুজাতিক ক্ষেত্ৰখনত বসবাস কৰা শতাধিক ভাষা ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰতিটো জাতি-জনগোষ্ঠীয়ে প্ৰত্যেকে প্ৰত্যেকৰ ভাষা শিকি সামাজিক যোগাযোগ স্থাপন কৰাটো সম্ভৱ নাছিল। তেওঁলোকৰ বাবে এটা উমৈহতীয়া সংযোগী ভাষাৰ দৰকাৰ হৈছিল। এনে পৰিস্থিতিত আৰ্যমূলীয়া প্ৰভাৱশালী অসমীয়া ভাষাটোকে সকলোৱে উমৈহতীয়া ভাষা হিচাপে

গ্রহণ কৰিলে। প্ৰতিটো সম্প্ৰদায়ে নিজ নিজ গোষ্ঠীৰ মাজত নিজস্ব ভাষাটো জীয়াই ৰখাৰ লগতে অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমেৰে ভিন্ ভিন্ ভাষিক সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ মাজত ভাবৰ আদান-প্ৰদান কৰিবলৈ লয়। সেয়ে অবিভাজিত অসম বা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ মেঘালয়, নাগালেণ্ড, অৰুণাচলকে লৈ এই গোটেই অঞ্চলৰ উমৈহতীয়া ভাষাটো আছিল অসমীয়া। এই উমৈহতীয়া অসমীয়া ভাষা থকা কাৰণেই আহোমে আহোম ভাষাৰে, ব্ৰাহ্মণ-ক্ষত্ৰিয়ই সংস্কৃতেৰে আৰু মুছলমানসকলে ভাব-বিনিময় কাৰ্যত অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। বিভিন্ন ভাষা-ভাষী লোকে ওচৰ-চুবুৰীয়া অসমীয়াসকলৰ লগত সামাজিক-সাংস্কৃতিক সম্বন্ধ গঢ়োতে, বেহা,-বেপাৰ কৰোতে অসমীয়া ভাষাটোৰ ধ্বনি আৰু ৰূপমূলক কিছু সলনা-সলনি নকৰাকৈ ভঙা ভঙা ৰূপত অসমীয়া ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰে। দীৰ্ঘদিন ধৰি ব্যৱহাৰ কৰা অসমীয়া পিজিন ভাষাৰূপত জনজাতীয় নিজস্ব ভাষাৰ ধ্বনিগত, সুৰলহৰজনিত আৰু শব্দগঠনজনিত কিছু বৈশিষ্ট্য সোমাই অসমীয়া ভাষাৰ একো একোটা নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা বা পিজিন হিচাপে আত্ম প্ৰকাশ কৰে। অসমীয়া ভাষাক মূল হিচাপে লৈ গঢ় লোৱা এনে দুটা পিজিন-নাগামিজ আৰু নেফামিজ ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ উল্লেখযোগ্য সংযোগী ভাষা। সেইদৰে অসমৰ ভৈয়াম অঞ্চলত বসবাস কৰা ৰাভাসকলে ব্যৱহাৰ কৰা ভঙা ভঙা ৰূপৰ মিশ্ৰিত ভাষা বা পিজিন হ'ল ৰাভামিজ। তলত নাগামিজ, নেফামিজ বা অৰুণাচলী অসমীয়া আৰু ৰাভামিজ এই তিনিওটাৰ বিষয়ে চমু আলোচনা কৰা হৈছে।

৮.৪.১ নাগামিজ

অসমৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তৰত অৱস্থিত নগাভূমিক ১৯৬৩ চনত সুকীয়া ৰাজ্য হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়। নাগালেণ্ড নগাসকলৰ বাসভূমি। নগাভূমিত বসবাস কৰা নগাসকলক সাধাৰণতে নগা জনজাতি বুলি কোৱা হয় যদিও প্ৰকৃততে নগা নামটো বহুতো নগা গোষ্ঠীৰ এটা সমূহীয়া নামহে। নাগালেণ্ডত বসবাস কৰা নগাসকলৰ চৈধ্যটা প্ৰধান উপগোষ্ঠী আছে আৰু এই উপগোষ্ঠীসমূহৰ মাজতো কিছুমান সৰু সৰু ঠাল পোৱা যায়। নাগালেণ্ডত কুৰিটাতকৈ অধিক সম্প্ৰদায় আৰু প্ৰায় একুৰি ছটামান ভাষাৰ ঠাল আছে। এই ঠালবোৰৰ ভিতৰত আকৌ প্ৰত্যেকৰে উপভাষাগত পাৰ্থক্য আছে। পাৰস্পৰিক বোধগম্যতাহীন হোৱা বাবে এটা ভাষা সম্প্ৰদায়ৰ ভাষা আন এটা ভাষা সম্প্ৰদায়ে নুবুজে। প্ৰতিটো ভাষা সম্প্ৰদায়ে নিজ নিজ সম্প্ৰদায়ৰ মাজত ভাবৰ আদান-প্ৰদান কৰিবলৈ নিজৰ নিজৰ ভাষাটোৰ ব্যৱহাৰ কৰে যদিও ভাষিক পাৰ্থক্যৰ বাবে নিকটৱৰ্তী ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ সান্নিধ্যলৈ আহিব পৰা নাছিল। ভাষিক পাৰ্থক্য এওঁলোকৰ বাবে এই ক্ষেত্ৰত বিৰাট প্ৰাচীৰ হৈ পৰিছিল।

নাগালেণ্ডত চৰকাৰী প্ৰশাসনীয় শাসন ব্যৱস্থাই গা কৰি উঠাৰ ফলস্বৰূপে বহিৰাগত বা অন্যভাষী লোকৰ লগত নগাসকলৰ ভাবৰ আদান-প্ৰদানৰ সমস্যা আহি পৰিল। এইখিনিতে উল্লেখনীয় যে বিভিন্ন কাৰণবশতঃ ভৈয়ামৰ অসমীয়াসকলৰ লগত পাহাৰীয়া নগাসকলৰ দীৰ্ঘদিন ধৰি সম্পৰ্ক আছিল। নাগালেণ্ডৰ পশ্চিমৰ

নগাসকলে উৎপাদন কৰা জলকীয়া, আদা, কপাহ আৰু পূব নগাসকলে তেওঁলোকৰ নিমখ বিক্ৰি কৰিবলৈ দুৰ্গম পথ অতিক্ৰম কৰি ভৈয়ামলৈ আহিছিল আৰু ভৈয়ামৰপৰা যাওঁতে হাঁহ-কুকুৰা, চাউল আদি যাবতীয় সামগ্ৰী লৈ গৈছিল। ভৈয়ামৰ লগত নগাসকলৰ বাণিজ্যিক সম্পৰ্কৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বৃটিছ চৰকাৰে ডিমাপুৰত এখন হাট বহুৱায়। এনেদৰে বাণিজ্যিক কাৰণবশতঃ ভৈয়ামৰ নগাসকলৰ সৈতে ভৈয়ামৰ অসমীয়াসকলৰ ভাবৰ আদান-প্ৰদান হৈছিল। ভাবৰ আদান-প্ৰদান কৰিবলৈ বিভিন্ন ঠালৰ নগাসকলে অসমীয়া ভাষাটো আয়ত্ব কৰিছিল। ফলস্বৰূপে নগাসকলৰ মুখত অসমীয়া ভাষাটোৱে এটা নতুন ৰূপ পাইছিল। ভঙা ভঙা ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰা পিজিন বা মিশ্ৰিত ভাষাটোৱেই হ'ল নাগামিজ। প্ৰয়োজনীয়তাৰ খাতিৰত এই নাগামিজ ভাষাটো নাগালেণ্ডৰ শিক্ষিত আৰু অশিক্ষিত ভেদে সকলোৱে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লয়। নাগামিজ ভাষাৰ দ্ৰুত সম্প্ৰসাৰণৰ ফলতে নাগালেণ্ডৰ ভাষিক সমস্যা আঁতৰ হয় আৰু প্ৰত্যেকটো সম্প্ৰদায়ে এটাই আনটোৰ ওচৰ চাপি আহিল।

নাগামিজ ভাষাটো সমগ্ৰ নাগালেণ্ডত বিয়পি পৰা কাৰণে ভাষাটোৰ ব্যৱহাৰত প্ৰধানকৈ তিনিটা ৰূপ লক্ষ্য কৰা হয়। ভীমকান্ত বৰুৱাই উল্লেখ কৰা অনুসৰি এই তিনিটা ৰূপ হ'ল—

- (ক) অসমীয়া শব্দৰ ধ্বনি পৰিৱৰ্তন হৈ ব্যৱহাৰ হোৱা নাগামিজ ভাষা।
- (খ) নগাসকলৰ থলুৱা ভাষাৰ প্ৰচুৰ শব্দৰ প্ৰয়োগত ব্যৱহাৰ হোৱা নাগামিজ।
- (গ) ইংৰাজী ভাষাৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰি কোৱা নাগামিজ ভাষা।

লক্ষণীয় যে এই তিনিওটা ৰূপৰ নাগামিজ ভাষাৰে উচ্চাৰণ পদ্ধতি আৰু কথনভংগীয়ে সম্পূৰ্ণৰূপে থলুৱা ৰূপ লাভ কৰিছে।

ধ্বনি, ৰূপ, শব্দ, বাক্য, সাহিত্য সম্পদ আদি সকলো দিশতে একেটা ভাষাৰে বিশেষত্ব লক্ষ্য কৰা যায়। নাগামিজ ভাষাটোৰ এই আটাইকেইটা দিশতে আলোচনা কৰাৰ যথেষ্ট থল আছে। তলত এই আটাইকেইটা দিশৰে চমু আলোচনা কৰা হ'ল।

নাগামিজ ভাষাত ২৯ টা বৰ্ণ পোৱা যায়। তাৰ ভিতৰত ৬ টা স্বৰবৰ্ণ আৰু ২৩ টা ব্যঞ্জনবৰ্ণ। স্বৰবৰ্ণকেইটা হ'ল /ই, উ, এ', ও, অ, আ/। অসমীয়া ভাষাৰ /এ/ আৰু /অ/স্বৰবৰ্ণ দুটা নাগামিজ ভাষাত পোৱা নাযায়। উল্লেখনীয় যে নাগামিজ ভাষাত উচ্চ স্বৰধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ সৰ্বাধিক। নাগামিজ ভাষাত পোৱা ব্যঞ্জন বৰ্ণসমূহ হ'ল —/ প, ব, ত দ, ক, গ, ফ, ভ, থ, ধ, খ, ঘ, শ, জ, চ, হ, ম, ন, ঙ, ল, ৰ, য়, ৱ/। অসমীয়া ভাষা লিখোতে ব্যৱহাৰ কৰা 'ক্ষ' আৰু 'ঢ়' ৰ উচ্চাৰণ নাগামিজ ভাষাত 'খ' আৰু 'ৰ' ৰূপেহে পোৱা যায়।

নাগামিজ ভাষাত বিশেষ্য, বচন, লিংগ, প্ৰত্যয়, সৰ্বনাম, ক্ৰিয়া, কাৰক আদি ৰূপতাত্ত্বিক দিশতো স্বকীয়তা আছে। অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপবিলাক নাগামিজ ভাষাত ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তন হৈ নতুন যেন হৈ পৰে। যেনে : অসমীয়া ভাষাত মান্যার্থত

ব্যৱহাৰ হোৱা বহুবচনৰ প্ৰত্যয় ‘—লোক’ নাগামিজত ‘—লুক’ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সেইদৰে তৃতীয় পুৰুষৰ ‘তাই’ সৰ্বনাম পদটো পুৰুষ স্ত্ৰী উভয়কে বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

নাগামিজ ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে তৎসম, তদ্ভৱ, দেশী, বিদেশী, থলুৱা নগা শব্দৰে নাগামিজ ভাষা পৰিপুষ্ট। অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি সৃষ্টি হোৱা কাৰণে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দমালাই নাগামিজ ভাষাত সৰ্বাধিক যদিও অসমীয়া ভাষাৰ তৎসম, তদ্ভৱ, দেশী, বিদেশী আদি শব্দবোৰ নগাসকলৰ কথিত ভাষাত ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তন হৈ সৰলীকৃত ৰূপত ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। মনকৰিবলগীয়া যে কিছুমান তদ্ভৱ শব্দ নাগামিজ ভাষাত এটা বাক্য হিচাপে কোৱা হয়।

নাগামিজ ভাষাটো নাগালেণ্ডৰ অফিচ, কাছাৰী, বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয় আদিত প্ৰয়োজন নাই যদিও এতিয়াও বৃহত্তৰ নাগালেণ্ড আৰু ইয়াৰ সীমান্তৱৰ্তী অঞ্চলত ভাষাটোৰ ব্যৱহাৰ অপৰিসীম। বৰ্তমান সময়ত এই সংযোগী ভাষাটোৰ বিষয়ে যথেষ্ট অধ্যয়ন হৈছে আৰু ভালেমান গ্ৰন্থও প্ৰকাশিত হৈছে। বিগত শতিকাৰ অন্তিম দশকত নাগামিজ ভাষাৰ দৃশ্য-শ্ৰব্য এলবাম আদিও নিৰ্মাণ হৈছে। এইবোৰৰ পৰা ভাষাটোৰ গুৰুত্ব তথা নাগামিজ ভাষাটোৱে যে আজিও নাগালেণ্ডৰ এটি উল্লেখযোগ্য সংযোগী ভাষা হৈ আছে সেই কথা অনুমান কৰিব পৰা যায়।

৮.৪.২ নেফামিজ বা অৰুণাচলী-অসমীয়া

ভাৰতৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তৰ অৰুণাচল প্ৰদেশ জনজাতি অধ্যুষিত বহুভাষিক ঠাই। পূৰ্বতে অৰুণাচল প্ৰদেশ অসমৰ অন্তৰ্ভুক্ত আছিল আৰু নৰ্থ-ইষ্ট ফ্ৰণ্টিয়াৰ এজেন্সি বা চমুকৈ নেফা নামেৰে পৰিচিত আছিল যদিও বৰ্তমান ১৬ খন জিলাত বিভক্ত ভাৰতৰ এখন অংগৰাজ্য। নাগালেণ্ডৰ বহুভাষিক পৰিস্থিতিত আন্তঃভাষিক যোগাযোগৰ মাধ্যম হিচাপে অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ় লোৱা নাগামিজ পিজিনৰ জন্ম হোৱাৰ দৰে অৰুণাচলৰ বহুভাষিক পৰিস্থিতিতো ব্যৱসায়িক প্ৰয়োজনীয়তা তথা উমৈহতীয়া ভাষাৰ তাগিদাতে অসমীয়া ভাষাৰ ভগ্ন ৰূপত অৰুণাচলী-অসমীয়া বা নেফামিজ পিজিনৰ জন্ম হৈছিল। উচ্চাৰণ পদ্ধতিত সামান্য থলুৱা ভাষাৰ প্ৰলেপ থাকিলেও অৰুণাচলী অসমীয়া ভাষাটো মূল অসমীয়া ভাষাৰ অধিক ওচৰ চপা; যিটো নাগামিজ ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়।

ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণৰপৰা আলোচনা কৰিলে দেখা যায় যে অৰুণাচলী-অসমীয়া ভাষা ৰূপটো যিহেতু এটা পিজিনহে গতিকে ইয়াৰ নিজস্ব বৈয়াকৰণিক ৰূপ বা স্থিতি সুদৃঢ় নহয়। তথাপি ভাষাবিদ আৰু আলোচকসকলে কৰা আলোচনাৰ

সহায়ত অৰুণাচলী অসমীয়া ভাষাটোৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যবোৰ দাঙি ধৰা হ'ল—

- ১। উচ্চ স্বৰধ্বনিৰ পৰিৱৰ্তে নিম্ন স্বৰধ্বনিৰ প্ৰয়োগ হয়।
- ২। মহাপ্ৰাণ ধ্বনিৰ ঠাইত অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়।
- ৩। 'টো' নিৰ্দিষ্টতাৰচক প্ৰত্যয়ৰ বহুল প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়।
- ৪। অসমীয়া ভাষাৰ চতুৰ্থী বিভক্তি 'লৈ'ৰ ঠাইত সপ্তমী বিভক্তি 'ত'ৰ ব্যৱহাৰ হয়।
- ৫। বাক্যৰ শেষত সহায়কাৰী ক্ৰিয়া হিচাপে 'হ'ৰ প্ৰয়োগ। যেনে : এইটো কাৰ বস্তু হয় ?
- ৬। বিপৰীত অৰ্থ বুজাবলৈ 'তো'ৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে : মইভী জাগা-জাগোতে যাবলৈ আছিলো তো নাপাৰিলোঁ।
- ৭। জোৰ বুজাবলৈ 'ভী' ৰূপৰ বহুল ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। যেনে: তাতো ভী নাপাবা।
- ৮। অসমীয়া ভাষাৰ কৰণ আৰু অধিকৰণ কাৰকৰ পাৰ্থক্য অৰুণাচলী অসমীয়া ভাষাত নাই।

অৰুণাচলী-অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ ভাঙৰলৈ চালে দেখা যায় যে ভাষাটোত ব্যৱহাৰ হোৱা কিছুমান অসমীয়া শব্দ ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তন হৈ নতুন ৰূপ লাভ কৰিছে। সেইদৰে অৰুণাচলৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত অনেক ভাষাৰ শব্দমালাই পিৰিনটোত ঠাই পাইছে। নিজ নিজ জনগোষ্ঠীয় ভাষাৰ ধ্বনি, সুৰলহৰ, শব্দ আদিয়ে ঠাই পোৱা বাবে প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীৰ মাজতে অৰুণাচলী অসমীয়া ভাষাই স্বকীয়তা লাভ কৰা দেখা যায়।

বৰ্তমান অৰুণাচলত হিন্দী ভাষাৰ সৰ্বগ্ৰাহী প্ৰভাৱত অৰুণাচলী-অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰভাৱ লাহে লাহে কমি আহিছে। ইয়াৰোপৰি ভাষাৰূপটোৰ বিস্তৃত অধ্যয়নো হোৱা নাই আৰু লিখিত সাহিত্যও নাই। মৌখিক সাহিত্যৰ বিষয়ে জনাৰ সম্ভাৱনা আছে যদিও হৈ উঠা নাই। তথাপি উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ এটা সংযোগী ভাষা হিচাপে অৰুণাচলী-অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষ মূল্য আছিল আৰু এতিয়াও আছে।

৮.৪.৩ ৰাভামিজ

অসমৰ এটি অন্যতম নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা হ'ল ৰাভামিজ। ৰাভামিজ ভাষা নামনি অসমৰ কেইবাখনো জিলাত বসবাস কৰা ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত। জিলাকেইখন হ'ল— ধুবুৰী, গোৱালপাৰা, বঙাইগাওঁ আৰু কোকৰাঝাৰ। ৰাভামিজ ভাষা কোৱা ৰাভাসকলক দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি- ৰাভা ভাষা কোৱা ৰাভা

আৰু ৰাভা ভাষা নোকোৱা ৰাভা। ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ ৰংদা (ৰংদানি), ময়তা (মায়তৰি) আৰু ছোংগা (কোচা)— এই তিনিটা ফৈদৰ মাজত ৰাভা ভাষা প্ৰচলিত। ৰাভাসকলৰ পাতি, দাহৰি, টোটলা, বিটলীয়া আৰু হানাই ফৈদৰ মাজত ৰাভা ভাষাৰ প্ৰচলন নাই, তেওঁলোকে দৈনন্দিন জীৱনৰ কথা বতৰাত অকল অসমীয়া ভাষাটো ব্যৱহাৰ কৰে।

ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত ৰাভামিজ ভাষাক দুটা প্ৰধান শাখাত ভাগ কৰিব পাৰি— ৰাভা পিজিন আৰু অসমীয়া ক্ৰেঅল। ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ ৰংদানি, মায়তৰি, ছোংগা ফৈদৰ মাজত প্ৰচলিত ৰাভামিজ ভাষাটো এটা পিজিন বা মিশ্ৰিত ভাষা যাক তেওঁলোকে অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ লগত ভাব বিনিময় কৰোতে ব্যৱহাৰ কৰে। ৰাভা ভাষা নোকোৱা ফৈদৰ ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত ক্ৰেঅল ৰূপটোৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ আঞ্চলিক ৰূপৰ বৰ বেছি পাৰ্থক্য নাই যদিও ইয়াতো ৰাভা ভাষাৰ প্ৰভাৱ যথেষ্ট পৰিমাণে পৰিছে। অসমীয়া ভাষাৰ আঞ্চলিক ৰূপৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ় লোৱা ৰাভামিজ উপভাষাটোৰ এই আঞ্চলিক ৰূপৰ সৈতে প্ৰভেদ থকাৰ উপৰিও দাহৰি, টোটলা, পাতি ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত উপভাষাটোৰ আকৌ ফৈদ সাপেক্ষেও পাৰ্থক্য দেখা যায়।

ৰাভা পিজিন আৰু অসমীয়া ক্ৰেঅল— এই দুই ৰূপৰ ৰাভামিজ উপভাষাৰূপ ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত হোৱাৰ উপৰিও ভিন্ ভিন্ ফৈদ আৰু অসমীয়া ভাষাৰ স্থানীয় ৰূপ সাপেক্ষেও ৰাভামিজ ভাষাৰূপৰ প্ৰচলন দেখা যায়। গতিকে ৰাভামিজ ভাষাৰ এটা উমৈহতীয়া ৰূপ নিৰূপণ কৰাটো কঠিন হৈ পৰে যদিও ৰাভামিজ ভাষাটোৰ উমৈহতীয়া গাঁথনিক সংহতি থকা পৰিলক্ষিত হয়। এনে সংগতিৰ ভিত্তিত ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক, শব্দজনিত আৰু বাক্যতাত্ত্বিক এই আটাইকেইটা দিশত কিছুমান বিশেষত্ব নিৰূপণ কৰা হৈছে। ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামৰ আলোচনাত ৰাভামিজৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ এইদৰে প্ৰকাশ পাইছে—

ধ্বনিগত উপাদান :

১। ৰাভামিজত অ' স্বৰধ্বনি পৰিৱৰ্তন হয়, নহয় লোপ হয়। যেনেঃ কৈনা/কইনা (কইনা) প'লো (পল)

২। ৰাভামিজত ওচৰা-ওচৰিকৈ দুটা 'আ' স্বৰধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে : কাতিমাহা (কাতিমহীয়া), নাজনা (নজনা)।

৩। ৰাভামিজত ঐ আৰু ঔ স্বৰধ্বনি ক্ৰমে আয়/এ/উই আৰু আউ/উউ হিচাপে ব্যৱহাৰ হয়।

৪। কণ্ঠ অঘোষ মহাপ্ৰাণ ধ্বনি হিচাপে হ/h/ৰ ব্যৱহাৰ হয়।

৫। ৰাভামিজ ভাষাত অন্ত্য অৱস্থাত জ/dz/ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নাই।

৬। এ' ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নাই। এনে পৰিবেশত এ'> ই হয়।

৭। ড়, ঢ় আৰু ঞ ক্ৰমে ৰ আৰু ঞ হিচাপে ব্যৱহাৰ হয়।

ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

ৰাভামিজ ভাষাৰ কিছুমান স্বকীয় বৈশিষ্ট্য পোৱা যায়। তলত এই ৰূপতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ দাঙি ধৰা হ'ল—

১। ৰাভামিজত তীৰ্যক ৰূপৰ ব্যৱহাৰ যথেষ্ট কম হোৱা দেখা যায়। যেনে : অজলা-আজলী, তুইসকল/তুহা/তহঁত।

২। ৰাভামিজত ক্ৰিয়া বিভক্তিবোৰ পুৰুষ আৰু বচন সাপেক্ষে ব্যাকৰণগত নহয় আৰু পুৰুষৰ মান্যার্থ-তুচ্ছার্থ ভেদ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা ক্ৰিয়া বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ যথেষ্ট কম হোৱা দেখা যায়।

৩। নিৰ্দিষ্টতাৰূপক প্ৰত্যয় ব্ৰা/বাৰা-ৰ ব্যৱহাৰ হয়। তৃতীয় পুৰুষত প্ৰয়োগ হোৱা একমাত্ৰ সম্বন্ধবাচক নিৰ্দিষ্টতাৰূপক প্ৰত্যয়ৰ— বাৰা -ৰ অবিৰল প্ৰয়োগ আছে যেনে : ভাইবাৰা (ভায়েক), দাদাবাৰা (ককায়েক)। সেইদৰে পুৰুষ-স্ত্ৰীভেদে -ৰে, -হে,-হেৰ, -হাৰ আদি প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ মনকৰিবলগীয়া। যেনে : আইহাৰ/বাবাহাৰ।

৪। ৰাভামিজত দ্বিৰুক্তি যোগে শব্দ গঠন কৰা হয়। যেনে : ৰাঙা টকটক (টকটকীয়া ৰাঙা), বগা ফলাফল (ধকধকীয়া বগা) ইত্যাদি।

৫। ৰাভামিজত কৃৎ আৰু তদ্ধিত প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ যথেষ্ট কম।

৬। সুকীয়া স্বার্থিক প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ ৰাভামিজ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ এক স্বকীয় বৈশিষ্ট্য। —কা/—লা স্বার্থিক প্ৰত্যয়ৰ যোগ কৰি ক্ৰিয়া বিশেষণ শব্দ গঠন কৰা হয়। সেইদৰে -বা স্বার্থিক প্ৰত্যয় অনিৰ্দিষ্ট অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে : কায়বা, কুনবাবেলা ইত্যাদি।

শব্দগঠনৰ বৈশিষ্ট্য : ৰাভামিজ ভাষাৰ শব্দভাণ্ডাৰলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে ইয়াৰ শব্দসমূহ মূল ভাষাৰ অৰ্থৰপৰা কেতিয়াবা বিস্তাৰ হয়, কেতিয়াবা সংকোচন হয় আৰু কেতিয়াবা একে ৰূপত থাকে। ৰাভামিজ ভাষাৰ শব্দভাণ্ডাৰ সম্পৰ্কে উপেন ৰাভা হাকাচামে সুন্দৰভাৱে লিখিছে—

‘ৰাভামিজত তৎসম শব্দৰ প্ৰয়োগ আছে যদিও প্ৰত্যয়ান্ত তৎসম শব্দৰ সমূলি প্ৰয়োগ নাই। বীৰত্ব, সৌন্দৰ্য, অভূতপূৰ্ব, মহত্ব, প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা, কাপুৰ্ণালি আদি শব্দৰ প্ৰয়োগ ৰাভামিজত নাই। সেইদৰে আশীৰ্বাদসূচক, সৌহাৰ্দসূচক বা মৰমজ্ঞাপক শব্দৰ দীনতা আৰু গালি-গালাজ, শাওপাত, অপমান, নিন্দাসূচক শব্দৰ প্ৰাচুৰ্য ৰাভামিজৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। উদাহৰণস্বৰূপে— চৌখিন বা লাহতী, বাকসজ্জা বা অভিসাৰিকা আদি অৰ্থসূচক স্ত্ৰীলিঙ্গত প্ৰয়োগ হোৱা শব্দৰ ভিতৰত বাখানি/বাখান, চুথৰি/চুথৰি, চ’খমেলি/চ’খম্বৰী, চিকুন, তেমনি আৰু ব’হতানি/নাকাটি, নটী/ভাতাৰ ফালিঙি আদি অন্যতম।’

বাক্যতত্ত্ব : ৰাভামিজ ভাষাৰ বাক্য গাঁথনিৰ স্থিৰ ৰূপ পোৱা নাযায়। বাক্যত

কৰ্তা, ক্ৰিয়াৰ স্থান নিৰ্দিষ্ট হয়। তলত ৰাভা ভাষাৰ বাক্য গাঁথনিৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল—

লাখৰ গীত : বাং বাং অ' নলিতাং অ'

চিচাৰাং অ' গুলি

কৰবা চাওৱা অ' কাৰবা ঘৰত অ'

ভৈছৰ লাখৰ অ ছলি।'

(৫৭৪ হাকচাম)

ৰাভা ভাষা কোৱা ৰাভাসকলৰ বাবে ৰাভামিজ ভাষা এটা পিজিন যদিও ৰাভা ভাষা নোকোৱাসকলৰ বাবে ৰাভামিজই মাতৃভাষা স্বৰূপ। মাতৃভাষা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা ৰাভা লোকৰ সংখ্যাও কম নহয়। সেয়ে জনগোষ্ঠীটোৰ ভঙা ভঙা ৰূপৰ অসমীয়া ভাষাটোৱে ক্ৰেতলৰ মৰ্যাদা লাভ কৰিছে। অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত সিঁচৰতি হৈ থকা ৰাভাসকলৰ এই ভাষিক ৰূপে অসমীয়া ভাষাৰ গঠনত বৰঙণি যোগোৱাৰ লগতে বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিগঠন প্ৰক্ৰিয়াতো অৰিহণা যোগাইছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ : উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ সংযোগী ভাষা হিচাপে নাগামিজ, নেফামিজ আৰু ৰাভামিজ ভাষাৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৮.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ভাৰতৰ উত্তৰ-পূব দিশত অৱস্থিত ৰাজ্যসমূহত বসবাস কৰা শতাব্দিক জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মাজত অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি অনেক সংযোগী ভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে।
- অসমৰ বহুভাষিক পৰিস্থিতিত অসমত বসবাস কৰা প্ৰতিটো জাতি-জনগোষ্ঠীয়ে বিভিন্ন প্ৰয়োজনীয়তাৰ খাতিৰত প্ৰভাৱশালী অসমীয়া ভাষাটো ভঙা ভঙা ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ইয়াৰোপৰি অসমৰ বাহিৰতো ভাষাৰ এক ভঙা ভঙা ৰূপ সকলো জনগোষ্ঠীয়ে সংযোগী ভাষা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি

সৃষ্টি হোৱা এই পিজিন আৰু ক্ৰেঅল ভাষাকপেই হ'ল— নাগামিজ (নাগালেণ্ড), অৰুণাচলী অসমীয়া বা নেফামিজ আৰু ৰাভামিজ।

- নাগালেণ্ডত বসবাস কৰা বিভিন্ন ঠালৰ নগাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত ভঙা ভঙা ৰূপৰ অসমীয়া ভাষাই হ'ল নাগামিজ। ভাষাতাত্ত্বিক দিশত থকা নাগামিজ ভাষাৰ স্বকীয়তা অধ্যয়নত আলোচনা কৰা হৈছে।
- অৰুণাচলত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাৰ কথিত ৰূপটোৱে হ'ল অৰুণাচলী অসমীয়া ভাষা। নাগালেণ্ডৰ দৰে অৰুণাচলৰ বিভিন্ন ভাষা-ভাষী লোকেও পাৰস্পৰিক ভাব-বিনিময় কাৰ্যত অৰুণাচলী-অসমীয়া বা নেফামিজ ভাষাটোৰ ভাষাতাত্ত্বিক দিশত থকা স্বকীয়তা অধ্যয়নত আলোচনা কৰা হৈছে।
- অসমৰ ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাকপটোৱেই হ'ল ৰাভামিজ। ৰাভা পিজিন আৰু অসমীয়া ক্ৰেঅল হিচাপে ব্যৱহাৰ হোৱা ৰাভামিজ পিজিন ৰূপটো ৰাভা ভাষা কোৱা ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত আৰু অসমীয়া ক্ৰেঅল ৰূপটো ৰাভা ভাষা নোকোৱা ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত। ৰাভামিজ ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ অধ্যয়নত আলোচনা কৰা হৈছে।

৮.৬ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) ডেকা সেন, খগেশ (সম্পা) : ভাষা চিন্তা বিচিত্ৰা; গুৱাহাটী : পুবেৰুণ।
- ২) বৰুৱা, ভীমকান্ত; (২০০৯) : অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।
- ৩) বৰুৱা, ভীমকান্ত; (২০০২) : ভাষা-জিজ্ঞাসা; গুৱাহাটী : বনলতা।
- ৪) বৰুৱা, ভীমকান্ত; (২০১০) : অসমৰ ভাষা গুৱাহাটী : বনলতা।
- ৫) দত্তবৰুৱা, ফনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ; (২০০৬) : আধুনিক ভাষা বিজ্ঞান পৰিচয়; ডিব্ৰুগড় : বনলতা।
- ৬) ৰাভা, হাকাচাম, উপেন; (২০১১) : ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য; গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ৭) ৰাভা হাকাচাম উপেন; (২০১৩) : অসমীয়া আৰু অসমৰ জাতি-জনগোষ্ঠী : প্ৰসঙ্গ-অনুসঙ্গ; ধেমাজি : কিৰণ প্ৰকাশন।
- ৮) ৰাভা হাকাচাম উপেন; (২০১৪) : অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।

৮.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

- ১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : মূল ভাষাৰ.....কম-বেছি.....সৃষ্টি.....বোলা হয়। মূল ভাষাই.....স্থিৰ.....লিখিত পৰম্পৰাত.....ক্ৰেঅল বোলা হয়।
- ২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ : ভাষাতত্ত্বৰ ভূস্বৰ্গ.....উত্তৰ-পূব.....নাগালেণ্ডৰ নগা.....অৰুণাচলৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠী.....ভাবৰ.....সেইদৰে.....অসমৰ বাভাসকলে.....অসমীয়া ভাষটো.....গতিকে বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰসংযোগ সেতু.....।

৮.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

- প্ৰশ্ন ১ : সংযোগী ভাষাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ২ : উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক সমন্বয় সাধনত সংযোগী ভাষাৰ গুৰুত্ব ব্যাখ্যা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৩ : নাগামিজ ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৪ : নাগামিজ ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৫ : অৰুণাচলী অসমীয়া বা নেফামিজ ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৬ : বাভামিজ ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ আলোচনা কৰক।
- প্ৰশ্ন ৭ : চমুটোকা লিখক :
- (ক) পিজিন
- (খ) ক্ৰেঅল
- (গ) সংযোগী ভাষা
- (ঘ) অৰুণাচলী অসমীয়া বা নেফামিজ
- (ঙ) নগা জনজাতি

*** **

প্ৰসঙ্গ পুথি

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

- ১) কাকতি, বাণীকান্ত (১৯৯৬) : অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিশাল; অনু, বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা, বৰপেটা সাহিত্য সভাৰ হৈ বাণী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী।
- ২) কোঁৱৰ, অৰ্পনা (১৯৯৭) : ভাষা সাহিত্যৰ বিবিধ চিন্তা।
- ৩) কলিতা, মণিৰাম (২০০৭) : ডিমৰীয়া অঞ্চলৰ উপভাষা : অসমীয়া ভাষাৰ এটি আঞ্চলিক ৰূপৰ বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন, অপ্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।
- ৪) কাকতি, বাণীকান্ত (১৯৯৬) : অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশ, অনু. বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা। বৰপেটা সাহিত্য সভাৰ হৈ বাণী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী।
- ৫) খাখলাৰী, জ্ঞান শংকৰ; অনিল দাস অনিল (সম্পা.) (১৯৯১); আগলতি; অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তপঞ্চাশতম দুখনে অধিবেশনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ।
- ৬) খাঁ চৌধুৰী, আমানতউল্লাহ; (১৯৩৬) কোচবিহাৰেৰ ইতিহাস; (প্ৰথম খণ্ড)
- ৭) গগৈ, পুষ্প (১৯৮৯) : আহোমীয়া অসমীয়া, অসমীয়া ভাষালৈ তাই ভাষাৰ অৱদান, তাই ভাষা আৰু সাহিত্য।
- ৮) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৬৪) : ভাষা বিজ্ঞান; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ৯) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৮৬) : অসমীয়া ভাষা আৰু উপভাষা; গুৱাহাটী : মণি-মাণিক প্ৰকাশ।
- ১০) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ (১৯৯২) : ভাষা ভাষণিকা; গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ১১) গোস্বামী, পৃথ্বীশ নাৰায়ণ (১৯৯৩); ঐতিহ্যমণ্ডিত গোৱালপাৰা; কোকৰাঝাৰ, এন. এল. পাব্লিকেশ্যন্স।
- ১২) গোস্বামী, পৃথ্বীশ নাৰায়ণ (১৯৯৭); গোৱালপাৰীয়া সংস্কৃতিৰ ইতিহাসত এভূমুকি; কোকৰাঝাৰ, এন. এল. পাব্লিকেশ্যন্স।
- ১৩) গুহ, অমলেন্দু; (১৯৯৬) বৈষ্ণৱবাদৰ পৰা মায়ামৰীয়া বিদ্রোহলৈ
- ১৪) চৰকাৰ, অম্বিকাচৰণ (সম্পা.) (১৯৭৭); স্মৃতিগ্ৰন্থ; অসম সাহিত্য সভাৰ ৪৪তম অভয়াপুৰী অধিবেশনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ।
- ১৫) চৌধুৰী, অম্বিকাচৰণ; (১৯৯৩) কোচ ৰাজবংশী জাতিৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি;
- ১৬) চেতিয়া, তোষেশ্বৰ (সম্পা.) (২০০৩) : বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠনত মিচিং জনগোষ্ঠীৰ অৱদান।
- ১৭) ডেকা সেন, খগেশ (সম্পা) : 'ভাষা চিন্তা বিচিত্ৰা; গুৱাহাটী : পুবেৰুণ।
- ১৮) দাস, বিশ্বজিৎ (২০১৫) : সমাজ ভাষা বিজ্ঞান; নগাঁও : Books and Beyond.

- ১৯) দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ (১৯৮২); গৌৰালপাৰাৰ লোকসংস্কৃতি আৰু অসমীয়া সংস্কৃতিতলৈ ইয়াৰ অৱদান; ধুবুৰী, ভোলানাথ কলেজ শিক্ষক গোট।
- ২০) দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ (১৯৮৮); ভাষা সাহিত্যৰ জনগুহাইদি; গুৱাহাটী, গ্ৰন্থপীঠ।
- ২১) দাস, ধীৰেন (১৯৯৪); গৌৰালপাৰাৰ লোক-সংস্কৃতি আৰু লোকগীত; গুৱাহাটী, চন্দ্ৰপ্ৰকাশ।
- ২২) দাস, মনোজ কুমাৰ (২০১৬) : দৰং আৰু মৰিগাঁও জিলাৰ কথিত অসমীয়া ভাষা : এক তুলনামূলক অধ্যয়ন। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়। অপ্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ।
- ২৩) দত্তবৰুৱা, ফনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ; (২০০৬) : আধুনিক ভাষা বিজ্ঞান পৰিচয়; ডিব্ৰুগড় : বনলতা।
- ২৪) দাস, ভুবন মোহন; (১৯৭৪) জনগোষ্ঠীত প্ৰজাতীয় উপাদান, অসমীয়া জাতিৰ ইতিবৃত্ত, গিৰিধৰ শৰ্মা (সম্পা.) যোৰহাটী, অসম সাহিত্য সভা।
- ২৫) দেউৰী মনেশ্বৰ (১৯৯৪) : মৰিগাঁও জিলাৰ লোকসংস্কৃতি। আদৰণি সমিতি, ষাঠিতম্ অসম সাহিত্য সভা, মৰিগাঁও।
- ২৬) দেউৰী, বিদ্যাভূষণ (২০১৫) : দেউৰী জাতিৰ বুৰঞ্জী আৰু সংস্কৃতি, ডিব্ৰুগড় : কৌস্তভ প্ৰকাশন।
- ২৭) নাথ, ডম্বৰধৰ; (১৯৯৬) অসম বুৰঞ্জী;
- ২৮) নাথ, দ্বিজেন (২০০৮); গৌৰালপাৰীয়া লোক-সংস্কৃতি; গুৱাহাটী, বনলতা।
- ২৯) নাথ, জীৱকান্ত (২০১৩) : মায়ভীয়া উপভাষা, মৰিগাঁও : শ্বাস্থত প্ৰকাশন।
- ৩৯) পাঠক, ৰমেশ (২০০৮) : উপভাষা বিজ্ঞানৰ ভূমিকা; ডিব্ৰুগড় : বনলতা।
- ৪০) পাঠক, ৰমেশ; (১৯৯০) অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস; নলবাৰী, জাৰ্ণাল এম্প'ৰিয়াম।
- ৪১) পাটগিৰি, দীপ্তি ফুকন (২০১০) : উপভাষা আৰু অসমৰ উপভাষা, অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটী।
- ৪২) পাঠক, জীৱন চন্দ্ৰ (১৯৯২) : দৰঙী উপভাষা। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়। অপ্ৰকাশিত গৱেষণা গ্ৰন্থ।
- ৪৩) পাদুন, নাহেন্দ্ৰ (১৯৮৯) : মিচিং অসমীয়া পাঠ।
- ৪৪) পাদুন, নাহেন্দ্ৰ (সম্পা.) (১৯৯৩) : ভাষাৰ তত্ত্বকথা, শিৱসাগৰ কলেজ।
- ৪৫) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭) : অসমীয়া ভাষা; ডিব্ৰুগড় : বনলতা।
- ৪৬) বৰুৱা, গুণাভিৰাম; (১৯৭২) আসাম বুৰঞ্জী; গুৱাহাটী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।
- ৪৭) বড়া সন্দিকৈ, নিবেদিতা (২০১৪) : সোনোৱাল কছাৰীৰ লোক-সংস্কৃতি, কিৰণ প্ৰকাশন।
- ৪৮) বৰ্মন, শান্ত (২০০৯); গৌৰালপাৰাৰ জন ইতিহাস; গুৱাহাটী, অশোক পাব্লিকেশ্যন্স।
- ৪৯) বৰুৱা, ভীমকান্ত; (২০০৯) : অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।

- ৫০) বৰুৱা, ভীমকান্ত; (২০০২) : ভাষা-জিজ্ঞাসা; গুৱাহাটী : বননতা।
- ৫১) ভৰালী, বিভা (২০০৪); *কামৰূপী উপভাষা : এটি অধ্যয়ন*; গুৱাহাটী, প্ৰাগজ্যোতিষ মহাবিদ্যালয়।
- ৫২) ভৰালী, বিভা আৰু কল্পনা তালুকদাৰ (সম্পা.) (২০০৯); *গোৱালপৰীয়া উপভাষা : ৰূপ-বৈচিত্ৰ্য*; ডিব্ৰুগড়, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।
- ৫৩) মৰল, দীপক্ৰ (১৯৯৭) : *উপভাষা বিজ্ঞান*; গুৱাহাটী : ষ্টুডেণ্টছ ষ্ট'ৰ্চ।
- ৫৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৪) : *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা উপভাষা*; গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন।
- ৫৫) ৰাভা, হাকাচাম, উপেন; (২০১১) : *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য*; গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী।
- ৫৬) ৰাভা হাকাচাম উপেন; (২০১৩) : *অসমীয়া আৰু অসমৰ জাতি-জনগোষ্ঠী : প্ৰসঙ্গ-অনুসঙ্গ*; ধেমাজি : কিৰণ প্ৰকাশন।
- ৫৭) শৰ্মা, নলিনী (সম্পা.) *চন্দ্ৰ ডিঙা*; অসম সাহিত্য সভাৰ ৬৩তম বিলাসীপাৰা অধিবেশনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ :

- ১) Barua, K. L; (1988) *Early History of Kamrupa*; Guwahati, LBS.
- ২) Choudhury Anima, *Goalpara Dialects A Critical Study*; Unpublished Thesis, G.U.
- ৩) Choudhury Anima, *Goalpara Dialects A Critical Study*; Unpublished Thesis, G.U.
- ৪) Das, Dharendra, *The Dialects of Goalpara and Kamrup : A Comparative Analysis*; Unpublished Thesis, G.U.
- ৫) Gait, Edward; (1990) *A History of Assam*; Guwahati, LBS.
- ৬) Goswami, U. N; (1970) *A Study on Kamrupi : A Dialect of Assamese*; Gauhati, DHAS.
- ৭) Grierson, G. A; (1963) *The Linguistic Survey of India*; Vol. V, Part I, Delhi, MBD.
- ৮) Goswami, Golok chandra (1982) : *Structure of Assamese*. Publication Department. Gauhati University. Guwahati.
- ৯) Kakati, Banikanta; (1941) *Assamese, Its Formation and Development*; Gauhati, DHAS.

- ১০) Kalita, D. B. & H. Sarmah (2010) : *The Tiwas (Lalungs) Profile of a Tribe*. Publication Committee, Department of History, Morigaon College. Morigaon.
- ১১) Moral, Dipankar (1992) : *Phonology of Asamiya Dialects : Contemporary Standard and Mayong*. Ph.D. dissertation. Deccan College Post Graduate and Research Institute. Poona.

